XXXII. évf. Cluj-Kolozsvár 1922. január. 1. szám.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY | Szerkesztő: PAP DOMOKOS

Előfizetési ár: Egész évre 20 Leu. Egyes szám ára 2 Leu. Akik a 20 Leut egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitói-díj 100 Leu. Minden pénz **Gálfi Lőrincz** egyleti pénztároshoz küldendő Clujra (Kolozsvárra).

I.

5—1922.

Főpásztori levél.

Kedves Atyámfiai, szeretett hiveim!

Legnagyobb öröme volna főpásztori szivemnek, ha szemtől szembe szólhatnék veletek az uj esztendő kezdetén. Ha egyéb akadály nem volna, már korom is eléggé megmagyarázza, miért hogy csak levelemmel ke eslek föl. Ez eljuthat s remélem el is fog jutni minden házhoz. Szeretném, ha soraimból kiéreznétek az én szivem aggódó szeretetét és ajakam megáldó szavait.

Bizom kedves hiveim, hogy ti bennetek erős a lélek és ingathatlan a hit a mindeneket kormányzó és gondozó Istenben, a mi mennyei jó Atyánkban. Szivetekre kötöm, hogy ettől a bizó hittől el ne tántorodjatok, mert az emberekben lehet csalódni, de Istenben soha. Tudom, magam is érezem, hogy az élet minden órában próbára teszi hitünket és erkölcsi bátorságunkat, de ez nem arra szolgál, hogy elcsüggedjünk, hanem arra, hogy erőnket összeszedjük és kitartásunkat fokozzuk.

Arra kérlek és hivlak fel, hogy egyházunk veteményes kertjét, az unitárius felekezeti iskolát még áldozat árán is állitsátok fel és azt izenem, hogy mindenik egyházközségben meg kell szervezni a Dávid Ferencz Egyletet és annak keretében a Nők Szövetségét. Ezt a magam részéről erősen hangsulyozom, mert az ilyen szervezkedés utján legkönnyebb elérni a felnőttek és az ifjuság valláserkölcsi továbbképzését. Hadd legyen része mindenkinek a munkában, hadd érezze már az ifju is, hogy neki szerepe van a gyülekezetben, hogy róla és érette igyekszik gondoskodni nemcsak a lelkész, hanem a gyülekezet többi tagja is.

Különösen óhajtanám, hogy eljusson levelem a gyülekezeten kivül, elszórtan élő hiveimhez. Szeretném, ha azzal örvendeztetnének meg, hogy kezet fogva, egyetértéssel munkálkodnak szent hitünk ápolásán, megismerésén és egyházaink felvirágozásán; szeretném azt

hallani, amit az első keresztény gyülekezetről az Apostolok könyve följegyez, hogy *szivök és lelkök egy vala.*

Az én Istenem, a mi atyáink Istene áldjon és szenteljen meg titeket s tegye gyümölcsözővé testi és lelki javakban a beállott uj esztendőt.

Főpásztori szeretettel

Ferencz József, unitárius püspök.

A szerkesztő asztaláról.

Isten nevében. Ha mindenek elhagynának is, én nem feledkezem el terólad. Igy szól a mindenek atyja azokhoz, akiket bánat, szükség, fájdalom és csalódás érzete gyötör. A napok egymásután jőnek és mindenik rejteget valamit ami nekünk nem kedves, amit mi másképpen szerettünk volna. Bánt az emberek szava, még a nézés is sokszor rossz érzést sarjaszt szivünkben: Nyugtalanság, elégedetlenség a mindennapi kenyerünk. És vajjon miért? Azért, mert nem fordultunk ahhoz, aki soha sem bánt, hanem mindig csak javunkat akarja. Isten, a szerető és gondviselő atya mindig velünk és mellettünk van. Bármily súlyosnak látszik is a teher, melyet válunkra kell vennünk, nyuljunk hozzá Isten nevében és majd egyszer, talán hamarább hogysem remélhettük volna, megérezzük az isteni kéz jótékony segitését.

Ismét együtt. Nagy vihar volt. Három hosszu esztendeig bolyongott fészkétől hol távol, hol közel a mi énekes barátunk: az „Unitárius Közlöny"-nek nevezett jóbarát. Ismét itt van. Ismét hallatja szavát. Ismét fölakarja melegitni a kihült fészket és jó kedvre deritni a munkásnépet. Azt kérdezi minden háztól: szivesen láttok-e? Van-e nehány szem morzsátok számára? Ha van, szóljatok, mert ő együtt akar maradni veletek.

Néha nehány pillanat oly hosszu, mintha örökké tartana. Nekünk nem pillanat, hanem három esztendő jutott a megpróbáltatás és a tűrés sulyos igájából. Ha csak attól lettünk volna megfosztva, hogy az *Unitárius Közlöny* olvasóinak elküldhessünk nehány morzsát a szerkesztő asztaláról, elég lett volna szenvedésnek. Ha a szülő nem szólhat gyermekéhez, ha a testvér el van zárva testvérétől, a barát barátjától, elveszitették jófelét annak az örömnek, amit ez a világ adhat. Immár — hála a gondviseiésnek — a hallgatás ideje lejárt. Szólhatunk és szólni fogunk, mert reméljük, hogy a mi olvasó testvéreink és barátaink nem feledték el hangunkat, szivesen veszik szavunkat.

Imádság

A Dávid Ferencz Egylet közgyűlésén elmondotta Halmágyi János lelkész.

Isten! Atyja Jézusnak! Miatyánk! Emelj magas körbe, ébressz tiszta öntudatra, hogy föltaláljunk Téged, hogy Rád ismerhessünk. Hiszen jelen vagy Te mindenütt, de nem mindenütt találnak föl Téged.

Hol „egyenként üzik az emberek parányi célja kat“ s földhöz tapadottan vivják kenyérharcukat, hol „az eszme a megélhetés“ csupán, ott nem ismernek Téged, ott „idegen isten“ vagy!

De amikor szellő támad Kelet felől s végig fuvall a lelkeken s fuvallatára megmozdul a lélek és benne egy magasabb életnek forrása fölfakad; amikor az elernyedt ereken az evangélium tiszta vize végigcsörgedez s e szellemi vérkeringésre megmozdulnak a dermedő tagok s megtermékenyűl a sziv; amikor égi sugár száll a homlokokra s fényénél, világánál megszületik az eszme, a gondolat, mely a zá között keblekbe „egységet lehel és lelkesitni bir“; mikor megtörik a földiség hatalma és ahol többé az eszme sem csupán megélhetés, hanem életfejlődés, életnövekedés; tökéletesedés, akkor és ott megismernek Téged az emberek és imádkoznak tiszta szivből s erős, élő hittel vallják, hogy Te, a Jézus Atyja és a Mi atyánk, Te vagy az *egy igaz Isten,* mennyen és földön Te vagy egyedül!

A mi lelkünket is megérinti néha a Keleten támadott szellő, a kereszténységnek szelleme; a mi ereinken is végigcsörgedez olykor az evangéliumnak éltető vize; a mi szivünket és homlokunkat is övezi néha égifény s támad bennünk is olykor magasabb gondolat és szentebb érzemény; néha föleszmélünk s lerázzuk magunkról mi is a föld porát, a testiség bélyegét és fölemelkedünk egy tisztább világba, magasabb életre s éljük olykor mi is a lelkek életét! Igen, megérint olykor, áthat és munkál bennünk a Krisztusi szellem, amelyet magunkban mind elevenebbé s állandóvá tenni és az embereket testvérül fogadva egy magasabb életre fölemelkedni s közeljutni hozzád, Uram! napról-napra mind közelebb, örök tevékenységedben mind inkább részt véve szolgálni az összességnek, szolgálni a mindenségnek: ez a lelkünk előtt lebegő cél. Ennek szolgálatában áll e kicsiny egylet, amelynek élén egy nagy, egy fényes történelmi név ragyog!

De bár magas cél s az eszme lelkesitni bir, habár küzdelmeink között egy magasabb élet harcosa, hőse, vértanujának diadalmas lelke mosolyog felénk helybenhagyólag, biztatón; mégis fájón kell éreznünk, hogy életünkben oly ritka az emelkedettebb pillanat; szinte ugy tűnik föl, mint egy rövid szines álom a hosszu, szürke éjszakában. Legtöbbször egyenként járjuk mi is a mindennapiság nagy országutját, kicsinyes érdekeinket tekintjük célul s a lelkeinkbe egységet lehellő eszme kezeink között szétpattan és porba hull; az em-

berszeretet magasztos erénye, az eggyé fűző lánc önszeretetünk dulakodásaiban szemenként szétszakad, mert — ha szétmegyünk — napról-napra feledjük magasabb kötelességeinket, feledjük szentebb hivatásunkat. Csak olykor eszmélüuk föl, mikor jön egy-egy pillanat, melyben reánkszakad a néma vád: a keserü öntudat s ilyenkor m'nt fellegtisztitó szél zendül meg énekünk s ajkainkon zokog, sir a zsoltár: „Teremts bennünk tiszta szivet Isten és az erős lelket ujitsd meg mibennünk."

„Teremts bennünk tiszta szivet Isten és az erős lelket ujitsd meg mibennünk", hogy ugy jőjjön és szakadjon ránk e pillanat, mint a megujulásnak hajnala, az ujjászületésnek reggele s mi eszméljünk tisztább öntudatra és ébredjünk uj életre, melyben erős kötelességek uralkodnak s hervadatlan virágokat növel a hit, ahol szentebb a törekvés, áldásosabb a munka . . . Oh, teremts bennünk tiszta szivet Isten és az erős lelket ujitsd meg mibennünk", hogy a Dávid Ferencz erős, diadalmas lélkének s a Krisztus fénylő tiszta nagy nevének méltó örökösei lehessünk s rendeltetésünk célja felé keresztényi öntudattal, erős hittel, diadalmas lélekkel közelithessünk. Ámen!

A Dávid Ferencz-Egylet XXXIV. közgyülése és ujjászervezése.

1921 október 30-án a D. F. Egylet három év multával ismét megtartotta közgyülését Kolozsvárt.

A forradalmi idők és a rákövetkező változások az egyesületi élet müködését, gyülések tartását, a lapok megjelenését jórészt lehetetlenné tették. A D. F. Egylet életmüködésében az a nagy nehézség is előállott, hogy legfontosabb mozgató szervei: dr. Boros főtitkár és dr. Csiky titkár fontos egyházi küldetések betöltése végett hosszas időre eltávoztak a központból. Amint azonban a helyzet odaalakult s főként, hogy dr. Boros hazaérkezett, sürgősen megkezdődött az egylet fölélesztésének munkája. A főtanács alkalmával lelkes, nagy közönség jelenlétében folyt le a közgyülés. Br. P. Horváth Kálmán ezuttal is mély érzésből és bölcs tapasztalásból fakadt elnöki megnyitóval gyönyörködtette a közönséget. Dr. Boros György főtitkár beszámolójában főként a D. F. Egylet kiváló halottait, Kozma Ferencet, Tarcsafalvi Albertet, Gyöngyösy Bélát, Ürmösy Miklóst, Sándor Jánost, Nagy Gyuláné, Zsakó Istvánné, Lehman Róbertné uraszszonyokat bucsuztatta el, megkapó jellemrajzot adván az Egylet buzgó tagjairól s az ő példájukkal is uj munkára lelkesitvén a hallgatóságot. A közönség lelkes ünneplésben részesitette a régi hittel szóló és cselekvő főtitkárt.

A szokásos felolvasást ezuttal az Unitárius Irodalmi Társaság fölolvasóival egy sorban Benczédy Pál lelkész végezte. A háborus

faluról festett találó és fölötte tanulságos képet. A tisztujitás során dr. Boros Györgyöt ügyvezető alelnöknek, Pap Domokost főtitkárnak egyhanguan választotta meg a közgyülés. Az Egylet jövője kérdésében nagy aggodalomra ad okot az anyagi eszközök hiánya. Ennek megoldásáról, valamint az egylet uj munkatervéről az elnökség nemsokára tájékoztatni fogja a fiókegyleteket és a nagyközönséget.

A közhangulat megnyilatkozása arra a reményre jogosit, hogy az unitárius közönség ismert áldozatkészsége lehetővé fogja tenni, hogy régi kedvelt lapja ezután is mindenhová eljusson. Az áldozatkészség kedves bizonysága, hogy már is jelentkeztek uj alapitó tagok 100 Leu vagy nagyobb összegü adományokkal.

A közgyülés általános ohajtása és határozata, hogy az Unitárius Közlöny az egylet kiadásában és régi formájában meginduljon.

TANÁCS.

Ha sors viharja dúlta kebledet
S a lelkeden a bánat árnya kél,
Ha emberekben is csalatkozál
S szived sivár, mint nyár után a tél;
Ha fájdalomnak ittad bús borát
S már nincs többé, ki hiven szeretett,
Testvér! oh vess el pár virágmagot,
Majd nő belőle tenger szeretet.

Nézd: élő lélek minden kis virág
S e lélek hiven, hálásan szeret . . .
Kimondhatatlan mély gyönyört fakaszt,
Ha gyöngéd gonddal ápolja kezed.
Oly tiszta üdvöt, édes szüz gyönyört
Nem adhat Néked semmi, semmi már,
Mint Rád mosolygó nyiladó virág
S szivedre szálló hála: illatár.

Ha fájdalomnak ittad bús borát
S már nincs többé, ki hiven szeretett,
Testvér! oh vess el pár virágmagot,
Majd nő belőle tenger szeretet.

Ürmösi Károlyné

Dávid Ferencz egyleti megnyitó.

— 1921. aug. 27. —

Báró Petrichevich Horváth Kálmán elnöktől.

Tisztelt hölgyeim és uraim!

Ujabbi szomoru 3 év után látjuk egymást. Három év kicsiny idő az emberi életben, de hosszuvá tette az a sok csapás, mely családainkat, társadalmunkat és hazánkat érte. Máskor a viszontlátás örömétől áthatottan üdvözöltük egymást, most nincsenek kellemes közölni valóink, önkénytelenül előnkbe tódulnak, rabjukká tesznek, amiket átéltünk, melyek elől nincsen kitérés, bár menekülni szeretnénk tőlük.

Goethe: Faust tragédiájának második részében van megirva, amit felolvasok: Az első felvonás alatt, a 10-ik lapon, a császári trónteremben, igy szól a kancellár: A császár homlokát a legmagasabb erény, az igazság övedzi, csak ő képes azt megadni a népnek, mit az emberek kivánnak, követelnek és nehezen nélkülöznek. De oh! mit használ az emberi szellem értelmessége, a szivnek jósága, az adni akaró kéznek készsége, midőn az egész birodalmat láz fogta el, midőn a rossz a rosszat tulharsogja. Aki ezen magasságból áttekint a nagy birodalman, azt képzeli, hogy neh z álom uralja: hol egyik torzszülött a másikat váltja fel, ahol a törvénytelenség a törvényt törvényesen elnyomja és a tévedések vil gát fejleszti ki."

„Ez gulyákat rabol, amaz egy asszonyt, serleget, gyertyatartót, keresztet az oltárról, mindezekről ép bőrrel, sértetlenül dicsekszik éveken át. Most panaszosok tolakodnak a csarnokba, a biró magas karszékben diszelegve ül; e közben a tömeg a megbotránkozás és haragtól eltelve zajong. Csak szégyen és meggyalázásra számithat az, ki a vétkestárs igazságszolgáltatásában bizik és hallod a „vétkes" szó kimondását, ahol az ártatlannak nincs védelmezője, csak önmaga. Igy akarják az egész világot darabokra tépni és e sztitani, ami igaz. Hogy fejlődjék ki ily körülmények között a jog i érzék? Elannyira, hogy egy különben tisztes gondolkozásu embe kit körülvesznek hizelgéssel, szép szóval, pénzzel, végre megtörik a kisért s terhe alatt és a biró, ki nem bir büntetni, bűnös lesz. Feketén festettem, de szivesebben tettem volna, ha e kép helyett, ama söt tebb fátylat borithatók vala."

Egy-egy zseniális, a világot és az emberek lelkét tanulmányozó iró, ki az intuitio erejénél fogva előre megérzi és látja, hogy mily irányban fejlődnek az események és azokból levonja következtetést s t. S valjon csalódott-e, nem voltak-e azok helyesek? Nem ehhez hasonlók történtek-e meg csak most Európának nem egy nagy birodalmában és elmondhatjuk-e igaz szivvel, hogy ilyenek, legalább részben, nem estek meg a mi országunkban? Sajnos a hosszas há-

Folytatása a 11-ik oldalon.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

(Az I. közlemény a lap élén: *Főpásztori levél.)*

II. Sz.: Ad. 1506—1921. **Körlevél.** Esperes afiai utján Lelkész afiainak a lelkészeknek tanitói alkalmazása tárgyában. Már a magyar vallás- és közoktatásügyi miniszterium 1896. évi január hó 4-én kelt 21368. sz. rendelkezésével lehetővé tette, hogy a tanitói állomás üresedése esetén, midőn az a kellően hirdetett pályázat mellett okl. tanitóval mindjárt betölthető nem volt, legföljebb fél évig tanitói oklevéllel biró vagy legalább elegendő pedagogiai képzettségét kimutatni tudó lelkész a tanitói hivatalt elláthassa. A Buletinul Oficial-ban a 36550—1921. szám alatt a vallás- és müvészetügyi Miniszteriumnak a következő rendelete jelent meg: „A vallásügyi Miniszteriumnak a lelkészeknek oktatáshoz való alkalmaztatása tárgyában. Nagy részben az elemi iskola alapozza meg és szövi egy nemzet jövőjét. Az ifjuság legelső éveiben adott oktatás és nevelés képezik azt a bázist, amelyen a társadalom és nemzet épülete emelkedik. Innen az a gond, amellyel az elemi iskola jó állapota és virágzása iránt kell viseltetnünk. Élénk fájdalommal jelzik nekünk a némely felekezeti, sőt állami iskolában létező tanitóhiányt. Ezt ugy tekintjük, mint nagy szerencsétlenséget a nemzetre nézve. Ennélfogva, melegen és határozottan kérjük Méltóságtokat, sziveskedjenek ezen baj kiküszöbölésére minden támogatást megadni, utasitván és kötelezvén a hatásköre alá tartozó lelkészeket, hogy siessenek segélyére az elemi iskolának ott, ahol erre szükség van. Minden lelkész kötelessége a nemzetével szemben, mint tanitó meghozni a maga kis áldozatait. Az értelmi és erkölcsi sötétséget az ország minden részéből minél gyorsabban el kell üzni. Csak igy lehetnek a lelkészek a világ világossága, és a földnek sava. Azon lelki megnyugváson kivül, amelyet egy jó tett elkövetése okoz, az erkölcsi elismerésen kivül, amellyel az ország fog adózni, azon lelkészek, akik tanitóknak fognak ajánlkozni, az állam által recompensáltatni fognak, tanitói munkásságukért az illető törvényes fizetésekkel. Az elemi iskola ügye előttünk annyira szent, hogy szilárdan el vagyunk tökélve, miszerint megszüntetjük mindazon lelkészek kongruáját, akik kellőképen indokolt ok nélkül nem tesznek eleget a nemzet hivásának. Reméljük, hogy egy ilyen természetü eset sem fog előfordulni. Azon mélységes meggyőződésben élve, hogy Méltóságtok egész lelkükkel rajta lesznek, hogy nemzetünknek ezen legfontosabb ügye legjobb elintézést nyerjen, kérjük Méltóságodat, fogadják stb. 45315—1920 sz. Bukarest, Goga Octávián sk." Ezt tudomásulvétel és alkalmazkodás végett hozzuk tudomására. Kolozsvár, 1921. dec. 30. *Ferencz József,* unitárius püspök, *Kovács Kálmán,* titkár.

III. Sz.: 65—1922. **Körlevél.** Valamennyi esperesi és lelkészi hivatalnak, a teol. akadémiai, kollégiumi és főgimn. igazgatóságoknak a nyugdijigények bejelentése tárgyában. A „Comisiunea Romane de Lichidare dela Budapesta" a „Gazetta Oficiala" 34. számában a nyugdijigények bejelentése tárgyában a következő rendeletet adta ki: „Azon

közalkalmazottak felettes hatóságai, akik a volt osztrák—magyar kormányok által kezelt vagy ellenőrzött nyugdijalapok részesei voltak, készitsenek kimutatást: 1. az illetők nevével, vallás, nemzetiség, születés hely és év, illetőségi hely, 2. szolgálati idő, 3 nyugdijba beszámitható évek száma az osztrák-magyar monarchia széjjelválasztásáig; végül 4. az illetők jelenlegi foglalkozásának megjelölésével." Felhivjuk ennek folytán a Cimet, hogy a jelenleg szolgálatot tevő és a szétváláskor nyugdijjogosultsággal biró összes alkalmazottakról készitsenek tagozatonkint egy-egy kimutatást a fenti rendeletnek megfelelően és azt minél előbb terjesszék fel hozzánk. Felhivjuk a lelkész afiait, hogy az alkalmazott és a szétváláskor nyugdijjogosultsággal biró tanitók, tanitónőkről szintén készitsenek pontos kimutatásokat s azokat forduló postával küldjék be az esperesi hivatalonak, az Es eres afiait pedig kérjük, hogy a beküldött kimutatásokat minél előbb, de legkésőbb febr. 1-ig hiány nélkül terjesszék fel hozzánk. A lelkész afiai az Unitárius Közlöny jelen számát minden érdekelt tanitó, tanitónővel irassak alá és ő izzék meg jól, nehogy később vád érhesse valamelyiket, hogy mulasztásokból egyeseket anyagi kár ért. Kolozsvárt, 1922. jan. 12. *Ferencz József*, unitárius püspök.

IV. Sz.: 1242—1922. **Körlevél.** Esperes afiai utján valamennyi lelkész afiának az állami népiskolai hitoktatás tárgyában.

Értesitjük esperes és lelkész afiait tájékozás és a szükséges intézkedés megtétele céljából a következőkről: A közoktatásügyi miniszterium 69.193-1921. sz. a. az erdélyi állami iskolákban való vallástanitásra vonatkozólag a következő miniszteri határozatot küldötte meg:

Sz.: 68.193—1921. Miniszteri határozat az erdélyi állami iskolákban való vallástanitásra vonatkozóan. A) *Általános intézkedés.* 1. Az állam iskoláiba járó növendékek vallási nevelés és oktatása a felekezetek hatáskörébe tartozik, miért is az állam a felekezeteknek minden támogatást megad arra, hogy iskoláiban a vallási nevelés és oktátás minél eredményesebb legyen. 2. Ennek következtében a közoktatási Miniszterium szükség szerint tanszékeket állit fel intézeteiben a vallástanitás céljára, a felekezeteknek pedig megvan az a joguk, hogy az erre vonatkozó tantervet elkészitsék, ahogy a hitoktatásra a törvény által előirt képzettségü személyeket javasoljanak. 3. A javasolt személyek kinevezése a közoktatási Miniszterium hatáskörébe tartozik, amely az érvényben levő szabályok szerint fogja őket rangosztályba sorozni. B) *Hitoktatás az elemi iskolában.* a) Falvakban. 1. Az állami elemi iskolákban a helybeli lelkész látja el a hitoktatást, a papi fizetésért, minden különleges fizetésre való igény nélkül. 2. A hitoktatásért az állam csak akkor engedélyez külön tiszteletdijat, ha az iskolába járó ugyanegy felekezetbeli tanulók száma meghaladja a 80-at, heti 4 órát véve alapul. 3. Ezen szám fölött az állam minden egyes heti óráért 200 lei évi tiszteletdijat engedélyez, a számitás alapját pedig óránként 20 tanuló képezi. Azon községekben, amelyekben ugyanegy felekezetbeli több parochia van, több lel-

késszel, a hitoktatást mindenik lelkész végzi az órák számának arányában, az egyházi fenhatóságtól kapott rendelkezés értelmében. Ilyen községekben az A. a. fejezet 2. bekezdése minden egyes parochiára alkalmazandó, azonban az A. a. fejezet 3. bekezdésében meghatározott tiszteletdij csak akkor engedélyeztetik, ha ugyanazon község tanulólétszáma minden egyes parochiára nézve nagyobb 80-nál. a) A városokban. 1. Városokban a hitoktatás következőképpen történik: a) Iskolánként. b) Osztályok csoportositása utján. c) Iskolák összpontositása utján. 2. Osztályok csoportositása akkor történik, ha egy osztályban ugyanegy felekezethez tartozó tanulókból igen kevés van, de a csoportositott osztály tanulóinak létszáma nem haladja meg egy rendes osztály szabályszerü létszámát. (Elemi iskolákban 80). Osztályok csoportositása esetén, a vallási tananyag alternative is előadható, egyik évben az egyik osztály anyaga, a másikban a másiké. 3. A tanulóknak több iskolától való összpontosítása a lelkész vagy lelkészek által előzetesen megállapitott terv szerint történik, az iskolai revizorral, igazgatóval egyetértőleg, s miniszteriumi jóv. hagyással. Ily esetekben figyelembe kell venni azt az épületet is, amelyben a vallástanitás történni fog, hogy az összpontositott iskolák összes érdekelt tanulóinak megfeleljen. 4. Városokban a hitoktatást a helyi lelkész végzi el a papi fizetés ellenében, minden különleges javadalomra való igény nélkül, amennyiben az iskolát látogató növendékek száma nem haladja meg a 60-at. Ezen létszámon felül az A. a. fejezetben körülirt tiszteletdij engedélyeztetik. 5. Azon esetben, ha egy városban több azonos felekezetü parochia létezik, az A. a. fejezet 4. pontja mérvadó. 6. A városokban lévő állami elemi iskoláknál csak azon esetben rendszeresithető hitoktatói tanszék, ha az ugyanazon felekezethez tartozó tanulók létszáma biztositja egy hitoktatónak az órák szabályszerü számát, akár elemi iskoláknál, akár pedig más középiskolákkal, ipariskolákkal, tanitóképzőkkel való kombinációban. Ezen esetben a hitoktató a felsőbbfoku iskola tantestületének létszámába tartozónak tekintendő és eszerint javadalmaztatik. A hitoktatói tanszéket a Közoktatási Miniszterium szervezi az illetékes egyházi hatóság javaslata alapján, miután beérkezett a tankerületi igazgatóság értesitése. C) *Hitoktatás az ipari középiskolákban, tanitóképzőben és középiskolákban.* 1. Ipari középiskolákban, tanitóképzőkben és középiskolákban a hitoktatás ugyanazon szabályok szerint történik, mint a városi elemi iskolákban, vagyis: a) Iskolánként. b) Osztályok csoportositásával. c) Iskolák összpontositása utján. Az osztályok csoportositása és iskolák összpontositása a leányok és fiuk részére külön-külön történik. a) Ha ugyanegy vagy több iskola azonos felekezetü növendékeinek a száma egy hitoktató részére biztositja az előirt óraszámot, a közoktatási miniszterium rendszeresitheti a tanszéket, amennyiben ezt a rendszeresitést indokoltnak tartja. Ezen esetben a hittanár mindig a felső iskola tantestületéhez tartozónak tekintendő és aszerint javadalmaztatik. 3. Ahol nincs rendszeresitve, *magánházakban,* vagy *a lelkész lakásán,* hanem csakis *az erre a célra kijelölt iskolaépületben.* 4. A hitoktatással megbizott tansze-

mélyzet gondoskodik a növendékek vallásos neveléséről, t. i. azok a vasárnapi és ünnepnapi istentiszteleteken vegyenek részt s hogy a felekezetük által előirt összes vallásos kötelezettségeiknek eleget tegyenek. 5. Az ezen rendelkezéseket megelőző összes szabályzatok, rendeletek, érvényüket vesztik". A fennebbi határozatot azzal hozzuk lelkész és esperes afiai tudomására, hogy I. 1. lelkész afiai tegyenek azonnal (legkésőbb jan. 31-.-ig) egy-egy féliven jelentést esperesüknek, hogy az egyházközségük területén levő áll. elemi és középfokuintézetekben (iskolánként és osztályonként) hány unitárius növendék van, ki van megbizva azoknak vallásoktatásával és hol (osztályonként vagy csoportonként) tanitja őket? 2. Lelkész afiai az illető iskola vagy iskolák igazgató'val egyetértőleg állapitsák meg, hogy a hivatkozott miniszteri határozat és a növendékek 1921/22. tanévi létszáma alapján hány hittanóra szükséges hetenként s ezen adatok táblázatát is terjesszék be esperesükhöz. 3. Ott, ahol több iskola van, vegyék számba az unitárius tanulók létszámát s állitsanak összse pontos kimutatást arról, hogy a lelkész által saját iskoláinknál vagy állami intézeteknél kötelességszerüen ellátott hittani ó ákon kivül az egyházközség területén levő állami iskoláknál van-e annyi növendéke és óraszáma, amely indokolttá teszi önálló hitoktató kinevezését. Ha van, a hitoktatói állás szervezése tárgyában terjesszenek fel hozzánk esperesi uton megokolt javaslatot. Nyomatékosan kérjük lelkész afiat, hogy az I. 1., 2. pont alatti jelentéseket féliv papiron tisztán, pontosan állitsák ki és a kitüzött határidőt tartsák be. A 3. pont alatti előterjesztést szintén tegyék meg. II. Esperes afiai az egyházközségből beérkezett 1., 2. pont alatti jelentéseket összefoglaló Kimutatás kiséretében legkésőbb f. évi febr. 6-ig terjesszék fel esetleges megjegyzéseikkel együtt. A hiányos vagy meg nem felelő jelentéseket pótolják vagy egészitsék ki oly módon, hogy azok az államtitkársághoz eredetiben beterjeszthetők legyenek. A 3. pont alatti előterjesztést véleményes javaslatukkal küldjék fel hozzánk.

E. K. Tanács elfogadván a nevelésügyi bizottságnak azon véleményét, hogy a 2. pontban ez a kitétel: „a törvény által előirt képzettségi személyek" stb. csak ugy értendők, hogy „az egyházi törvények által előirt" stb.; elvi határozatként megállapitja, hogy a lelkészeknek az állami iskolai vallástanitás végzése elől nem lehet kitérniök, de előterjesztést tesz a közoktatási kormányhoz a következőkre nézve:

a) a vallásoktatás ott, ahol felekezeti iskola, vagy az egyházközségnek a vallástanitás céljára berendezett helyisége van, ezekben a helyiségekben eszközlendő. Más esetben az állami iskolában kell végezni a vallásoktatást.

b) A vallástanitás ellenőrzésével az egyházi hatóságok bizzassanak meg, hogy ezáltal a tanitó (igazgató) és hitoktató közötti surlódások elkerülhetők legyenek.

c) A vallástanitási tiszteletdijra nézve a felekezeti iskoláknál is ugyanazon eljárás alkalmazandó, mint az államnál a felekezeti hitoktatókra nézve.

A fentieket azzal a felhivással hozzuk tudomására, hogy a vallásoktatás és ennek ellenőrzése kérdését ezen elvek alapján igyekezzenek már ebben a tanévben megoldani.

A Magyar Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt, 1921. december hó 20-án tartott üléséből.

Ferencz József, unitárius püspök. *Kovács Kálmán,* titkár.

boru, az abból támadott rendetlen állapotok, a tisztességérzetet kioltották az emberek lelkületéből. Gondolatvilágok megzavarodott. Nem tudnak kibékülni a meglevővel, mindent leakarnak törölni a társadalom eddigi szokásainak táblájáról és helyébe a szocialismus, kommuniznus és bolsevizmus meg nem valósitható tanait beoltani az emberi szivekbe, hogy boldogok, megelégedették lehessenek. S mily eredménnyel? Láttuk Németországban, láttuk és látjuk most is Oroszországban, hol a rend nem tud helyreállani és hol éhség dühöng, mert az emberek nem akarnak dolgozni, miközben ezrek pusztulnak el, a kitünő gabonáttermő térségek lakói. Hova fog ez vezetni? Ha meg nem előzik. Anarchiára. És mi a teendő? A jó utja a rosszan viszen át. Csak kitartással, bizalommal előre: munkára, termelő munkára, kiszakitva magunkat a téveszmék minket lekötött hinárjából. Munkával a szellemi, az anyagi téren teremtsünk magunknak, családunknak élhető állapotokat, hol kipihenhetjük mindazt, mit elszenvednünk kellett. Az ne bántson, ha helyzetünk most nem oly diszes, mint az azelőtti volt, az megváltozhatik. Fődolog, hogy tisztességgel megélhessünk.

Ki áthatva a félelem és töprengés kinzó és ellankasztó érzésétől, nem bir nekimenni erős elhatározással az éj sötétjének, az nem láthatja meg a reggeli nap aranyos sugarait, melyek mintha mondanák: Jertek gyermekeim, én lecsendesitlek, kivezetlek a pusztulás tanyájáról a lelkimegnyugvás árnyatadó berkeibe, ha dolgozni akartok. E hivó szó megváltás mindnyájunknak, az orosz munkásoknak, de nekünk is.

A leverő multat és jelent többé ne emlegessük, csak fájó sebeket szakitunk fel vele, hagyjuk azt az idő gyógyitó kezének. Fogjuk meg a mai napot és abban javitsunk, amit lehet. Mit tesz a szántó-vető, ha a jég elverte a termését, vagy az ár elsodorta takarmányát, leül táblája szélére és megtörve szemléli kára nagyságát? Nem! Az okos, számitó gazda előkeresi fedeles szérüje alól az ekét, boronát és ujra megmüvelvén földjét, pótolni kivánja azt, mit elvesztett, a jövő terméssel. Isten áldása, segitő keze felkeresi azokat, kiket csapás ért, de benne bizva, nem csüggednek el.

De nekünk, magyaroknak, más kötelességünk is van. Látjuk, mindennap érezzük a bizalmatlanságot, melyet irányunkban a vezető körök tanusitanak, ezt eloszlatni és helyébe a kölcsönös megértés utját, nyilatkozatainkkal egyengetni nekünk is hivatásunk, bár kicsiny testület vagyunk; azonban amellett soha se felejtsük, hogy magyarok vagyunk, azon hős nemzet utódai, mely annyi század megpróbáltatásait kiállotta, mely, bár most megtépázva és elgyötörve, tovább élni akar. Azon szent érzést és tudatot, hogy te magyar vagy, légy büszke reá, oltsák már a fiatal, zsenge gyermek szivébe a papok, tanitók és első sorban a család, az anyák. Amit az öntu-

datra ébredő gyermek fiatal éveiben felvesz, az vérébe megy át és kiséri egész életén át. A gyermeki lélek olyan, mint a vadonc, elhagyatva, akár bokorrá növekedik, vagy mint sudarfa, büszke öntudattal, az égnek hajtja fel ágait, gyümölcsei fanyarok maradnak, ha nemes ágat oltunk beléjök, kellemes, üditő csemegéül szolgálnak.

Azért vegyük mi át a gondos kertész munkáját, oltsuk gyermekeinkbe a hazaszeretet nemes érzését. Ne neveljünk kozmopolita világpolgárokat és nőket, kiknek nincsen nemzeti érzésük, hanem igaz magyar lelkületű férfiakat és nőket, kiket bárhova veti a sors, magukban hordják, mint öröklött talizmánt, a magyar érzést, nemcsak szóban, hanem áldozatkész tettekben, ha a szükség azt kivánja.

Midőn a faji magyar érzést kivánom fenntartani és ébreszteni azokban, kikben az, a körülmények mostohasága miatt, talán apadóban lenne, másfelől, mint fennebb is mondám, ismétlem, hogy barátságos jóegyetértésben kell lennünk, az összes más nemzetiségüekkel, kikkel oly hosszu idő óta élünk egymás mellett jó és rosszban. A trianoni béke és a nemzetközi megállapodások biztositják ugyan minden népnek szabad fejlődését anyagi és szellemi téren, de még inkább teheti azt az egyetértés és megértés egymás szükségletei irányában. Ezt kell átlássák, kik a törvények végrehajtására hivatva vannak. A magyar nyiltszivü, nem fondorkodik. Bizalmat kérünk, bizalommal fogjuk viszonozni. Kerülni mindent, mi azt akadályozza mindkét részről. oly semmi által meg nem kerülhető feltétel, mely képes mindnyájunk javát, gyarapodását biztositani.

Végezetül sajnálattal kell megemlékeznem halottainkról, kiket a gondviselés e 3 év alatt elszólitott körünkből és ezek között: *Gyöngyösy* Béla, *Tarcsafalvi* Albert, *Zsakó* Istvánné, *Nagy* Gyuláné és sok másról, kik mindnyájan egyletünket érdeklődésükkel és munkálkodásukkal támogatták, de különösen alelnökünk, *Kozma* Ferencről, ki mindig megfontolt véleményeivel, tanácsaival egyletünk érdekeit megvédeni, annak gyarapodását elősegiteni kivánta. Inditványozom, hogy az egylet halála felett mély sajnálatát fejezze ki.

Megnyitó beszéd.

Ferencz József püspök.

Tisztelt közönség! Hölgyeim és Uraim!

A Dávid Ferencz Egylet és az unitárius irodalmi társaság együttesen elhatározták, hogy a tél folyamán felolvasásokat tartanak. A mai az első s miután nekem jutott a szerencse, hogy ezen elnököljek, mindenekelőtt tisztelettel üdvözlöm, akik ezen a felolvasáson megjelenni szivesek voltak s ezzel jelét adták annak, hogy a tervezett felolvasások iránt érdeklődnek s azokat meghallgatni óhajt-

ják. Pedig most igazán nincs hiány az ilyen felolvasásokban. Annyi az egylet s a különböző címeken alakult társaság, amelyek mind felolvasásokkal akarják meghódítni magoknak a szíveket s részint pénzt is szerezni egyletük számára. De kérdés, hogy vajjon mindenik egylet, mindenik társulat megérdemli-e a támogatást, a pártolást? Távol legyen tőlem, hogy én bármelyik egylet vagy társulat ellen kifogást tegyek, mert megvagyok győződve, hogy azokat mind a szükség hozta létre. De abban legyen szabad kételkednem, hogy mindenik meg is felel a maga rendeltetésének. Mi a rendeltetése minden egyletnek? E tekintetben szeretném, ha Channingnek, ennek a nagyhírű és halhatatlan ámérikai unitárius lelkésznek, mondhatni evangelistánknak, Egyletekről írt gyönyörű felolvasását egész terjedelmében ismertethetném, de ez messze vezetne, hanem ajánlom, hogy akinek művei megvannak, éppen mi leforditva, magyar nyelven is kiadtuk, olvassa el. Én itt csak annyit említek meg, hogy ő, ki az egylete nek nagy barátja volt, szép felolvasásában kimutatta, hogy a közhasznu egyletek mellett vannak olyanok is, amelyek többet ártanak, mint használnak; mert az olyan egyletek, amelyek az ember egyéni szabadságát, függetlenségét akadályozzák és elnyomják, nem érdemesek a pártolásra, ellenben azok, amelyek ugy az alapitókat, mint azokat, akiknek számára alapitva vannak, erőre, öngondolkozásra, erkölcsi és értelmi tevékenységre serkentik és alkalmat adnak neki arra, hogy ezeket sikerrel használhassák, a legteljesebb mértékben megérdemelnek minden áldozatot.

Lássuk tehát, hogy a Dávid Ferencz-Egylet és az unitárius irodalmi társaság az egyletek melyik fajához tartoznak.

Ami a Dávid Ferencz Egyletet illeti, a vallásos és erkölcsös élet ébresztésére közel 40 év óta folytatott munkásságával nemcsak egyházunknak, de a társadalomnak is oly szolgálatot tett, amelyre méltán büszkék lehetünk; mert a közjólét és közboldogság érdekében semmire sincs nagyobb szükségünk, mint az emberekben a vallást és erkölcsöt ápolni. Különösen napjainkban ez kétszeres figyelmet érdemel; mert a vallástalanságnak és erkölcstelenségnek oly tünetével találkozunk, amelyek ha tovább terjednek és fokozódnak, könnyen lehetetlenné teszik a békés, nyugodt és istenes életet. Nemkülönben az unitárius irodalmi társaság is, mely csak pár évvel ezelőtt alakult meg, vándorgyüléseiben a vallásos és erkölcsös életet hirdeti, munkássága ezeknek ápolásában és terjesztésében összpontosul. Eszerint mindkettő azon egyletek közé tartozik, amelyek amint fennebb mondám, minden áldozatot megérdemelnek s éppen ezért azt óhajtanám, hogy aki még nem tagja egyiknek vagy a másiknak s ami még jobb, mindkettőnek tagja legyen, de ne legyen azoknak csak szenvedőleges tagja, aki a felolvasásokra szorgalmasan eljár, ami szépet hallott, abban gyönyörködik, de tovább nem gon-

dolkozik felette. Valamint a legjobb izű ételeket is fel kell dolgoznia a gyomornak, hogy azok hussá, izommá, vérré váljanak s igy a test növekedjék, mindaz amit hallunk és olvasunk csak ugy érnek valamit s csak ugy szolgálnak lelkünk növekedésére, ha azok felett elmélkedve és igy feldolgozva a magunkévá téve, cselekedeteinkben átvisszük az életbe. Ezt a hallgatóság figyelmébe ajánlom. Ezzel a felolvasó-ülést megnyitom.

NŐK VILÁGA.

Izenet amerikai és angliai nővéreinktől.

Kérés unitárius nőinkhez.

Kedves Testvéreim!

1910-ben beléptünk az Unitárius Nők Szövetségébe. Az a gyönyörü jelenet még mindig élénken hat szivünkre. A szövetség kiterjed a különböző országok nőire. Sok ezerre megy tagjai száma.

Rendkivüli szolgálatokat tett főleg a háboru alatt, mert az idegenben maradottak levelezését lebonyolitotta, hazaszállitásáról gondoskodott. A háboru után a nyomor enyhitése volt a föladata.

Az angol és amerikai unitárius szövetségek hatalmas összegeket küldöttek Budapestre az ottani gyermekek fölsegitésére. Közelebbről nekik köszönhetjük, hogy két leányunk bebocsátást kapott az 1920—21. évekre Angliába a Channing House nevü felsőbb leányiskolába: Dr. Deák Margit, aki immár elhelyezést nyert a londoni magyar konzulátusnál és Sámy Magda, püspökünk unokája, aki a 2-ik évre is az intézetben maradt. Jelenleg készül Kiss S. lelkész leánya az intézetbe. Jövőre is, minden évre várnak valakit.

Megbecsülhetetlen ez a testvéri összeköttetés. Nekünk azt minden erőnkkel ápolnunk kell.

Közelebbről azt az izenetet kaptuk, hogy jelentsük be az egyházközségekben levő nők szövetségeit, mert szándékoznak közelebbi érintkezésbe lépni velök. Ez a kérés parancsolat, de e pillanatban még csak a kolozsvári, kolozsi, homorodvidéki, fogarasi és udvarhelyi nők szövetségéről van tudomásunk.

Unitárius Nők! Kedves Testvéreim! Most, midőn asszonyi szivem egész melegével kivánok nektek boldog ujesztendőt, egyben kéréssel is terhellek. Nagyon kérlek, járjatok elől a gyülekezetben és hassatok oda, hogy mindenütt alakuljon meg az egyházközségi Dávid Ferencz Egylet és abban az unitárius nők szövetsége. Tekintsük ezt olyan tiszteség és becsületbeli kötelességünknek, amely elől nem lehet és nem szabad kitérni.

Választmányunk nevében kérünk minden unitárius nőt, legyen szives tegye meg ezen a téren is kötelességét.

Cluj—Kolozsvár, 1921 december 30.

Ferencz Józsefné,
elnök.

Ürmösi Károlyné,
az Unitárius Nők Szövetsége titkára.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Elnökünk újévi ajándéka. Báró Petrichevich Horváth K. főgondnok ur, egyletünk érdemes elnöke a főtiszt. püspök urhoz ezuttal is beadta újévi ajándékait. A Dávid Ferencz emlékalap, Unitárius Közlöny, Keresztény Magvető, Kolozsvári egyházközség 50—50 Leut, a kolozsvári és tordai szegények 20—20, a Mentőegylet 40, széplaki egyh. orgonaalapja 30 L-ban részesültek. Isten áldása a jószivü adakozón!

Hirvivő, barát és támasz. 1918. decemberében, lapunk utolsó számában azt irtuk volt: Olvasóinktól függ, hogy továbbra is hirvivőjük, barátjuk és lelki támasszuk legyen az Unitárius Közlöny. Mondhatunk-e ennél kevesebbet most, három szomoruan néma esztendő elteltével? Bár ugy lenne, de mert igy van, ismét csak azt kérdezzük, kivántok-e pontos hirvivőt, kell-e nektek jóbarát?

Örökös alapitóink, ha 500 Leut fizetnek az „Unitárius Közlönyt" a kamat fejében ingyen kapják.

A dijakat előre kérjük!

Dr. Árkosy Gyula közjegyző, elhunyt 1921. nov. 27-én. Az erős férfi rövid tiz napig küzködött az életért, de a tüdőgyuladás, melyet már kétszer legyőzött volt, ezuttal diadalmaskodott fölötte. Most minden munkás ember elveszitése sajgó fájdalmat okoz a megtizedelt magyar társadalom szivében, de olyan mély és általános lehangoltság, amilyen az ő halála hirét követte, nagyon ritkán vesz erőt az embereken. Dr. Árkossyt mindenki szerette, tisztelte, nagyra becsülte, mert igazi nemes sziv, fennkölt gondolkozás irányitotta minden szavát és cselekedetét. Ha unitárius egyházunkra és iskoláinkra gondolunk, még ma is elfojtja szavunkat a nagy bánat. Kedves és szép családja veszteségét vajjon ki mérhetné meg. A részvét arányban volt a veszteséggel. Temetése a kollegium csarnokából történt. Vári Albert főgymn. vallástanár, Ürmösi Károly esperes, dr. Gál Kelemen igazgató érdeme szerint méltányolták az eléggé meg nem siratható nemes munkást. Reméljük, hogy lapunkban bővebben ismertethetjük.

A trónörökös az unitáriusokról. Segesvárt a mult év nov. 6-án Károly trónörököst nagy ünnepélyességgel fogadták. A tisztelgők között voltak az unitáriusok is. Nagy Béla helybeli lelkész üdvözölte, amit Goga miniszter mondatonként tolmácsolt. A trónörökös válasza igy szólt: A királyi Fenség őszinte köszönettel fogadja az unitárius egyház üdvözletét. Itt, e különböző nemzetiségü és felekezetü hazarészben az unitáriusok voltak a szabad vallásgyakorlatnak uttörői. Azért, mint a lelkiismeretbeli szabadság és kultura hiveit s p e c i a l i s a n üdvözli az unitárius vallás tagjait. Istennek segitő kegyelme és szent áldása legyen további működésükön. — Az unitárius hivek nagy megelégedéssel fogadták a kitüntető szavakat. *Ü. B.*

A fogarasi Dávid Ferencz Egylet megalakulása. A központi D. F. Egylet gyülésének lelkes hangulatát — a beérkezett hirek szerint — leghamarább tettekre váltotta a fogarasi egyházközség buzgó serege. 1921. november 13-án közgyülést tartott, amelyen először megalakitotta a „Fogarasi D. F. Nőegyletet" a következő tisztikarral: elnök Bedő Ferencné, alelnökök dr. Berkó Arturné és Árkosi Tamásné, titkár Szentpály Erzsike, jegyző Molnos Lajosné. Magának a D. F. Egyletnek a tisztikara a következően alakult meg: elnök Bedő Ferenc, alelnökök Szentpály Gyula és Péterfy Áron, titkár Árkosy Tamás, jegyző Molnos Lajos, pénztáros Katona Márton, választmány: Kiss Jánosné, Tövissy Lőrincné, Merész Józsefné, Márkovics Jánosné, Fekete József, Nyiredy Áron, Kálmán Dénes, Molnos Zsigmond. A D. F. Egylet fényes sikerű estélyt rendezett, amelyen a testvéregyháza hivei is megjelentek. Ime a buzgóság, amely jó példával jár elől! — A D. F. E. mozgalmakról külön rovatot nyitunk.

Akik egyletünk nemes céljait megértik. A maros-tordai körtől kaptunk a következő biztató sorokat: „Örömmel irhatom, hogy körünkben a D. F. Egyletnek barátai nagy számmal vannak. Igaz barátokat értek, akik egyletünk céljával egyetértenek, eddigi munkásságát méltányolni tudják s jövője elé is bizalommal, lelkesedéssel néznek!" Valóban az ilyen igaz barátokra számitunk.

Debreceni unitárius napnak nevezik 1921. november 27-ikét. Ekkor alakult meg szabályszerüleg a debreceni unitárius leányegyház Józan Miklós esperes és dr. Csiki Gábor közreműködésével a nagy református templomban. A jövő április 2-án lesz esztendeje annak, hogy dr. Boros György egyh. főjegyző meglátogatta a debreceni unitárius hiveket és tartotta az első értekezletet, s az első istentiszteletet a városházánál.

A testvérek ölelkezése. A nagy háboru előtt csak távolról ismerték egymást. A háboru alatt egymás ellen harcoltak. Most keblére ölelte az erős a gyengébbet és ezután együtt akarnak élni, mint jó testvérek. Az amerikai unitárius egyházközségeknek meleg üdvözletet küldöttek az erdélyi testvérek.

Molnár János. Ádámosi egyházközségünknek 48 éven át lelkipásztora Molnár János meghalt Csepelen 1921. december 12-én, 78 éves korában. Szép jellemü, nyugodt kedélyü, bölcs ember, hűséges pásztor és minta családfő volt. Kilenc élő gyermeke és nagyszámu unoka szeretete és ragaszkodása nagyon boldoggá tette. Öröm volt látni az ötven éve együtt élő házaspárt a figyelmes gyermekek körében. Ádámosi hivei azt kivánták, hogy maradjon velök a nyugalom éveiben is, de a gyermekek szeretete győzött. Csepelen, Budapest közelében házat vásárolt, oda telepedtek leánya dr. Koncz Jánosné közelébe. Az alföldi homoktenger nem volt sziveszerint az erdélyi hegyek lakójának. Őszinte részvétünk a családnak és mély tiszteletünk az Ur hűséges szolgája emlékének.

Nyomatott „Korvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Jorga (volt Jókai-utca) 17. sz.

XXXII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1922. február 1. 2. szám.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY | Szerkesztő: PAP DOMOKOS

Előfizetési ár: Egész évre 20 Leu. Egyes szám ára 2 Leu. Akik a 20 Leut egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitói-díj 100 Leu. Minden pénz **Gálfi Lőrincz** egyleti pénztároshoz küldendő Clujra (Kolozsvárra).

A szerkesztő asztaláról.

Fölvidul a lélek és uj erőt nyer, ha régi ismerősökkel és jó barátokkal találkozik. A kedves emlékek előkerülnek. A mult nyugodt, kedves szineihez hozzá csatlakoznak a jelen mozgó és izgatott erős kitörései. Néhány óra alatt uj kép alakul ki s azt vesszük észre, hogy a jelen nem olvan elviselhetetlen, ha a multra támaszkodik.

Az erős lelkü ember panasz nélkül viseli a szenvedést, a gyengék mindig panaszkodnak a nélkül, hogy szenvednének. Ruskin bölcs mondását nem szükség magyaráznunk, de arra jó figyelnünk, hogy amig nem jutott rész a szenvedésből, nem tudtuk, hogy erősek vagyunk. Erre a tudatra azért van szükségünk, hogy többet és nagyobbat merjünk és vállaljunk ezután. Jó nekünk, hogy olykor próbára teszi erőnket és hitünket az élet.

A képzelődés ha rémképeket, ha tündérálmokat állit előnkbe mindig csalódásba ringat és rendesen lelki fájdalommal végződik, mert csak azt kapjuk, amit az agy tulfeszitett idegzete rajzolt. Csak ott áll helyre lelkünk egyensulya, ahol minden ugy van berendezve, hogy kiegyenlitse az eltéréseket és a rendellenes dolgokat: a természetben. Boldogok, akiket ez a kegyes jóltevő mindig ölében ringat és megóvja lelköket a beteges kitörésektől.

A *jó barát* többet ér mindennél, amit Isten adhat, mert azt nem lehet pótolni semmivel. A nyári gyümölcsöt ellehet tenni télire, a téli hideg ellen százféleképpen tudunk védekezni, de a bizalmas és megbizható emberbarátot nem pótolja semmi.

Ur. Fő Tőzl György
urnak

Cluj
Honvéd u.

Az unitárius vallás az érzelem vallása.

Azt akarjuk, hogy lapunk olvasói és valakik érdeklődnek az unitárius vallás iránt tajékozást szerezzenek a vallás főbb kérdéseiről. Mikor csak lapunk terjedelme és beosztása megengedi, közölni fogunk egy-egy cikket.

Egyelőre azt fogjuk fejtegetni, hogy az unitárius vallás az érzelem, azután, hogy az értelem és majd hogy a szeretet vallása.

Az érzelem alapjában véve egyszerü és minden szerves lénynél jelentkező idegműködés. A külső fizikai hatásokat a test idegei fölfogják, a központi agyhoz vezetik és az igy keletkező érzés az illető lény mozdulatait s ezzel járó cselekedeteit irányitja. Nemcsak külső, hanem belső hatások is mozgatják az élő állati lényeket, ezek között magát az embert is. Az élnikivánás és a létfenntartás ösztöne olyan uralkodó hatalom, amelyet megsemmisiteni nem lehet, de nem is szabad. Ne aggasszon, hogy ez minket, embereket egyenesen az állatok közé soroz. Nem az a mi feladatunk, hogy a létfenntartás és a faji ösztön ellen hadat izenjünk, mint ezt némely keleti vallások, sőt részben a keresztény vallás is kivánta és kivánja. Az a mi föladatunk, hogy az élet ösztöneit magasabbrendü, emberies, erkölcsi tartalommal lássuk el. Magok az ösztönök szolgáltatják erre a legjobb alkalmat azzal, hogy lesodornak az emberiesség köréből oda, ahol az állatiasság kezdődik. Az ember az igy szerzett tapasztalatok következtében óvatos igyekszik lenni, már akkor is, amikor még csak kiskoru. A tapasztalatok és összeütközések nemcsak fizikai hatást eredményeznek, hanem magasabbrendü érzelmeket is. Az anya és gyermek közötti viszonyt kezdetben talán lehetne egészen természetinek, állatinak nevezni, de mihelyt a szeretet neve megilleti, már kiemelkedett az állati természet köréből, emberies jelleget öltött, amely ezentul folytonosan tágul, kiterjed a játszótársakra, a szomszédokra, a hasonlókra, átfinomul barátsággá, önfeláldozó szeretetté. Lesz belőle emberszeretet, az egész embervilág szeretése önmagáért, azért, mert ez már olyan felsőbb rendüvé magasztosult érzés, amely magáévá tudja tenni az egyetemes ember érdekeit. Beáll egy felséges altruizmus, melynek gyönyörü és minden időre szóló példáját szolgáltatja Jézus.

Az unitárius vallás előtt a Jézussá tökéletesült ember az az ideál, amelyhez vezetni igyekszik minden embert. Egyik fővonása az önzetlenség, mely igen gyakran az önmegtagadásig fokozódik. Ezzel együtt jár a szenvedés, melynek megható példáját mutatja a keresztet vivő és a kereszteny ellenségeiért imádkozó Jézus. De nem a szenvedés keresésére forditjuk a főfigyelmet, hanem a cselekvésre. A világot be kell tölteni a szeretet cselekedeteivel. Az amit minden nap gyakorlunk családunk körében ki kell hogy terjedjen az egész emberiségre. A szeretet érzése legyen uralkodóvá az emberek között és akkor megszünik nemcsak a hatalomra vágyódás, hanem a gyűlölet és a

bosszú szenvedélye is. Jézus a mások szeretését a magunk szeretésével kívánja egyenlővé tenni. Szeresed felebarátodat, mint magadat. Ezzel elismeri, hogy a szeretet egyéni, önös érzés, ami uralkodik az emberen, de épen emiatt hiányos, sőt hátrányos. Aki csak önmagát szereti, nem tagja a menyországnak, ha azzá akar lenni, másokat is ugyanolyan erővel kell szeretnie. Igy lesz termékenyen ható vá az egyéni a társadalomban. Igy válik erkölcsi erővé a természeti hajlam.

Pál apostol tüzetesen alkalmazza a szeretetet a társadalmi élet különböző viszonyaira. A gyakori bántalmakat csak a szeretet tudja elviselni, mert a szeretet hosszú türő. Ez a szeretet tartja fenn a szenvedő emberekben az önbizalmat, mert kinyujta feléjük segitő kezét. A keresztény erkölcsi élet legszebb megnyilvánulásait a szenvedés körében találjuk. A jótékonyságnak önfeláldozásig menő cselekedetei a könyörülő szamaritánustól a nagyháború ápolóinak hatalmas seregéig gyönyörüen vonul végig a keresztény világ kétezer éves ábrázatán. Nem elég megbocsátani az ellenségnek, hanem meg kell mutatni a szeretetet cselekedetekben. A sebesült magyar katona visszaveszi ajakától a nehány csepp vizet tartalmazó kulacsot, mert látja, hogy a mellette szenvedő orosz ellenség fájdalmában feléje nyujtja kezét.

Az életösztön és szenvedélyeink sokasága kezet fogva összesürüsödnek és termelik a bűnt. Minden ember a bűn örvénye közelében evez az élet keskeny sajkáján, de ha a társadalom kormányzói, ha a lelki élet épitőmesterei erős akarattal irányitják a közfelfogást, ha szilárddá tudják edzeni az akaratot, akkor az önző érzés tökéletességre törekvő erővé növekszik. Az a végcél, hogy a fizikai érzés lelki erővé, a cselekvésre való hajlandóság erkölccsé tökéletesedjék, mindenki felülemelkedjék a törvényen, mindenki maga legyen a törvény.

Nagyon jól tudjuk, hogy ezek utópisztikus kivánságok és célkitüzések, de a ma már müködő törvényekből látjuk a lehetőségét. A mi vallásunk követői között az ellenséges államokban is magas fokon állott az ember iránti rokonszenv és könyörület. Mihelyt megnyilt az alkalom, azonnal megjelent Erdély bércei között a britt szigetek unitárius papja és azóta szüntelenül követeli a vallásszabadság és a fölvilágosodás jogait. Mihelyt megismerték a valót, azonnal utnak inditották Erdély szenvedői közé papjaikat az Egyesült Államok unitáriusai, hogy segitséget nyujtsanak a szükségben szenvedőknek. A szenvedés oszlatása, a nélkülözés enyhitése valóságos versenyre hivta föl a háboru pusztitásaitól mentes országok népét.

Ez a humánus érzés munkája, ez az a szeretet, amely megbocsát az ellenségnek, nemcsak hétszer, hanem hetvenhétszer is. Ez a hosszu türő, a kegyes, a szerény, a másét el nem kivánó, a magáét odaadó szeretet.

Az érzés jogait elismerve nyitjuk meg a tökéletesülés utját az emberiség számára. Mi e világhoz tartozunk, a világ gyermekei:

érző lények vagyunk s érzésünk hurjain játszódik végig a világ boldogsága. Abban benne van a miénk s mindazoké, akiket szeretünk. Rólunk, unitáriusokról az a vélemény, hogy összetartók vagyunk. Szeretem hinni és vallom, hogy ez az atyafiságos szeretet megnyilvánulása, de hozzá kell tennem, hogy az unitáriusok a szeretet cselekedeteit soha sem korlátozták. A vagyonos és humánus amerikai unitáriusság, erejét felülmuló mértékkel szórta jótékony áldozatait a kórházak, könyvtárak, üdülőhelyek fölállitásával és soha sem alkalmazott faj, vagy felekezet szerinti korlátot, mert az unitárius vallás az önzetlen érzelem vallása. **Boros György**

Mit akarunk?

Élni, dolgozni és dolgoztatni.

Romok között járunk. Sok törmelék vár eltakaritásra, sok rés betömésre, sok seb gyógy tásra. De fő mégis csak az, hogy élni akarunk, mert az élethez jogunk van. Dolgozni akarunk, mert olyan megbizást kaptunk, amely elől kitérni nem lehet, de nem is fogunk, mert élni akarunk.

Nemcsak élni, hanem éltetni is. Azért élünk, hogy dolgozzunk, azért dolgozunk, hogy másokkal is dolgoztassunk.

A magyar unitáriusság helyzete sohasem volt rózsás, de sohasem volt olyan sulyos, amilyen most. A kicsiny sereg két részre van szakitva. A nagyobbik rész itt, az ősi fészekben, egy idegen tenger közepén veszélyes hullámok szüntelen csapkodását, zugását, morajat hallja. A vezetők száma feltünően megapadt, a meglevők ereje növekedés helyett csökkenőben. Pedig csak bátor, bölcs és önzetlen vezetők ébreszthetik föl az öntudatot és az önbizalmat.

De bármilyen nagy és nehéz a föladat, amely ránk vár, nem fogunk csüggedni, nem akarunk lankadni.

Az unitárius vallásnak a kereszténység kebelében mindig nagy és magasrendü missziója volt. Soha sem méltányolták érdeme szerint. Sohasem akarták észrevenni, hogy ha nem is teljes az igazság, amelyért harcolunk, törekvésünk jogosult, mert a gondolat szabadságát, a hit egyéni jogait akarjuk biztositani mindenkinek.

Ha megapadtak harcosaink, ujakat toborozunk. Az a székelység, amely 350 évig megőrizte Dávid hitét: egy az Isten, meg van ma is, meg lesz ezután is. Mikor a harctérre állitották, mert hazája veszélyben volt, oroszlán módjára harcolt. Most, mikor vallása és nyelve forog veszélyben, semmivel sem lesz tétlenebb.

Mi bizunk a faluban, mert szeretjük népét. Mi közöttük látunk s ha kell találunk apostolokat. No hát épen azt akarjuk, hogy a kicsiny és nagy unitárius egyházközségek népe mozduljon meg és teremtsen uj életet a maga körében.

Nekünk az öntudatos vallásos hitre és meggyőződésen alapuló kulturára van szükségünk. Ebbe belevisszük a tiszta erkölcsöt. Példányszerü életet akarunk teremteni a falun. Meg akarjuk tölteni hivőkkel a templomot, tiszta életü és becsületes munkásokkal a községet. Megakarjuk növelni a munka értéket és mindenek fölébe emelni a becsületet.

A mit mi akarunk elérni éppen annyira érdekében áll az államnak. mint az egyháznak. Azért hát kérjük és várjuk, hogy mindegyik egyházközségünk mozduljon meg. Föl a szivekkel!

URAM, HOL VAGY?

(Angolból szabadon. The new hymnal 53.)

Uram, hol vagy? Kibontja szárnyát lelkem
S merészen röppen fel lakod felé,
A végtelent vergődve járja, vija
S fényedtől nem lát, megvakul belé.

Uram, hol vagy? Magamba térve kérdem,
Mig szédült fejjel térdre roskadok.
A gondolat láncát jaj hiába rázta,
Nem lát, nem ért, meg nem találhatott.

Uram, hol vagy? Határtalan határok
Örök határa, érzem, itt vagy, itt,
Itt vagy, szivemben. Tündöklő napodnak
Itt érzem, itt meleg sugárait.

Uram, hogy hol vagy, nem, nem kérdezem.
Bennem lakol és én Benned lakozom.
E földön itt örök szerelmed őriz
S ha menni kell, megyek: van otthonom.

Pállffy Márton.

Az unitárius vallás méltatása.

Angliában és Amerikában még mindig foglalkoznak az unitárius és trinitárius hittanok közötti külömbséggel. Egy bostoni (Amerika) protestáns lelkész dr. Gordon A. György közelebbről megjelent könyvében igy méltatja az unitárusokat:

Mint erős trinitárius örömmel ismerem el azt a jótékony szolgálatot, melyet az unitárius fölfogás tett a keresztény egyháznak. Fölvilágosult, vallásos ember kénytelen tisztelettel adózni azért a kitartásért, melylyel az unitáriusok ragaszkodtak Isten atyaságához a

mi Urunk valódi, tehát isteni embervoltához, Istennek a történelemben szünetlenül tartó kijelentéséhez, a bibliához, mint a vallás történelmi fejlődése központjához, az üdvözléshez, mint a lélek erkölcsi hatásához.

Az unitáriusok tiltakozása a trinitárizmus ellen jogos, méltóságteljes és gondviselésszerü volt, mert védelmezte Krisztus személyét, melyből kitörölték az emberi jelleget; Isten atyaságát, melyet megfosztottak méltóságától, midőn a közfölfogás a világot istentelenné akarta tenni; az üdvözülést, melyet külsővé és gépiessé tettek; a vallást, melyet az emberi természettől elidegenitettek, erkölcsi és értelmi kincseitől megfosztottak, közönséges, silány dologgá sülyesztettek.

NŐK VILÁGA.

Szeretnék hozzáférkőzni minden unitárius nő szivéhez. Szeretném vallására irányitni elméjét. Szeretném meggyőzni őket együttesen és összesen, hogy ők mind nagyon gazdagok, mig a hit nemesitő eledelét és italát élvezhetik: ezt a mi Dávid Ferencünk alapitotta vallásunk épületét.

Szeretném felvilágositani arról, hogy nélkülök a vallásból hiányozna annak éltető lelke a hit: a hit, mert őket szivök belesegitette az anyai szeretet által abba a jézusi munkába, a mely Isten országát épitette mindenütt, valahol bennök az igazi nő-érzése müködött.

A hivő nő gondolata „a szivén szürődik át s azért az ő vallása inkább érzés, mint tudás. Őt nem kell meggyőzni arról, hogy Isten szerető édes atyánk, mert az édes szeretet az ő női lényéhez tartozik.

Nemis magyarázgatok én ennek a női szivnek, hanem arra kérem, hogy érezze meg milyen sok függ tőle, hogy vallásunk az unitárius vallás mindennapi élete és éltető itala legyen *minden ifjunak* és az is maradjon élete végéig.

A nők tölthetik meg a templomot a hivők seregével. Ha ők, akik szeretnek templomba járni, szépen előkészitik férjüket, hogy velök menjen, ha magukkal viszik nemcsak leányukat, hanem fiukat is.

A nőtől függ, hogy templomaink ne legyenek üresek. Tőlük függ, hogy énekkel töltse meg a gyülekezet a templomot, ha ők ifju korukban megtanulják és együtt énekelik énekeinket. Tőlük függ, hogy templomaink mindig tiszták legyenek kivül és belül, mert ők észreveszik, ha a takaritás hiányos.

Tőlük függ, hogy a templom környékén virágok diszelegjenek s az urasztala ne legyen virágdisz nélkül.

Tőlük függ, hogy az urasztala, a szószék, a papszék takarója tiszta, ép és olyan legyen, hogy a szent helynek diszére váljék.

Tőlük függ, hogy az urvacsorai kellékekben az egyház ne szükölködjék.

Templomaink gazdag teritői mind a mi unitárius nőink hitbuzgóságát hirdetik. Milyen gyönyörüség töltötte el minden ember szivet, ki január 29-én látta a kolozsvári templomi készletünk gazdag kiállitását és hallotta azt a becses előadást, amelyet Kelemen Lajos tanár tartott a felolvasó gyülésen Kolozsvárt. A Kemény Kata asszony gyönyörü himzésü teritője megelevenitett lelkünkben egy igazhivő és szivet áldozó nemes unitárius nőt és vele könyeztünk, hallván, hogy leányai megbusitották buzgó lelkét, mert elhagyták hitöket.

250 esztendő képe vonult el szemünk előtt s az erős hitü férfiak mellett ott láttuk mindenütt az áldozó unitárius nőket.

Tőlük függ, hogy a multnak legyen mit beszélni a jelennek. Tőlük függ a gyülekezet fiu és leánynövendékei összetartása és vallásában megerősitése, mert ők, mint anyák, mint testvérek, mint nagyanyák és nagynénik gondot forditanak arra, hogy a vallás-erkösi nevelésben hiány ne legyen.

Tőlük függ az is, hogy akik a községből eltávoznak, azok ne feledkezzenek meg hitökről, mert ők a szülők utján figyelemmel kisérhetik, hitünket erősitő könyvekkel, más olvasmánnyal és vigasztaló levéllel elláthatják a távollevőket.

Tőlük függ, hogy konfirmációkor mindenik gyermekünk emléket kapjon, de az is, hogy a konfirmálás ünnepélyes, diszes és emlékezetes legyen a gyermeknek is, szülőjének is.

TÜZHELY MELLETT.

— Pál fordulása. —

Téli este van. Egyházi János most nyelte le a friss kolbászból, puliszkából és káposztából álló vacsorát. Az asszony az abroszba takargatta a maradékot, guzsalyat vett a hóna alá s elment a kórusba. Jánosbá pipára gyujtott s annak füstje mellett akar elmélkédni a világ sorsáról. Alig szippant kettőt-hármat, hallja, hogy valaki köhécsel a tornác előtt, vakaı ász a tornácon, koppant a házajtón, de nem várja, a „szabad“ szót, hanem bészökik az ajtón, mintha puskából lőtték volna ki.

— J'estét adjon az Isten — köszön a jövevény. Ejnye, de gonosz kutyád van, szinte leszede a lábamról.

— Adjon Isten — Világi koma, hát kiedet miféle szél fuvá ide?

— Ne is kérdezd, föl vagyok egészen háborodva.

— Tán rosszul esett a vacsorája? Van kolbászmaradék, káposztalé, nyomtassa le, olyan káposztalé, mint a rezes, receptre sem csinálnának különbet.

— Nem káposztaléért jöttem . . . Azt se tudom hol kezdjem. Képzelj csak oda, megint kéregetnek, kudorásznak; maholnap kiszivattyuzzák a lelkemet is.

— Csak a vak szokott koldulni.
— Engem is e bánt, hogy ma a nem vaknak is koldulnak.
— Hogy s hogy?
— Hát nem hallottad?
— Mit?
— Azt, hogy a kereszturi kolégyomnak gabonát gyüjtenek.
— Hallottam, de az nem koldul s.
— Hát mi?
— Gyüjtés közcélra?
— Szépitheted, ugy sem adok. Nem elég a mi sok nyomoruságunk, még azt a sok „ingyenélőt" is mi tartsuk? Itthon is van elég tennivalónk . . . Van bizony, mert árva harangunk olyan szomorun szól egyedül, mint a párjavesztett gerlice. Az orgonánknak is csak minden harmadik sípja szól; a többi kellett a háborunak.
— Ha igen, azzal maradunk, ami van. Nem érthetem — mintha összeegyeztek volna — a pap a harangot prétendálja, a mester az orgonát forcérozza . . . Azért az egyház szolgái, hogy azzal szolgáljanak, ami van.
— Nem éppen ugy van, koma. Két harang mégis szebben hívna az Isten házába s ott egy szép orgona buzditó hangja jobban megnyitaná ajkunkat Istent magasztaló énekre. S ha az ősök szerzeménye elromlott, nekünk kell ujat alkotni fiaink és unokáinknak, mert mikor a belső emberek a világra költöznek, sem a pap a harangot, sem a mester az orgonát nem fogja a határa kötni. Ha őseink is igy gondolkoztak volna, mint ki'ed, eddig rég holt hirünk volna. De az Isten rendelt nekünk bölcs vezéreket, akiknek hivására Kereszturon termett az unitáriusság szine-java; ki követ, ki téglát, meszet és fát vitt; akinek nem volt, becsületes, munkás két tenyerét vitte s igy épitették hajdan a kereszturi kolégyomot. Ez aztán mint a méhkas a rajt, gyüjtötte a tanult székely fiukat a hazának és egyháznak. A sok jeles közül ez adta nekünk Lőrinczi tábornokot, aki királyokkal, császárokkal parolázott, de székely atyafiai között érezte legjobban magát, azokat segitette s fiaikat tanittatta. Ez a kolégyom inditotta utjára a nagy Berdét, aki megmutatta, mi a tennivalónk, ha élni akarunk.
— Sohasem hallék róla. Te honnan ismered?
— Hol ugyan bizony?
— A Dávid Ferenc Egyletben.
— Olyan is van?
— Van bizony.
— Ezt se tudám.
— Azt nem is a vasárnapi kosárforditásnál, a juhok elhányásánál, sem a korcsmán tanulják.
— Mondsz valamit. Igen is nekiestünk a vasárnapi munkának. De szeretnék valamit hallani Berde Mózsáról, honnan származott?

— Háromszék megyében, Laborfalván született székely nemesi családból.

— Én a nemes embernek sohasem hittem.

— Nem, mert a népbolonditók kortes jelszavakkal félrevezették, pedig azok is a mi székely véreink, olyanok, akiknek elődei hőstettekért kapták a nemesi levelet.

— Én is szeretnék nemes ember lenni.

— Könnyen megteheti. A posztóját Segesváron festesse kékre, csináltason belőle nadrágot, bujjék a nadrágba és kész a nemes ember.

— Azt már nem teszem. Az ősi viseletet: a fehér harisnyát nem adnám ezer pücsöknadrágért sem.

— Igaza van. Nem a ruha teszi az embert. A fehér harisnyás emberek között is van sok nemeslelkü.

— Ilyen nemeslelkü emberek voltak Berde szülei is: id. Berde Mózes és Márkos Terézia. Fiukat: Mózsát a kereszturi kolégyomba vitték. Akkor sem fonták kolbászból a kertet. Sokba került a tanittatás. Mózsa ugy segitett magán és szülein, hogy felcsapott keztyügyárosnak és gyürükészitő ékszerésznek. A szünidőkön apjának segitet' a gazdaságban. Akkor még a nagy földet nem szerette, mert szántás közben apját a hosszu föld eladására biztatta. Szülőit szigoruságukért becsülte. Férfi korában sokat hangoztatta: „Rossz gyermek nincsen, csak rossz szülő".

— Ezt én is mondom. A szomszéd fiát mest' uram megrégulázta. Az anyja ahelyett, hogy néhányat ő is akasztott volna rá, még az erdő felől állott. Van is látatja. A gyermek káromkodik, hogy szikrázik belé s a kaszaly mögött veti a füstöt, mint a gőzkazán.

— Mi lett Berdéből?

— Előbb kijárta a kereszturi, aztán a kolozsvári kolégyomot s a végén ügyvéd lett.

— Csak prókátor ne lett volna.

— Azok között is sok becsületes ember van, kik az igazságot védik. Azután képviselője lett szülőfalujának s később kormánybiztosa. Tevékeny részt vett a 48-iki szabadságharcban, miért 51-ben akasztófára itélték.

— Kár lett volna felakasztani.

— Nem is akasztották, a király megkegyelmezett neki, de azért négy esztendeig Csehországbnn ártatlanul rabságban szenvedett.

— Hát nem tudta elperelni?

— Nem lehetett, a király volt a felperes. Kiszabadulása után a csikieknek visszaperelte a sok havast, amit tőlük elakartak venni.

— A sok vagyont hogy szerezte?

— Takarékossággal. Keveset örökölt is, de ezt nem tartotta magáénak. Ételben, ruházatban kevés igénye volt. Szorgalmasan dolgozott s mint jószágigazgató több erdélyi mágnás gazdaságát mentette meg a bukástól, amiért szép tiszteletdijakat kapott. Azzal

tartott, hogy: „Nem jó mindent szegre akasztani". Pénzét házakba és birtokokba fektette, melyek közül legértékesebb a buni birtok volt. Gazdaságának hire futamodott. Napról-napra kérésekkel ostromolták. A mesebeli kívánóktól, kiknek legelőbb egy nagy szál kolbász kellett volna, elzárkózott s csak közmüvelődési, nevelési és iskolai célokra adományozott, mert ugy vélte, hogy a székelység csak ugy maradhat fenn, ha fiai tanulnak. Azt is hangoztatta, hogy az okos embert a házasságáról, a barátjáról és a végrendeletéről lehet megismerni. Azért soha meg nem házasodott, mintha attól tartott volna, hogy az asszony a vagyont elcicomázza vagy felkatyfolja.

— A végrendeletére volnék kiváncsi.

— Arra még mások is azok voltak, de életében eltitkolta. Néha mondogatta: „Az ingyen örökség a rokonok megrontója." Rokonait is megdorgálta, ha kényelmeskedtek. Valósággal dühöngött, mikor látta, hogy a székely leányok a drága öltözetet városokon hagyják, helyette német cafrangot s Isten tudja, hogy még mi mindent hoznak haza s itthon kifinomodva, elkényesedve, keszkenőbe csavart sarlóval, félrenyomott, magas sarku gombos topánkában s piszlikutyával mennek aratni. Az ilyenekben látta elfajulni a székely vért s róluk mondotta: „Az én vagyonomból nem fogtok urizálni".

— Miféle betegségben halt meg?

— Bizony meg kell vallanom, hogy elmebajban. Ugy látszik, hogy a négy esztendei sok bánat és szenvedés mély nyomokat hagyott érzékeny lelkén, melyek öreg korában felujultak. Budapesten, az elmegyógyintézetben halt meg 78 éves korában. Az unitárius egyház a maga halottjának tekintette, hazaszállittatta Kolozsvárra s ott temettette el. Ferencz József püspökünk gyönyörü beszédet mondott fölötte. Szakadó eső kisérte sirjába. Még a nagy ég is megsiratta. Nem hiába. Ő volt az Unitarius Egyház legnagyobb hagyományozója, jóltevője.

— Mi lett a nagy vagyonnal?

— Amit előre sejteni lehetett, minden vagyonát az unitárius egyház közönségének hagyta.

— Hogy hagyta volna, hiszen én nem kaptam belőle, pedig én is *„közönség"* vagyok az unitárius egyházban.

— Nem is egyeseknek, hanem a köznek hagyta, hogy az unitárius szellem lámpásának legyen világító olaja.

— Ezt már nem érthetem.

— Kimagyaritom. A lámpás a két kolégyomunk, az olaj a tudomány; ezeknek fénye világitja az egész egyházat s benne minket is. Ha elfogy az olaj, megszünik a világosság. A világosság nem fejlődik magától. A villanyfejlesztéshez is gőz vagy vizierő kell. A tudományért is tanulni, fáradni kell. Étlen a diák sem tanulhat. Háboru előtt a szegény székely fuknak a buni birtok terméséből cipót adtak.

— Az már szép dolog volt. A szegény se éhezzék.

— Ugy-e szép volt? Azóta megváltozott a világ. A buni birtok beleesett a földreformba, a cipó megszünt s szegény diákok éheznek s azért szólnak hozzánk kérő szókkal: „Én is árva, te is árva, bujjunk egymás árnyékába."

— Ha igy áll a dolog, menjenek kapálni.

— Mehetnének, de nem engedjük, mert ha elfogy az olaj, mi is sötétségbe jutunk.

— Miért jutnánk?

— Mert szellemi vezéreink, papjaink, tanitóink, tanáraink a kolégyomokból kerülnek ki s náluk nélkül gyermekestől, mint az oktalan állat, tudatlanul maradnánk.

— Hát a mi belső embereink ettek-e a Berde cipójából?

— Ettek bizony, mert ők emék is becsületes székely emberek gyermekei, akik éjjel-nappal tanulnak, hogy minket vezetni, oktatni tudjanak; nem is tagadhatjuk meg egymást, mert egy a vérünk, egy a szivünk, egy a lelkünk... csak ők tanultabbak, müveltebbek...

— Hát ha igy áll a dolog, azoknak a szegény diákoknak is kellene valamit juttatni, hogy ne éhezzenek . . .

— Ezt akartam mondani, de kied mind félrefabulázott . . .

— Hát te mit adsz?

— Két tehenes gazda létemre egy véka buzát nekik szántam. Ki'ednek négy ökre van, többet is adhat.

— Há'szen annyit én is adok — s talán nem árt meg a diák gyomornak, ha követem becsülettel — megszerzem egy fél véka fuszujkával.

— Jó, jó és aztán azt se felejtse el, hogy az orgonának csak minden harmadik sipja szól, s a mi árvaságunkat csak egy harang siratja . . .

Pálos Ákos.

Egyházi és egyleti élet.

Ezt a rovatot megnyitjuk, mert azt akarjuk, hogy amelyik egyházközségben valami történt annak az Unitárius Közlönyben nyoma legyen. Irjuk a gyülekezetek történelmét minden nap.

Jeleseink életrajzát fogjuk közölni lapunkban. Nemcsak a nagy, hanem a kis emberek is méltók a megemlékezésre, ha szép és hasznos életet éltek. Gyulai Lászlóval kezdjük.

Segesvár. Itt az egyleti élet rendkivül élénk és hatásos. A jövő számban részletes tudósitást adunk. A DFE-nek 35 tagja van, nagy része vasuti alkalmazott.

Székelyszentmiklósra Kozma Zoltán polgárdii lelkészt az egyházközség egyhangulag nyilvánitott kivánságára a főtiszt püspök ur kinevezte rendes lelkésznek,

Kissolymosba Lőrinczi Domokos csekefalvi lelkészt az egyházközség megvalasztotta, a főtpüspök ur kinevezte. Az ifju lelkész tiz évet szolgált Csekefalván a gvülekezet és hatóságai teljes megelégedésére.

Csekefalvára Sófalvi Domokos kőrispataki lelkészt nevezte ki a főt. püspök ur. Az uj lelkész január 8-án köszöntött be. Lőrinczi István esperes iktatta be. A három ifju lelkész további munkássága elébe teljes bizalommal tekint mindenki, aki ismeri tehetségöket.

A papi pályára Angliában alig jelentkezik hallgató. Franciaországban a helyzet még rosszabb. A déli püspöki kerületben az utóbbi hét év alatt meghalt 105 pap, de csak 12 helyet tudtak betölteni. Amerikában seregestől tódulnak a papi pályára. A mi Theol. akadémiánkban az emelkedés fokozódva nő: IV-ed éves 3. III-ad éves 5, II-od éves 6, I-ső éves 10 hallgató van.

Az E. K. Tanács január 12-én tartotta első rendes ülését. Dr. Lachlan, a manchesteri unitárius teologia igazgatója meleg köszönettel fogadja a Főtanács üdvözletét, Street Kristóf lelkész, hogy tiszt. taggá választatott; P. H. Kálmán főgondnok ur az uj évi üdvözletet. Az E. K. Tanács szomoruan vette tudomásul Molnár János uj lelkész halálát. Az am. szeretet adományt templomjavitásra használtatja: a kidei, a hjánosfalvi, torockói, mzsákodi egyház; iskolájára a kökösi, szkáli; a brassói a lelkészi költségek részben fedezésére. A szabédi, sztmiklósi és kolozsvári segélyt nem kaphat fedezet hiánya miatt. Az árkosinak 15.000 lei kölcsönt tanitói lakásra. „A számadásokat elfogadta EKT: Test. tanárok fizetés kiegészitése és családi pótlékokról", tordai székely hadiárva otthonról, amerikai adományról, kereszturi konviktustól. A Simon Domokos sirja ki nem javitásáról jelentést kér. Fehér János nevén 2000 lei alapitványt tettek szülői az ar.-rákosi egyházközségben urvacsorai célra. A teol. akad. véleményét elfogadja E. K. Tanács, hogy a templomi szokásokat (ülve, állva, lehajolva imádkozás stb.) nem szükség egyformásitani, mert az áhitat és a buzgóságban jogosult a helyi szokás. — A Teol. Akad. fölszerelés és könyvszerzésre adjon részletes kimutatást. A debreceni Szabó-birtok bérszerződése (80.000 lei) jóváhagyatott. A tordátfalvi Sándor Zsigmond alapitványi bittok rendezése tudomásul vétetett, a Raffay Domokosné birtokból nehány holdat a tanárok vettek haszonbérbe. — Nagyenyeden leányegyház szervezése. A hovácsatolásról véleményt kért az aranyostordai és a kolozsvári egyhközségtől. — Államtitkárság értesitése, hogy az imperium átvétele utáni iskolák nem kapnak állami segélyt. Az E. K. T. tiltakozik. Titkár jelentést tett bukaresti utjáról. A tanári özvegyi segélyalapból segély nem adható, mert hadikötvényben van az alap. — A szentháromsági egyházközség régen bezárt temploma miatt panaszkodik. E. K. Tanács helyszini vizsgálatot tartat. — A főgymn. tanároknak szóló államsegély felosztásában határozott E. K. T. — A kolozsvári

házak lakbére fölemelését határozza. Engedélyt ad, hogy Simó Pál és társai a Berde-telken jégvermet épitsenek.

Hat hét a fogarasi D. F. E. életéből. Az ujból való megalakulásunkkal kapcsolatosan jelentettük, hogy Fogarason megalakult a D. F. Nőegylet is. Nőegyletünk nem egy külön és önálló hatáskörü szervezett, hanem bele van illesztve a D. F. E. keretébe. Határozata csak a D. F. E. közgyülésén emelkedhetik jogerőre.

Tagjai mind nők, férfi csak magam juthattam be, mint főtitkár.

Minden egyleti eszme és inditvány a Nőegylet választmányi üléséből indult eddig ki. — A női választmány inditványára töröltük el a tagsági dijat s ehelyett behoztuk a havonkénti önkéntes fizetséget. — A női választmány inditványozta, hogy adjon az Egylet a helybeli r. kath. el. isk. céljaira 200, a ref. el. és középiskolának 800 leut. (A r. kath. lelk. szépen megköszönte, a ref. keveselte, mire az Egylet kérte vissza adományát, de nem adták vissza.) — Ugyancsak a Nőegylet választmányának inditványára indittatott az unitáriusok között gyüjtés a tanulók, ill. az unitárius szegény gyermekek karácsonyi segélyezésére. Az eszme szép diadalt ért meg, mert a gyüjtésből dec. 24-én a lelkészi irodán az összeg unitár. gyermekek szülőikkel együtt nyönyörködhettek egy szép karácsonyfában, amelynek tövében minden gyermek számára külön füge, alma, cukorka, dió, szilva és keksz volt csomagolva karácsonfiának. Pár szegény gyermek ruhasegélyben is részesült. Ugy, hogy rövid hat (6) hét alatt csaknem 2000 (kettőezer) leit forditottunk jótékony célra. De ez csak természetes ott, ahol arravaló, lelkes nők küzdenek a jótékonyság érdekében.

És hogy a krónika teljes legyen, meg kell emlitsem azt is, hogy Nőegyletünk felhivta a helybeli magyar Nőegyleteket, hogy a helybeli magyar jótékonykodás egyöntetüvé tétele érdekében egyesüljenek egy közös választmányban. Sajnos, ez az eszme most ott hever a jövő programjának pontjai között.

Tervbe vannak véve vallásos délutánok és műsoros estélyek tartása. A vallásos délutánokra várjuk a hideg elmulását; az estélyre nézve a kedvező pillanatot. A fogarasi D. F. E. tagjainak száma ez idő szerint 61.

Fogaras, 1922 január hó.

Árkosi Tamás
a fogarasi D. F. E. főtitkára.

Iklánd. Iklanki kicsiny egyházam lelkes, derék hivei a legnagyobb készséggel, fajuk és vallásuk szeretetének megmutatásával örömmel csatlakoztak ahhoz az eszméhez, hogy Iklandon megalapithassam azt az egyletet, mely egyedül van hivatva ma a vallási autonomiát védeni, a közös szellemet kialakitani a mi egyházunkban. A midőn bejelentem az iklandi D. F. Egylet megalakulását, egyuttal

itt közlöm a lelkes tagok névsorát (lásd a nyugtázást), kik (22) az *Unitárius Közlönyt* várják és tisztelettel kérik. A munkát is megkezdik — irja ifju lelkészük, Kovács Béla, kinek lelkes buzgósága biztositja a sikert.

Homoródszentpál. Az uj esztendő uj erővel való nekilendülést kiván és vár a D. F. Egylettől. Ehez a nekilendüléshez egy inditó nyomást innen a vidékről is adunk; — irja Ürmösi József az udvarhelyköri D. F. E. elnöke — hátha ez buzditásul szolgál többeknek a kalákábajövéshez. A D. F. Egyleti népies estélyeket a tél folyamán is beinditottuk — a régi jó szokáshoz visszatérve — Homszentpál, Homszentpéter, Városfalva, Homjánosfalva és Recsenyéd egyh. községeinkben, pap, papné, énekvezér, tanitó, tanitóné társainkkal együtt. Az estélyeket perselygyüjtésekkel rendeztük s a gyüjtés eredményét a D. F. E. részére szántuk olyképen, hogy egyházközségeinket beléptetjük a D. F. Egyletbe örökös alapitó tagokul.

Kérem tehát ugy venni és beiktatni. hogy 1. Homszentpál, 2. Homszentpéter, 3. Városfalva, 4. Homjánosfalva, 5. Recsenyéd egyh. községek a D. F. E. örökös alapitói közé beléptek. Az összeget rövid időn belül elküldjük. Az estélyek lefolyásáról, műsoráról részletes beszámolót fogunk küldeni. Isten áldása legyen a D. F. egylet működésén. A tudósitást kérjük és várjuk. Sokszor kifejeztük, hogy az udvarhelyiek mindig példaadólag jártak el. (Szerk.)

Örökös alapitóink névsorát jövőkor közöljük.

A Kolozsi Dávid Ferenez Egylet a folyó évszakban működését december 16-án kezdette meg. A gyülekezet éneke után megnyitót Kiss Sándorné tartott, felolvasott Kiss Sándor lelkész a kolozsi egyházközség történetéből. Kiss Sándorné az egylet elnöke december 25-én estve a gyermekek részére karácsonyfa ünnepélyt rendezett az állami iskola egyik termében. A karácsonyfa alatt Gyallai Domokos: Jézus Maroskenden cimü novelláját olvasta föl. A gyermekek a karácsonyfa alatt énekeltek és verseket szavaltak. Jelen voltak 130-bn. A helybenlakó hivek lélekszámának 50%-a.

Szabéd. Az Ujesztendőre kaptuk a szabédi hivek szép névsorát, összesen 27 előfizetővel, és mindezt Pálfi Ferencné özv. papnénak lelkes igyekezetéből. Meleg köszönettel fogadtuk és örvendünk, hogy a háboru első unitárius tábori papjának özvegye ma is a belső emberek közé sorozza magát és szolgálni kész.

Buzaháza. Szives felhivásuk közzétételének hatása alatt, — irja Szentmártoni Bálint tanitó én is megalakitottam Buzaházán a hármas határponton a D. F. fiókegyletet uj év első napján. Elnök P. Szentmártoni Bálint, Adorján Albert, alelnök Kacsó Péter, Jánosi Boldizsár, Tétkás Jánosi Károly. Pénztáros Nagy B. János. Választmányi tagok: Ince József, Jánosi Albert, Jánosi József, Kilyén Dénes, Kilyén Mózes, Nagy László. Összejövetel hetenkint egyszer.

Marosvásárhely. Egyelőre tizenöt előfizetőt jelentett be, de hiszi Rédiger Géza lelkész, hogy még 10 előfizetőt sikerül egybehozni. Mi meg azt hisszük, hogy ott a D. F. E. is meg fog alakulni még a tél folyamán.

Sepsiszentgyörgy mindig bővelkedett buzgó egyleti tagokban. József Lajos esperes egyszerre 23-at jelentett be, azzal a biztatással: lehet, hogy lesz még egy pár.

Brassó is szép számmal vonult be. Reméljük, hogy itt is mint, minden más helyen egyletté szerveződnek.

Örökös alapitóink vegyék szives tudomásul, hogy az *Unitárius Közlönyt* a mostani árak miatt csak azoknak küldhetjük az előfizetés nélkül, akik 500 leut fizetnek. A 100 leus alapitványok a Dávid Ferencz Egyleti tagságra jogositnak és az Egylet fenntartását biztositják. Alapitványaink nagyrészé *emlékalapitvány* s azokat őrizni fogja az egylet külön emlék-könyvben az adományozó és az elhunyt nevével együtt. Reméljük, hogy a 100 koronát szivesek lesznek 50 leu beküldésével 100 leura emelni.

Külföldi tanulásra a kormány nehezen, vagy egyáltalában nem hajlandó bocsátani tanulókat. Ismeretes eljárás a multból, de csak annyira érthető, mint ha azt rendelnék el, hogy a lakósok egy óriás esernyő alatt járjanak, nehogy megpillantsák a napot. Nekünk az a szerencsénk, hogy egy ifju papjelöltünk Lőrinczy Dénes Manchesterben tanul és igen megnyerte tanárai tetszését. Londonban a Channingről nevezett leányiskolában két leányunk tanul: Sámy Magdus, püspökünk unokája immár második éve. Januárban ment ki Bácsi Mária, Kiss Sándor kolozsi lelkész n. leánya. A kis leány utja sok viszontagsággal járt, de minden baj nélkül szerencsésen megérkezett.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába 1921. dec. 24-től 1922. január 20-ig tagsági és előfizetési dijakat fizettek: Unitárius Egyházközség Datk, Demény Andor Kolozsvár, Götz Béla, Ács Sándor Hosszufalu, Toperzer Elekné Felsőbánya, Guráth Béláné, Pataki András, Balázs Ferenc Kolozsvár 20 Lei. Ferencz József püspök 50 L. Kisgyörgy Sándor Vargyas 24 L. Halmágyi Lajos Kővárhosszufalu, Szentmártoni Kálmán Székelykeresztur 20 L. Székelykereszturi főgimnázium önképzőköre 10 L. Dr. Lukácsi József, Gyulai Árpád Kolozsvár, özv. Kriza Sándorné Sepsiszentgyörgy, István Lajos, Vass Dénes, Pálfi József, Csiszár József, Pálfi Károly, Balázs Dávid Marosvásárhely 20 L. Halmágyi Árpád, Duma Aladárné, Szentgyörgyi Aladár, Árkosi Mózes, Fülöp Mózes, Rostás Pál, Pálfi Zsigmond, Szőcs Gyula, Márton István, id. Komáromi Miklós, Dézsi Dénes, Párizs Miklós, Német Sámuel, Árkosi Katica, Fülöp Sándor, özv. Árkosi Tamásné Alsószentmihály 10 Lei. Özv. Kiss Ferencné 20 Lei. Gadó András, Árkosi László, Bajka Mátyás, Bajka Sándor. Bajka Márton, Demeter Zsigmond, Pálfi Miklós, Csécs Árpád, Dá-

vid Bálint Felsőszentmihály 10 Lei. Bajka Miklós 20 Lei. Ürmösi Kálmán ny. esp., dr. Pálffy Ferenc, Puhala Béla, Dávid Albertné, Csép Anna, Németh Kata, dr. Pogány Sándor, Ürmösi Domokos, Ürmösi Károly, Ürmösi Károlyné, dr. Veress Géza, Szuchy Jánosné, Biluska Rózsika, Macskási Lajosné, Németh Ernő Kolozsvár, Zoltán György Nagyajta, Pataki Józsefné Alsójára, dr. Ivánovits Béla Abrudbánya, Bodor Ferenc Vargyas, Gál Elek Szentgerice, id. Kisgyörgy Aron Nagyajta, dr. Zsakó István Dicsőszentmárton, Dávid Jolán Szabéd, Németh Albert Szé elyudvarhely 20 Lei, Kiss István, Székely Elek, K. Nagy Dénes, Nagy Lőrinc, Kozma János, Sz. Nagy József, Sz. Nagy Aron, K. Nagy Géza, K. Nagy Sándor, Székely László, Iszlai Elek, Fekete Albert, Ince József, Székely Samu, Fodor József, Szabó Rebeka, özv. Pálffy Ferencné, Pál György, Kiss Elek, Nagy Géza, Varga József, Nagy Mózes, dr. Barabási Albert, Jakab Elek, id. Szász Ferenc, Székely Antal, K. Nagy Albert Szabéd 10 Lei, Török János, dr. György József, Kilyén Zsigmond, Kilyén Mózes, id. Kilyén Lajos, Balogh Sándor, ifj. Balogh László, Nemes János, Nemes Lajosné, Mihály István, Mihály Sándor, ifj. Kilyén József, Kilyén Sándor, Nagy Mózesné, Balogh József, Balogh István, György Gyula, ifj. György Albert Ikland 20 Lei. Unitárius leányhitközség Nagyernye, Filep Gábor, Kovács Béla, Unitárius Egyházközség Ikland 10 Lei.

Kolozsvár, 1922. január 20-ná. *Gálfi Lőrinc* pénztárnok.

Figyelmeztetjük olvasóinkat és lapunk barátait, hogy a lap 2-ik és következő számait csak azoknak küldhetjük meg, akik legalább félévre (10 Lei) előre fizetnek.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

Sz. 53—1922.
U. O. **V**

Felhivás az összes unitárius lelkészekhez.

Ó Románia területén számosan lehetnek unitárius vallásuak, a kik most már egyházi hatóságom alá tartoznak. Ezekről tudomást akarván szerezni, felhivom összes lelkészeinket, hogy az egyházközségükből távollevők családjukkal vagy hozzátartozóikkal tudakozzák meg név és számszerint kik, hol vannak Ó Romániában, akár mint ott letelepedettek, akár szolgálatban s ezt jelentsék be nekem.

Kolozsvár 1922 februárius hó 2-án.

Ferencz József unit. püspök.

Nyomatott „Korvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Jorga (volt Jókai-utca) 17. sz.

XXXII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1922. március. 3. szám.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY | Szerkesztő: PAP DOMOKOS

Előfizetési ár: Egész évre 20 Leu. Egyes szám ára 2 Leu. Akik a 20 Leut egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitói-díj 100 Leu. Minden pénz **Gálfi Lőrincz** egyleti pénztároshoz küldendő Clujra (Kolozsvárra).

A szerkesztő asztaláról.

Vannak olyan finom, mondhatni érzékeny természetü kérdések, amelyek nem állják ki a nyilvánosság szellőjét. Ezek azok a lelki kincsek és szivérzelmek, melyeket oly óvatosan őrizünk, mint a legbecsesebb családi örökségeket. Ide tartoznak azok a bizalmas dolgok is, amelyek csak addig szépek, amig nem kerülnek idegen szem elébe, mert akkor röktön megváltoznak. A mimoza levelecskéje azonnal összeszorul, ha érintik, mint a szemérmes gyermek szive, ha durva szóval, éles tekintettel bántja valaki. A bolsevizmus akkor tette a legkegyetlenebb rombolást, mikor bement az iskolába és a 12 éves gyermekekkel el akarta hitetni, hogy nincs miért tiszteljék szülőiket, azok szeretetet nem érdemelnek.

Bryce Lord (olv. Breisz), aki januárban halt meg londoni gyönyörü, bár szerény villájában, a világ egyik legnagyobb jóltevője volt, mert a szegények, az elnyomottak és az üldözöttek védelmét tekintette fő kötelességének. Magyarország és a magyarság mellett föleme'te hatalmas szavát az angol felsőházban. Utoljára washingtoni nagykövet volt. Nemcsak Amerik't és Európát, Azsiát is jól ismerte s őt is ismerték még a néprétegek is. Számos műve jelent meg. Egészséges gondolkozás, érett bölcseség és széleskörü emberszeretet jellemezte. A nagyok által elnyomott kis nemzetek, a vallásszabadságoktól megfosztott nemzeti kisebbségek mellett a legbátrabb és legmegbizhatóbb szószóló volt. Brycené urhölgy előkelő unitárius családból származott, kinek őszinte részvé'ünket és hálás hódolatunkat nyilvánitjuk nemeséletü férje halála alkalmából. Bryceről az anglikán egyház kanonokja a londoni főapátság templomában igy emlékezett meg: „Élete célja az igazsághoz és jósághoz, mint keresztény eszményekhez való ragaszkodás volt".

Az iszákosság ellen ma már nemcsak azért küzdünk, mert az egészséget rontja, a vagyon pazarlására, az erkölcs sülyesztésére, a házi béke feldulására vezet, hanem azért — mondja egyik amerikai

papunk: dr. Crooker —, mert abból mindenkinek kára származik. A szesz fogyasztja a testi erőt. Aki iszik, mindennap kevesebbet, néha éppen semmit sem dolgozik, tehát tőlem, magától és mástól elvesz valamit, mert helyette másnak kell dolgozni, tehát drágább lesz a munka. Ha egy faluban csak 12 ember fogyaszt szeszt és ezek naponta csak egy órát töltenek a korcsmában, mikor valami hasznost dolgozhatnának, tizenkét munkaórával, tehát egy munkanappal szegényebb lesz a falu. Tegyük föl, hogy ilyen nap egy héten csak egy fordul elé, mégis 52 munkanap vesz el egy évben. Ha egy ember egy nap 30 forintot keres meg és 52 nap nem dolgozik, 1560 forinttal kárositja meg magát vagyis a községet, vagy az államot. Egy iszákos ember miatt mindenki valamivel szegényebb lesz. Ne gondolja senki, hogy az ugynevezett egy-két pohár elfogyasztása nem árt. Vegyük föl csak azt, hogy mindennap eléget az egy-két pohár egy-két vérsejtet abból, ami az agyat s a szivet s a többi nemes részt táplálja. Ezek helyett a parányi hű szolgák helyett idegen és gyengébb táplálék kerül be. A test elvesziti szinét, jőnek a kóros bántalmak, a vérbajok és a többi nemszeretem dolgok. Jó a késői bánat, pedig jőni kellene a megbánásnak, a megtérésnek, az uj életnek. Aki megtér idvezül, tehát, ha erős akaratomat előveszem és a korcsma kilincsét csak egyszer nem fogom meg, mikor a lábam odavitt, már másodszor könnyebb lesz a félutról térni vissza s harmadszor el sem indulok, hanem végiggyalulom a deszkámat, amit elkezdettem, fölvágom a fámat, amit az udvaron hagytam, megtisztitom állataimat, takaritni kezdem fáimat és várom a tavaszt, a mezőt, az uj életet!

A jólétnek egyik föltétele a testi egészség. Az egészség sok külső dologtól függ. A járvány ellen ma már lehet védekezni, de mégis tele van vele a város és a falu egyaránt. Az orvosi tudomány nagyon sokat tesz a terjedése ellen, de a rendőrség intézkedéseire is nagy szükség van. Talán legtöbbet tehet a közönség, ha a ragályt nem hurcolja tovább és ha óvakodik és védekezik a szaktudósok utasitása szerint. A falunak az a hátránya, hogy helybeli orvosa nincsen, a betegséget vagy nem ismerik föl, vagy nem veszik komolyan s későre fordulnak orvosi segélyért. A falu papja és tanitója, mint tanácsadó, igen nagy szolgálatot tehet. A jóléthez tartozik az is, hogy tudjunk okosan és helyesen élni. A falunak igen nagy hátránya, hogy a nyersanyagot megtermeli ugyan, de nem tudja eléggé kihasználni, mert a feldolgozáshoz keveset ért. A szövetkezetek bölcs és jól vezetett munkája sok hiányt pótolhat, sok segitséget nyujt a nyersanyag feldolgozásában és forgalombahozásában segédkezik. Ha a falu okos gazdaságot folytat, a városi nép jobb, olcsóbb és bővebb ellátáshoz jut, tehát a jólétnek egyik fontos föltétele a kölcsönös segités, a közgazdasági szövetkezés.

Az unitárius vallás az értelem vallása.

Az unitárius vallás nemcsak az érzelem, hanem *az értelem vallása is.*

Olyan ponthoz jutottunk, melynek a multba messze visszanyuló és sok bántódással terhelt története van. Az unitáriusok mindig nagyrabecsülték és követték Jézusnak azt az intését: „mindent próbáljatok meg és a mi jó, azt tartsátok meg". Az unitárius vallásnak mindig és minden országban a tudakozódás, az igazság keresése szerezte a leghivebb követőket. Egyenesen az a felfogás, az az eljárás választotta ki a magyar, az olasz, a lengyel, a hollandi, az angol és amerikai unitárius egyházi férfiakat honfitársaik sokaságából, hogy ők a biblia és hittan tételeit is birálat alá vették. A mindenkori reformáció vezetői teljesen egyeztek abban, hogy ami a jól iskolázott elme és a kor felfogásának nem felel meg, ahoz nem kell ragaszkodni, mert a régiek elmulnak, mindenek megujulnak. De különösen a hit tárgyai felől rendkivül eltértek a fölfogások. Ismeretes, hogy Jézusnak a világhoz, Istenhez, az emberekhez s önmagához való viszonyait milyen szédületesen sokféle magyarázattal homályositották el. Mikor a názáreti kis templomban van, nem a törvényt olvassa, hanem a prófétát, mert azt sejtette, arra vágyott, az felelt meg lelke szervezetének, amit Jeremiás mond: „az Urnak lelke van én rajtam". Szülői és testvérei eszelősnek mondották, mert ideálok után indult, ábrándokba merült, a munka családi köréből eltávozott és a bőrruhába öltözött, vadmézen táplálkozó Keresztelőhöz csatlakozott. A keresztelő keskeny ösvényeit be kellett járnia a pusztában, sőt többet is kellett tennie: a keresztelőt felszólitotta, hogy keresztelje meg, mert az élővizbemerülés tényével el akart válni a hosszu multtól, hogy elinduljon a rövidjövő tövises, keskeny, de gyönyörüséges ösvényén.

Mi unitáriusok szeretjük végigkisérni őt innen kezdve el egészen az arimatiai József kriptájáig. Szeretjük fontolgatni szavait, örömmel ülünk lába előtt. Midőn az evangéliumokat és az apostoli iratokat olvassuk, igyekezünk megkülömböztetni az irók szavait és kifejezéseit Jézus gondolataitól és kifejezéseitől. Észrevesszük, hogy nemcsak az irók egyéni felfogása, hanem a kor fölfogása is élénk szerepet visz az eszmék átváltozásában.

Ha ezért racionalistáknak, rideg vitatkozóknak mondanak, elviseljük, de figyelmeztetünk mindenkit, hogy még sohasem tudtak megszerkeszteni csak egyetlen hittételt is a gondolkozó, itélő és biráló ráció nélkül. Van-e az embernek értékesebb és szebb tehetség juttatva a Teremtő Bölcseségtől a szemlélődő, mindent átfogó és gyönyörködő értelemnél? Vajjon nem veszitné-e el minden szépségét, vonzó hatalmát a tavaszi virulás, az a dicsőségesen szétáradó pompa, ami egy virágszirom ban, egy esőcseppben vagy a láthatatlan illat-

tengerben oly pazarul tárja elénkbe bájait. A világteremtést szemlélő bölcsész csak ugy tudja teljes nagyságában kifejezni a teremtett lények fölötti bámulatát, hogy Istent állitja oda szemlélőnek, az Isten ajakára adja e szavakat: mily jó, mily szép!

De az értelem fölfogó ereje a szépség világában még csak kezdetleges játszi szerepet végez, melyben, ugy látszik, a többi lények is jórészt osztoznak, mert a tavaszi élénkség, melyet mozdulataikkal tudtunkra adnak, bizonnyal a természetben gyönyörködő élvezetükre vezethető vissza. Az ember teremtő értelme még ezentul kezdődik és beláthatatlan uj, nagy és örök világot tár előnkbe. Ez az értelem bele tudott pillantani abba a nagy khaoszba, mely a kezdő és fejlődő föld s a többi égi testek között lebeg. Egykor mindeniket élőlénynek, máskor istennek tisztelte, tőlük várta élete megtartását és boldogulását. Tőlük várta és nyerte a gondolatot, a tudást, a bölcseséget. A héberek istene már közelb, a paradicsomba helyezi a tudásfáját. Az ember tudni akar, a tudás vágya tulkényszeriti a törvény tilalomfáján, mert szép, mert gyönyörüséges az elrejtett titok megismerése. Szebb, mint a piros arccal mosolygó alma, szebb, mint a legszebb nő, mely maga az életadó elem (Havva) maga az élet, melyért szenvedni és a világban számüzve járni is öröm és élvezet.

De az értelmet tápláló lélek nemcsak szemlél, hanem szemléltet is, mert termel és teremt uj fogalmakat, rajzol uj képeket, létrehoz uj, nagyszerü, mindenekfölött álló világot: az eszmék világát, melyek kijelentés, ihletés, élő szó, irott betü, szinezett kép, faragott kő alakjában közkincscsé válnak, megtöltik a földet bölcsességgel és tudománnyal; megmozditják a sziklákat, megfékezik a hullámokat, kinyitják a föld kebelében rejlő kincstartókat és fölszállanak a levegőég legmagasabb régióiba.

Nekünk erre a tiszta racióra ép olyan nagy szükségünk van, mint a forrás vizére. Legtöbb és legkiméletlenebb vád, rágalom és guny azért illette az unitárius tudósokat és igehirdetőket, mivel a bibliát értelmezni, magyarázni és birálni merészkedtek. Soha sem voltak elszigetelten álló birálók. A legnagyobb költők: Jób, a zsoltárirók, a Jelenések szerzője, Dante, Göthe, Madách meg Eötvös először láttak és azután szóltak, ugy miként az Isten adott nekik szólniok. A predikátor és Daniel irója, Pál és Augustinus, Luther és VIII. Henrik angol király, Descartes és Spinoza, Kant és Martineau s számtalan követőjük, sőt maga Jézus is mindig éltek az értelem és tudás jogával, birálták a mások fölfogását, alkalmazták saját fölfogásukhoz, még ha a szentirásnak tartott biblia szavaira vagy teljes mondataira vonatkoztak is.

Az unitáriusok Isten legszebb ajándékára, a tiszta értelemre nagy bizalommal támaszkodtak. Hitték, hogy a világositó értelem jó tanácsokat és helyes utbaigazitásokat ád. Vajjon volt-e joguk erre, vajjon szabad volt-e fontolgatniok az irás szavait? Kétségen kivül

volt. Hiszen az Istentől ihletett szentirók, amint azokat az orthodox egyházak nevezni szokták, magok is emberi munkát végeztek, midőn kezükbe vették a tollat. Bármennyire uralkodott lelkükön az inspiráló isteni lélek, embervoltuktól nnm tudtak megválni. Azt a phisikai hatást, amely testüket szünetlenül érinti, sőt ami ennél is több figyelmet érdemel, testök gyengeségét, iróképességük egyéni fokozatát nem tudták megváltoztatni. Ahelyett, hogy növekedett volna, apadt kitartásuk, erejök a munka elvégzése alatt.

Hogy mily kevéssé végeztek tökéletes munkát, kortársaik és az utánok következők megmutatták, mert irásaikat megjavitották, kibővitették, megváltoztatták. Megeshetett, hogy az eredetinek hátrányára vált a változtatás, de az meg egészen bizonyos, hogy bármely szép gondolat is csak akkor válik értékessé, ha az én értelmem fölfogja, ha attól megtermékenyül s egyben azzal hasonul, mert a más gondolata az én lelkembe gyökerezik, ott nő élővé és gyümölcsözővé. Nekünk erre a tiszta rációra épp olyan nagy szükségünk van, mint a forrás tápláló vizére, az érett buzakalász gyöngyszemére. Ettől függ emberré levésünk, ez segit föl a legtökéletesebb értelemhez, a bölcseség forrásához, az egyedüli és egyetlen lélekhez: Istenhez.

Boros György.

A presbiter.

Ezt a régi jó szót egy kissé szeretnők megszellőztetni. Szükségesnek tartjuk azért, mert az egyházi törvényben már csak zárjelben szerepel. Látszik, hogy kiveszőben van, mert a helyébe lépett magyar szó: kebli tanácsos, amely a mai izlésnek jobban megfelel, de többet nem, sőt kevesebbet jelent, mert a mostani tanácsos csak a többivel együtt intézi az egyházközség ügyeit. Ha tehát valakinek ugy tetszik, a gyülésekre eljár, ott a dolgokhoz hozzászól, de azontul nem sokat törődik, mert az egyházközség ügyeit amugy is jól elvégzi a pap s a gondnok.

Ilyen okoskodással hamar megnyugtathatja lelkét a kebli tanácsos, de ebből az egyháznak nem sok haszna van. Eszünkbe jut egy régi jó ismerősünk furcsa esete. Három derék fia volt. Egyik erősebb és bátrabb a másiknál. Az apa nagyon szorgalmas és takarékos ember. Egész életét a család gondja foglalta el. Szép gazdaságra tett szert. Mindenki elismeréssel beszélt róla, csak azt nem értették meg, hogy a fiai közül miért nem hasonlit egyik is az apához. Talán az a baj, — mondja egyik jó barátja, — hogy az apa mindent ugy elvégez, hogy a fiuknak alig marad tennivalójuk. Sokkal több a baj, — szól a másik — az, hogy a fiuknak nem fér a nyakukra a munka, nem szeretik a jókor fölkelést, nem törődnek sem a külső, sem a belső dolgokkal. Nem is lesz egyikből is olyan ember, mint az apjok, a kis vagyon pedig olyan hamar el fog uszni, mintha nem is lett volna. Bekövetkezett.

Ha a pap s a gondnok szorgalmas és mindent jól elvégez, csak a maga dolgát végezi. A másét el nem végezheti. Az csak látszik, hogy minden jól megy, de azt nem tudja senki, mennyivel szebb, jobb, rendesebb volna az egyházközség élete, ha mindenik tanácsos gondolkozna és tenne valamit. Nem fordulna elő, hogy a templom leereszkedett csatornájából a falra foly a viz, s beázik az egész fal és meggombásodnak a közelben levő padok. Mert akkor két-három tanácsos azt mondaná a gondnoknak: ma délután lesz néhány óra szabadidőnk, elfutunk és megigazitjuk a csatornát, helyreállitjuk a kerités kihajló sasfáját, bedugdossuk az iskola fedeléről leesett pár cserép helyét. Az ilyen kis bajok egy esztendő alatt nagy összegbe kerülő károsodást okoznak s minthogy a pénztár rendesen üres, vagy kölcsönnel kell segitni, vagy elpusztul, összeomlik templom, iskola, papilak.

Lássuk, milyen volt régen a presbiter. Már a biblia is ismerte, sőt Jézus-kora után a presbiter volt a gyülekezet feje, akit olykor püspöknek is neveztek. Pál apostol egyik tanitványát, Titust, „a közös hit szerint való igaz fiát" Kréta-szigeten hagyja „hogy a hátramaradt dolgokat hozd rendbe és rendelj városonkint presbitereket, miképen én neked meghagytam; ha van feddhetetlen, egy feleségü férfiu, akinek hivő, nem kicsapongással vádolt avagy engedetlen gyermekei vannak. Mert szükséges, hogy a püspök, (presbiter, felvigyázó, gondozó) feddhetetlen legyen, mint Isten sáfára; nem akaratos, nem haragos, nem részeges, nem verekedő, nem rút nyerészkedő; hanem vendégszerető, jónak kedvelője, mértékletes, igaz, tiszta, maga türtető, aki a tudomány szerint való igaz beszédhez tartja magát, hogy inthessen az egészséges tudománnyal és meggyőzhesse az ellenkezőket. (Pál Titushoz: I. r. 5—9. vers).

Péter apostol is kéri presbitertársait: legeltessétek Istennek köztetek levő nyáját, gondot viselvén arra nem kényszeritésből, hanem örömest, sem nem rút nyerészkedésből, hanem jó indulattal, sem nem ugy, hogy uralkodjatok a gyülekezeteken, hanem mint példányképei a nyájnak (I. 5. rész 1—4. v.)

A reformációkor ugyanilyen értelemben várták és követelték a presbiterektől, hogy a gyülekezetben a jó rendre, a békés együttélésre, tisztességre, a templom gyakorlására és egyebekre is ügyeljenek, hogy mindenek ékesen és szép renddel folyjanak.

Ha a mostani állapotokra tekintünk, vajjon kivánhatunk-e kevesebbet a presbiterektől. Sőt többet, mert más világot élünk, mert csakis ugy boldogulhatunk, ha kezet fogunk és mind a hány munkába áll az Isten anyaszentegyházának fölvirágoztatására. A jó presbiter nemcsak a gondnoknak, hanem a papnak is jobbkeze. A jó presbiterek serege, ha 3 ha 24 tagból áll, olyan életet teremthet a gyülekezetben, amelyben mindenkinek öröme telik.

Ha ezek a kiválasztottak, akik a legértelmesebb, legügyesebb

egyháztagok közül kerülnek össze, elhatározzák, hogy az ők templomuk soha sem marad üresen, hogy a faluban nem lesz részegeskedő sem veszekedő ember, hogy onnan kitiltják a káromkodást, szitkozódást, hogy ott mindenki eljár a felolvasó-estékre, hogy mindenki pontosan megteszi az egyházi szolgálatot, megadja a pap és mester bérét, hát mindez ugy lesz. 12 ember akarata elég volt arra, hogy az evangelium elterjedjen az ég minden tája felé. 12 ember akarata megtudja reformálni a legelvetemedettebb községet is.

Ha a községben a presbiterek, ha az egyházkörben a köri tanácsosok, ha az egyházban a Főtanács összes tagjai azt mondják, hogy nálunk minden virágozni fog, mert ugy akarjuk: ugy is lesz!

Legyen megengedve nekünk, hogy mi most első helyen kérjük és várjuk, hogy a mi evangélium hirdetőnket, ezt a kis lapot tegyük minden községi, köri és főtanácsos kezébe. Képzeljék el, mire mennénk, ha a 112 egyházközségben csak 12 presbiter, tehát 1344 ember s csak 344 főtanácsi tag egyet akarna és azt mondaná, hogy mi fölvirágoztatjuk egyházi irodalmunkat, mi lenne nálunk tiz esztendő alatt!

Mi bizunk embereinkben és figyelemmel fogjuk kisérni a választottak buzgólkodását, mert sokan vannak a hivatalosok, de kevesen a választottak, ezek pedig járuljanak az Urnak asztalához szivvel-lélekkel és áldozó akarattal.

JELESEINK EMLÉKE.

Gyulay László.

Emlékezzünk régiekről. Ne feledkezzünk meg azokról, akik életüket az emberek javára forditották.

Gyulay László kiérdemelte az utódok tiszteletét. Elete alkalmas arra, hogy másoknak, sokaknak példa gyanánt szolgáljon. Kolozsvárt született 1831-ben (jan. 3-án). Kolozsvár volt a Gyulay magyar nemesi család ősi fészke. Atyja városi tisztviselő volt. László is itt élte le csendes, szép és hasznos életét.

Első lendületet a szabadságharc adott a még csak 17 éves ifjunak, mert honvéd lett és résztvett a segesvári és nagyszebeni csatákban. Az előbbiben boldoggá tette, hogy Petőfivel harcolhatott, az utóbbiban, hogy Bemnek katonája lehetett. Szebennél elfogták, de fiatal korára tekintettel, szabadon bocsátották.

Iskolai tanulmányait a kolozsvári unitárius főgymnban végezte be 1852-ben, kitünő eredménnyel. A városnál irnok lett s egyidejüleg folytatta jogi tanulmányait Kolozsvárt és Nagyszebenben. Itt ismerkedett meg első nejével Kovács Klárával, kovásznai Kovács János ügyvéd gyöngéd lelkületü leányával, kit 1860-ban nőül vett. Csak egy évig élvezhették a családi élet boldogságát, mivel neje

ikergyermekei születése után 1861-ben elhunyt. Csak 1881-ben nősült ujra. Elvette a nagymíveltségü özv. Kocsiné Horváth Rózát.

Önfeláldozó és szerető férj, a leggondosabb, legidealisabb apa és nagyapa volt, aki leányával szemben az édes anyát, majd apátlan árva unokáival szemben az édesapát helyettesitette.

Kolozsvár városa először ellenőrré, majd pénztárossá választotta és nagyrabecsülte, mert kiváló szorgalommal és lelkiismeretes hűséggel teljesitette föladatait. 40 évi szolgálat után a város nagy elismerése mellett vonult nyugalomba.

Eddig is, de azután még inkább unitárius egyházának szentelte erejét és áldozókészségét. Ahol tenni kellett, Gyulay mindenütt ott volt. A kolozsvári anyaegyházközség gondnokává választotta és ő szünetlenül szorgalmatoskodott a reábízottakban.

Rokonai, barátai és ismerői teljes tisztelettel és szeretettel halmozták el, mert ő mindenkinek jót tett, mindenki sorsában osztozott. Ahol jó szóra, vagy segitésre volt szükség, mindig megjelent és mindig önzetlen szivességből.

Boldog és megelégedett volt, mert ideálisan fogta föl az életet. Kedves kis kertjéből paradicsomot varázsolt és annak még követ is élvezni tudta. 1908-ban leányához, Tóth Károlynéhoz bájosan irja le élvezetét: „Az idén a kertemben annak pompás diszében háromszor gyönyörködtem. Ezelőtt nehány nappal nehány reggel kemény zuzmarás idő volt, a kertem különböző bokrain azok alakzatához képest mind különböző zuzmara-virágok. A drótkerités kockái szinezüst virága. Széket tettem a nagy üvegajtóhoz s a szoba melegéből amugy gyönyörködtem a vadon természet igaz festői szép munkájában. A nyáron három hónapon keresztül mindeneket felülmult a clematis gyönyörü szép és végtelen minőségü virágzása. És a harmadik gyönyörüségem, mely mindezeken felül áll, mikor tudtam és láttam, hogy te itthon a sátor alatt s az unokák a kert mesgyéin futkározva jól találtátok magatokat. Lám, hiszem, hogy ez tán sokaknak kicsiség, de nekem végtelen öröm. Boldognak éreztem magamat.“ Széchenyi-téri háza és kertje jó barátainak sokszor volt találkozója, de ő mindenkit elhalmozott kedvességével bárhol találkozott. Egy-

házában minden iránt őszinte készséggel érdeklődött, egyházközsége fölvirágoztatásáért semmi fáradságot nem sajnált. Emléke most is, ezután is kedvesen fog élni a kolozsvári gyülekezet előtt, de az egész egyházban is, mert ő megérdemelte. Most tizenegy éve (1909 január 25) hunyt el.

TÜZHELY MELLETT.

A szép szó.

Az öreg Palkó Bálintnak nagy keserüsége volt a leánya miatt. Más faluba futott ferjhez és kicsodához, micsodához? Egy gyönge gazdácskához, akinek földecskéje hiszen volna valamennyi, de marhája bornyufarknyi sincsen.

Már pedig mit ér a föld igavonó segedelem nélkül? Annyit ér, mint a cimbalom verő nélkül, vagy még annyit sem.

De hiszen az öreg Palkónak volt jármas barma többrendbéli, miért nem adott egy párat a fiataloknak? Jussba is adhatta volna, meg ajándékba is. Ha a marhátlanság volt a keserüség oka, azon senki könnyebben nem segithetett volna, mint Pal ó Bálint.

Csakhogy nem a marhátlanság volt az igazi baj. Az volt a baj, hogy az öreg Palkó nem tudta szenvedni a vejét. Miért? Egyik ember a muroklevest nem tudja megenni, a másik a tejföltől irtózik. Mié t?

— Nem fogadja be a természetem! — mondotta szerényen az egykori szolgalegény, amikor a gazdája nyüves cseresznyével kedveskedett neki.

Noshát ez az: a természet! Bizonyosan azt is a természet okozta, hogy Palkó Bálint idegenkedett a vejétől.

Tavaszi szántáskor a menyecske hazalátogatott szüleihez. Csak az anyját találta otthon, az apja szántani volt. A menyecske pedig az apjával akart beszélni. A sütőház küszöbére telepedtek és várták az öreget. Az anya váltig pártolta volna a leánya föltett szándékát, hogyis ne? De mit ér asszonyember szava Palkó Bálint előtt?

Délt-jt megjött a szántóból. Csak ugy villanólag, a szeme sarkával pillantott leányára s félujjával érintette kalapja karimáját, amikor az ekével elhaladt az udvar hátulsó része felé.

— Rosszkor jöttél, nagyon haragszik — sajnálkozott Palkóné a leányán. — Ezek az átokverte tulkok megöletik a méreggel . . . Rosszul járnak a barázdában, nem bir velük apád . . .

Az öreg Palkó bekötötte a tulkokat és előre következett a fehérnépekhez.

— Hát te . . . — nyujtotta kezét kedvetlenül a leányának.

— Biz én nagy kéréssel jöttem volna, édes apámuram — bátorkodott a menyecske.

— Ott akarod hagyni az uradat? Visszafogadlak, csak gyere.

— Nem akarom én otthagyni édes apám! Hogy hagynék ott olyan áldott, jó embert?

Palkó Bálint leült a kis kerek székre, ingujjával megtörölte verejtékes fejét, nyers fő volt az még, mint a lassankészülő gyümölcs, aztán renddel-móddal pipára gyujtott. A menyecske tétován babrált kendőjével.

Szóváltás fog itt következni, meg tudja-e védelmezni az urát?

— Áldott ember — hm! — kezdette az öreg, jó erősen megszuszogtatva pipáját. — Nagy az áldás, de két rongyos tinócska . . . az nincsen . . .

— Van jó erkölcs, szép tisztességes élet . . . Az én uram nem iszik, nem hányódik a korcsmákon.

— Bion, aki nem birja, ne is igyék.

— Nem dohányzik . . .

— Meg fog gazdagodni! Azt szokták mondani . . . Talán még marhát is fog akasztani magának . . .

A menyecskét elöntötte az indulat, könnyel telt meg a szeme. A nyelve meghegyesedett, mint a méh fulánkja.

— Az én uram nem botránkoztatja a népeket pogány káromkodásokkal . . .

— Mint én, ugy-e? — nevetett farkasmódra Palkó Bálint. Hát biz én megcselekszem . . . Mert én életemben bajjal éltem a világot, hallod-e. A bajban pedig ugy könnyit magán az ember, a hogy tud. A káromkodás? Nem hiába találták azt ki, hé! A káromkodás, ha lélekből jön, kifujja az emberből a mérget, mint a szél a polyvát s aztán rettenetest megnöveli az ember erejét . . . Ez az igazság . . .

A menyecske perlő kedve összeroppant ekkora pogányság hallatára.

— Csuf beszéd: gonosz itélet! — jegyezte meg csöndes hangon.

— Okos ember nem a szóból itél, leányom, hanem a cselekedetből. A jó isten is a cselekedeteket vizsgálja . . . Amiért egy kicsit gaz a szám, a jó cselekedetemmel megállok én Isten, ember előtt. Hej, azok a simanyelvü, istenes jámborok . . .

— A jámbor beszéd is jöhet lélekből . . .

— Jöhet, jöhet, de inkább álnokságból szokott jönni. Már én szeretem azt a kutyát, amelyik szép nyersen ugat, de amelyik alázatosan sunnyaszkodik körülöttem . . .

A menyecskében megint fölpattant a harciasság, mint a megriasztott kotlóban.

— No, az én uram nem sunnyaszkodik édesapám körül, nem lehet panasza. Mióta nem jött erre felé? Nem akar az sem marni, sem koncért könyörögni. Engemet is alig bocsátott el . . .

— Aztán miért jöttél?

— Segitsen meg édes apám párnapi szántással! — mondta meg a menyecske félénken. — Az is jó cselekedet . . .

Az öreg Palkó nem siette el a választ. A pipaszárával jobbról is, balról is végigsimitott a bajusza alatt, nagy füstöket eregetett.

Az asszonyok aggódva hunyorgattak a feje fölött. Mi fő a fazékban?

— Jól van, ne mondjátok, hogy rossz ember vagyok, megsegitlek — hangzott el végül a megváltó szó.

— Mikorra várjuk édes apámat? — kérdezte a menyecske muzsikáló szóval.

Az öreg számadást tett magában.

— Holnap végzek a magaméval, holnapután reggel nálatok leszek.

Harmadnapon indult Palkó Bálint a veje megsegitésére. A felesége is talpon volt: jó asszonynak látnia kell ura megmozdulását. Csak összecsapta kezét, amint az ura a pitvar elé állott az ekével.

— Mit gondolsz ember? Csak nem mész ezzel a két rosszféle tulokkal? Leszakad a karod az ekeszarván, megöl a méreg . . .

— Ohó, csakhogy nem én fogom az ekét, hallod-e. A szent embernek adom át . . . a drága, jámbor vejemnek . . . Majd meglátjuk, tud-e boldogulni ezzel a két tökéletlennel károm kodás nélkül. Dejszen, szántszándékkal megyek ezekkel a gazokkal a szent ember megpróbálására! — nevetett csufondárosan Palkó Bálint.

A fiatalok nagy tisztességgel fogadták az öreget. Kikalauzolták a zabföldre. A menyecske is ment: közbül állni, ha a férfiak szembefordulnának.

Palkó Bálint a föld végén fölszerelte az ekét s oldalra forditotta.

— No vejem uram, kapj rajta! Én eleget hurcolódtam életemben . . .

A fiatal gazda nagy örömmel nyult az ekeszarva után. Szántani a maga földjében! Előre ment a rud végéhez s a tulkokat a barázdába állitotta. Aztán rájuk szólt szeliden:

— Hi elé Daru, Vidám!

A Vidám előrerántotta a jármat, a Daru jobbra facsarodott, usgyé nagybolondul mindaketten nekirugaszkodtak a lejtőnek. Vejemuram elejükbe ugrott, megfogta a rud végét s szép hivogató szóval visszakommendérozta a makrancosokat.

Az öreg a föld végén üldögélt, a leánya mellette. Nézték a fiatal gazda forgódását. Az öreg hunyorgó mosolygással, a leánya nagy kedvetlenül.

— Nem ismerik a hangomat! — mentegetődzött az ekefogó némi szégyenkezéssel.

Megint biztatni kezdte a tulkokat.

— Ne Daru, ne Vidám, ne . . . ! Hi elé kicsi te . . .

Néhány lépést haladtak előre. Hirtelen balra facsarodott a Vidám, ijedség vagy mi állott beléjük, nekiiramodtak a hágónak. A fiatal gazda nehány ugrással eléjük került, elfogta a rudat s megállitotta a vadakat.

Palkó Bálint fülelve nézett arra felé. Nem . . . vejem-uram nem káromkodott. Ellenkezően kényeztető szavakat mondogatott a dögöknek. — Te bolondos jószág, te ! . . . S meghuzogatta a füleket, megvakargatta a marjukat. Aztán nyájas biztatásokkal megint a barázdába vezette őket.

A menyecske égő arccal, könnyes szemmel várta az uj próbát.

Elindultak. Mentek mendegéltek a rossz csontok, jobbra csaptak, balra csaptak, de mégis csak mendegéltek. Már a föld végén álltak, a fiatal gazda fordulóra váltotta az ekét. Visszafelé minden marha szivesebben megy. Szép egyenesen ment a két tulok vissza, Palkó Bálint irányában . . . A fiatal gazda ujból váltott, de mielőtt visszafordult volna, kalapjából zabbal etette meg a tulkokat. Aztán megveregette a hátukat, megvakargatta marjukat, homlokukat. A következő forduló vigabban ment.

Szeliden szólogatott a tulkokra az ifju gazda.

De már a harmadik forduló kezdetén megint baj történt. A tökéletlenek megállottak, semmi biztatásra nem akartak huzni. A fiatal gazda olyan gyöngéden, becézően beszélt hozzájuk, mint más ember a szerelmeséhez. Az öreg Palkó nem birta tovább hallgatni.

— Káromkodjál rájuk, te málészáju, te ! . . . Végy ostort és csördits közéjük, te istennek . . .

A fiatal gazda csak mosolygott.

— Világért sem. Megint zabot szeretnének kapni a huncutok, azért állottak meg. Hiszen igazuk van, adok nekik egy keveset . . .

Megetette őket a markából, hát csakugyan vigan rugaszkodnak neki, nagy igazsággal teszik a szolgálatot. Egyik forduló a másik után . . . A napfényben csak ugy ragyogtak a friss barázdák . . . A pacsirta dicséretet zengett a munkához . . .

Az öreg Palkó hanyat dőlt, egy darabig az eget nézte, majd mintha elszenderedett volna. A menyecske diadalmas arccal követte urát, aki lám az oktalan állatokat is legyőzte — szép szóval.

Egyszer fölkelt az öreg, megtörölgette a szemét, mintha álomból ébredt volna. Ott álltak a fiatalok a közelében. Kezet nyujtott vejének.

— Adjon isten jó munkálkodást, én hazamegyek.

— Hát a tulkok ? Mikor vigyük haza ? — kérdezte a menyecske.

— Hozzám ugyan ne hozzátok a dögöket. Tartsátok meg, nektek adom . . .

Gyallay Domokos.

Egyházi és egyleti élet.

Uj előfizető irja: „Üdvözlöm a rég nem látott vendéget, az Unitárius Közlönyt és a szerkesztőséget". Egyik községben a lelkész elvitte az Unitárius Közlöny első számát egy régi előfizetőnek. „Köszönöm Tiszt. ur, olyan jól esett látnom e régi kedves barátomat, mintha a háboruban eltünt testvérem jött volna haza."

A templom kapujára, ajtójára vagy hirdető táblájára minden héten kifüggesztenek egy alkalmas szép bibliai igét, vagy más bölcs mondást az amerikai unitárius gyülekezetekben. Igen üdvös és jótékony intézkedésnek tapasztalták. Aki elmegy mellette, megnézi, megjegyzi. Egy nap alatt száz, ezer, sőt tizezer lélekben talál visszhangra a kapu igéje. Jó lesz megkisérelni. Kolozsvári templomunk ajtaján minden héten látható lesz.

A marosi körből jó hireket hozott az esperes. A vezetők megindultak és remélik, hogy a sereg követni fogja. Ugy legyen, mert neked van hited és áldozni is tudsz miveltségedért dicső székelység.

Az iklandi egyh. község 1922. évi január 22-én közgyülést tartott, amelyen megalakitotta a Dávid F. Egyletet a következő tisztikarral: elnök Kovács Béla lelkész, alelnök dr. György József tvsz. biró, titkár Török János tanitó, pénztárnok Filep Gábor földbirtokos, választmány: Kilyén Mózes, ifj. Balogh László, Balogh Sándor, Nemes János, ifj. Kilyén Lajos; rendes tagok: iklandi unit. egyh. község, nagyernyei unit. leány egyh. község, Nagy Mózesné, Nemes Lajosné, Kilyén Sándor, Balogh József, György Gyula, Balogh István, Mihály Sándor, ifj. Kilyén József, ifj. György Albert, Kilyén Zsigmond, Mihály István. Egyletünk 1922 febr. 5-én este tartotta meg I. felolvasó ülését gazdag műsorral, amelyen számosan vettek részt vallásfelekezeti különbség nélkül. Isten áldása legyen az Egylet munkálkodásán, a kicsiny derék egyh. községen s annak egyházukat szerető hivein.

A segesvári Dávid Ferenc-fiókegylet folyó évi január hó 25-én este 8 órakor kezdődőleg dr. Boros György egyleti ügyvezető alelnök jelenlétében az imateremben nagy közönség részvételével összejövetelt rendezett. Imát mondott Nagy Béla lelkész és ima után meleghangu szavakban üdvözölte dr. Boros György egyházi főjegyző ügyvezető-alelnök urat. Örömét fejezte ki, hogy ismét együtt lehetnek s kérte, hogy a segesvári egybegyülteknek tartson egy buzditó, a munkában lelkesitő szabad előad st. Dr. Boros György alelnök ur a kérésnek engedve, megtartotta előadását, melyet nagy érdeklődés, mély figyelem kisért egész végig. Még sokáig fogják a segesváriak emlegetni az előadót, ki valóban felfogja s teljesiti missziói hivatását. Ehrenwerth Eszti és Slügel Ilonka mindketten érzéssel, vallásos és igazi magyaros ihletséggel szavaltak. Szép volt Katona

Endre és azután a Lőrinczy Piroska éneke. A harmoniumon az énekeket kisérte, valamint az énekkart vezette Nagy Margitka. Minden egyes pont előtt énekszám volt. Az igen szépen si erült énekszámok Nagy Béláné és leánya Margitka buzgólkodását dicsérik, kik a kéthetenként tartott Dávid Ferenc-estélyek mindenikére fáradságot nem ismerve oktatják az ifiusági dalárdát. A szép siker örömmel töltötte el a jelenlevőket. *Jelenvolt.*

Drummond H. Vilmos angol unitáriús lelkészt, aki egy pár éve Kolozsvárt meglátogatta volt, a szabad keresztény és más vallásu liberálisok nemzetközi tanácsa megválasztotta titkárává. Az őszön Magyarországon tett látogatást, jelenleg keleten utazik és készíti elő a keresztény és nem keresztény hivőket egy uj, ezuttal a 8-ik kongresszusra Londonba. Ez valóban a béke lelki kongresszusa lesz. Dr. Wendte, akire 1910-ből sokan emlékeznek olvasóink is, visszavonult az intéző titkári állástól, tiszteletbeli titkár lett.

A test feltámadása fölött Angliában heves harc folyt az angol püspöki (anglikán) egyházban. *Major* nevü lelkész inditotta meg. A lelkész ur igy nyilatkozott: „azt mondottam és ma is azt tartom, hogy ha a testet egyszer beteszik a sirba, abból többé semmi sem jő vissza, holott a keresztény egyház, legalább is a középkorban, de a róm. kath. egyház most is azt tanitja, hogy a test a feltámadáskor ujból kilép a sirból, a mi most egészen babonás nézet". Sajnálni lehet, hogy keresztény egyházak papjai és főpapjai még mindig ennél a kérdésnél tartanak.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

VI. 45—1922. eln. *Körlevél esperes afiai utján, valamennyi lelkész afiához.*

Az amerikai testvéregyházközségeink részére készülő kis tájékoztató monografiáinkkal kapcsolatban előfordult, hogy lelkész atyánkfiai olyan egyházközségek monografiáját kérték, melyek a Keresztény Magvetőben már több mint negyedszázada megjelentek.

Ezzel kapcsolatosan felkérjük lelkész afiai figyelmét arra, hogy a Keresztény Magvető régi évfolyamaiban számos egyházközségünk története megjelent, melyek mostani céljainkra jól fölhasználhatók. Mindezekről, mind pedig más unitárius irodalmi kérdésekről jó tájékozást nyerhetnek a *Keresztény Magvető Tárgymutatójából,* melynek a megszerzése nemcsak ajánlatos, hanem saját egyházi irodalmunk ismerete érdekében kivánatos is. Megrendelhető az egyházi titkárnál. Ára 5 leu.

Kolozsvárt, 1922 febr. 19.

Ferencz József,
unitárius püspök.

VII. 66—1922. *Körlevél valamennyi lelkészi hivatalnak és iskolai előljáróságnak a magyar nemzeti zászlók ügyében.*

A vallás- és művészetügyi miniszterium 33697—1921. sz. alatt a következő iratot küldötte: „A Hadügyminiszterium tudósításából az tünik ki, hogy a különböző felekezetek templomaiban Erdély és a Bánát területén még mindig vannak magyar nemzeti szinü zászlók a magyar és osztrák állam jelvényeivel, ami Románia tekintélyét és fensőbbségét van hivatva provokálni, miért is kérjük, sziveskedjék a püspöksége alá tartozó összes lelkészekkel közölni, hogy ezen zászlók tartása a templomban és imaházakban meg van tiltva." Felhivom mindazokat az egyházközségeket és intézeteket, amelyek ilyen zászlók birtokában vannak, hogy azokat a zászlórudról levéve — mint muzeális tárgyakat — az egyházközségi vagy iskolai levéltárban, esetleg muzeumban helyezzék el.

Kolozsvárt, 1922 febr. 12.

Ferencz József,
unitárius püspök.

VIII. 170—1922. eln. *Körlevél esperes afiai utján valamennyi lelkész afiának az érdeklődők tájékoztatása céljából:*

Tájékoztató a kolozsvári róm. kath. Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola szakcsoportjairól.

I. A Tanárképző az eddigi két szakcsoport helyett három szakcsoportból áll. Az uj csoportok ezek: *A.* szakcsoport: magyar nyelv és irodalom s történelem; *B.* szakcsoport: földrajz, természetrajz és vegytan; *C.* szakcsoport: mennyiségtan, természettan és vegytan.

E három szakcsoporthoz a következő kiegészitő szakkörök csatlakoznak: *a)* németnyelv és irodalom; *b)* zene; *c)* testgyakorlás; *d)* kézimunka.

II. 1. A szabályzat értelmében az egyes szakcsoportok egymást ki nem zárják s a jelölt több oklevelet is szerezhet.

2. A kiegészitő szakkörök mindig valamelyik szakcsoporthoz csatlakoznak. Ez okból csupán valamelyik kiegészitő szakkörből való képesités nem lehetséges, hanem csak valamelyik szakcsoportból való képesitéssel kapcsolatban. A rendes hallgatókra nézve egy kiegészitő szakkör választása kötelező, a magántanulókra nézve ajánlatos.

3. „A közgazdasági és társadalmi ismeretek" cimü tárgy előadásának hallgatása mindenkire nézve kötelező. E tárgy tanitására való jogositást rendszerint csak az *A.* csoport hallgatói nyerhetnek. A kivételekről az igazgatóság határoz. A „Mezőgazdasági és ipari ismeretek" tanitására való képzés a *B.* szakcsoportban történik.

4. Az igazgatóság köteles megfelelő módon arról gondoskodni, hogy a három szakcsoport hallgatóinak (és magántanulóinak) számában nagyobb aránytalanság elő ne álljon.

5. A magánuton való vizsgázás engedélyezése szabályszerüen bélyegzett (1 lei 25 bani segélyb.) kérvényben kérendő. A kérvény

gr. Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök urhoz címzendő, azonban a főiskola igazgatóságánál nyujtandó be. (24. §.) A folyamodványhoz mellékelni kell az oklevelen fölül a születési bizonyitványt, müködési bizonyitványt, orvosi bizonyitványt s föl kell emliteni az életrajzi adatokat is.

6. A részletes tanterv és általános órarend az igazgatóságnál betekinthető vagy lemásolható. A képesitő vizsgálatokról külön szabályzat intézkedik. Az *A., C.* szakcsoportoknak megfelelő I. képesitő vizsgálat a Tanárképző Főiskola II. évfolyamának sikeres bevégzése után; a II. képesitő vizsgálat a Főiskola III. évfolyamának sikeres bevégzése után tehető le. A rendes hallgatókon kivül különös kivételkép az I. képesitő vizsgálatra bocsáthatók azok az okleveles népiskolai tanitók, akik magánuton az I. és II. évfolyam tananyagából az osztályvizsgálatot sikerrel letették és igazolják, hogy polg. iskolai tanulók oktatásával foglalkoztak. A II. képesitő vizsgálatra bocsáthatók, akik a III. évfolyamról is letették a magánosztályvizsgálatot és egy évi polgári iskolai tanitási gyakorlatot igazolnak. Az egyes osztályvizsgák közt legalább egy évi időköznek kell lenni. A képesitő vizsgálatra való bocsátás külön kérendő. A magántanulók I. és II. képesitő vizsgálata a rendes hallgatók képesitő vizsgálatával egyidőben tartatik meg. Az I. képesitő vizsgálat dija 100 lei, a II. képesitő vizsgálat dija 150 lei. A képesitő oklevél dija 20 lei. — Cluj-Kolozsvár, 1922 január hó 15-én. *Pálmai Lenke* igazgató.

Kolozsvárt, 1922 febr. 19. *Ferencz József,*
unitárius püspök.

IX. Sz. 80—1922. U. P. *Pályázati hirdetés lelkészi állásra.* Székelyderzsi egyházközségünkben az üresedésben levő lelkészi állásra ezennel pályázatot hirdetek. Javadalom: 1. 78 egész kepét fizető à 2 drb. 21 kévés kalangya, 156 kalangya buza; 2. 102 fél kepét fizető à egy 21 kévés kalangya 102 kal. buza; 3. Ugyanannyi zab; 4. 61 vékás ad. 61 litervéka buzát s ugyanannyi zabot; 5. 58 napszámos fizet 5—5 leut vagy tesz egyenként 2 napot; 6. 6 öl tüzi bükkfa hazaszállitva. 7. tizenhat hold föld haszonélyezete; 8. Szabad legeltetés 10 darabig. Fel nem használás esetén pénzben nem lesz kifizetve. Csak saját marhája legeltethető; 9. Kongrua; 10. Lakás természetben, gazdasági épületekkel és kert. — Pályázók kellőleg felszerelt folyamodásukat f. évi március 20-ig esperes Pál Ferencz urnak Okland küldjék be. Kolozsvárt, 1922. február hó 24-én. *Ferencz József, s. k.,* unit. püspök.

X. Sz. 249—1922. *Körlevél Esperes, illetőleg valamennyi lelkész afiának.* Örömmel hozom köztudomásra, hogy dr. Tóth György afia kiadta az Unitárius Egyházi Törvények III-ik kötetét: „Az Unitárius Egyház Rendszabályai 1626—1850." A cimből már megitélhető, hogy erre minden lelkésznek és mindenkinek, aki az egyház kormányzásában résztvesz, elkerülhetlen szüksége van. Felhivom lelkész afiait, hogy az egyházközség levéltárát, saját könyvtárukat lássák el egy-egy példánnyal (ára 45 L). Esperes afiai ellenőrizzék a levéltárakat s ha ez vagy az I. kötet hiányzik, tegyenek az E. K. Tanácsnak jelentést. Kolozsvár, 1922. évi február hó 24-én. *Ferencz József s. k.,* unitárius püspök.

Nyomatott „Korvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Jorga (volt Jókai-utca) 17. sz.

XXXII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1922. április. 4. szám.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID F. RENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY | Szerkesztő: PAP DOMOKOS

Előfizetési ár: Egész évre 20 Leu. Egyes szám ára 2 Leu. Akik a 20 Leut egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitói-díj 100 Leu. Minden pénz **Gálfi Lőrincz** egyleti pénztároshoz küldendő Clujra (Kolozsvárra).

Unitárius egység.

Az unitárius vallást követőket a történelmi fejlődés egyik vonalán „egységhivők"-nek nevezték. Ez az elnevezés a felekezetnek a szentháromság tanával szemben elfoglalt álláspontjára utalt, de idővel talán azt is jelezni kivánta, hogy mi, unitáriusok, az „egy Isten" hitében egységesek vagyunk. Valljuk, hogy „az Isten egy és megoszthatatlan" es ebben a vallásban egymás között egynek tudjuk magunkat.

A hitben való egység — mint az egyháztörténelemből tudjuk — nem egyszerre következett be. Az erre irányuló fejlődésnek voltak különböző stádiumai, de amint kilehetett bontani a Dávid Ferenc hitvallásának, a reánk zudult viharban begöngyölt zászlaját, a megpróbáltatások sulya alatt megfogyott, de kitartásában meg nem tört kicsiny sereg, egységesen állott e zászló alá és ezzel az egységes sorakozással megvetette alapját annak a fejlődésnek, melynek egyik legjelentékenyebb, bár gyakorlati szempontból közvetlen hatásokat talán fel nem táró mozzanata, az Isten egysége hitében egységes magyar unitárizmus szervezeti egységének az 1848. évi XX. t.-c.-kel bekövetkezett államjogi elismerése volt.

Azóta változtak az idők, de az az érdek, ami a multban az unitárius egység megóvásához füződött, nem esett változás alá s ennek az egységnek fenntartása épen ezért minden unitáriusnak elsőrendü kötelessége. Nem szabad ugyanis felejteni egyet. Azt tudniillik, hogy az 1914-ben kitört világháboru nemcsak az általa közvetlenül érintett államok életét, *de többé-kevésbé az egész európai keresztény civilizációt válság elé állitotta.* Ezt a válságot a keresztény felekezetek csak belső (szervezeti) egységük szigoru megóvásával, sőt lehető fokozásával háríthatják el. Amint a multban a hitegységből fejlődött

ki a szervezeti egység, ugy ma a szervezeti egység legerősebb biztositéka a hitegység megőrzésének.

És minden partikulárizmus, mely a szervezeti egység frontját bontogatja, az atheizmusnak avagy a szektualizmusnak nyit utat. Ezt a tapasztalat igazolja. A magyar felsővidéken Luther egyházának első válsága, mely még az 1820-as években jelentkezett, az egyházszervezet falán ejtett réseken szivárgott be s az Alföld református egyházközségeiben az 1890. években jelentkezik ugyanez a folyamat, ugyancsak a szervezeti egységen támadt repedések nyomán. A különbség mindössze annyi, hogy mig a felsővidéken annak idején a baptizmus, itt a názárénizmus lépett fel, mint a szervezeti egység megbontása által lelkiegységükben is megbomlott hivek megujhodásának külső formája. Ezek a példák igen komoly megszivelést igényelnek és az unitárizmusnak az uj helyzetben való elhelyezkedésénél annál kevésbé izolálhatók, minél nehezebb feladatot ró reá egyfelől hiveinek csekélyebb száma, másfelől az a körülmény, hogy a hitelveinkben vallott liberálizmus népünk alsó rétegei lelkivilágában fogékonyá teszi a talajt a felekezeti radikálismus eszméköre, illetőleg az ennek képviseletét maguk részére igénylő különböző szekták számára.

Az unitáriusokról szóló közvélemény még nem régen is, valami legendás fényt vont az unitárius összetartás hire köré. Abban a közhiedelemben, mely ez appersük révén elterjedt, volt egy bizonyos tulzás is, de annyi bizonyos, hogy azokban az eredményekben, miket oly sulyos megpróbáltatások mellett mégis sikerült biztositanunk, nagy része volt annak az utolsó, immár csaknem félszázéves lusztrum alatt jeles szeretett főpásztorunk vezetéséből táplálkozó egyházi közszellemnek, mely a felesleges vitaanyagot lehetőleg eliminálta, a viták hevét állandóan mérsékelte, az ellentéteket gyakran elsimitotta, az ellenfeleket egymás irányában kiengesztelte. Es tette mindezt a hagyomány erejével kialakult egyházszervezet keretében, amint hogy e nélkül és ezentul mindezt és igy nem tehette volna.

Erre a mérséklő, kiegyenlitő és kiengesztelő szellemre ma nagyobb szükség van, mint valaha. Mindent ki kell tehát küszöbölni soraink közül, ami elválaszthat és minden irányban keresni kell az egyesitő tényezőket. Különösen pedig meg kell becsülni azt, ami mint az egység biztositéka már rendelkezésünkre áll és mint több évszázas pezsgés immár kiforrott eredménye a hagyomány patinájától és a gyakorlati élettapasztalat sodronyhálózatától övezett bástyaként a támadások ellen védelmet nyujt.

Váradi Aurél.

A ki lélek szerint él, örök életet remél. A reménység soha meg nem szégyenit. Nyissátok ki lelketek szárnyait és emelkedjetek föl a köznapiság földjéről a tiszta, szent élet országába és boldogok lesztek.

Unitárius egyházi törvényeink gyüjteménye.

Ifju korom emlékei ujulnak meg, midőn a fennebbi cim alatt megjelent két vaskos kötet könyvet látom. A Mikó Lőrinc nyomába lépő jogtanárunkat kérték, sürgették az akkori előljárók: vegyen tollat a kezébe és adja ki a Mikó-féle egyházjogtant. A könyv nem jött, a tanár elment. Azóta telt az idő, elmult a háboru és azután dr. Tóth György táblabirói székébe más ült. Ez a mindig szorgalmas jogász már régóta gyüjtögette jogforrásainkhoz az adatokat. Most a hivatalnélküliség idejét egyházunk jogi irodalmának szentelte s nemis két esztendő alatt kiadott két kötetet. Nemcsak ezt tette, árusitotta is s az első már elfogyott, a második közkézen forog. A tudás, a szorgalom, a munka s az egyház szeretete megteremtette amit oly régóta várt az egyház és a jogi irodalom. Meleg elismerés és köszönet a kitartó munkásnak. Ennyit minden unitáriustól megérdemel s ebben nincs is eltérés közöttünk.

A könyvről még sokszor fog szó esni az Unitárius Közlönyben. Most az I. kötetről röviden csak ennyit: I. törvénynek jelezte, igen helyesen, az egyház mai szervezetéről szóló törvényt, melyet már 1900. óta használ az egyház. Nagyon értékessé teszik a gazdag tájékozó és az egyes intézkedésekre vonatkozó történelmi viszszapillantások. Ebben a kötetben van a II. törvény az Istentiszteletek tartására, III. a kánonikus kérdésekre stb., IV. a belső emberek választása, V. a b-e javadalom megosztása. Függelékül kapjuk az esküminták at a törvényre utaló számokkal. Az E. K. és Főtanács házszabályait.

Második kötet (III. sz. viseli), egyházunk joga kialakulását mutatja, mert közli a Disciplina Ecclesiastica név alatt szerepelt egyházi rendtartás 1624. és 1694. évi kiadásait s Gálfi Lőrinc teol. akad. tanártól a latin szöveg gondos magyar forditását. Kisértésbe jövünk, hogy végigkisérjük sürü nyomdokain sokat sanyargatott egyházunk törvényei kialakulását. Örökös önvédelmi harctünetei ezek, némelykor a belső bajok ellen, de állandóan a külső támadások miatt. A kinek ideje van gondosan végigtanulmányozni ezt a 220 nagy oldalt, nemcsak hogy átéli multunkat, hanem erőt is gyűjt jövőnkre. Meglátja mit tanácsolt elődeinknek az eszélyesség és mit parancsolt rájok a helyzet kényszerüsége.

A könyv rövid foglalatja: dr. Tóth György előszava és bevezetése. Igen becses tájékoztatók. A két latin szöveg olvasása és összehasonlitása régi veretü embereinknek fog élvezetet nyujtani, főleg, ha a jegyzeteket is figyelik. Az egyházközségek vizsgálása rendjét Márkos Albert az egyházi rendszabályokhoz való utasitásokat dr. Kolozsváry Sándor egyet. tanár ur forditotta. A Complanatio

Desionnát is itt találjuk. Ez az a ránk kényszeritett törvény, mely miatt még a XIX-ik században is sok bajt szereztek a haladni óhajtó unitáriusoknak.

A mai embert legjobban fogja érdekelni a III. és a IV. könyv, melyek a Főtanács és az elnökség kialakulását és az egyházi igazgatást tárja föl. Szerző adatokra hivatkozik és következtetéseit is alapos megfontolással teszi. E rövid tájékozót azzal zárjuk, hogy dr. Tóth György nagy hálára kötelezte egyházát, melyet ugy rónánk le legméltóbban, ha megvennők az összes meglevő példányokat, melyeknek száma nem nagy.

TÜZHELY MELLETT.

Husvét.

(Szabolcska Mihály Eszmények-álmok uj kötetéből.)

Oh szent Igazság, husvét ünnepe,
Kitől a bünös had megrettene;
Ki a farizeusokat megaláztad,
S a büszke helytartót reszketni láttad;
Ki eltoltad a követ, mit fölébed
Oda hengeritettek a pribékek,
S kibontva tiszta, szép mennyei szárnyad,
Ott hagytad a neked szánt siri ágyat:
— Áhitozunk utánad!

Husvét, föltámadásnak ünnepe,
Halálra szántak uj, szebb élete,
Ki nem hagytad a porban megalázva
Ot, aki hitt a maga igazába,
S eszményeihez hű maradt halálig,
A rámért kínos kereszt nyomoráig . . .
— Husvét, te szent, örömrevált bűbánat,
Ki fölmagasztalod a Golgotákat:
— Áhitozunk utánad!

Uj énekeskönyvet!

Az alábbi két ének kisérletképpen egyenesen abból a célból készült, hogy uj kiadásra váró Énekeskönyvünket a kuruc és más régi magyar dallamok bevonásával magyarabbá, ódon szinezetübbé, de főleg bensőbbé és szivünkbe markolóbbá tegyük. A gondolat

nem uj, régóta ott ég már sokunknak a lelkében, az uj kiadást előkészitő tanácskozáson kántoraink is mellette nyilatkoztak, ideje már tetté érlelni a gondolatot. A sok szintelen, névtelen nyugati lamentáció s mondvacsinált dicséret-imitáció mellé vigyünk be végre templomainkba is valamit a keleti puszták végtelenségének perzselő melegéből s pogány szertelenségéből, eresszük be a magyar lelket. A sok édeskés, asszonyos limonádéhoz adjunk egy kis tüzes magyar bort is — ha van. Már pedig van. Ott az egész kurucvilág. Egyszer itassuk csak meg Tyukodi pajtás nótájával a magyar lelket: többször nem kell instálni az éneklésre. Csak templomot épitsünk, jó erős falut, hogy szét ne vesse a belső buzgóság. Ezzel a buzgósággal különben is számolni kell. Egész istentiszteletünknek át kell alakulnia: a bóbiskoló „hallgatóknak" lelki élménnyé, tisztitó katharzissá kell tenni azt az órát. Éreznünk és éreztetnünk kell, hogy a templom ma nekünk nem az, aki tegnap. Tegnap oda sokszor még csak páholyba jártunk. Ma vezekelni és sirni szeretnénk; uj hitet, uj reményt, uj istent várunk. Lánglelkü papokat s — éneket, sok éneket, szivünkből jövő éneket. Az uj Énekeskönyv nem lehet ujra csak toldozás-foldozás. A lelkünket kell belevinnünk s érte semmi áldozattól visszariadni nem szabad, mert ha a templomot s elveszitjük — meghaltunk.

Mindezekről s egyebekről a Keresztény Magvető legközelebbi számába irtunk kissé bővebben. A kuruc-dallamok dolgában azonban addig is fölkérjük kántorainkat s gyülekezeti énekünk sorsa iránt érdeklődő hiveinket, sziveskedjenek értésünkre adni, helyeslik-e magát a gondolatot s megfelelőnek tartják-e a kivitelt.

I.

Töredelmes ének.

(„Gyönge violának letörött az ága" dallamára.)

1. A mélységből, Uram, halld meg kiáltásunk,
Balsorsunkban szánd meg, bánd meg búsulásunk.
Lelkünk beteg, csontunk remeg,
Élő Isten, épits te meg.

2. Szomju szarvas várja szomja eloltását,
Szomorodott szivünk búja eloszlását,
Kútad, Uram isten, ásd meg.
Utad, Uram, mutasd már meg.

3. Mutasd már meg Uram, merre, mire várjunk,
Miért törted le téged kereső két szárnyunk?
Anélkül az élet sem kell,
Élő Isten, emelj már fel.

4. A mélységből, Uram, halld meg kiáltásunk,
Balsorsunkban szánd meg, bánd meg bűnülásunk.
Lelkünk beteg, csontunk remeg,
Élő Isten, építs már meg.

II.

Bűnbánó ének.

(„Te vagy a legény, Tyukodi pajtás" dallamára.)

1. Én Uramisten, befelé nézve
Lehajtott fővel állunk elédbe.
Keserüség a szivünkben ugy eláradott,
Alig-alig látjuk tőle, mért sújt haragod.

2. Ostorod, Uram, látod, hová vág,
Látod, hogy mi bánt, látod bent mi rág.
Vágjon hát ki irtó késed minden kelevényt,
Annak Uram, ne irgalmazz semmi letteként.

3. Ostorod, Uram, látod hová vág.
Ne kiméld tőlünk, vágd csak, jobban vágd.
Ostorozd ki belőlünk az egymásmegevést,
Ostorozd a pulyaságot, hitvány csüggedést.

4. Jaj, mert hogyha fáj, tán felébredünk,
Azt, amink ma nincs, *lelket,* azt veszünk.
Akkor aztán szakadhat ránk bármilyen csapás.
Él az Isten. O is ott lesz. Mit bánunk mi mást?!

Pálffy Márton.

NŐK VILÁGA

Megnyitó beszéd a szabédi D. F. Egyletben.

Kedves Tagtársaim!

Üdvözölni kivánom egyletünk és nőszövetségünk minden tagját s mind, akik itt jelen vannak. Arra kérem k. Tagtársaim, hogyha talán nem tudnám magam helyesen kifejezni, mint aki gyakorlott az ilyen felolvasásokban, nézzék el hibáimat. Megvallom őszintén, mikor megtettem az első l pést nőszövetségünk megalapitása végett, nem gondoltam, hogy ezen nemes célunk megvalósuljon. Aggódva kopogtattam be azok ajtaján, kiknek nevét feljegyeztem. Remegő lélekkel gondoltam arra, hogy talán elútasitó választ kapok. Annl nagyobb

volt örömöm, mikor láttam a lélekből jött érdeklődést. Meggyőződtem, hogy mégis csak vannak a jónak és nemesnek pártolói.

Most pedig arra kérem k. Tagtársaimat, hogy érdeklődésük állandó legyen, ne csak fellobbanó szalmatűz. Máskülönben semmit sem érünk el. Óhajtom, hogy az érdeklődés mindig nagyobb és nagyobb legyen. Lassanként megismerjük mi a célja a D. F. Egylet és a nőszövetségünk müködésének. Érezni fogjuk áldásait. Arra kérem k. hallgatóimat, mindenki igyekezzék lelkében az unitárius hitnek (vetemény) virágos kertjét fölállitani! Ebben a hitnek és erkölcsnek legnemesebb virágait igyekezzék plántálni. A D. F. Egylet a Maroson túllévő egyházközségekben már több évtized óta fennáll. Most mi is megalakitottuk. Rajta legyünk sz. Társaim, hogy egyházunkat jó és nemes tettek által fejlesszük. Ezután az „Unitárius Közlöny" lesz a mi jóbarátunk. Meg fogja ismertetni velünk, milyennek kell lenni egy unitárius embernek az egyházához, társaihoz, papjához, tanitójához.

Rajta legyünk, hogy csak azt cselekedjük, ami jó és üdvös. Ami mindnyájunknak a hitben haladást és megerősödést, az erkölcsös életben tisztulást hozhat. Igyekezzünk gyermekeinkbe beleoltani a vallás- és a felebaráti szeretetet. Szegény a gazdagot, gazdag a szegényt tisztelje, mert csak egymással egyetértve lehet a jót és nemeset megvalósitani! Irtsunk ki szivünkből minden rossz érzést embertársaink iránt! Ne nézzük le egymást, hisz Isten mindnyájunkat egyenlőnek teremtett! Legyünk egymásnak művelői minden nemes cselekedetben, ezt sugja Dávid Ferenc szelleme. Bizzunk az egy igaz Istenben, hogy egyletünk és nőszövetségünk meghozza a maga nemes gyümölcseit a hit és erkölcs mezején. Isten áldja meg azokat is, kik a tengeren tul áldoznak egyházunkért! Áldja meg mindazokat, kik közreműködtek, hogy a nőegyletet megalakithattuk! Legyünk hivek a reánk bizottakban, szivemből kivánom!

Megnyitom a gyülést.

Szabéd, 1922. évi január hó 12-én. **özv. Pálfy Ferencné.**

Homoród-Almásról „Nők szövetsége" titkárához érkezett levélből következőket közöljük:

H.-Almás, Karácsonyfalva, Okländ és Ujfalu lelkészei, tanitói és belső asszonyai 4 héten át minden csütörtökön este D. F. népies estét rendeztek fölváltva a négy helyen. A D. F. szellemében tartott esték nagyszámu hallgatóságot vonzottak és sokaknak szive melegedett föl a szellemnek szépben és jóban való megjelenitésétől. Nőegylet is szépen müködik Almáson, mely még jóval a háboru előtt alakult s fejtett ki komoly, célirányos munkásságot.

Most uj életpezsdülés látható és érezhető az egylet működésében. A rendes nőegyleti összejöveteleken kivül, tartanak külön D. F. estélyeket is nagy ünnepek másodnapjain. Az „Unitárius Közlöny"

is számos előfizetőt nyert, akik mindannyian örömmel vállalják a tagságot is.

Minden D. F. estély ünnepszámba megy a nép előtt s a nemes áldozatothozó belső emberek jutalma: a lélek öröme a szép sikerek fölött. Isten segitse önzetlen munkájukban egyen-egyen és összesen.

A h.-jánosfalvi nőegylet 64 taggal megalakult. Jaouár 15-én nagysikerü müsoros táncestélyt rendezett az egylet s igy már pénzkészlettel is dicsekedhetik. Zsigmond Józsefné lelkes ifju papnéé az érdem, miért is e helyen gratulálunk és további szép eredményeket óhajtunk. Zsigmond Józsefné szíveshangu sorokkal kereste föl „Nők Szövetsége" titkárát azi ánt, hogy pár buzditó szót kérjen a megalakult egylethez. „Nők szövetsége" titkára örömmel tett eleget e szives kérésnek, mert lelkében örök kapcsolatot érez a kedves kis faluval s annak értelmes székely népével, mint 12 évvel ezelőtt volt papnéjuk.

A székelyudvarhelyi Unitárius Nők Szövetsége alakuló közgyülését január hó 29-én tartotta az unitárius papi lakon. Bölöni Vilmos lelkész ismertetve a nők szövetsége megalakitásának eddigi akadályait, felolvassa az Unitárius Közlöny 1. számában közölt „Főpásztori levelet" és az Unitarius Nők Szövetsége „izenetét amerikai és angol testvéreinktől". Ezekután olvassa az Unit. Nők Szöv. alapszabályait, melyeket a közgyülés azzal fogadott el, hogy az évi tagdijat 20 Leu-ban állapitotta meg, szegényebb tagok részére pedig 10 és 5 Leu-ban. Lelkész előterjesztéseit a közgyül snek mintegy 50 jelenlevő tagja egyhangulag elfogadta és kimondta a megalakulást. A tisztikart megalakitotta: elnök özv. Szakács Károlyné; tiszt. elnök özv. Török Pálné; alelnök Németh Albertné; titkár özv. Benedek Lajosné, Bölöni Vilmosné; jegyző Nagy Ella; pénztárnok Fekete Irén e. Választmányi tagok: Bakóczi Károlyné, Balázs Jánosné, Barabás Matild, Barra Andorné, Bartalis Erzsike, ifj. Bodrogi Istvánné, özv. Deák Lajosné, Derzsi Zsuzsika, Ébert Andrásné, Fekete Benjaminné, Gálffy Kálmánné, Győrfi Istvánné, Jakabfy Lajosné, Lubány Jánosné, Mahoiánszky Ferencné, dr. Nagy Zsigmondné, Robonyi Piroska, Szabó Dezsőné. Több apróbb ügy letárgyalása után, gyülés kimondta az év folyamán egy nagyobbszabásu estély rendezését templomi felszerelésekre. — Üdvözöljük az udvarhelyi nők szövetségét! Szerk.

A brassói unitárius nőegylet egyévi munkássága. A brassói unitárius nőegylet 1921. évi február hó 27-én alakult meg. Az egylet létrejövetelének a szokott vallásos és egyházias buzgóságon tul mélyebb oka van. Az unitárius s az unitáriusokkal összeköttetésben levő és rokonszenvező nők látták, hogy az unitárius egyházközség Brassóban csupán a férfiak jóakaratu munkája által nehezen tud

odafejlődni, hogy otthont szerezhessen a maga számára, melyben egy imaházat is berendezhessen, hol vallásos összejöveteleket is tarthasson, az ifjuság megfelelő nevelését irányithassa. A leányegyházközségnek 12 év előtt anyaegyházközséggé fejlődése után az alkotás utján akadály akadályra következett. A rövid idő alatt bekövetkezett lelkészváltozás, majd a háboru s annak szomoru következménye. A békekötés után földresujtottságunkból lassanként kezdtünk magunkhoz térni. Megéreztük, hogy a változott helyzetben s az uj idők áramlatában faji jellegünket is csak tömörülés s elsősorban az egyházzal való szorosabb összeforrottságunk által védhetjük meg. Ez a szükségérzet hozta létre a brassói unitárius nőegyletet, melynek az egyházközség kiépitésében való tényleges részvétel mellett a gyöngék erősitése, a szegények gyámolitása, a reászorultak megsegitése is céljai közé tartozik, mert ez is a védelem egyik eszköze. A tisztikar egyelőre egy évre a következőképen alakult meg: özv. Preiszner Péterné sz. Killyéni Etelka elnök, Kovács Lajosné, József Domokosné, Kádár Sándorné, Gergely Sándorné alelnökök, Fazakas Zsigmondné pénztáros, Izsák Domokosné és Kádár Mihályné gazdák, Kovács Lajos titkár, azonkivül 36 választmányi tag. Az egylet első évi közgyülését ez év február hó 26-án tartotta, midőn a fennemlitett tisztikart 3 évre ujból megválasztotta azzal a változtatással, hogy az egyik gazdai tisztet Tamás Rezsőnére bizta s József Domokosné és Izsák Vilmosnét ellenőrökké választotta. Az egylet 72 alapitó, 164 rendes és 67 pártoló taggal alakult meg. Időközben többen kitelepültek vagy a városról eltávoztak, de a gyarapodás igy is megállapitható, mert az egyletnek ma 77 alapitó, 174 rendes és 70 pártoló tagja van, kik között más felekezetü nők és férfiak is tekintélyes számban szerepelnek. A választmány az évi közgyülésig 11 gyülést tartott s a következő estélyeket rendezte: 1. A megalakulás után nemsokára 1921. március hó 20-án műsoros teastélyt 5364 L tiszta jövedelemmel. 2. Május hó 16-án egy erdei majálist 11460 L tiszta jövedelemmel. 3. Október hó 10-én az Unitárius Irodalmi Társaság felkérésére és közreműködése mellett a kebli tanáccsal együtt egy irodalmi estélyt 3617 L tiszta jövedelemmel, melynek fele az Irodalmi Társaságnak jutott. 4. November hó 20-án egy kisebbszerü műsoros teaestélyt 1212 L tiszta jövedelemmel. 5. Karácsonykor az iskolás gyermekek részére karácsonyfa-ünnepélyt rendezett, midőn 30 fiu és 28 leány cipő- és ruha-ajándékban részesült s az összes megjelent gyermekek egy darab fonott kalácsot és cukorfélét kaptak. A kiosztott ajándékok értéke mintegy 8000 leu. 6. 1922 január hó 8-án Csepreghy F. „Piros bugyelláris“ c. népszinművének előadásával kapcsolatban egy nagyobbszabásu táncestélyt 24007 L tiszta jövedelemmel. Az egylet bevétele 1921. évben 30974·50 L volt, melyből segélyezésre és adományra forditott 5364 L-t s az egyházközség templomépitési alapja gyarapitására 12.000

L-t. Az egylet vagyona 1921 dec. 31-én 13490 L. Ebbe természetesen nincs beleszámitva az 1922 január 8-án tartott estély jövedelme, mely az 1922. évi zárszámadáson fog szerepelni, de amelyből az egylet 24.000 L-t az egyházközségnek a templomépitési alap javára máris átadott, ugy hogy az egylet a közgyülésig, tehát egy év alatt, a templomépitési alapot 36.000 L-val gyarapitotta amellett, hogy szegényeket és intézményeket is segélyezett. Igazságtalanok volnánk, ha meg nem emlitenők, hogy a nők buzgó és lelkes munkája mellett mindig ott volt a férfiak tettrekész és fáradhatatlan segitsége. A karöltve munkálkodás tette lehetővé, hogy a hivatása magaslatán álló nőegyleti vezetőség a férfiak megértő támogatása mellett olyan eredményről számolhatott be az első évről a közgyülésnek, mely nemcsak általános megelégedést keltett, hanem ugy a vezetőséget, mint az egylet tagjait bizonyára további lelkes munkára fogja buzditani. Erre szüksége is van a brassói unitárius egyházi életnek, ha valamit teremteni akarunk. *Referens.*

Bucsú Major Sándortól.

— Varga Dénes tanár beszéde. —

Léle ben megindulva álljuk körül sirodat és itt e földi életben örökre bucsút mondunk Neked, kiszenvedett tanártársunk, kedves barátunk.

Nekem jutott a szomoru kötelesség, hogy Téged, Major Sándor, fájó szava kal elbirassalak s Neked, mint a tordai unitárius főgimnázium igazgatójának tanártársaim (és tanitványaink) nevében végső Istenhozzádot mondjak. Kinos és leverő feladat ez, de vissza nem huzódhattam e szomoru kötelesség teljesitésétől, hiszen te is, Major Sándor, aki most előttünk a koporsóban némán és hidegen fekszel, amig kebledben a szív dobogott, nem huzódtál vissza semmi kötelességtől, bármilyen fáradságos is volt az.

Jó szív, nemes lélek, ritka becsületesség és kötelességérzet lakozott benned. Használtál a társadalomnak, iskolának, tanitványaidnak s azok javát szivvel és lélekkel előmozditottad. Nekem, ki 16 éven keresztül működtem Veled egy ügy szolgálatában, különös okom van elismeréssel és méltánylással emlékezni meg Rólad, Major Sándor. A szépen virágzó tordai unitárius algimnáziumot annak idején együtt teremtettük meg. Te annak lelkes tanára, ontos, ügyes, tisztakezü pénztárnoka voltál. Az idők fordultával megalakult unitárius főgimnáziumnak ugyanolyan buzgó, lelkes tanára, pénztárnoka, majd igazgatója lettél; s bár egészségedet a háborus katonaélet már meggyengitette, váll ltad az igazgatás nehézségeit s fáradhatatlanul dolgoztál iskolánkért. Fájdalom, nagyon is rövid ideig. Amit tettél, lelkiismeretesen végezted. Nyilt szív, becsületesség, kötelességérzet, igázságszeretet voltak jellemednek főbb vonásai.

Fáj nekünk a Te eltávozásod; kedves, szerető családod után mi fájlaljuk leginkább, hogy ily korán itt hagytál minket, kartársaidat, barátaidat (tanitványaidat).

Isten veled, Isten veled!

Egyházi és egyleti élet.

Iklandon a D. F. E. febr. 5-én tartotta I. felolvasó ülését. „Te benned biztunk . . .“ eléneklése után vette kezdetét, mely után Kovács B. lelkész imája következett. M thé Irén szépen szavalt. Kovács B. ismertette a D. F. Egylet programmját és a falu kulturális jelentőségét. Török János tanitó olvasott fel vallásos tárgyu költeményeket. Dr. György József tvsz. biró, egyletünk alelnöke szabadelőadás keretében tá gyalta a közönség nagy tetszése mellett a „hit“ kezdetleges és mai formáját. Elnöki bezáró után a Himnusz csendült föl. Február 19-én tartott II. felolvasó ülés „Mint a szép hives patakra“ ének és Kovács J. lelkész imája után György Ilus szavalta Ürmösi Károlynétól „A tanács“ c. költemé nyét. Kovács B. elnök tartott felolvasást „A jézusi tanitások“ cimen, mit a közönség nagy figyelemmel kisért. Balogh József szavalata után dr. György József alelnök szabadelőadás keretében beszélt a „Szeretet“-ről. Kilyén Mózes egyl. tag a saját költeményeiből adott elő a közönség nagy tetszése mellett. Majd Kovács B. lelkész egyik szereplőnk helyett egy az „Unitárius Közlöny“ 2. számában megjelent „Pál fordulása“ cimü kis novellát olvasta fel, mit a közönség a legnagyobb örömmel és kedvvel fogadott. Elnöki bezáró és „Erős várunk . . .“ eléneklése után a nagyobbszámú, felekezetkülönbség nélküli közönség a legnagyobb megelégedéssel távozott el. A legközelebbi este március 5-én lesz. *K. B.*

Homoródmenti Dávid Ferencz vallásos estélyek. Régen is voltak, a nép igen kedvelte, ezért elhatároztuk Ürmösi József egyleti elnökünk lelkes buzditására, hogy e jó homoródmenti szokást gyakoroljuk a jövőben is. Homoródszentpál, Hszentpéter, Városfalva és Hjánosfalva belső emberei és belső asszonyai e télen mindenik egyházközségben 2—2, összesen tehát 8 estélyt rendeztünk. Belépti dijak nem voltak, a persely azonban ki volt téve a jókedvü adakozók részére. Az estélyek általános programja a következő volt: 1. Gyülekezeti ének. 2. Megnyitó, utána rövid ima a helybeli lelkésztől. 3. Hegedü-quartett az énekvezérektől. 4. Szavalat a helybeli ifjak és hajadonoktól. 5. Bibliamagyarázat a vendég lelkészektől rendre. 6. Szóló ének a belső asszonyoktól. 7. Felolvasás sorban a belső asszonyok, énekvezérektől. 8. Ének 2 szólamban a helybeli ifjuság dalkarától. 9. Szabadelőadás a belső emberek sorban. 10. Bezáró Ürmösi József elnöktől. 11. Gyülekezet éneke. — Közreműköd-

tek: *a)* Bibliamagyarázatot tartottak: Ürmösi József, Bedő Miklós, Sigmond József, Báró József, Gál József (mint vendég) lelkészek. *b)* Felolvastak: Ürmösi Józsefné, Bedő Miklósné, Sigmond Józsefné, Bencze Gáborné, Báró Józsefné, Pálfi Ákos, Bartalis Márton, Andrási Sámuel. *c)* Szabadelőadást tartottak: Bartalis Márton, Gálfi Dénes. *d)* Énekeltek hegedü kiséret mellett: Ürmösi Józsefné, Pálfi Ákos, Sigmond Józsefné, kisérte Gálfi Dénes. Az estélyek után a helybeli lelkésznél vagy énekvezérnél vacsora volt, bor nélkül. Ugyanis törvénynek előre kimondatott, hogy e vacsorákon, összejövetelek alkalmával alkohollal kedveskedni egyikünknek sem szabad és e törvény mindenütt meg is tartatott. Célunk egyfelől gyönyörködtetni és tanitani. Mindenekfelett a hit és erkölcsös élet ébresztésére serkenteni a gyülekezeteket. Másfelől anyagilag erősiteni a Dávid Ferencz-egyletet, amennyiben az estélyeken begyült perselypénzekkel idővel — ha Isten megsegit — be fogiuk léptetni egyházközségeinket a Dávid Ferencz-Egylet örökös alapitó tagjai sorába. Most egyelőre egyházközségenkint 100—100 leit, tehát összesen 400 leit küldünk azzal a kéréssel, hogy e csekélységet fogadják olyan szeretettel, amilyennel mi azt egyletünk erősitésére felküldjük. Egyuttal kérjük a kedves Főszerkesztő Urat, hogy Hszentpál, Hszentpéter, Városfalva és Hjánosfalva egyházközségeket 100—100 leijel az alapitó tagok közé besorozni sziveskedjék. Reméljük, hogy Isten segedelmével többi tartozásainkat is letörlesztjük egyletünknek, melynek lobogója alatt munkálkodni szent kötelességünknek tartjuk. *Báró József.*

Örökös alapitóink. 253. Özv. Marosi Gergelyné emléke 500 leu. 254. Gyulay László emlékére Tóth Károlyné Gyulay Etelka 100 leu. 255. Nagy Gyula hszentpéteri énektanitó emlékére Bedő Miklós lelkész és neje 100 leu. 256. Kiss Jenő lelkész Csegez 100 leu. 257. Székelyszentmihályi unitárius egyház 500 leu. 258. Deák Sándor 1848-as honvéd emlékére Deák Miklós lelkész és neje 750 leu. Dr. Hintz György 100 K kiegészitéséül 50 leu. (62) Dr. Hintz Györgyné 50 leu. 250. Hintz Éva 100 L. 260. Hintz Gyurika 100 L. 261. Hintz Gabika 100 L. 262. Kováts Elek Magyarszovát 100 L. 263. Városfalvi unit. egyhközség. 264. Jánosfalvi unit. egyhközség. 265. Hszentpéteri unit. egyhközség. 266. Báró József lelkész. 2 7. Leszámitoló és pénzváltó bank. 268. Türkössy Sámuel Kolozsvár 100 L. 269. Péter Sándor lelkész 100 L (korábban 100 K).

Emlék-alapitványok. A hála és a kegyelet sokszor megnyilatkozott már a Dávid Ferenc-Egylet javára tett alapitványokban. Ez a kedves keresztény hajlam most is él és termeli hasznos gyümölcseit a mi egyházi társadalmi munkásságunk támogatására és egyben a lelki megnyugvás biztositására. Kiss Jenő csegezi ifju lelkészünk „néhai Kiss Mózes unitárius énekvezér és igazgató-tanitó" a jó édes apa emlékére teszi, akivel szemben gyermeki hálaját és kötelességét igy kivánja leróni. Hasonló örömet szerzett magának

Bedő Miklós lelkész és neje édes atyjuk emlékalapitványaival. Jó szivvel fogadjuk az emlék-alapitványt és kivánjuk, hogy a hálás gyermekeknek szolgáljon leiki örömére.

Lelkészek uj állásban. Kozma Zoltán polgárdii lelkészt a hivek kivánságára Székelyszentmiklósra, Bartók Géza várfalvi lelkészt Polgárdiba nevezte ki a főt. püspök úr. Fekete Lajos udvarhelyi s. lelkész Derzsben, dr. Csiki Gábor Polgárdiban teljesit szolgálatot.

Áthelyezte a főt. Püspök ur dr. Pázsint Mihály lelkészt Tordatárba és onnan Gálfi András lelkészt Szentmihályfalvára. — Pap Sámuelt Alsóboldogfalvára kántornak. — Sipos Gézát Dicsőszentmártonba tanitónak. — Derzsben ünnep harmadnapján lesz a lelkészválasztás nyolc pályázó között.

Kovács István bsztmiklósi lelkészt a főt. püspök ur kinevezte Marossztbenedekre rendes lelkésznek.

Uj egyházköri gondnok. Halmágyi Gábor főerdőmérnök aa., k't a háromszéki köri közgyülés nagy bizalommal megválasztott. Üdvözöljük az uj munkakörben.

Dr. Kozma Jenő meghalt. Mély sajnálattal értesülünk, hogy dr. Kozma Jenő, a mvásárhelyi kórház volt főorvosa, a kitünő szaember, ki a kórházat felvirágoztatta, Budapesten meghalt.

Deák Sándor bácsi, vidékünk utolsó 48-as honvédje, Deák Miklós lelkészünk édes atyja, 92 évnek örömével-bánatával, munkás életét befejezte 1922 január 29-én. Ifjuságát a magyar szabadságharcban szentelte fel, 9 évig az osztrák hadseregben kényszerszolgálatot teljesitett. Azután nemcsak mint magánember maradt igazi felebarát, kinek házából kérő, szükölködő sohasem távozott üres kézzel. Egyházának leghűbb tagja lett. Megyebirósága ma is emlékezetes, az épületekben, keritésekben mutatkozó hiányt sajátkezüleg pótolta, hogy a nagyobb romlásnak elejét vegye s egyházát a fölösleges kiadásoktól megóvja. Urvacsorai borra alapot tett. Nem volt panasza a kepehátralék miatt — az ő idejében — a belsőembereknek, mert ő a kepehátralékot sem türte. Elment. Emlékét megbecsüljük, mert követendő út és példa előttünk. Legyen áldott emléke! *Kádár B.*

Barabási József szabédi birtokos előkelő nemesi család feje elhunyt Szabédon 86 éves korában. A papi pályára készült volt, de birtokára hazament és gazdálkodással töltötte szép hosszu életét. Hat gyermeke szép állásban levő családos emberek. Dr. Barabási Albert ügyvéd foglalta el helyét, József Gyergyószentmiklóson mérnök és István törv. biró volt.

Halálozás. Lőfi Gyula és neje Ferenczy Ágnes kedves kis leánya, Mancika, elhunyt február 14-én Sepsiszentgyörgyön 11 éves korában, szülői mély bánatára.

Uj alapitványok. Az adakozási kedv állandóan mutatkozik hiveink között. Katona Mihály sárdi lelkész szülői Katona Sándor és Béldeki Juliánna emlékére a szkereszturi és a kolozsvári főgymnhoz 1000—1000 leu alapitványt tett tanulók jutalmazására. — Kisgyörgy Sándor vargyasi esperes-lelkészünk a szkereszturi gymn. tápintézet javára 1000 leu alapitványt tett és azt gyarapitani óhajtja. — Szentmártoni Kálmán főgymn. tanár és neje Sándor Ella váratlanul elhunyt leányuk, Gabriella, emlékére 500 L. alapitványt tettek I. o. gymn. tanuló jutalmazására. A szelid jó leányka ebben az osztályban tanult. — Barla Ferenc sinfalvi lakós néhai szülői, Barla Ferenc és Gyulai Zsuzsánna emlékére 1000 leu és 3000 kor. hadikötvényben felsőbb iskolába járó sinfalvi tanulók részére alapitványt tett.

Brassóból beérkezett az Unitárius Közlöny előfizetőinek teljes névsora *67* névvel. Számos nőnévvel találkozunk, a presbyterek is mind együtt vannak, de nagyszámu a munkás, vasutas és kishivatalnok.

Oklándról szép névsort kaptunk 19 előfizetővel. Ebben is a nőknek jó részök van. Köszönet és elismerés az esperesnének és mindazoknak a kedves nőknek, akik a vallásos életben segédkeznek a lelkipásztoroknak.

A Magyar Nép hetilap képei közt, egyik utóbbi számban, viszontláttuk Körösfői K. Aladárnak nagyszabásu Dávid Ferenc képét, amely a tordai városházán hirdeti ma is a dicső unitárius hagyományokat. A kép kis alaku másolatát Tóth István unitárius festőművész készitette el a Magyar Nép számára.

A kolozsvári D. F. Egylet „Tarka délutánja". Fényes sikerü mulatságot rendezett a D. F. Egylet kolozsvári fiókja március 18-án. A „Tarka délután" műsora a legváltozatosabb szórakozást nyujtotta a tornatermet zsufolásig megtöltő közönségnek. Zene-, énekszámok, szinjátszás, felnőttek és gyermekek festői táncai válogatták egymást pompás felvonulásban. A közönség soraiban ott láttuk a kolozsvári társadalom szinét-javát s rövid időre a multba ringattuk vissza magunkat, amikor a D. F. Egylet estélyei a legkellemesebb és a leglátogatottabb összejövetelek voltak. A rokonérzést különben az a sok adomány is fenyesen igazólta, amivel a kolozsvári társadalom elhalmozta a tarka-délután kiárusitó asztalait. Ennek köszönhető, hogy a Nőegylet buzgolkodása szép anyagi eredménnyel végződött.

A testvéri jobbot nagy örömmel fogadták egyházközségeink. A karácsonyi üdvözletek bizonnyal megtették a jó hatást. Az egyházközségek történelmi ismertetése elég rendesen érkezik be, a forditások készülnek s remélni lehet, hogy kedves és barátságos levelezés fog kialakulni. Azt hisszük, hogy a hálás elismerésnek és a barátságnak szép megnyilvánulása volna, ha egyházközségeink a testvérnek megküldenék egyházunk jogi életének érdekes és hű

tükrét, a dr. Tóth György kiadásában épen most megjelent Disciplina enlesissticat, minthogy az latinul is közölve van.

Hét felolvasó délutánt tartott a Dávid Ferenc-Egylet és az Unitárius Irodalmi Társaság Kolozsvárt december, január és február hónapokban. Az elnöki tisztet mindig Ferencz József püspök úr töltötte be. Felolvastak: Dr. Boros György, Vári Albert, Gálfi Lőrinc, dr. Kiss Elek, Kelemen Lajos, Csifó Salamon, dr. Gál Kelemen. Mindenik alkalommal volt ének, zene és szavalat s mindig nagy közönség hallgatta és sajnálta, hogy végeszakadt, de márciusban folynak a vasárnap délutáni istentiszteletek.

A testvérek munkája. A montreali (Canada) unitárius egyházközség Church of the Messiah, a Chaninng. Hallban 1922 jan. 16-án tartott ülésében Evans tanár inditványára Lőrinczi István esperes-lelkész afiát tiszteleti lelkésszé választotta meg. Az egyházközség 1842-ben alapittatott, 1906-ban incorporaltatott, lelkésze Snow, Falconer Booth titkár.

Budapesten a Dávid Ferenc-Egylet ifjusági köre febr. 18-án nagysikerü estélyt rendezett. Márciusban megindul az egyh. Értesitő.

Brassóból kaptuk a következő sorokat H. G. gondn. úrtól: Az Unitárius Közlönyt mindig örömmel olvastam, mikor pedig megjött, le nem tettem, amig az utolsó lapján azt nem láttam, hogy nyomtatott etc. A ma érkezett 3. számban „A szép szó" c. novellát mindinkább fokozódó érdeklődéssel olvastam, de az érdeklődés az izgalomig fokozódott a vége felé, hogy vajjon az istenes ember nem jön-e ki az u. n. sodrából. Hála legyen a jó Istennek, aki sugalmazást adott enne a novellának a megirására. A mi istentelen, káromkodó, duhaj népünknek a jó útra visszatérítésében egy ilyen novella százszorta többet ér, mint sok egyéb. Őszinte lélekkel kivánom, hogy legyen meg a novelláknak az erkölcsi haszna minél több káromkodó, istentelen emberünknek a megtérítésében.

„Az a célom — irja Deák Miklós lelkész —, hogy az ifjusági körökben, ha betegségem lehetetlenné nem teszi, az idén beszéljek a mi nagy Dávidunkról. Szeretném, ha mindenki tudná, hogy kinek állott be a zászlója alá."

A lelkész urakhoz. Az egyházközségek történetének megirásával kapcsolatban az egyházközségek régi jegyzőkönyveinek és levéltárának tartalmát megismerték. Akkor egyháztörténeti szempontból vizsgálták az anyagot. Most egyházjogi (jogtörténeti és érvényben levő jogi) szempontból sziveskedjenek összeirogatni azt, amit ma nyomtatásban látni szeretnének 1566—1900. évekre vonatkozólag. A két kötet anyagában a vezetőfonalat megtalálják s igyekezzenek a kiegészitésül szolgálható anyagot a hely pontos megjelölésével teljes hüséggel leirni. A generalis visitatio és partialis visitatio megállapitásai, határozatai minden községre nézve értékes joganyagot

alkotnak. Az E. K. Tanács leiratai is fontosak. A rendeletek könyvében lehet megtalálni. A szives közremüködést köszöni: *dr. Tóth Gy.*

Öröme van a jánosfalvi egyházközségnek. Betelt a hivek óhajtása. Az udvarhelyi körben Jánosfalva buzgó népe elsőnek szerezte be háboruba ment harangját. A párositás jól sikerült. Az új harang 9000 leuba került, mely összegnek felét önként adták össze az áldozatkész buzgó hivek, a másik felét pedig hosszas közmunkáért kapott összegből egyhangulag szavazták meg anélkül, hogy a pénzt elosztották s elmulatták volna. Azt hisszük, nem ingylendő, de követendő példa. *S. J.*

A nagy háboru vége a mult 1921. augusztus felé következett el, de még csak Ausztria, Magyarország és Belgium van véglegesen megpecsételve. Törökország még mindig hadilábon áll a nagyhatalmakkal. Igy hát a fegyveres háboru teljes hét esztendeig tartott. Most már nem foly a vér, de fogy az életerő, mert Ausztriában, Oroszországban, Lengyelországban óriás az inség. Bizony a drágaság mindenütt elviselhetetlen, tehát most a közös ellenség ellen foly a nagy harc.

Baptisták Amerikában. A babtisták is rendeztek testvéri vendégséget és meghivták „a testvér egyházaktól a jó és rendes állásu embereket." Egy öreg néger sokszor részesült abban a szerencsében, hogy az estvéli imákon őt is felkérték, hogy tartson beszédet. Mikor a szeretet-vendégség folyt a templomban, az öreg a templom küszöbén ült és keservesen sirt. Mi baj öreg — kérdeztek az úton járók — „hát a testvérek urvacsorát esznek s nekem nem engedték meg, hogy közéjük álljak."

London. Manchester s hasonló nagy angol városok testvérül fogadtak egy-egy rombadőlt francia várost, azért, hogy ujraépitsék. Egy amerikai unitárius nő, Crockerné asszony Vitremont francia falut vállalta és máris ujraépült a régi mintájára, de jóval kényelmesebben.

Amerikában az unitárius világiak szövetsége megbizta egyik newyorki unitárius papot, Sullivan L. Vilmos jeles szónokot, hogy az összes unitárius gyülekezeteket látogassa meg és erősitse a hitbuzgóságot.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába 1922 január 22-től február 18-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Dr. Kiss Elek, Nagy József Kolozsvár, Unitárius Egyházközség, Végh Benjámin, Régeni Áron, Benkő Árpád, Barabás Ferenc, Simó Anna Árkos, dr. Balogh Istvánné Málnás, dr. Tób Zsigmond Nyárádremete (12 L), Pap Ferenc Nagykede, Lőrinczy Domokos, Zsakó Gyula, Unitárius Egyházközség Kissolymos, Unit. Egyhközség, Fazakas Lajos, Fazakas Lajosné, Adám Mihály, Fazakas Olga Nyárádszentmárton-Csikfalva, Tana Sámuel Bölön, Antal József Ágostonfalva, Katona Ferenc Firtosmartonos, Unit. Főgimn. Könyvtára, Gálfalvi Sámuel, Péter Lajos Székelykeresztur, László Gyula, Bordi József Kolozsvár, Tób Zsigmond

Jobbágyfalva, Csiszér Imre, Bedő Imre, Tanáczi József Marosvásárhely, dr. Gelei József Kolozsvár, Vass József Nyomát, Türkössy Sámuel Kolozsvár 1922-re, Kiss István, Székely Elek, K. Nagy Dénes, Nagy Lőrinc, Kozma János, Sz. Nagy József, Sz. Nagy Áron, Csécs László, K. Nagy Sándor, Székely László, Iszlai Elek, Fekete Albert, Incze József, Székely Samu, Fodor József, Szabó Rebeka, Pálffy Ferencné, Pál György, Kiss Elek, Nagy Géza, Varga József, Nagy Mózes, dr. Barabási Albert, Jakab Elek, id. Szász Ferenc, Székely Antal, Csécs István Szabéd 1922 második felére, Szabó Lajos, Kelemen György, Szombati János, Fodor László, Fekete Sándor, Zöld Piroska, Horváth Sándorné Szabéd 1922-re, dr. Gál Kelemen, Pothorszky Sándor, Tóth István, Ambrus Gergely, Ammerling Edéné, dr. Abrudbányai Géza, Andrási Ferenc, Alexi Ferencné, dr. Tóth György Kolozsvár, Keresztély János, Harkó Ferenc, Bálint Mihály, Kerekes Dávid, Bálint János, Sándor Gergely, Kovács Lajos Brassó, Unit. Egyházközség Szőkefalva, Babos Lőrinc Alsószentmihály, Andarkó István, Felcser Lukácsné, Kiss Károly, Unit. Egyházközség, Pál Lajosné, Máthé E. Ferenc, Dimén Gergely Vargyas, Vaska Dezső, Ürmösi Jenő, Sikó Lajos, Kelemen Lajos, Patakfalvi Zsigmond Kolozsvár, Borbély Máté Torda 1922-re, a Kolozsi D. F. Egylet 20 tagért 1922 első negyedére. *Alapitói* dijban fizettek: Kovács Elek Magyarszovát 100 L, Gyulay László emlékére Tóth Károlyné Gyulay Etelka 100 L, Türkössy Sámuel Kolozsvár 100 L. Az Unit. Közl. céljaira ajándékoztak: Özv. Hintz Györgyné Kolozsvár 5 L, Sikó Lajos Kolozsvár 30 L. Február 19-től márc. 18-ig fizettek: Kozma Miklós Fiátfalva (12 L), Esszig Józsefné Kolozsvár (10 L), Bázsa János, Nagy Józsefné, Nagy Domokos, Erdős Hermanné, özv. Farkas Vilmosné, Farkas Gyula, Farkas László, Fekete Pál, Fangh Erzsébet, Simó Pál, Sólyom Györgyné, Barla Dezső, Szkáji Jánosné Kolozsvár, Sigmond József, Gálfi Dénes, Unit. Egyházközség Homoródjánosfalva, Vass Domokos, dr. Varga Béla, Wonesch Miksáné, Zagyva Istvánné, Zsigmond Lajos, özv. Farkas Józsefné, Ferkő Ferenc, Graef Antalné Kolozsvár (20 L), a Fogarasi D. F. Egylet (450 L), Weress Béla, Unit. Egyházközség Petrozsény, Májay Domokos Jobbágyfalva, Ambrus Dezső, Vári Albert Kolozsvár, Sárosi József, Unit. Egyházközség Rava, Rédiger Géza Marosvásárhely, Nagy János Nyárádszentlászló, Unit. Egyházközség Marosvásárhely, Bedő Árpád, Unit. Egyházközség Vadad, László Balázs Iszló, Pethő Kálmán, Unit. Egyházközség Nyomát, Kelemen Árpád Székelykaál, Szentmártoni Bálint Buzaháza, özv. Györke Lajosné, özv. Haller Rezsőné Kolozsvár, Török Elek, Zsigmond Mihály, ifj. Zsigmond István, Keresztesi Zsigmond, Csiki József, Csiki Albert, Csiki János, Nagy Dénes, Halmágyi János, Unit. Egyházközség, Tejszövetkezet, Gazdakör, D. F. Egylet, D. F. Ifjusági Egylet Nyárádgálfalva, Leányegyház Székelytompa. (Folytatjuk.) *Gálfi Lőrinc* pénztárnok.

Csak ezt a számot küldjük meg azoknak, akik az Unitárius Közlönyre még nem fizettek. Ezt vegyék szives tudomásul az egyházközségek is. Sajnos, hogy a drágaság a legnagyobb takarékosságot parancsolja.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

XI. Sz.: 156—1922. eln. Körlevél esperes afiai utján valamennyi lelkész afiának tüzkár stb. elleni biztosi ás tárgyában.

Tisztelendő Lelkész Ur! Értesitem Tisztelendőségedet, hogy az egyházi épületek stb. biztositása tárgyában az Első Erdélyi Biztositó Társasággal (volt Első Magyar Ált. B. T.) E. K. Tanács előnyös szerződést kötött. Felhivom Tisztelendőségedet, hogy a biztositási feltételek iránt esperes vagy egyházi pénztárnok afiánál érdeklődjék, hol a szükséges felvilágositásokat meg fogja kapni.

Kolozsvár, 1922 március 24. *Ferencz József*
unitárius püspök.

XII. Sz.: 452—1922. eln. Felhivás esperes afiai utján valamennyi lelkész afiához a korona bankjegyek beváltása tárgyában.

Tisztelendő Lelkész Ur! 510—1921. eln. sz. a. a beváltatlan korona bankjegyek tárgyában Tisztelendőségeddel közölt intézkedésem értelmében sok egyházközségünkben összeirták lelkész afiai a visszamaradt korona bankjegyeket. Most megjelent a rendelkezés, melynek alapján kérem Tisztelendőségedet, hogy a szükséges utbaigazitást hiveinknek adja meg. A visszamaradt korona bankjegyeket az alább megadott románnyelvü kérvényminta szerint egy kérvénybe foglalják össze az egyes tulajdonosok nevének és pénzének különkülön való felsorolásával. A kérvényre 1 leus okmány- és 25 banis segélybélyeg illesztendő. A kérvényt alól mindazoknak alá kell irniok, akiknek bejelentésük a kérvényben bennfoglaltatik. A kérvény tehát minél előbb elkészitendő s ajánlott levélben a pénzügyminiszteriumhoz Bukarestbe elküldendő, nehogy késedelem miatt ne vétessék figyelembe. A benyujtandó kérvény román szövegü mintáját és táblázatát az alábbiakban közöljük. (A Hangya összeállitása.)

Domnule Ministru a Finanţelor!

Revocându-ne la dispoziţiuni le edate referitor la însinuarea coroanelor, cari încă nu sau schimbat, cu respect avem onoare a însinua, că în posesiunea subsemnaţilor să află încă următoarele sume în coroane.

Cu respect ne rugăm pentru notarea în registru a banilor nostri în coroane cu sume le mai sus amintite şi pentru validitarea a pretensiunilor noastre evenite din bancnotele mai sus amintite la lichidare a bancei austro-ungarei.

Dat în Biçhişul-Maghiar, la .....

Cu stimă:

Către

Ministerul a Finanţelor

Bucureşti.

No. curent	Numele şi ocupaţiunea proprietarului	Domiciliul proprietarului	Felul de bani şi numărul bucăţilor **de coroane**, cari se află în posesiunea proprietarilor							Laolaltă Coroane
			1 Cor.	2 Cor.	10 Cor.	20 Cor.	50 Cor.	100 Cor.	1000 Cor.	

(E rovatok magyar jelentése):

Folyószám	Tulajdonos neve és foglalkozása	Lakhelye	A tulajdonos birtokában levő pénznemek és **darabszámok.**	Összesen

Tuloldali kimutatást és utbaigazitást a „Magyar Nép“ c. politikai, gazdasági, szépirodalmi képes hetilap március 17. számából vettem át. Egyuttal ezt a magyar faj érdekeit szolgáló kedves lapot ismételten Tisztelendőséged és hiveink figyelmébe ajánlom.

Kolozsvár, 1922 március 25. *Ferencz József*
unitárius püspök.

Az E. K. Tanács március 17. és 20-án tartotta r. gyülését. Köszönettel fogadta Inczefi Tamás és neje alapitványát, a Leszám. bank 500 L adományát, Katona Mihály lelk. 1000 L alapitványát. Véleményre kiadta dr. Tóth György inditványát, hogy a jogi, nevelésügyi, p. ü. bizottságok mellé irodalmi bizottság szerveztessék. Igen üdvös eredményt várunk egy ily bizottságtól. Dr. Tóth György uj könyvét az E. K. Tanács igen meleg méltánylásban részesitette és egy beadványa alapján biztositotta arról is, hogy minden unitárius ember figyelmébe ajánlja. Az am. szeretetadományról a mvásárhelyi, szsztgyörgyi, kolozsi, csókfalvi, redei, városfalvi egyházközségeknek határozatot küldött. A Simén Domokos sirja (Kadácsban) ujrakeritését rendelte. A teologián a II. félévi tantárgy kiosztásról intézkedett. Boros Jenő szkereszturi tanárt a Teol. Akadémiára magántanulónak fölvette. Az államot fölvilágositja, hogy az egyházi fegyelmi ügyeket autonomikus jogánál fogva gyakorolja állami beavatkozás nélkül és fegyelmi törvényeinket approbálásra nem nyujtja be. A mzsákodi egyháznak épitkezésre, a kökösinek harangbeszerzésre engedélyt adott, a nsolymosit megintette, mert engedély nélkül adott el fát, a kadácsi felebbezését a vizsgálószék fuvardija ellen elutasitotta, a nagyajtainak házastelek vásárlásra engedelyt adott. A teol. ifjuság könyvtárából kivett könyvek behajtását jogtanácsosra bizta. A kolozsvári, tordai, kereszturi gymn.-ban a több tárgyból elégtelen tanulók segélyét megvonta. A tordai főgym. elismeréséért és segélyezéséért deputatio fog az illetékes hatósághoz járulni. A román nyelv tanitására alkalmas tanárok képzésére előkészületet tesz. Az angol nyelvet tanitó tanárok gyakorlati kiképzéséért angol afiaihoz folyamodik. A kolozsvári elemi iskoláknál revisor látogatását tudomásul vette. Kimondotta, hogy az egyház épületeiben lakó tanárok lakáspénze a lakbérbe adandó. Az Első erdélyi biztositó intézettel köt szerződést. Berde Károlynénak havi 80 L kegydijat ad. A kolozsvári házak bérlőivel felemelt dijak mellett köt szerződést. Gálfi Zsigmond tanár özvegy anyjának, mint családtagnak, az illetéket kiutalja. A kolozsvári szolgák fizetését javitja. Számadások felülvizsgálását tudomásul veszi. A buni vadászati jogot bérbe adja.

TARTALOMJEGYZÉK: Unitárius egység. Váradi Auréltól. — Unitárius egyházi törvényeink gyüjteménye. — Tüzhely mellett: Husvét; Uj énekeskönyvet. Pállfy Mártontól. — Nők Világa. — Bucsú Major Sándortól: Varga Dénes tanár beszéde. — Egyházi és egyleti élet. — Hiv. közlemények.

Nyomatott „Korvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17. sz.

XXXII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1922. május. 5. szám.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY | Szerkesztő: PAP DOMOKOS

Előfizetési ár: Egész évre 20 Leu. Egyes szám ára 2 Leu. Akik a 20 Leut egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitói-díj 100 Leu. Minden pénz **Gálfi Lőrincz** egyleti pénztároshoz küldendő Clujra (Kolozsvárra).

Szerkesztő asztaláról.

Az irigység egyik fajtája azoknak a gyengeségeknek, amelyek mindig elárulják, hogy mi is szeretnénk olyan jó módban lenni, a milyenben a szomszédunk van, de restek, könnyelmüek, vagy pazarlók vagyunk. Közönséges nyelven szólva az irigykedés nem fizeti ki magát. Inkább tanuld el irigylett barátodtól, hogy miért terem szebb buza a földjén, miért kövérebbek a tehenei, miért nem hullott le az alma a fájáról, s azután tégy ugy te is, sőt valamivel légy ügyesebb, légy szorgalmasabb, hadd legyen mit tanuljon tőled, s rá fogsz jőni, hogy sem időd, sem okod nincsen irigykedésre.

Ne rontsd el a régi gyepüt, mert a kigyó megmar. Ha a szentirásnak ezt a kemény figyelmeztetését ezelőtt tiz esztendővel ráirták volna minden kormányzó ajtajára, rávésték volna szive táblájára, ma nem volna annyi halottja, annyi csonka-bonka nyomorékja szép Európa országainak. Azok, akik életben maradtak is mind betegek, mert a gyógyszert nem találták föl, mert az elrontott gyepüt nem állitották helyre, mert a rombolók munkáját nem tudják megszüntetni. Nálunk is vannak bontogatók. Jó lesz gondolni a szentirás bölcs tanácsára.

Az emberek keze magafelé hajlik, mert arra adta a teremtő, hogy magát elláthassa táplálékkal. De a kéznek sok más teendője is van. A munkát az erős kéz végezi, a segitséget a hajlékony kéz nyujtja s a szeretet melegségét az ölelő kar érezteti meg. Magyar ember ha kezet ad valamire, az ugy is lesz.

Az emberi általános elégedetlenség egyik fő oka az, hogy a nagyok, nagyobb része csak alárendelt és nem mellérendelt viszonynak tekinti a kisebbek érdekeit. *(Pfi. Zs.)*

Dr. Tóth György
Kossuth u. 40/a

Hála az unitárius vallásért.

Dr. Wendte Károly W. a Nemzetközi Szabadelvü vallásos Congressus szervezője és most már tiszteleti főtitkára a magyar unitáriusokat a Dávid Ferencz ünnepélyen 1910-ben meglátogatta volt sok külföldivel együtt. Német származásu ember. Szülői költöztek Amerikába. Ő ott ismerte meg az unitárius vallást. Az *Inquirez* londoni unitárius lapban ezt az üzenetet küldi:

Sokkal hálásabb vagyok hogysem szavakkal kifejezhetném, hogy nevelésemet szabadelvü keresztények és unitáriusok között nyerhettem. Ennek köszönhetem, hogy vallásos hajlandóságomat sem gyermek sem ifju koromban nem zavarták. Sem a halálos félelem, sem az önkinzó kételkedés nem nehezedett soha az én lelkiismeretemre. Lelkem belső békéjét nem szereztem halálos gyötrelemmel. Legelejétől kezdve arra buzditottak, hogy teljes szabadsággal gondolkozzak a vallási és erkölcsi kérdésekről, az örök jóság iránt pedig, mely a dolgok fundamentuma, tápláljak bizó hitet. Arra tanitottak, hogy bármely hatalmas tekintély, bármely tiszteletreméltó hagyomány előtt meg ne hajoljak, ha az ellen értelmem szól és erkölcsi természetem tiltakozik, amely nem más, mint Isten szava a lélekben. Ez a rendes vallásos fejlődés, ez a szellemi szabadság és hit volt nekem az élet lehelete, ez növelte meg bennem a tisztelet érzését, ez volt az én legmélyebb bizodalmam forrása, amelyből származott zavartalan boldogságom.

Angol dallamokra irt énekek.*)

I.

(O for a heart dallamára. Csapások idején.)

1. *Édes Atyánk, örök Úr odafönt,*
Látod a szivben a bánatözönt.
Látod a ránk szakadó zivatart,
Látod, a felleg, a vész hova tart.
Oh könyörülj — édes Atyánk,
Vond el a vészt, ne bocsásd mi reánk.
Esdekelünk — légy mivelünk.
Küldj, Uram, enyhületet minekünk.

2. *Édes Atyánk, örök Úr odafönt,*
Lelket a szivbe leheleted önt,
Szomjuhozónak ad enyhületet
S bátoritást bajaink közepett.
Szomjuhozók — kútfeje vagy,
Enyhületet sebeinkre Te adj.
Édes Atyánk — halld meg imánk,
Lelkedet öntsd ki ma, töltsd ki miránk.

*) Az uj Énekeskönyv számára.

3. *Látod, Uram, beteg a mi szivünk,*
Jaj, a csodákba' fogy el a hitünk,
Gyógyul-e vagy se, ki tudja, sebünk,
Jaj minekünk, ime csüggedezünk.
Édes Atyánk — halld meg imánk,
Lelkedet öntsd ki ma, töltsd ki miránk
Légy mivelünk — esdekelünk:
Adj, Uram, adj, hitet adj minekünk.

II.

(Christians awake dallamára. Záró ének.)

Remélj, remélj, lelkem, ne csüggedezz.
Meghallgatott az Úr, minek remegsz?
Kegyelme megtart s őriz sirodig,
Ki benne bizik, nem csalatkozik.
Mitől remegnél, lelkem, hát ne félj.
Meghallgatott az Úr, remélj, remélj.

Pálffi Márton.

Imádkozzál.

Dudva nő a templom-úton,
Mert kevesen járják.
Meggyülölték, megutálták
Az Istennek házát.

Ünneprontó lett a világ,
Elveszett a lelke . . .
Bálvány-istenek oltárán
Égő tüz elnyelte.

Lélek nélkül bolyong, botlik
A kufár világban . . .
,Ki ad többet!' ez a jelszó
Imátlan imában.

Ki többet ad, azé minden,
Lélek s rongy becsület,
Az a hozsánnás anya ma,
Aki sátánt szülhet!

Térj magadhoz ember, eszmélj!
Járd a templom-útat!
A megtartó, megbocsátó
Istenhez ez jutlat.

Ilyen szükség soha sem volt
Az ő oltalmára,
Templom padon kulcsolj kezet
Vezekl'ő imára!

Vári Domokos.

JELESEINK EMLÉKE

ÁRKOSI FERENCZY LAJOS

1837—1922.

Nem ismertük eléggé, mert az élet nem hozott közelebbi összeköttetébe vele, — mégis ugy érezzük, hogy amikor 85 éves korában szerettei közül zajtalanul eltávozott, amikor az örök nyugalomba csendesen és fájdalom nélkül átszenderült, szótlanul nem mehetünk el koporsója mellett.

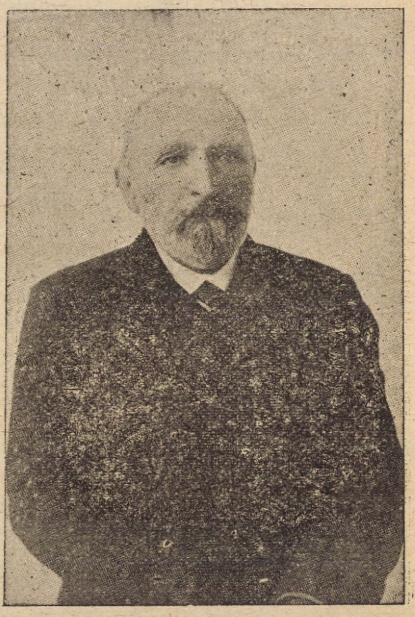

A Ferenczy Lajos élete méltó az emlékezetre.

Apai és anyai ágon papi családból származott s ez mindvégig meglátszott rajta. Vallásossága nem külsőség, hanem a lelki erő, a nyugodt és harmonikus élet kiapadhatatlan forrása volt. Lelkülete már a szülői házban a pap hitéből és egyházigazságából s a papné szelidségéből és kitartó erejéből olyan táplálékot nyert, mely egész életén át éreztette jótékony hatását. Született 1837-ben Iszlóban. Atyja Árkosi Ferenczy József, előbb iszlói, később gagyi pap. Anyja Nagysolymosi Koncz Agnes. Tanult Sz.-kereszturon és Kolozsvárt. Az érettségi letétele után ő is papi pályára ment. Kedvelte az éneket és zenét. Kriza püspök rábeszélésére kiment Felsőrákosra énekvezértanitónak a Sárdi Sámuel helyébe. Megszakitás nélkül itt müködött 60 éven át.

Felesége Siménfalvi Anna a Siménfalvi Sámuel felsőrákosi pap leánya. Ez a lelkület az egyházi pályára vitte s erejét a székely népnevelés szolgálatába állitotta. Tanitó volt, később igazgató, az unitárius egyház által „Tiszteletes“ cimmel kitüntetve s magas királyi kegytől is diszitve, aki szép lelke drága kincseit 53 éven át a felsőrákosi (előbb unitárius, később állami) iskolában nemzedékeknek pazar módra osztogatta s mint énekvezér 60 éven át a vallásos

buzgóságot és unitárius egyházszeretetet oly mértékben oltotta a nép lelkébe, hogy az mint példátadó és önfeláldozó egyházi vezért életében rajongásig szerette s halálában, mintha pótolhatatlan atyját temette volna, a szeretet és hála szinte szokatlan megnyilatkozásával tett bizonyságot mellette.

Ő a munkában örömet, kötelességteljesitésben lelkiismereti nyugalmat, a néppel való foglalkozásban boldogságot talált. Élete utján mindig magasabb cél vezette. Községében irástudatlan embert nem türt meg. A hivatását magas pontról néző lelkiismeretes tanitó megtalálta az utját-módját annak, hogy lehet mindenkit az emberi müveltségnek legalább ama természetes magaslatára emelni, hogy irni-olvasni tudjon.

Családi élete egyházi és tanitói munkásságával a legteljesebb összhangban volt. Otthon, a családi körben, hasonló szellemmel igyekezett gyermekei lelkét ugy formálni, hogy önerejükből biztos pozíciót teremthessenek a maguk számára s az egyháznak és közéletnek is hasznos munkásai lehessenek. Ennek a nevelésnek nem kis része volt abban, hogy fiai nemcsak szükebb téren, hanem tágasabb mezőn is vezető egyéniségekké nőttek, leányai pedig elsőrangu egyházi és polgári emberek oldalán helyezkedtek el, sőt hogy idősebb fia a szerény mesteri lakból az unitárius egyház legmagasabb világi hivatalába emelkedett s értékes személyében egyik főgondnokunkat tisztelhetjük.

Szerető gondosságát az unokákra is kiterjesztette. Tanulmányaikban segitette. A harctéren és fogságban a szeretet aggodalmával kisérte.

Mindig humoros és örökké derült kedélyével a vidék társadalmának kedvelt és becsült tagjává lett. A komoly munka s életöröm mellett a jó kedély is Isten áldása.

Veszteségben is volt része. 14 év előtt eltemette hitvestársát, kivel 44 éven át a legboldogabb házasságban élt.

Munkásságánál és családi boldogságánál csak szerénysége volt nagyobb. Mikor 40 éves tanitói müködése alkalmából magas királyi kitüntetésben részesült, az ünneplés elől kitért. Mikor 60 évi egyházi szolgálat után, mint énekvezér is nyugalomba ment, inkább nyilvános bucsu nélkül távozott, csakhogy ne ünnepelhessék. Milyen ritkaság a mai nagyratörő világban!

Nyugalomba vonulása után idősebb fiához Nagyajtára költözött. Gyermekeit olykor-olykor innen látogatta. Április hó 4-én rendesen ebédelt s rövid déli álomra hajtva fejét, örökre elaludt.

Amilyen szép, tartalmas és összhangzó volt az élete, olyan fájdalomnélküli az elmulása.

Porait Nagyajtáról Taar Géza lelkészi szolgálata és a dalárda éneke után Felsőrákosra szállitották, hol a község végén az egész

falu jelenlétében egy derék ifju ember a nagy szeretet lesujtó fájdalmával irt igen ügyes beszéddel fogadta a hazatérőt, kit hitvestársa mellé helyeztek örök nyugalomra. A temetőben Kovács Lajos brassói lelkész után, Kelemen István helybeli lelkész az egyházközség s Kiss Károly vargyasi tanitó a tanitóság nevében bucsuztatta el a halottat, a felsőrákosi dalárda éneke zárta be a szertartást.

Felsőrákos népéből aligha hiányzott valaki a bucsunál. Felsőrákoson csak három ember van, akit nem ő tanitott. A vidék is nagy számban volt képviselve. Mert mindenki szerette és becsülte.

Halálát Dr. Ferenczy Géza, egyházunk főgondnoka, Ferenczy József gyógyszerész, Tilda Lőrinczi Istvánné, Anna Vári Albertné, Zsuzsika Lőfi Ödönné és Agnes Lőfi Gyuláné, mint gyermekei, Ferenczy Aron medeséri lelkész mint testvére, az unokák és nagyszámu rokonság gyászolja.

Példája legyen buzditó s emléke örökké áldott! *(— s.)*

TÜZHELY MELLETT.

„Szicsász-ország"-ban, vagy ahol a tejet fejszével vágják.

7. „Tudván, hogy amiképen társaink vagytok a szenvedésben, azonképen a vigasztalásban is,

8. nem akarjuk, hogy ne tudjatok, atyámfiai, a mi nyomorúságunk felől, amely *Ázsiában* esett rajtunk, hogy felette igen, erőnk felett megterheltettünk, ugy, hogy életünk felől is kétségben valánk.

9. Sőt magunk is halálra szántuk magunkat, hogy ne bizakodnánk mi magunkban, hanem Istenben, aki feltámasztja a halottakat;

10. aki ilyen nagy halálból megszabaditott és szabadit minket; akiben reménykedünk, hogy ezután is meg fog szabaditani".

(*Pál apostol* korinthusiakhoz irt II. lev. 1. rész 7—8 vers).

„Végére mehetetlenek az Urnak utai! . . .

Én legalább azt hiszem, hogy az Urnak utjait jártam s hiszem, hogy az isteni gondviselés ragadott ki engem pár hónapi testet-lelket ölő hajsza után 1914. vége felé az öldöklő fegyverek pusztító tüzéből, hogy a megpróbáltatásoknak és szenvedéseknek beláthatatlan hosszuságu utjait: az évekig tartó orosz hadifogságot járassa végig velem.

Hogy micsoda testi és lelki szenvedéseket állottunk ki, mit éreztünk, mit láttunk és tapasztaltunk, mig végigjártuk az orosz hadifogság kálváriáját, azt szinte lehetetlen elejétől végig, tövéről-hegyére hiven elbeszélni. E cikkecske keretében mégis megpróbálom

első benyomásaimról és érzelmeimről körülményesen számot adni, hátha lesz élményeimből valami tanulságos is.

Mikor a németországi csatamezőkön legerősebbnek vélt ellenségünknek, az oroszoknak kezére kerültünk, az volt az érzésünk, hogy elveszett velünk az egész világ! Ez a szomoru érzésünk még inkább fokozódott, mikor heteken át vitt . . . vitt a robogó vonat az óriás orosz birodalmon keresztül.

Első kihallgatásunk alkalmával minden kétségbeesésünk dacára sem sokat hederitettünk az orosz vezérkari tiszt ijesztgetésére, aki gunyos mosollyal kérdezte tőlünk: „Ugyan, mit akarnak önök? Oroszországot akarják megverni, vagy épen elfoglalni? Nem tudják, hogy milyen messze van ide Moszkva? Hát még Moszkvától hol van birodalmunk legkeletibb városa Wladiwostok?

Tudtuk biz azt mi jól — *térkép után,* hogy nagy, nagy ország az az Oroszország, de azért az orosz tiszt szavait ijesztgetésre szánt üres hencegésnek vettük. Hanem aztán mikor már harmadik-negyedik hete robogott velünk a vonat mind bennebb, mind bennebb Oroszország belseje felé: keresztül az óriási *Volga* folyón, tul az *Ural* hegység láncain; s mikor a kilométereket még ezeken tul is *ezer* számra kezdtük számlálgatni, akkor már nagyon kicsi helyre szorult különben is megcsappant bátorságunk! Még a zsebóránk is megbolondult lassanként ebben a bolond nagy országban! Mikor a mi nyugati idő szerint járó zsebóránk déli 11—12 órát mutatott, már öreg este kezdett lenni, mert 4—5 órányival jutottunk közelebb napkelet felé.

Ekkor aztán, bár szomoruan, de hitelt kezdtünk adni az orosz tiszt fenyegetésének, hogy a *nagy orosz medve* mégis csak egykettőre felfalja a központi államokat, annál is inkább, mert sok-sok ezer kilométeres vasutvonalon akaratlanul is látnunk kellett Oroszország óriási katonai felkészültségét: minden város végén az ujonnan épült, emeletes kaszárnyák megszámlálhatatlan sokaságát, melyek magukban is egész kis várost alkottak.

A hosszu utazásnak egyszer mégis csak vége lett. Az 1915-ik év elején már Szibéria kellős-közepén egy óriási orosz katonai táborban értük meg, *Kanszk* városka végén. Ez volt hát az a városka, melyben — a bujdosó *Mikes Kelemen* szavaival élve, — a gondviselés egy pár évi kenyeret és sót tartogatott számunkra!

Utközben, mikor már biztosak voltunk abban, hogy Szibériába szállitanak bennünket, egyre tünődtünk, tanakodtunk: „Mi lesz most már velünk, milyen sorsra jutunk?“ Az *„ólombányák“*, a *„szibériai számüzöttek“* börtöneinek gondolatára, — amikről legtöbben olvastunk, vagy hallottunk itthon egyet-mást, — bizony el-elszorult a szivünk, tiszteknek, legénységnek egyaránt! Ilyen aggodalmak után nagy megnyugvásunkra szolgált, hogy mikor az emlitett szibériai városka állomásán kiszállitottak, nem dugtak mindjárt az „ólom-

bányák"-ba sem a „számüzöttek" börtöneibe. Csak, amikor a gondolat rémitő hatása alól némileg szabadultunk, akkor kezdtük érezni, hogy talán nemcsak belülről, lelkünkből fázunk, hanem künn is rémitő hideg van, aminthogy valóban 35—40 fokos hideg volt megérkezésünkkor.

Megérkezésünk után másod-harmadnap — már ott lévő hadifogolytársaink között — még jobban megkönnyebültünk, sorsunk felől való aggodalmunk végleg kezdett oszladozni.

Legnagyobb csodálkozásunkra, — amiről Szibériában álmodni sem mertünk volna, — már a második napon *gőzfürdőhöz* jutottunk s igy hamarosan megszabadultunk a harctereken szerzett és a hosszu utban ugyancsak elszaporodott férgektől.

Gőzfürdő Szibéria kellős-közepén! Ez ismét csodálatba ejtett és egyuttal el is szomoritott! Hogyne szomoritott volna el és hogyne szégyenitett volna meg ez a dolog, mikor Erdélyben ma is megyék vannak, (köztük a mi, Udvarhely vármegyénk is!) melyeknek népe ezt az intézményt hirből is alig ismeri!

Hanem aztán egyik csudát követte a másik.

Mindjárt az első napokban szörnyen elcsodálkoztunk azon, hogy az egész katonai tábor számára, tehát nekünk foglyoknak is csak szüken megmérve adták ki a napi porció — *vizet!* Ugy bizony, mert a nagy hidegben a kutak mind befagytak, s a két kilométernyire eső nagy folyóba vágott lékből kellett 15—20 ezer katona számára hordókban vizet szállitani reggeltől estig!

A másik csudánk meg, — amire szemünk-szánk szintén elállt, — az volt, hogy amikor tejet akartunk vásárolni, a kereskedő elővett egy nagy darab vajszinü kemény tárgyat, — melynek tálformája volt, (amilyenben jéggé fagyott), — s aztán fejszével kezdte vágni és fonton mérni! No, de ez már sok volt csudának! Nem is állhatta meg ezt szó nélkül az én hüséges, jó kissolymosi földim, s fejét megcsóválva igy szólt: „No, hadnagy ur, nagy bolond ország ez, ahova mi jutottunk! Ebből ugyan soha élve meg nem szabadulunk, hiszen *itt a vizet porcióra adják, a tejet meg fejszével vágják!*"

Lassanként látni váltük a hatalmas ellenségnek ezeknél komolyabb természetü gyöngéit is. Már utközken tapasztaltuk az orosz nép nagy hajlandóságát a *megvesztegethetőségre.* Rendre-rendre azonban — még a mi elszigetelt hadifogolyhelyzetünkben is — bőséges alkalmunk nyilt a többi igen sulyos természetü orosz nemzeti bajok és betegségek meglátására is, mert hadifogságunk időtartama, — melyet mi eleinte csak hónapokig tartónak számitottunk, tudvalevőleg hosszu, kinos évekre nyult el!

Ez orosz nemzeti bünöket eleinte csak szórványos jelenségeknek tartottuk, s világért sem sejtettük, hogy e kicsiségeknek látszó nemzeti hibák az összes háboruskodó államok közül épen a leg-

óriásabb és leghatalmasabbnak látszó orosz birodalmat roppantják össze legelőbb! Pedig igy volt, igy történt! Hiába volt az óriási orosz birodalom minden katonai felkészültsége! *Az orosz néptömegek iskolázatlansága, a pálinkázás, az emberek megvesztegethetősége, a hivatalnokok hallatlan hanyagsága, nemtörődömsége és pontatlansága hamarosan megbénitották a hatalmas birodalom gyors cselekvőképességét!*

Még utazásunk alatt megjegyeztük magunknak ezt a gyakran használt orosz szót: *szicsász*, ami azt jelenti magyarul: *mindjárt*, vagy székelyesen szólva: *egyszeribe!* Az én meggyőződésem szerint ez az egy szó, ez a *szicsász* okozta a félelmetes orosz birodalomnak óriási erejéhez képest oly korai összeomlását, mert minden katonája, amikor valami sürgős tennivaló lett volna, azt mondta nagy nyugalommal: *szicsász*, vagyis *egyszeribe!*

Érdekesen világitja meg e tekintetben a két leghatalmasabb ellenfél: *Németország* és *Oroszország* magatartását s egyszersmind a két nép jellemző nemzeti felfogását a következő háborus adoma:

Hazajött 1915 őszén Németországból egy rokkant orosz fogoly-tiszt. Mikor Berlinből elindult, csodálkozva kérdezte ott: „Hogyan lehetséges, hogy percnyi pontossággal inditják a vonatot?“ — „Hja, Uram, — felelte neki a német vasutas, — *most háboru van, még pontosabbaknak kell lennünk, mint békében!*“

Hazaért az orosz tiszt szerencsésen *Petrográd-ra*, s ott arra az érdeklődésére, hogy mikor indul a legközelebbi vonat, azt a választ kapta: „Lehet, hogy egy óra mulva; vagy talán csak holnap, de az lehetséges, hogy csak egy hét mulva!“ „Hogy lehet ez?“ — kérdé az orosz tiszt.

„*Hja, Uram, most háboru van!*“ felelte az orosz vasutas.

Ilyen felfogás mellett ugy-e nem csoda, hogy a hatalmas Oroszország dölt ki legelőbb a csatázó államok sorából?

Efféle *szicsász-természet* bennünk is jócskán van székely atyámfiai! *A pálinkázás* köztünk is ugyancsak szedi a maga áldozatait! *Iskolaügyünkre*, — aminek felkarolásától függ gyermekeink jövője, életképessége és boldogsága, — mi is mintha csak azt mondanók, mint az orosz: *szicsász, egyszeribe!*

Akinek szeme van a látásra, s füle a hallásra, kevés szóból is sokat ért! Cselekedjünk hát minden ügyünkben, de különösen iskoláink érdekében addig, mig nem késő, mert különben *Szicsászország* sorsára jut az erdélyi magyarság! *Péter Lajos.*

Egyházi és egyleti élet.

Főtanács lesz julius 30-án, de valószinü az is, hogy zsinatot tart az unitáriusság Tordán. Amerikai és angol testvéreink küldöttsége föl fog keresni még pedig az amerikaiak főtitkára Cornish C. Louis, az angolok főtitkára Dr. Mellone, továbbá Perkins P. westoni Speight bostoni, Redfern liverpooli lelkészek. Megakarják látogatni testvéreiket. Elmondják itt a mi nálunk történt a háboru alatt és azután, hogy azután beszámoljanak az itt látott és hallott dolgokról. Vajha megnyugvással mehetnének vissza!

Fülöp Mózes kidei lelkészt f. é. március hó 15-én szülte, de benső szeretettel teljes körben ünnepelték tisztelői, 50 éves papi szolgálata alkalmából. Ott volt üdvözlésére a felekezetek mindenike, a ref. iskola s maga a politikai község, — amelynek ez 50 év alatt minden nemes ügy elérésében zászlóvivője vala. A ref. egyház presbiteriumának élén Bara József ref. lelkész, — ugy a ref. egyház, mint a politikai község nevében, — a róm. kath. egyház tanácsosai élén Oczwirk László r. k. plébános a róm. kath. egyház nevében, — s Teleky Irma ref. tanitónő a ref. elemi népiskola nevében üdvözölték. — 50 éves papságához mi is őszinte szivből gratulálunk a mi Kedves Mózsi bátyánknak, s a mi Atyánktól kérjük, hogy segélje Őt még: ad multos annos. *(b. j.)*

Az amerikai testvéregyházak öröme mind fokozódik az erdélyiektől kapott üdvözletek és tájékozók hatása alatt. A kis bözödujfalu kapta az első választ Wallaston-ból: Üdvözlő levelük nagyban hozzájárul ahhoz, hogy az önök testvéregyháza egyszerü név helyett valósággá váljék számunkra. Vajha ez a testvéri kapocs mindig erősebbé és erősebbé válna. Vajha önöknek a szenvedésben tanusitott hithü példájuk minket is arra segitne, hogy még tisztábban láthassuk ama nagy igazságot és dolgozhassunk érette anélkül, hogy az anyagi jóllét átok is, de áldás is lehet. A gyülekezetünkkel 450 ember van kapcsolatban, de tényleges csak fele (felnőttek). A tagok nagyobbára tengerészek, irodai alkalmazottak és ügynökök. Sem nagyon gazdag sem nagyon szegény nincs köztük. A nők szövetsége nagyon erős és jó szolgálatot tesz. A vasárnapi iskola népes és munkás. Az egyházközség társadalmi munkássága sok irányu s mind időtöltésre, mind a társaséletre sok alkalmat nyujt.

A haranglábi egyháznak a Saint Louisi testvér irja, hogy: a nagy megpróbáltatás és töprengés mélyiteni fogja erejüket. Bizonyos, hogy népök még jobban fog ragaszkodni hitéhez, melyért annyit szenvedett, s még inkább fognak bizni erejökben most, hogy a próbatüzet kiállották. Day János lelkész.

Verespatakra izeni a testvér papja Max-Saoafewel, aki 1910-ben együtt ünnepelt velünk, hogy ezután még jobban megismerkednek, könyveket, irományokat fognak küldeni, hogy lássák milyen

munkát folytatnak. A böjti prédikációk sorozatát megküldi. Nyolcat tartott és azokat kinyomatja, tárgyai: Jézus és tekintélye; az eltévedt juh, elveszett pénz és az elveszett fiu; a magvető, a buza és a konkoly stb., stb.

Székelyudvarhelyre a providence-i gyülekezet ir. Ez a Richmond-család városa, azé, amely még a mult száz 70-es éveiben gyönyörü alapitványt küldött egy teologiai tanszék fölállitására. Azóta is állandóan érdeklődik a család és az unitárius gyülekezet is irántunk. A templom képét is megküldik. Ez öröme és büszkesége lesz a székelyudvarhelyinek. Érdekes, hogy a két gyülekezet temploma jó részt hasonlit egymáshoz.

Torockósztgyörgynek a philadelphiai lelkész Griffin válaszolt, nagyrabecsülését küldi. Igen érdeklődnek az iránt a hősies mult iránt, melyben annyi kisértést legyőztek, annyi nemes harcot megharcoltak. Ugy érezik, hogy az erdélyi testvér kitartása, bátorsága nekik is elsőrendü segitő példájok lesz, egy korszerü, fölviditó és baráti érzést tápláló vallás tovább épitésében. Az első gyülekezetet a hires Priestley alapitotta 1796-ban. Ezt a tudós embert és lelkes papot Angliából kiüzték volt, ide menekült, itt kitünő szolgálatokat végzett. A miénk is az igazságért és jogért vivott hősies harc példája. Ha most egyesülhetünk önökkel a rokonérzés és segitő kéz által s igy folytatjuk őseink munkáját: nem éltünk hiába.

Ha az őrállók megteszik kötelességüket. A marosköri Dávid F. főkegylet nagyon örvendetes eredményt ért el az ujjászervezés munkájában. Tizenhárom egyházközség hiveinek legjobb neveit (182) olvassuk egy kimutatásban, amelyet Pap Gyula titkár állitott össze és küldött be a központnak, mint az egylet tagjait és egyuttal az Unitárius Közlöny előfizetőit. Megnyugvással és jó reménységgel gondolunk a Maroskör ezután következő egyleti munkásságára, mert akik ilyen jól kezdték, azok bizonyára jól is fogják folytatni.

Lelkész beigtatás az alsó-felsőszentmihályi unitárius templomba. Aprilis 9-én lett beigtatva a Torda-Turból, Szentmihályra áthelyezett Gálfi András unitárius lelkész impozáns lelkesedés közepette, melyen az egyház közóhajára jelen volt Dr. Boros György főjegyző ur is mintegy képviselve az egyházi főhatóságot. A beigtatandó lelkészt zsufolt közönség várta a templom előtti téren, ahol az egyház nevében Pálfi Zsigmond egyházi gondnok üdvözölte, majd a szomszédos ref. lelkész testvéri szeretettel köszöntötte, mint a béke apostolát. Az egyházi tagokon kivül résztvett az ünnepélyen a két község népe is felekezeti különbség nélkül. A szokásos egyházi éneklés után Balázs András sinfalvi lelkész olvasta föl a püspöki leiratot, mely az áthelyezést tartalmazta s igen magas beszédben hivta föl az uj lelkészt beköszöntő beszéde elmondására. Megilletődve ment fel a szószékre Gálfi András az uj lelkész s rokon-

szenves alakjával és temperamentumos magatartásával előre lebilincselte a hivek figyelmét, midőn pedig remek imájában és szent beszédében a békesség ápolását, hirdetését és magatartását jelezte élete feladatául: megkönyezte a közönség. Végül Dr. Boros György atyai áldását vázolta lélekemelően s szintén a békességes együttélésre hivta föl a hiveket és uj lelkészt. Mondta: „a hivek jósága, szeretete és áldozatkészsége a jó paptól függ". A templomi ünnepély után bankett volt, melyen mintegy 200 személy részt vett. Az első pohárköszöntőben a szeretve tisztelt püspök lett éltetve, aki táviratilag lett üdvözölve, majd Gábor József volt ig-tanitó köszöntötte fel Dr. Borost, kit mint, jó orvost üdvözölt, ki a hosszu idő óta tartó nehéz betegség szimptomáit azonnal felismerte s meg is gyógyitotta. A sok és számtalan pohár közül kimagaslott a Dr. Boros főjegyző ur humoros köszöntője, melyben G. J.-ról azt állitotta, hogy ő szereti a vizet felkavarni, azt a vizet, melynek aljan salak van, mert a tiszta vizet zavarni nem lehet, csak a szennyest. És hogy zavarta, kavarta, ez által tisztára szürte az egyház vizét, melyet ezentul egészségesen lehet élvezni *mindenkinek*. Még az történt, hogy közvetlen adakozás utján 241 L. gyült össze, melylyel az Alsó-felsőszentmihál.i unitárius egyház alapitó tagja lett a Dávid Ferencz egyletnek. Bankett után táncvigalom következett kivilágos viradatig. Most már béke van ismét közöttünk, melyet csaknem 2 évtizeden át hiába vártunk. *Tudositó.*

Derzsben megtörtént a lelkész választás. A keblitanács a folyamodó nyolc lelkész közül Balázs András sinfalvi lelkészt hozta javaslatba a közgyülésnek és ez egyhangulag megválasztotta, a főt. püspök ur kinevezte. A beiktatás május 21-én lesz. Gratulálunk e kitüntető eredményhez és a nagy feladathoz sikert kivánunk.

Pap-beiktatás. Magyarszentbenedeknek ünnepe volt virágvasárnapján (április 9), akkor köszöntött be uj lelkésze Kovács István volt b.-szentmiklósi lelkész. A hivek csaknem mind ott voltak. Kovács István Máté 22 r. 34—40 v. alapján gyönyörüen fejtette a szeretet hatalmát. Hiveit magával ragadta egy magasabb világba, hol elfeledtük a jelen sok szenvedését. Az ünnepélyen jelen volt a küküllői kör köztiszteletben és igaz szeretetében álló felügyelő gondnoka D. Pataky Sándor. Az esperes akadályoztatása miatt a beiktatást Székely Tihamér m. sárosi lelkész végezte. Kivánva, hogy legyen áldott ki jött az Urnak nevében és legyenek áldottak kikhez jött az Ur nevében. *J. r.*

Harangszentelés Homoródszentpéteren. Szép és fölemelő ünnepe volt a hsztpéteri egyházközségnek, husvét másodnapján. Ekkor szentelték fel u. i. a hivek áldozatkészségéből szerzett két uj harangot. A fölszentelő imát Pál Ferencz esperes ur mondotta, mig az ünnepi szónok Bálint Ödön karácsonyfalvi lelkész volt. A szíveket s lelkeket mindvégig fogva tartó beszéd után Bedő Miklós

helybeli lelkész ismertette az uj harangok beszerzési körülményeit, az adakozók nevét is. A kis harangot Csomor Dénes afia vette 9500 Lej értékben, a nagy harang költsége közadakozásból, a régi kis harang beváltási árából került ki. Adakozás történt 10180 Lejben, harang alap 2579 Lej s a régi harang ára 3060 Lej, összesen: 15819 Lej. A nagy harang összes költségei 14213 Lei, a harangalapban 1606 Lei. Jobb Dénes kisgazda felolvasta ez alkalomra irt sajátszerzeményü költeményét. Templomozás után a polgári község rendezett rövid ünnepélyt az uj községháza felavatására. *(b. m.)*

Esperesi vizitáció és vallásos estély. A háromszéki egyházkör vezetősége, hogy munkáját minél maradandóbb hatásuvá tegye, az egyházköri vizsgálatot minden egyházközségben ünnepélyes istentisztelettel és vallásos estélylyel kötötte össze. Előbbit évek óta gyakorolja, utóbbit az ismert akadályok miatt csak a f. évben kezdhette meg. A délelőtti istentisztelet alkalmával József Lajos esperes hirdette I. Péter II. 9. alapján, hogy a királyi papság a lelkész munkájának továbbvitelében és a jó példaadásban áll; erre pedig Kovacs Lajos köri jegyző rajzolta a jelen helyzetet, reámutatva a szükséges kitartó erőre, a kanaánita asszony (Mt. XV. 21—28.), a királyi ember (János IV. 46—53), szomoru az én lelkem (Mt. XXVI. 28.), a listrabeli ember (Ap. cs. XIV. 8—10). története alapján. Brassóban Dr. Szent-Iványi Gábor ujonnan választott köri f. ü. gondnok tartott igen értékes felolvasást a lelkiismeret alapján való önismeretről. Mindenütt volt szavalat, ének stb. Több helyen az ifjusági dalárda mutatta meg, hogy megfelelő nevelés mellett mit lehet müvelni. Ilyenkor lelkésznek és énekvezérnek egyaránt alkalma nyilik arra, hogy a néppel és az ifjusággal való foglalkozás eredményéről bizonyságot tegyen. Az érdeklődés mindenütt nagy volt s nehány helyen szép anyagi jövedelmet is hozott. (Reméljük, hogy e jól indult actio megteremti az egyházközségi Dávid Ferencz Egyleteket minden helyen. Szerk).

Dr. Egyed Balázs székelyudvarhelyi kórházi főorvos és ottani egyházunk buzgó gondnoka, váratlanul elhunyt április 15-én. Megdöbbenéssel és mély fájdalommal jegyezzük föl ezt a lesujtó hirt. Reméljük, hogy közelebbről érdemei szerint méltathatjuk a jeles férfit.

Elhunytak. Fekete Pál, kolozsvári anyaegyházunk hü pénztárosának kedves neje sz. *E. Csiky Emma*, a család legnagyobb fájdalmára, elhunyt április 25-én.

A lókodi unitárius egyházközségben is, mint több helyen a Dávid Ferencz Egylet 1921. február 19-én megalakult, illetve ujra szerveztetett. Eddig is Ifjusági egylet, majd a D. F. Egylet cime alatt vallásos estélyek tartattak: összesen 6 estély. Tárgyuk: Ima, szavalat, felolvasás, ének, szabd előadás. Annyira közkedveltekké

váltak az estélyek, hogy 2 óra sem volt elég a közönségnek a lelki táplálkozásra. Sokszor megkellett nyujtsuk a programmot. Fennakadás nem volt, hiszen a szavalók a kis gyermeke tol kezdve a férfi korig mindenkor fölös számmal jelentkeztek, ami igazán azzal a biztató érzéssel tötötte el az embert, hogy bármilyen erőre kapott a rossz, a jó mégis él, csak tüzet kell alája vinni, hogy láng a kapjon, égessen és tisztitson. Hogy mily nagy horderővel bir jelen és jövő népünk vallás erkölcsi életének erősitésére a D. F. Egyletek minden téren való müködése, ezt mutatja a tapasztalat. Aki még nem tapasztalta ezt, próbálja meg! *Lókodi.*

Szeszfogyasztás nélkül tartották összejöveteleiket a Homoródmenti unitáriusok. Olyan szép és megszivlelendő cselekedet, amelyet nem szabad feledésbe engednünk.

Rédiger Géza marosvásárhelyi lelkész is vádolva volt összeesküvéssel nagy ártatlanul, ami a napokban Kolozsvárt tartott tárgyaláson szerepelt. Fölmentették, de a 4 havi fogházi élet szenvedéseit nem vették le róla. Örvendünk, hogy végül visszanyerte szabadságát.

Minden-napok hősei. A hősök kora nem járt le. Hány hőst temetett a még mindig morajló háboru vihara? Nincs szó kimondani. Hősei voltak a bátorságnak, a hitnek, a szeretetnek, a jótékonyságnak. A hálás és kegyes utód napsugárba öltözteti hősét és teremt magának Sámsont, a földet vállára teszi Herculesnek, mert ezt is elbirja, Achilles a sarkából kimozditja ezt a vak csillagot, a betegséget meggyógyitó Aesculapiust félistenné magasztalja a görög. Régiek isteni hőseivel táplálja a gyermekvilág lelkét az iskola és a család, mert tudja, hogy a mese mindig valót takar. Néha jó és szükséges megforditni a sorrendet és a közöttünk éltek jellemét és szép tetteit kell tündöklő fénybe öltöztetni. Nem csak a szentté avatottak fejét övezi gloria, csak szemléljük közelről és jó helyről. Hős az a férfi s nem kevésbbé a nő, ki hitéért életén át harcol. Hős az anya ki beteg gyermekét ápolva megmenti a haláltól. Hős aki szájától elvon fél falatot, hogy az éhezőnek adhassa. Hős aki mindig gyüjti a tudományt, hogy a tudatlanság sötétségét eloszlassa.

D. F. egyleti előadások a Kishomoród mentén. Az ujonnan megalakult falusi D. F. egyletekben hathatósan folyt a munka az elmult télen, sőt néhol még foly most is. Homoródalmás, Karácsonyfalva, Oklánd és Ujfalu belső emberei együttesen tartottak rendre csütörtökön esténként valláserkölcsi irányu előadásokat. Megemlitjük, hogy ezek körében visszaemlékezés történt a magyar szellem ragyogó nagyságára: Petőfi Sándorra is, a százéves évfordulóra való tekintettel. Ezen együttes előadásokon kivül még minden faluban több kevesebb vallás-erkölcsi, gazdasági és általános ismeretterjesztő előadások voltak. A falusi ifjuság nagy kedvvel müködött közre az előadásokon.

D. F. egylet Vargyason. Ahogy a korlátozó rendeletek megszüntek, a télen megalakult Dávid F. egylet nagy sikerü előadást rendez minden hétfőn este. A nép zsufolva megtölti az iskola két termét. Ez a nagy siker arra az elhatározásra birta a vezetőséget, hogy a meleg idő beálltával vasárnap délutánonként folytatni fogják az előadásokat a templomban, mely uj életerős vasárnapi iskolának igérkezik.

Helyreigazitás. Lapunk 4-ik számában (61-ik lap) névcsere történt. Háromszéki köri gondnoknak *Szentiványi* Gábor ügyvéd, földbirtokost választották meg, aminek szives tudomásulvételét kérjük.

Fölhivás. A gyüjtőket tisztelettel fölkérem, hogy a számozott megrendelési iveket — akár üresen is — mielőbb beküldeni szíveskedjenek, mert a gyüjtés eredményét, a nyomdai költségek fedezése céljából rendeznem kell. Ez alkalommal nem mulaszthatom el megköszönni a sokak részéről megnyilvánult lelkes támogatást. A könyv megrendelői az erdélyi magyar kulturát támogatták, mert az unitárius egyház ennek a szolgálatában állott mindig. Kész tisztelettel: Dr. Tóth György.

Dombón 1921 novemberében megalakult a D. F. fiókegylet. Egyelőre havonta egyszer, most két hetenként tartottunk — a vasárnap délutáni istentiszteletekkel kapcsolatosan — kisebb ünnepélyeket, melyeken felnőtt fiuk és leányok, valamint az iskolás növendékek felváltva énekelnek és szavalnak. A köri papok szabadelőadásaikkal teszik élvezetessé összejöveteleiket. Tiszt. Gvidó Béla esperes ur, Mátyus Gergely, Bartók Endre, Ütő Lajos lelkészek voltak szivesek eddigelé kérésünknek engedni. Március hó 27-én elhatároztuk, hogy husvéttól kezdve D. F. fiókegyletünk minden ünnep alkalmával legatusról fog gondoskodni. — A legatumot — a 2 hetenként tartani szokott ünnepélyek persely pénzéből s egy-egy nagyobbszabásu vallásos estély bevételéből gondoljuk összehozni. Igy a kellemes összejövetelek mellett összetart kitüzött célunk is, mely nem enged ellankadni, ellaposodni vagy épen feloszlani.

A sz.-udvarhelyi unitárius nők szövetsége március 18-án este a Bukarest szálló szinház-termében remekül sikerült estélyt rendezett, az egyházközség szegény anyagi helyzetének és a különböző iskolákban járó unitárius tanulók fe segélyezésére. A mulatságon Sz.-udvarhely társadalmának szine-java résztvett, dacára a hivatalos bőjti napoknak. Szinre került: Csiky Gergely: *Czifra nyomoruság* c. nagysikerü darabja, amely *Józsa Gézáné* nagy müizléssel és tudással vezetett rendezésében páratlan sikert aratott. Rendező és szereplők igazán kitettek magukért. Volt taps és tetszés bőven. A rendező-bizottság s annak elnöke: *Németh Albertné* buzgó agitációja s a választmánynak közremunkálása folytán az únitáriusok estélye az idei szezon egyik legsikerültebbje volt. A büffénél házi kezelésben, mesés olcsón lehetett étkezni. Buzgó nőink utcáról-

utcára végigjárták a várost, falukra is kimentek, csakhogy hiány ne legyen. A buzgóságban mindenütt előljártak: Elnök, özv. Szakács Károlyné, Németh Albertné, Bölöni Vilmosné, özv. Benedek Lajosné, Nagy Ella, Fekete Irén. A gyüjtést végezték: Lukácsy Jánosné, Sikolya Józsefné, Balázs Jánosné, Ébert Andrásné, Jakabfy Lajosné, Barabás Matild, Györffy Istvánné, Szabó Dezsőné, Pap Gergelyné, Fekete Ferenczné, Barra Andorné, Medvianszky Ferenczné és Bartalis Erzsike. A felügyelésnél és kiszolgálásnál a fentiek mellett kivették még részüket a munkából: Bodrogi Istvánné, Fekete Benjáminné, Gotthárd Juliska és a választmány, valamint a rendezőség tagjai. Nekik köszönhető az estély nagy anyagi és erkölcsi sikere. A tánc reggel 7 óráig tartott s a következő eredménnyel zárult. Tiszta jövedelem: 11,567.70 Lej! . .

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

XIII. Sz.: 579—1922. eln. A jelen évi Főtanács ideje.

Tisztelendő Esperes Ur! E. K. Tanács tekintettel arra, hogy angol és amerikai hitrokonaink részéről többen bejelentették, hogy Főtanácsi ülésünkön résztvenni óhajtanak, a folyó évi Főtanács idejét julius hó 30-ára s a következő napokra tüzte ki. Egyuttal felhivni határozta esperes afiait, hogy az egyházköröknek a Főtanács elé tartozó jelentéseit julius hó 1-ig terjesszék fel.

Kolozsvárt, 1922 április 20.

Ferencz József
püspök.

XIV. Sz.: 320—1922. eln. Rendelet esperes afiai utján valamennyi lelkész afiának és egyházközségnek az egyházközségi vagyon kezelése tárgyában.

Tisztelendő Lelkész Ur! E. K. Tanács felmerült sajnálatos esetből kifolyólag figyelmezteti Tisztelendőségedet és az egyházközség keblitanácsát, hogy az egyházközségi erdők, ingatlanok értékesitése és általában a vagyonkezelés körül szigoruan ragaszkodjanak a Szerv. Törvény vonatkozó szakaszaihoz, mert ellenkező esetben fegyelmi eljárásnak teszik ki magukat. Az E. K. Tanácsnak 1922 április 20-án tartott üléséből.

Ferencz József
püspök.

Kovács Kálmán
titkár.

Nyomatott „Korvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17. sz.

XXXII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1922. junius. 6. szám.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY | Szerkesztő: PAP DOMOKOS

Előfizetési ár: Egész évre 20 Leu. Egyes szám ára 2 Leu. Akik a 20 Leut egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitói-díj 100 Leu. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztároshoz küldendő Clujra (Kolozsvárra).

A szerkesztő asztaláról.

Gondoljatok arra a fényes örökségre, — mondja dr. Odgersné, az unitárius nők szövetsége elnöke Angliában, — melyet mi ami unitárius hitünkben kaptunk s a melyért sohasem lehetünk elég hálások. Ez az unitárius hit arra tanit, hogy midőn Istent szeretjük, szeressük embertársainkat is. Ez arra buzdit hogy igyekezzünk szolgálni, hogy vegyünk részt a segitésben és a haladás elősegitésében és mint hüséges tanitványok, járjunk Jézus nyomdokain. . . Életünk nagyon szegény és sivár lenne hit nélkül és reménység nélkül, mert nem lenne mi segitsen és bátoritson munkánkban. A fiatalok nem tudják elképzelni, milyen mérhetetlen kincs rejlik abban, hogy részt vehetünk a vasárnapi istenitiszteletekben, melyekhez mindig hiven kellene ragaszkodnunk. Az Isten lelke bennünk, körülöttünk munkálkodik és buzdit, hogy emelkedjünk fölebb, meg fölebb gondolatban és érzésben.

A virágnak szive is van, lelke is van. A virág érzi, mikor rászáll a méh vagy a pillangó, a virágnak fáj, mikor a féreg megrágja szirmait. A virág lelke az illat, mellyel lelkünkhez szól. Megmondja, hogy ő nincsen egy helyhez kötve, ő eltud szállni messze a magasba és a távolba. Ő beszél csodás dolgokról, melyeket nehéz megérteni, s meg sem ért az, akinek nem tiszta a lelke, mert ő azt mondja: én *mindenkit szeretek*, és mindenkit gyönyörködtetek, én mindenkit diszitek, legyetek hát ti is jók, szépek és tiszták, hogy kölcsönösen díszitsük egymást.

A tanuló és tanitó. A tanitót régi jó erkölcs szerint a tanuló második szülőjének nevezték. A tanuló gyakran első tekintetre észreveszi, melyik tanitóhoz érez több bizalmat és rokonszenvet. Ha ezek fölébrednek benne, akkor a további haladása biztositva van, mert jobban figyeli, jobban hallgat szavaira, igyekszik eltanulni fogásait, követni példáját, szeretne olyan lenni, amilyen mestere. Igy folytatódik, rendesen tökéletesülve a szülő és a tanitó lelki élete a gyermekekében.

Jövőnk.

Ma minden gondolkodó elmét élénken foglalkoztat a jövő nagy kialakulásának kérdése. . . Mi lesz és hogyan? Ezt kérdi a nemzet fiaitól, ezt az egyház hiveitől, a szülő gyermekétől. . . És állnak és bámulnak egymásra kérdő és kérdezett, mert felelni nem tudnak. A jelen sötétsége elzárja a kilatást. S mert nem látnak, csak félni tudnak már az emberek. . .

Mit féltek kicsinyhitüek? . . . A jövő csak jobb lehet a jelennél, valamint a jelen is jobb a multnál. — Az, amiben ma végződik a világ, — nem számit, mert az csak láz csupán, ami ha lecsillapul: a beteg ismét talpraáll. S ez ellen a láz ellen kéznél van az ellenszer is. Tessék megszólaltatni a nemzetek lelkiismeretét és félrelökni az útból a háboruságszerzőket s mindjárt vége a láznak.

Vagyis: *a tulajdonképpeni jövőre nézve* nem az lesz az elhatározó, hogy mit mond vagy hallgat el Lloyd George v. Poincaré és hogy Anglia hagyja-e vesztébe futni Franciaországot vagy nem, ... hanem *az lesz az elhatározó,* hogy . . . . . a nemzeteket és a nemzetek társadalmát alkotó elemek, — tehát — *az emberek milyen élet és világfelfogást fognak magukévá tenni a jelenben a jövőre nézve.* Mert ha az emberek nem tudják egymást feltalálni valami téren, hogy végre már kezdődhessék el az *a boldog aranykor, amikor* nem is annyira egymásért és még kevésbé önmagukért *kell dolgozzanak* az emberek, hanem csak *az isteniek szeretetéért* (szépért, igazért): akkor mi mai emberek csakugyan csak lemondással tekinthetünk a jövőbe, mert ahogy ma vetnek az emberek, abból csak a boldogtalanság keserü konkolyja kelhet ki a jövő számára.

Most pedig minden egyébtől eltekintve vessünk egy pillantást csak ami unitárius egyházunk jövőjére. Lássuk, hogy a „lenni v. nem lenni" közül melyikre van és lehet több kilátásunk? . . .

Minden szervezet (az egyház is élő szervezet) jövője attól függ, hogy mennyire egészségesek a szervek. Az egyház szervei: 1. a hit, 2. a hivők igazgatása, 3. az igazgatottaknak egymás és az egyház iránti magatartása. Ha ezek a szervek egészségesek, azaz: a fejlődés és haladás isteni törvényeinek megfelelően nyilatkozhatnak meg, akkor ami kicsiny egyházunkra nézve a jelen csak felemelő és a jövő csak biztató lehet.

Sokan mondják Kossuth Lajos után, hogy *a jövő vallása az unitárius vallás.* Hát ez hizelgő ránk nézve és biztató is, ... de . . . . . *hogy igaza is legyen a mondásnak,* annak legsarkalatosabb feltétele az, hogy: *minden unitárius tanulja meg és vigye át az életbe azt az apostoli végrendeletet, amely igy szól: a ti*

hitetek mellé ragasszatok jócselekedetet, jócselekedetek mellé tudományt, a tudományhoz pedig szeretetet.“

Ez a végrendelkezés (II. Pét. I. 5—7. v.) egyszersmind foglalata az igazi keresztény vallásnak is, mert abban benne foglaltatik mindaz, amire figyelemmel kell legyen az ember, ha csakugyan ember akar lenni és nem egy oktalanul kegyetlen állatfaj. Aki ezt irta, az legjobban értette meg Jézust régi magyarázói közül.

Minden élet csak olyan lehet, amilyen hiten az felépül. *Babona, előitélet, csodával teljes hit, nem szolgálhat alapul igaz emberi életkialakuláshoz.* A hit jócselekedetek nélkül megholt kincs. A jó cselekedet csak ugy célszerü, ha az az igazságnak megfelelő hitből merül.

Az igazságra csak a folytonos tudományos kutatás és tanulás vezethet el. A tudományért lelkesedni, annak felfedezéseit elfogadni: krisztusi kötelesség, mert különben ki van zárva életünkből az igazi cél: a tökéletesedés.

De se hit, se jócselekedet, se tudomány nem ér semmit és céltalan szeretet nélkül. Hinni, jót cselekedni és tanulni félelemből: kínos vergődés, átkozott sors csupán. De hinni, jót tenni és tanulni az isteniek szeretetéből: abban van valami magasabb élvezet, mert aki szeretettel teljes: abban a teremtő és teremtmény munkatársak egyesülnek és e kettő egyesülése folytán az élet egy gyönyörüséges imádság leszen.

Az igazi krisztuskövetők, illetve az igazi keresztények között csak *boldogság, megelégedés* és *béke* honolhat.

A tulajdonképpeni jövő ezt kell meghozza. És meg is fogja hozni. És ha mi unitáriusok leszünk a jelenben azok, akik a hitet jócselekedettel, a jócselekedetet tudománnyal, a tudományt szeretettel párositva, igyekszünk betölteni a törvényt, akkor csakugyan be fog telni a mondás, hogy: *„a jövő vallása — az unitárius vallás.“*

A. D. F. E. a tiszta és hamisitatlan krisztusi eszmék ápolására törekszik. Jertek azért kicsinyek és nagyok, ifjak és öregek, mindenrendü és rangu unitáriusok: csoportosuljunk a Dávid Ferencz lobogója köré. Jézustól örökölt, Istentől adott lobogó az, mely ahol lenghet és leng: unitárizmust hirdet és jelent.

Fogaras, 1922. május 1. **Árkosi Tamás.**

A pünköst a virág ünnepe. Ez a legszebb és legelbájolóbb, mert az ifjunak keblét vagy kalapját disziti, az idősek szivét felüditi. Uj reménységet ébreszt, uj bátorságra tüzeli a lelkeket, mert bizva hiszi mindenki, hogy amely fának virága van, gyümölcse is lenni fog.

A mester hív.*)

Mind jöjjetek, kik elfáradtatok!
Vaksors-bilincsben senyvedő rabok,
Vérző keservek, fölmart kinjajok,
S ti könnyet titkolt néma bánatok
Mind jöjjetek!

Dús asztalon túllakott éhezők,
Nektárt fecsérlő koldus szomjazók,
Életfarsangot megunt hamvazók,
S nyomorpiacról rogyva érkezők
Mind jöjjetek!

Siessetek! Ős igét zúg a szél...
Ne késsetek, még van, még van remény.
Hitcsillag gyúl a kétség éjjelén
S az ige zeng: Atyánk, az Isten él!
Siessetek!

Siessetek! Az Igazság vagyok.
Szemem a bűn pokoltüzébe lát...
Nyujtom a bánás balzsamillatát,
Oh jöjjetek s ne szomjuhozzatok!
Siessetek!

Siessetek! a Szeretet vagyok.
Nagypéntek véres szörnyü éjjelét
Husvéti fényben lelkem tépte szét
Oh jöjjetek, e lélekből adok:
Siessetek!

Im én az Élet kenyere vagyok
Az én beszédem örök, új ital,
Harsona, mely diadalt rivall
S minden kereszten glóriám ragyog
Siessetek!

Siessetek! Élet királya vár;
Szelid szava édes nyugalmat ad;
Bilincs törik, a rablélek szabad
És kitárul a végtelen határ...
Mind jöjjetek!

Ürmösi Károlyné.

*) (E költeményt az „Ellenzék"-ből vettük át.)

Brassai-emlékek.

Az Unitárius Közlöny főszerkesztője a Magyar Nép januáriusi 20-ik számába cikket irt. A cikk ami nagyhirü Brassai Sámuelünk életének egy derült emlékét: Dobray Kata iránt való szerelmét rajzolta meg. A Magyar Nép szerkesztőségéhez sok érdeklődő és elismerő levél érkezett a dr. Boros cikkére vonatkozóan. Dobray Kálmán ny. vasuti tisztviselő, a Dobray Kata unokaöccse irja: „Szivélyes üdvözletemet és hálás köszönetemet küldöm a Brassai Sámuel és Dobray Katica nagynénémről irt kedves elbeszélésért dr. Boros György urnak... Mikor a temetőt járva nézegetem a Brassai Sámuel sirkövét, mindig eszembe fog jutni: „A tudós szerelme". Szatmármegye egyik bányatelepéről pedig dr. Intze Béla urvos úr küldött be a Magyar Nép szerkesztőségébe Brassaira vonatkozó emlékezéseket amelyeket a szerző engedelmével itt közlünk megmutatására, hogy milyen mély hatást tett ami nagy tudósunk a vele érintkező fiatalságra.

PAP D.

I.

A hetvenes években a bécsi egyetem küszöbét koptattam. Az iziglen nagymagyar Brassainak sehogy sem vált ez kedvére. Meg is mondta az első alkalommal magyarosan: „Hát ugyan mi Istencsodája vitte magát a sárgahasu schvábok közé? Én némi fiatalos rátartisággal mentegetőztem, hogy: iskolai tanulmányaimat kitünően végezvén, helyénvalónak találtam a legelső, leghiresebb (akkoriban) orvosi egyetemre menni. Nagyot nézett s azt felelte: Ha ezt előre tudtam volna, *Szabó* Károly és *Sámi* László történelmet turkáló tanár barátaimmal *secundát* adattam volna magának, hogy ne menjen oda. Na de jól van, nem féltem, mert büszkecske magyarszékely vér beszél magából. Majd jóságos arccal még hozzátette: Vigyázzon! Közelebbről én is a schwartzgelbek bagolyfészkébe Bécsbe rándulok és akkor — *zsindelyhordás lesz!*

Gondoltam, sok viz lefoly addig a Szamoson. Azonban mennyire meg voltam lepődve, midőn egy szép reggelen azzal az üzenettel állitott be a központi egyetem sarkáról ösmert öreg hordár, hogy tessék azonnal fölmenni a császári udvari könyvtárba, mert ott várja — *Der Herr Prikulics!* Persze tudtam ki vár reám? (T. i. egyizben Kolozsvár határán a kákástóban fejére huzott kámzsás gummiköpennyel gázolva fürkészkedett Brassai bácsi s az eső miatt haragos kaszások Prikulics-nak (?) nézték — majd hogy el nem bántak vele. Neheztelte a földészeknek ezen üres *babonaságát,* de azért néha epésen ő is Prikulicsnak nevezte magát?) Sürgősen hozzásiettem.

Sok olvasó volt a nagyteremben. De őszbecsavarodott jellegzetes hosszu hajáról és szakáláról könnyü volt fölismernem, amint barna nagykendőjébe burkoltan (télen, nyáron ezzel járt) egy oldalasztalnál elmerülve búvárkodott egész rakás könyv között.

— Jó reggelt kedves Brassai bácsi! Köszöntöttem hevülettel. Nyájas fejbiccentés és lapos szempillantással vette tudomásul.

— Se szó, se beszéd! mondá — hanem idenézzen.

— Látja ezt a könyvet? Ez angol munka, ez itt francia és német, azok ott olasz, spanyol, svéd, stb. s nézze mi van irva a szövegek alatt: O. H., lennebb O. H. a 3-ikban, a 4-ikben O. H., O. H. és igy tovább mindenikben, minden nyelven irottban O. H., O. H. . . véges-végig! Tudja, hogy ezek mit jelentenek? — Tudom, kedves Brassai bácsi. Erre fölemelkedett, fürkésző szemekkel tetőtől-talpig végigmért s azt kérdezte: Na hát mondja mit? Azt feleltem hogy Ottó Herman azaz *Herman Ottó* — Honnan tudia? — — Onnan tudom, hogy mint orvosi pályán levő gyakran lapozgatok természettudományi könyvekben és érdekkel olvasgatom kiváló magyar tudósunknak rovartani úttörő iratait és önálló felfedezéseit. — Jól van, igaz, szólt elégülten. Nem lesz „zsindely-hordás". Meg is kell őt becsülni — tette hozzá a nagymagyar, mert ő egyszerü, szegény, puritán jellemü és igazi vérbeli tudós, méltányolják is őt Európa és Amerika nagy nemzeteinek tudósai!

De most előre! Kedves fiatal barátom. *Másért* jöttem én ma ide!

(Itt tudni kell, hogy Brassai bácsinak az volt a szokása, ha Bécsből valamely színi v. zenei esemény, új tudományos mű megjelenése, növény-, rovar-, ember-bonctani felfedezés avagy hires külföldi tudós felolvasása stb. hirét vette, Kolozsvárt a legelső induló vonatra felült s azokat ott megtekintve vagy meghallgatva, szintén a legelső vonattal vissza is utazott. Csak a legszükségesebb pár órát töltötte Bécsben. Kielégitve tudomány-szomját — amint jött, úgy ment.)

— Ma a maga jónevü növényösmerő professora *dr. Fenzl*-nek egy ujabban felfedezett *burjányát* akarom látni; jöjjön lássa és tanulja maga is.

Érdeklődéstől gyorsitott léptekkel vezetett a „Népkert"-be. A sétány tavánál megállott és kutató szemekkel nézte a bécsi tudós által fölfedezett burjánt. Kissé csodálkoztam, hogy az ősz felé már békanyálos és sárguló sásokkal sűrün boritott tóban keresi az uj növényt. Félórával hosszabb ideig guggolt helyzetben tipegte körül a tavat. Lássa itt van! Törte meg végre a csendet. Ez az, a többi régi portéka, s ezzel félrehajtotta a lekonyuló kákaleveleket és pár élénk zöld kard-levelet tenyerére hajtva — majdnem becézve simogatta. Valóban érdekes szép darab, szól derüs arccal. Szerencséje van az én papucsos dr. Fenzl barátomnak. Gazdagitanom kell vele növénygyüjteményemet és *Hajnald* érseknek is (ki szintén nagy növényismerő volt) vinni belőle egy példányt. Fölállván, besietett a kert igazgatójához kinyerni erre az engedélyt.

Hasonlóan őszbecsavarodott bácsival tért vissza, ki mosolyogva

nézte, mily figyelemmel és buzgósággal emel ki pár szálat s mily szakértelemmel helyezi el a kabátja belsőzsebében már előre készen tartott itatós-papiros ivek közé. Aztán öle közé fogva azokat s *elösmerve a szivességet* (így szokta mondani) barátságosan búcsúzott. És oly elégülten kopogott tova a kavicsos uton, mint más, ki zsákmányul ejtette volna a Dárius kincsét. Reám maradandó benyomást tett — hevületes érdeklődése, páratlan *tudomány-szomja.*

Dr. Intze Béla.

NŐK VILÁGA

A hszentpáli nőkszövetsége beszámolója.

Központi vezetőségünknek az Unitárius Közlöny-ben megjelent felhivására, mi is életjelt adunk magunkról és jelentést teszek utóbbi munkásságainkról.

A háboru alatt is tartottunk télen felolvasó estvéket, többször adtunk a rokkantak felsegélyezésére 100—150 koronákat. Nőegyleti bizottsági tagok kéregettek a sebesült katonák részére fehérnemüt és a meglevő tőkénket 200 koronát a hadikölcsönbe adtuk.

1921 májustól, 1922 májusig, tehát 1 évi munkásságunkat a következőkben foglalhatjuk össze: 1921 év junius havában tartottunk közgyülést, melyen a pénztárnok számadásait fölülvizsgáltuk és rendben találtuk. Felcseréltük a bizottsági tagokat, mert évenként felváltva sorba mindenki bekerül a bizottsági tagok sorába tizenkettesével. E közgyülésen elhatároztuk, hogy ha nőegyleti tag hal meg a faluban, annak koporsójára élővirágot gyüjtenek a bizottsági tagok, az elnökség vezetése alatt megfonják azt koszorunak és testületileg, az elnök méltató szavai mellett ráhelyezik a koporsóra és a temetésre mindnyájan elmennek. 1921 évben 2 nőegyleti tagtól búcsuztunk el ilyen testvériesen.

November havában megkezdettük a nőegyleti téli felolvasó estvéket és minden vasárnap estve összegyültünk, március 5-én tartva a bezárót. Ez estvéket rendesen imaval kezdtük. Ima után Ürmösi Józsefné elnök a biblia nőalakjairól olvasott fel, minden felólvasó estvén más és másról. A biblia nőivel kapcsolatban megbeszélést folytattunk azokról a kötelességekről, amik ma is egy vallásos nő életében és cselekedetében meg kell látszodjanak. Tovább a műsor állt két három felolvasásból, melyeket Benczéné Cyőrfi Ilona alelnök és Pálffy Akosné titkár tartottak. Abrahám Izsákné mesét olvasott és a jókedélyü Kovács Rebeka néne mesét mondott, az iskolás gyermekek szavaltak, sok kis lányka elismerést érdemlő

buzgalommal minden estélyen. Az estvéket Pálffy Akos tanitó úr harmonium kisérete mellett egyházi énekkel végeztük be.

December 17-én rendeztünk a karácsonyfa felállitására egy műsoros estélyt. Falubeli leányok és legények töltöttek be a műsort. Az estély ugy anyagilag mint erkölcsileg jól sikerült.

Dec. 25-én megtartottuk a karácsonyfa-ünnepélyt. Összesen 125 gyermeknek osztottunk szét karácsonyi csomagot. Boldogok is voltak a gyermekek és a karácsonyfában gyönyörködve szépen szavaltak és énekeltek. A sok szép szavalatra a helybeli tanitónő és tanitó tanitották a gyermekeket. Ürmösi József lelkész a karácsonyfa mellett beszélt a gyermekekhez a karácsonyfáról és megköszönte a nőegyletnek az egyházközség nevében, hogy karácsonyi örömet szereztek a gyermekeknek. A nőegylet vezetőségének a bizottsági tagok segitettek a karácsonyfa feldiszitésében és a csamagok kiosztásában. Kovács Lajosné helybeli lakós 70 drb. süteményt küldött. A fogyasztási és tejszövetkezet 100 leut adományozott a karácsonyfára. Az estély jövedelméből megmaradt pénzből 3-féle lapot rendelt meg a nőegylet. Az „Unitárius Közlönyt" a „Vasárnap"-ot és a „Magyar Népet", melyeket a nőegylet tagjai vasárnaponként olvasnak, nyáron a kapuban kiülve.

Ez évben nagyobb adományozás is volt egyletünk gazdagitására. M. Pap Gáborné Sándor Apollonia egy drb. 400 koronás hadikölcsön-kötvényt ajándékozott. Fogadja e helyről is az egyesület hálás köszönetét.

Az 1922. év tavaszán is gondozás alá vettük a templomkörül virágoskertet. A nőegylet vezetősége, a fiatal leányoknak kiosztotta a virágágyásokat és ők ápoljak azokat, ezzel széppé téve a templomkörüli kertet.

Ezekben számolhatok be a nőegylet eddigi munkásságairól.

Ürmösi Józsefné.

A jánosfalvi nőkszövetsége válasza Ürmösi Károlyné titkár levelére.

Köszönettel vettük tisztelendő asszonynak hozzánk intézett szeretetteljes levelét, mely záró díszgyülésünkön a nyilvánosság előtt fel lett olvasva. Jól esett hallanunk azt a meleg buzditó hangot, amit a mi volt kedves papnénk hozzánk intézett és látnunk a levélből, hogy a nagy városban sem feledkezett meg rólunk.

Ez évi müködésünk igen szép eredménnyel végződött. Nőegyletünknek hatvannégy tagja van, rendes gyüléseinket vasárnap estén-ként tartottuk. Első diszgyülésünk Dávid Ferencz halála évfordulójára rendezett ünnepély volt. A kitett persely 60 leu önkéntes adományt juttatott pénztárunkba. Második ünnepségünk karácsonyszombatján este volt. Nőegyletünk közadakozásból karácsonyfát állitott

az iskolás gyermekek részére, mely egy kedves élőképpel és müsorral volt összekapcsolva, jövedelmünk 140 leu volt. Január 15-én müsoros táncestélyünk tiszta jövedelme 1620 leu és végül nyilvános záró gyülésünk, mely szintén müsoros volt 54 leu adományt számol.

Ezen jótékonycélu estélyek jövedelméből szószék, Urasztal és papiszék takarókat vettünk s a megmaradt összeget templomunkban megrongálódott padok kifestésére szántuk. Ezenfelül alaptőkének megmaradt a 128 leu befizetett tagsági dij.

Ez volt az anyagi része munkásságunknak s ha hozzá számitjuk, hogy gyermekeink szerepléseik által mennyit müvelödtek s mi is nőegyleti estélyeink alkalmával tudásunkat, ismeretünket mennyire bővitettük: igazán szükségesnek látjuk egyletünknek fennállását.

Maradunk Nőegyletünk nevében: Homoródjánosfalva, 1922 III/26-án. *Márkos Andrásné* elnök, *Sigmond Józsefné* alelnök, *Jóbb Domokosné* pénztárnok, *László Mózesné, Darkó Pálné, Mezei Hektorné.*

„De ha én ugy akarom!"

Ha egy kissé visszagondolunk ifjuságunk éveire, midőn a szülői kéz közelebb volt hozzánk s a szülői szó gyakrabban érte a fülünket, eszünkbe jutnak bizonyos jelenetek. A gyermek és a szülő nem voltak egy véleményen. A gyermek nagyon rábeszélte magát egy baráti összejövetelre, vagy más valamire, ami neki nagyon tetszett. A gyermek-ifju nem vette észre — nem is törődött vele — hogy őt bizonyos vágyak, erős ifjui hajlamok ösztökélik. Előtte az volt a fő, hogy mehessen és találkozzék egy baráttal vagy többekkel, résztvegyen a mulatozásban, a dinom-dánomban, mert mások is lesznek, s a barátságért sokat meg kell tenni.

A szülő egyelőre csak annyit mond, most ne menj gyermekem, maradj itthon. Az ifju nincs megelégedve a válasszal, sőt bizonyos uj inger kezdi mozgatni. Még arra is gondol, hogy ő már nem olyan kis gyermek, hogy mindenben tanácsot vagy engedélyt kelljen kunyorálni.

Egyelőre még szép szóval igyekszik puhitani az érzéketlen szülőt, de azután kezdődik bizonyos duzzogás, következik az önérzetes föllépés: „hát mi hiba van abban, ha az ember a szabad idejét barátjaival tölti". Hiszen lehet, hogy nincs benne hiba, de most ne menj, arra kérlek maradj itthon, szól az anya.

Az ifju még sem tágit, hiszen várjak, félig-meddig meg is igérte, hogy ott lesz. Ujból szól, hol kedvesen, hol duzzogva, de a válasz mindig a régi mignem egyszer elhangzik az erős kijelentés: *de ha én ugy akarom!* Az alkunak vége szakad, mert egy erős

akarat szembekerült egy szintén erős vágygyal, de az mindig erősebb s ennek mindig meg kell hajolnia.

Ha az ellenkező történik, beteg a lélek és nem talál visszhangot benne a másik akarat szava. A harmoniát teremtő lélekhurok eltompultak, a zenemüvész uj eszközök után kénytelen nézni.

Az ifju esete azt a valamit illusztrálja, amit auto-suggestionak, *beképzelésnek* szokás nevezni. A mi példánk a szelid fajtákból való, de vannak sokkal nagyobbszabásuak éppen a mai időben. Bizonyos uj próféták azt hirdetik, hogy auto-suggestioval minden bajt és betegséget ellehet osztatni. A magyar prófétákról nem szólva, idézzünk egy francia occulistát, M. Conét: „Ha te rábeszéled magad arra, hogy te megtudsz tenni valamit, ha még olyan nehéz is meg fogod tenni. Ha azt gondolod, hogy a fájdalmad megszünik, meg fog szünni, mert a fájdalmat csak a test érzi s ha mi rábeszéljük azt a testembert, hogy higyje, hogy nem fáj semmije, nem is fogja érezni. Minden betegség majdnem kivételnélkül engedni fog az autosuggestionak. Ha rá tudsz beszélni egy beteget, hogy a betegsége elmult, az el is mult.“ Némelyek annyira viszik ezt a beképzelést, hogy még a halált is eltüntethetőnek gondolják. Annyi bizonyos, hogy ha a beteg bizik magában, ha nem veszíti el reménnyét, ha szeret élni, nagyon elősegiti a testi bajok gyógyulását, de jaj, ha valaki elhiteti magával, hogy rágondolással, orvosi segitség nélkül megtudja gyógyitni magát. Az erkölcsi és lelki gyengeségek és bajok orvoslása első helyen tőlünk függ. A beképzelés, a makacs erősködés, az ösztönök ingere igen sok bajt okozott minden ifjunak és öregnek. De főleg azoknak, akik nem hallgattak arra a bizonyos anyai, vagy atyai akaratra s aki még annál is nagyobb, az isteni akaratra, aki lelkünk utján szól hozzánk.

Ne essünk kétségbe még ha annál több és nagyobb bajaink is vannak, de ne is induljunk a hiu ábrándozók után, akik a lehetetlent akarják lehetővé tenni. Türelem és Istenben vetett bizalom meghozhat olyan sikert, ami egyelőre távol áll tőlünk. Mi hiszünk és bizunk az isteni lélek hatalmában s éppen azért nem adunk sokat, sőt még keveset sem a spiritisták autosuggestiojára.

Egyházi énekek kuruc dallamokra.

Régóta nem keltett akkora érdeklődést inditvány, mint amekkorát az Unitárius Közlöny 4-ik számában fölvetett eszme. Sok helyt már ki is próbálták — az eredményről számoljanak be a kisérletezők.

Mindamellett nekem komoly kifogásaim vannak a gondolat ellen. Arról van szó, ugyebár, hogy az egész magyar nemzet közös kincsét tevő kurucdallamokat fölhasználjuk egyházi és unitárius

egyházi zenénk céljaira. Erre véleményem szerint nekünk semmi jogunk nincs. Azok a dallamok *úgy ahogy vannak* a magyar nemzet közkincsei, azokat *kisajátitanunk* nem szabad.

Már pedig csakis akkor használhatjuk egyházi énekek gyanánt, ha egészen kisajátitjuk. Ha a templomon kivül is éneklik — a Tyukodi pajtás szövegére — akkor a templomon belül hiába énekeljük más szöveggel, ráemlékezünk az eredetire s akkor az egyházi éneknek nincs meg a kivánt áhitatot ébresztő hatása. Csak akkor volna ez meg, ha az eredeti szöveget egészen elfelejtenék, ez azonban azt jelentené, hogy a dallamokat kisajátitottuk, amire, mint mondám, jogunk nincs. (Meg sem tudnók tenni.)

Csak egyre van jogunk. Alakitsuk át meglevő szebb egyházi énekeinket, vagy zeneszerzőinkkel irassunk ujakat *kuruc-motivumokkal.* Ezt megtehetjük. Balázs Arpádnak ismerem pár ujonnan szerzett kuruc-dalát; az ilyenek a legteljesebb mértékben meg fognak felelni kivánságainknak, mert magyarosak, szivünkhez szólók s van bennük valami magával sodró borus, fájdalmas, áhitatos szin, ami vállásos énekekké teszi őket. Inditsuk meg kisérletezéseinket ilyen irányban.

Balázs Ferenc.

A kifogásokra vita helyett csak egy pár fölvágositó megjegyzést. Minden azon fordul meg, profanizálják-e azok a kurucdallamok a templomot és az áhitatot vagy nem. Erre kértünk feleletet, ez a kérdés Achilles-sarka, ettől tettünk mindent függővé, de éppen erre nam ad választ a cikkiró. Csak a régi nótát variálja: ab ob bebizonyitottnak veszi, hogy amit a templomon kivül is fujnak, azt nem lehet templomba is bevinni, vagy — amint sajátságos észjárással mondja — *kisajátitani.*

Hát ebben a babonában csak annyicska igazság van, hogy *mindent* igazán nem lehet bevinni a templomba, de viszont *mindent* be lehet vinni, ami templomi hangulatu és emelkedettségü, alkalomadtán minden odavaló, amiben fajok és nemzetek fojtott keserüsége s szent fájdalma zokog, amiben az örök ember örök szomorusága és nyomorusága izzik a katharzis megváltó tüzében. Az Uristennek az emberi bánat a legerősebb temploma: a kőtemplom tartsa szerencséjének, ha vendégül láthatja. Ha nem ereszti be: én meg a bánat, meg az Uristen, mi hárman ugy is egymásra találunk templom nélkül is a bánatra épitett krisztusi kereszténység fenséges miszteriumában. A Tyukodi pajtás bánatától ne féljen B. F. öcsém. Tyukodi pajtás nem duhajkodni, Tyukodi pajtás sirni megy oda. Tartsa szerencséjének az a féltve féltett vérszegény áhitat ezekben a szomoru időkben, ha Tyukodi pajtással eggyütt eszmélhet öntudatra. Értse meg, hogy nem ő a fontos személyiség többé: én, meg te, meg mi mind, szóval Tyukodi pajtás a fontos. Hogy a dallam-

nak érzelmi velejárója van? Meghiszem, bizony van az! Még az se legyen? Hát külön szájbarágás kell hozzá, hogy ha nap, süssön, ha ököl, üssön, ha dallam — hát ne legyen néma. S mikor nem néma a dallam? Csak akkor igazán bizonyos, hogy van mondanivalója, ha a néplélek mélyéről buzog fel, ha népi eredetü. Mért olyan szépek a Szenczi-zsoltárok? Mert népi eredetü francia dallamok. Ha Marot és Beza nem féltek a profanizálástól, ha legszebb egyházi énekeink ma is bebizonyithatólag régi népénekek: vajjon az eredetileg jórészt úgy is templomi eredetü kuruc-dallamokat mért ne *sajátithatnók* újra vissza a templom számára? Ha Tyukodi neve a botránykő, hát ne irjuk, oda az *ad notam*-hoz s ez esetben akár fogadást lehetne ajánlani, hogy legfeljebb csak minden századik unitárius ha ráeszmél az eredeti szövegre. *Pálffi Márton.*

* * *

Lapzárta előtt kapjuk Derzsi Domokostól azt az értesitést, hogy Kapi Gyula és Kálmán Farkas már megpróbálták ugyanezen kurucdallamokat is bevinni a templomba — némicske simitással. Ugyanilyen simitásra gondol tőlünk' függetlenül Régeni Aron is, a kipróbálást igérve. Mások is hozzászóltak a kerdéshez azóta sokan. Ki szóval, ki irásban; ki elragadtatással, ki aggodalommal, ki kínos akadékoskodással. Az elismerést köszönjük, az akadékoskodóknak — jobb egészséget kivánunk s az aggodalmaskodókat pedig megnyugtathatjuk, hogy — mi is velük tartunk s a pogány Tyukodit vagy sehogy vagy csak kifésülve és megvarkocstalanitva engedjük be a templomba. *P. M.*

Egyházi és egyleti élet.

Az egyházi titkári állás ideiglenessége ujból foglalkoztatta az E. K. Tanácsot s a Főtanácsnak is tárgya lesz. Reméljük, hogy állandósitása nem fog késni, mert a mai viszonyok között sokkal fontosabb, mint bármikor, hogy egy éber szem mindent meglásson és a maga idejében intézzen el.

Banu kultuszminiszter meglátogatta püspökünket Kolozsvárt. A főt. ur a látogatás visszaadásakor tárgyalt a magyarországi részen levő egyházközségekkel való kapcsolat fönntartásáról. A miniszter tanácsára az E. K. Tanács beadványa, melyet dr. Toth György készitett, historiai alapon mutatja ki a viszony fönntartásához való jogot. A kormány diplomáciai uton fog eljárni a magyar kormánynál.

Az esperesek államsegélyét az állam csak abban az esetben hajlandó folyósitani, ha legalább 20 egyházközséget gondoznak. Ez ismét az egyház autónomiáját és több száz éves szervezetét fenyegető kisérlet. Vajjon mikor lesz békesség ezen a földön?

A 300 léleknél kevesebbel rendelkező egyházközségeket az állam a kongrua megvonásával fenyegeti. Ez is a kisebbségeknek a

békeszerződésekben biztositott jogait érintő kérdés. Az utódállamok vállalták és kötelesek megadni az egyházak és az iskolák biztositott és törvényes jogait, de, ugy látszik, hogy még sok fölvilágositásra van szükségük.

Debrecenben unitárius templom. Élénken megindult a mozgalom, hogy Debrecenben unitárius templomot épitsenek. Székely Ferencz gondnok neje emlékére tizezer (10.000) korona alapitványt tett. Az egyházközség jövedelme a Szabó József és testvére alapítványból nagy arányban megnövekedett. A leányegyházzá alakult hívek Budapest segitségével szép jövőnek néznek elébe.

Szegeden megalakult az unitárius leányegyház, mint Hódmezővásárhely társa. Május 12-én megjelentek Józan Miklós esperes, Barabás István hmvásárhelyi és dr. Csiki Gábor missioi lelkész. Mind három szerepet vállalt ima, beszéd és urvacsora osztásában, igen hatásos sikerrel. Urvacsorát vett mintegy 60 férfi és több nő. Még róm. katholikusok is csatlakoztak.

Sinfalvára az egyházközség egyhangu bizalommal megválasztotta Arkosi Tamás Kőhalmi lelkészt és a főt. püspök ur kinevezte. Gratulálunk.

Konfirmációt tartották egyházunk legtöbb gyülekezetében. A Dávid Ferencz Egylet konfirmációi emlékét és a Dávid Ferencz életrajzát ajándékul kiosztották lelkészeink az ifjak és a szülők nagy örömére. Kolozsvárt 36-on konfirmáltak Ürmösi Károly esperes gondos előkeszitésével. A főt. püspök ur szép beszéd kiséretében áldotta meg a konfirmáltakat.

Lupényban a bányaszerencsétlenség majdnem száz áldozata között 6 unitárius férfi is életét vesztette, 13 árvát és mindenik özvegyet is hagyván hátra. E. K. Tanács a püspök ur inditvanyára egyezer leu segélyt küldött a segélybizottságnak.

E. K. Tanács gyülése volt május 26-án d. e. és d. u. Alsójárai, szentmiklósi, segesvári, udvarhelyi, dicsőszentmártoni és szt.-ábrahámi szeretetadományok elintézést nyertek. A tordai gymn. jogát a kormány nem ismeri el, mi ellen az E. K. T. tiltakozik. A tanitói oklevél érvényesitésére utasitás érkezett. Hsztmártonban Bedő Albert vállalta a kántori teendőket. A teol. akademika internátusi államsegélyt kapott. A bágyoni belső birtok bérbeadatott. A ladamos-alamori birtok kisajáttása megkezdődött. Dr. Borbély István elszámolt az Unitárius Közlöny hivatalos lapról, 4000 Leu tiszteletdijban részesül. Báró Daniel Lajosné és Elekes Dénesné urnőknek köszönet a kereszturi szegény tanulóknak gyüjtött segélyért. Szentábrahám egy erdőrész fáját az iszlói régi háza anyagát eladhatja. Olthéviz orgonát készittet. (Reméljük, hogy a külső diszitésre kellő figyelemmel lesz, Szerk.) A kereszturi leltári átadás az uj igazgatónak megtörtént. A teol. akad. hallgatók kántori képesitőt tesznek. Ürmösi József unitárius történetéből 50 p. az E. K. T. Budapestre

küld. Kiss Sándor dsztmártoni énekvezér nyugalomba vonult. Zsinat lesz Kolozsvárt papszenteléssel. Tóth József szindi tanitó felfüggesztése következtében elvett föld miatt panaszt tett. Az iskolaszolgák fizetésjavitásban részesültek. Dr. Kiss Elek 3-ik emeleti lakásáért 2400 Leu állapitatott meg. A nagysolymosi egyház papiházat épit, a felsőrákosi papi ház átalakitandó és a templomot bővíteni kell. Hankinsonnak és az angol-amerikai nőkszövetségének köszönet a segélyezésért.

A szabédi Dávid Ferencz Egylet minden vasárnap délután 4—5 óráig összejöveteleket tart. Kelemen György lelkész megnyitójában az unitárius vallás főbb kérdéseit ismerteti. Szabó Rebeka és Csécs László felolvastak, K. Nagy József tanitó három felolvasást tartott s egyszer a dalárdájával szerepelt, felolvasott Jakab Aranka, özv. Horváth Sándorné, énekkel kisegitette az egyletet Bartalis Boriska, aki Kölpényből átfáradott, ugyszintén Nagy Zoltán tanitó szavalt. Többször szavaltak: Imreh Ilonka, Iszlai Ilka, Dávid Jolán, Nagy Jolán, Kiss Ella, Rond Pali, V. Zöld Piroska tanitónő nagy hálára kötelezte az egyletet azzal hogy a dalárdát betanitotta, szindarabban közremüködtek Nagy Dániel, Jakab Aranka.

A szekelyderzsi papi beköszöntő. F. hó 21-én igen nagyszámu közönség jelenlétében folyt le Balázs András lelkész beköszöntője. Az egyház képviseletében dr. Boros György egyházi főjegyző, Kovács Kálmán titkár, Pál Ferencz köri esperes vettek részt. A homoródmenti lelkészek, tanitók, nemkülönben a világiak közül is több egyházi tanácsos, mint vendég érezte kötelességének, hogy a derzsi hivek igaz örömeinek részese legyen. A százados küzdelmeket látott ódon templom falai be se tudta mind fogadni azokat, akik Balázs András beköszöntőjével magtanulhatták, hogy tisztességes munka és egymást megbecsülő tevékenység — az, amit ő hozott magával. Pál Ferencz köri esperes, meleg üdvözlő szavakkal kérte fel az ujonnan megválasztott lelkészt beköszöntő beszédének megtartására, felolvasván a főpásztori megerősitő okiratot. A beköszöntő után dr. Boros György egyházi főjegyző lépett a kadetrára a lelki, a testi élet boldogságának feltételét, a békességet hirdetni. Mindkét beszéd láthatólag mély benyomást tett a lelkekre s megtisztulásként ott lebegett fölöttünk a békesség fehér galambja tanubizonyságul, hogy a Mindenható kegyelemmel fogadta az őszinte igaz törekvést. Pál Ferencz esperes buzditó szavak kiséretében nyujtotta át a templom kulcsát, melyet Balázs András immár most bizó reménnyel vett át. Beiktatás után a vendégek örömmel vettek részt az egyházközség közebédjén, hol a hivők részéről is a megelégedés, a bensőséges megnyugvás hangjait halhatták.

Derzsben március 12-én az ideiglenes lelkész Fekete Lajos megalakitotta az unitárius nők szövetségét és meg is kezdette a működését, amit most már a lelkész neje Balázs Andrásné fog kezébe venni az ottani tanitónők közremüködésével.

Dr. Mellone, aki közelebbről Erdélybe jön, hogy minket meglátogasson, egyike a legkiválóbb egyéniségeknek. Az elmult évben lett a Britt és Külföldi Unitárius Társulat titkára. 10 éven át volt a Manchester Unitariarian Home Missionary College igazgatója, itt a Gordon Sándor utóda. Mielőtt a Home Missionary College igazgatója lett a Camarthen (Wales) unitárius theologiai akadémia igazgatója volt. Mint ilyen volt 1907. juliusában a Home Missionary College egyik vizsgabiztosa, társa Moore Filemon. E két jeles ember előtt vizsgáztunk s a vizsga végén a bucsu istentiszteletet Dr. Drummond tartotta, aki 1919. évben volt vendégünk. A Manchesteri Victoria egyetemen már akkor Dr. Mellonenak „Lélektana" általánosan használatban volt. Dr. Mellone magas termetü, előkelő megjelenésü tudós, aki bizonyára uj munkakörében, mint administrator is a tudás nyugodt itéletével fog dolgozni. Mi szeretettel várjuk! *(s. r.)*

Templomi ünnepély. A sz.-udvarhelyi unitár. nőkszövetsége az unitárius vallásu szegény tanulók segélyezése alkalmából 1922. ápr. 30. d. e. 10 órakor templomi ünnepélyt rendezett. E napon osztatott ki 32 szegény tanuló között a nőkszövetsége által március 18-án rendezett estély jövedelméből és szeretetadományból mintegy 2800 leu. Az ifjuság éneke után Bölöni Vilmos lelkész mondott imát és beszédet. Enekelt Pál Gyuláné, orgonán kisérte özv. Bokor Györgyné. Szavalt Vida András VIII. o. tanuló. Most következett a segélyek kiosztása, Szakács Károlyné buzgó elnöknőnk vezetése mellett. A templom piacán szem alig maradt szárazon, oly megható volt, midőn Szabó János VII. o. tanuló megköszönte. Mindenkire fölemelőleg hatott az ünnepély.

30 Dávid Ferencz Egylet fog alakulni a kereszturi egyházkörben. Ezt mondta ki a kereszturi közgyülés Székelykereszturt május 21-én. Lörinci István vezetése alatt jelen volt a papi és tanitói kar majdnem teljes számban. A központi választmányba mindenik egyházközségi D. F. E. egy képviselőt fog választani s igy a népes kör állandó és egységes működést fog folytatni. Máris több helyen van régen alakult D. F. Egylet. „Mutasd meg mit vihet ki nemes szivláng alatt az elszántság hatalma és az ércakarat!"

A székelykereszturi Dávid Ferenc fiókegylet f. hó 20-án lélekben felemelő, tartalmában igen gazdag ünnepélyt rendezett a kereszturi unitárius templomban. A közönséget vonzotta a közös cél, a közös érzelem, de kétségtelen, hogy az érdeklődést az igért és adott programm, nemkülönben Dr. Boros György egyházi főjegyző valamint Kovács Kálmán főtitkár fokozták. Az ünnepélyt Istentisztelet előzte meg, melyen Orbán Lajos újszékelyi lelkésznek újólag alkalma nyilt szép szónoklatával tettreserkentésként felhivni a lelkeket arra, hogy „Ideje már hogy felébredjünk". A megrázóan mély gondolatokhoz kapcsolódott Dr. Boros György felolvasása, mely az unitárius önérzetről szólván, félreismerhetetlenül jelölte meg az

unitárius lélek életpályáját kötelességeinek, élethivatásainak teljesitése közben. Éreznünk kellett, hogy valóban fel kell ébrednünk. Székely Irén tanitónő és Vargha Zsigmond fiátfalvi birtokos szavalatai a szenvedések közül kiemelkedő lelkek felmagasztalódását érzékitették meg. Az ifjusági dalkör énekszámai kellemes harmóniával illeszkedtek bele a hangulatba. Az ünnepély befejeztével közgyülés volt, melyen a tisztujitást ejtették meg; majd pedig a szellemes és megszivlelésre alkalmas köszöntők között pár kellemes órát töltöttünk együtt. Estve az unitárius gimnázium ifjuságának mulatságán gyönyörködhettünk.

Egy beszédet kétszer. Eldöntetlen kérdés, hogy lehet-e a lelkésznek már egyszer elmondott beszédét, ugyanazon szószéken megismételnie. Robert Collyer newyorki unitárius pap, a világhirű szónok egy alkalommal az istentisztelet végével egy nőnek, aki a templomból kijőve megjegyezte: Dr. Collyer én öntől ezt a beszédet már harmadszor hallottam; elmosolyodva s a nála megszokott kedveséggel igy oldotta meg a kérdést: Édesem, maga nagyon szerencsés.

Az unitárius leányotthonba julius 31-ig kell benyujtani a folyamodványt. A korlátolt számu helyre először unitárius vallásuak és a gimnáziumba járók vétetnek föl, azután a népiskolába járó unitáriusok és végül nem unitárius vallásuak.

A vargyasi Dávid Ferencz Egylet jan. 24-én kezdette müködését. A községben életerős gazdakör van, mégis nagy volt az öröm, amikor az egylet keretében a békeidőre emlékeztető, estéket megpendítettük. Dr. Boros György egyh. főjegyző, úr ügyvezető alelnök ellátogatott hozzánk s egy eg sz estét kitöltő előadásában föltárta előttünk gazdag tapasztalatait, éreztette az egyház iránti szeretet fölemelő voltát s az egyesületben való tömörülés szükségét. Az elhintett mag nálunk termést hozott. Tartottunk egy alakuló, 11 rendes és egy diszgyülést Petőfi S. 100 éves születése emlékére. Ezen szerepelt a D. F. ifj. dalárda is és az előadást Benczédi Pál h.-újfalusi lelkész úr tartotta. Az estélyeket mindig egyházi ének és ima vezette és zárta be, felolvasások és szavalatok töltötték ki, énekek, (szóló, duett, quartett) tették változatossá. Minden gyülésről jegyzőkönyvet vettek fel ifjaink, kiknek ez alkalmul szolgált az irásfogalmazás gyakorlására. Saját művét olvasta fel Kisgyörgy S. lelkész 2, özv. Kiss Józsefné Kisgyörgy Berta 2, Kiss Károly 3, Kiss Károlyné 1, Felner Lukán jegyző 1 alkalommal. Ezenkivül 13 tanulságos, vagy humoros felolvasás tartatott. 21 ifju szavalt gyüléseinken: az előadott versek száma: 36. Kétszer vagy többször szavaltak: Máté Ilus, Dimén József, Farkas Ferenc, Máté Aron, Máté Róza, Jakab István és Székely Aron. Dicséret illeti őket. A D. F. egyesületben működött az ifj. egyesület is, mely f. é. márc. 25-én szép sikerrel adta elé a „Tolonc" c. népszinmüvet. Az elő-

adás 1015 Leu tiszta jövedelme az Ifj. Ház alaptőkéhez csatoltatott. A darabot az Unitár. felek. isk. tanitótestület tanitotta be, adatta elő. Egyesületünknek tagsági díjat fizető tagja 137 van. Az élen lelkész, tanítók állanak, támogatva lelkes és megértő lelkektől. Apr. 24-én tartott gyülésünk meghatározta, hogy jun. 1-től kezdve vasárnaponkint délután a templomban tartjuk az eddigi módon. A vezetőség a határozatot ö ömmel fogadta, mert ily módon az ifjuság vallásos oktatása biztosabb alapokon nyugszik és sokkal intenzivebb. *s. Gy.*

Verespatakon megalakult a Dávid Ferencz Egylet Raffaj Zsigmond lelkész buzgó közreműködésével. Reméljük, hogy munkássága ki fog terjedni a bányaváros közönségére. A szomszéd Abrudbányával kezetfogva sok jó napot szerezhetnek az aranyhegyek között.

A fogarasi Dávid Ferenc Egyesület ápr. 30-án d. u. egy jól sikerült ünnepélyt tartott, amelyen szívhez szóló imában emelte ég felé a szépszámu közönség lelkét Osváth Gábor esperes úr. Azután ének, zene, felolvasás és szavalatok gyönyörködtették a hallgatóságot végig. Adassék e helyen is hálás köszönet a szereplőknek: Bedő Ferencz f. ü. gondnok úrnak szép felolvasásáért; Szentpáli Erzsike (szavalat), Winter Mariska (ének), Bochkor Nóra (orgona), Scholtz Iduska (ének), Spring Bözsi (szavalat), Zimmer János (hegedű), A. v. Stojka (ének), Várady András (hegedű), Katma Márton (énekvezér).

Egy vak fiu szép sikerrel végezte a vakok intézetét. Most 17 éves. Szülői Aranyosrákoson lakó szegény emberek. Nem tudják segiteni. Egy igen ügyes vaktársával szövetkezett kenyérkeresetre. Annak, aki jóval idősebb az egyháztagok (r. kath.) megadták a kivánt segitséget, hogy megélhetését biztositsa. Társul magamellé vette az unitárius fiut, de ennek ezer Leu-ra volna szüksége, hogy boldogulhasson. Barátaink azt az eszmét vetették föl, hogy talán akad a Dávid Ferenc egyletben *száz jószivü ember,* aki rászánna e szegény vak fiu megélhetésére *tiz leut* s ő akkor megindulhatna az életben. D. F. E. választmánya továbbra is gondjában és ellenőrizése alatt tartja. A vak fiu javára adakoztak: Ferencz József 20, dr. Boros György 20, Gyulay Arpád 10, Pap Domokos 10, Vári Albert 10, dr. Boros Györgyné 10, dr. Hintz György és családja 50, dr. Gyergyai Arpad 10 Leut.

Tordátfalván a Dávid Ferencz Egyletet még karácsonyban megalakitottuk s annak keretében vallásos estélyeket is tartottunk a tél folyamán gazdag müsorral. Ima, ének, szavalatok, felolvasás stb. Tordátfalva, 1921. II/25. *K. M.*

Irodalmi estély Dicsőszentmártonban. A dicsőszentmártoni *Protestáns Nőegylet* május 27-én irodalmi estélyt rendezett, amelyre Erdély keresztény szellemü iróit hivta meg vendégszereplésre. A

lelkes ünnepség müsorán unitárius részről Gyallay Domokos szerepelt egy elbeszélésével.

Elhunytak. Kaáli *Nagy Sámuel* 48—49. szabadságharc bajnoka 91 éves korában Szilgyszegen május 1-én. Nagy család gyászolja a jó atyát és kitünő hazafit. *Székely Mózes* földbirtokos, egyháztanácsos Felsőrákoson 61 éves korában május 23-án.

A dombói dalkör 70 éves. A régi dicsőség akkor fényeskedik a maga teljességében, amikor nemcsak a hir, hanem az élet is igazolja. Dombói egyházközségünkben mindig olyan kiválasztott vezetők voltak, akik a nép mivelődéséért a magok lelke szerint cselekedtek. Kisgyörgy József mesteré az érdem, hogy megalakult Dombón a dalkör. Ott már akkor volt olvasó-egylet is. Az egyházközség március hóban megünnepelte a dalkör 70 éves jubileumát, mostani ifju lelkésze Ütő Lajos és a tanitó vezetése alatt. Reméljük, hogy Dombó közmüvelődési multját lesz alkalmunk ismertetni.

Eljegyzés. Török János iklandi unitárius kántortanitó ápr. 17-én eljegyezte Hadadi Filep Erzsikét Szengyelben.

Helyreigazitás. Lapunk 5-ik számában a Sz.-udvarhelyi nők szövetsége estélyén a darab rendezője: *Forró Gézáné* volt. Gyüjtők nevei közül kimaradt: *Derzsi Zsuzsika, Gállffy Kálmánné, Gálffy Zsuzsika, Lukácsy Jolán, K. Nagy Zsigmondné*, kik mindannyian nagy buzgósággal járultak hozzá az estély sikeréhez.

Utazás Bergengóciába. Szindarab 5 felvonásban iskolás gyermekek részére. Németből átdolgozta Andrási Tivadar ref. lelkész. Ara 5 L. A gyermek-irodalom megfelelő szindarabokban olyan szegény, hogy örömmel kell fogadnunk minden erre irányuló lépést. Ezen a hiányon akar segiteni a szóbanlevő szindarab is, mely a szerző gondos átdolgozásában tartalmánál és stilusánál fogva olvasásra és előadásra egyaránt alkalmas és tanulságos. Felhivjuk az iskolák vezetőségének figyelmét e gyermek-ifjusági szindarabra, melynek előadása már nem egy helyen szerzett kellemes pillanatokat. Megrendelhető a szerzőnél Sepsiszentgyörgyön a ref. Mikó-kollegiumban.

Nyugtázás. A Dávid Ferencz-Egylet pénztárába befizettek: Péter Elek, Péter Lajos, Péter Miklós, Pap Mózes, id. Pap Lajos, K. Pap János, Pap Sándor, Kovács Dániel, Kúti János, Kádár Balázsné, Kovács Józsefné, Kovács Ferenc, Vasas Sándor, Varga Miklós, Varga János, ifj. Varga Pál, Tarcsafalvi Zsigmond, Tarcsafalvi Mózesné, ifj. Tarcsafalvi Lajos, Tarcsafalvi Aron, Nagy Lajosné, özv. Miklós Györgyné, Gáspár József, Unit. egyhközség Székelyszentmihály; Deák Mózes, Deák Mihályné, Deák Dénes, Osváth János, Osváth Lidi, Osváth Sándor, Osváth Aron, Osváth Domokos, Osváth Mózes, ifj. Pap József, Pap Sándor, Pap Miklós, ifj. Pap Ferenc, Pap Anna, Kőrösfői Márton, Kovács Miklós, Szász József, Nagy Lajos, Miklós Ernő, Mircse Dénes, id. Pap Pálné Kobátfalva;

Pap Sándor, Pap András, Pap Dénes, Pap Aron, Izsák Domokos, Pap Gyula, ifj. Vasas István, Pap Lajos, Pap Benjáminné, ifj. Pap Mózes, László Sándor, Benczédi Mózes, Firtos Lajos, Benczédi János, Gyarmathy Dénes, id. Pap Mózes, László Ferenc, ifj. Pap József Benczéd; Biró Pál, Unit. egyházközség Szentbenedek; dr. Márkos György, Kún János, Aranyosi György, dr. Benedek Miklós, Komjátszegi Lajos, Deák János, Guráth Árpádné, Gámán Jenőné, dr. Gyergyai Árpád, Székely Sándor Kolozsvár; dr. Szolga Ferenc Székelykeresztur; Halmágyi Gábor Brassó; br. Daniel Gábor, özv. Tóth Péterné, Székely Ferenc, Máthé György, Pál István Vargyas; Papszt Gyula (10 L), Placsintár Károlyné, dr. Pataky Jenőné (10 L), Máthé Amália (10 L) Kolozsvár; Némethy Kálmánné Szamosujvár; Kökössy Mihály Tordátfalva; Pálffy Samu Szalárdtelep; Török Árpád, Orbán József, Székely György, Solymosi István Erzsébetváros; Unit. egyházközség, Benedek Gábor, Sigmond Tamás Kökös; Unit. egyházközség Aranyosrákos; Nagy Béla, Dénes Mózes, Simén András, K. Kénossy István, Tana Sámuel, Kelemen Jenő, Rózsa Jánosné, Demeter Mózes, özv. Hegyi Józsefné, Radó Józsefné, Demeter Mózes, özv. Máthé Mihályné, Sófalvi András, Gidó Sámuel, özv. Hügel Jánosné, Orendt Jánosné, Lakó István, özv. Márkos Andrásné, Ehrenwerth Ignácné Segesvár; Unit. egyházközség, Lőrinczy Dénes, Varga Dénes, özv. Velits Károlyné, dr. Lőrinczy Akos, dr. Borbély Béla, dr. Pál Gáborné, Unit. főgimn. igazgatósága, Adorján Jenő, Fogarasi Gézáné, dr. Gál Miklós Torda; Fülöp Mózes Kide; Fülöp Miklós, Zsakó István, Teol. Akad. Önképzőköre Kolozsvár; özv. Kelemen Miklósné Marosvásárhely; Balázs András Sinfalva; Unit. egyházközség Homoródujfalu (100 L); Anca Aurélné Kolozsvár; Bartalis Boriska Mezőkölpény; K. Nagy Ilus Bala; Szénássy Ferencné, Izsáky Antalné Dés; br. Kemény Gizella, Lászlóczky Ilus, ifj. Ürmösi Kálmán, Zima Gyuláné, Retkes Gézáné Kolozsvár; Felsőrákosról és Barótról 14 előfizető; Bartha Miklós, Tamás Rezsőné, Dobró Dénesné, Fodor Jánosné, Izsák Vilmos, Ferencz Istvánné, Gálfalvi Kálmán, Moteután Gézáné, Fazekas Dávid Brassó; Ajtay József Kolozsvár; Raffay Zsigmond Verespatak; Pap Gyula Szthároműság; K. Nagy Domokos Szabéd; Oklándról 19 előfizető; özv. Kovács Dánielné Muzsna; Nagy György, özv. Győrfi Ferencné, Egyed János, Orbán János Derzs; Benczédi Pál Homoródujfalu; Vári Domokos Lókod; Unit. egyházközség Homoródszentpál (100 L); Dávid F.-Egylet Tordátfalva; dr. Sárkány Miklósné, Herzsényi Zoltánné, Nagy Dénesné, özv. Kosnyér Mihályné, Alsórákosi Unit. Lelkészi Hivatal, Unit. egyházközség, Pálfi H. Mihály, Pálfi E. Zsiga, Pálfi K. Sándor, Pálfi Benedek, Pálfi B. Samu, ifj. Korondi Mózes, Ekárt Ferenc, Bartók Géza, Nagy Ferenc, Pálfi F. Ferenc Várfalva (10—10 L); Lőrinczi Zsigmond, Székely Ferenc Marosvásárhely; Leszámitolóbank Kolozsvár (100 L); ifj. Máthé Lajos Szentábrahám; Ürmösi József,

Ürmösi Józsefné, Unit. egyhközség, Pálffy Akos, Unitárius Nőegylet, Bencze Gábor, Gergely János, Imre Pál, Imre Jakab, Sándor Balázs, Tamás Aron, Szabó József, Szabó István, Geréb Lőrinc, Pap M. Gábor, Nagy M. Antal, ifj. Dimény Dénes, ifj. Bató Domokos Homoródszentpál; dr. K. Kénossy István, Csutak Józsefné Segesvár; Unit. egyhközség Jánosfalva (100 L); Unit. egyhközség Homoródszentpéter (100 L); Unit. egyhközség, Báró József, Bartalis Márton Városfalva 1922-re. Alapitói dijban fizettek: Unit. egyhközség Székelyszentmihály 500 L, Deák Miklós lelkész 750 L, Péter Sándor lelkész Muzsna 100 L, Unit. egyhközség Városfalva 100 L, Báró József lelkész 100 L, Kiss Jenő lelkész Csegez 100 L. Az Unitárius Közlöny céljaira ajándékozott özv. Tóth Károlyné Gyulay Etelka 80 L. Kolozsvár, 1922 márc. 19. *Gálfi Lőrinc* pénztárnok.

A 2-ik félévre előfizetést nyitunk 10 leuval. Akik junius folyamán beküldték, azoknak megküldjük jelen számot is.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

XV. Sz: 192—1922. U. P. **Pályázat kihirdetése lelkészi állásra.** Siménfalvi egyházközségünkben lelkész-nyugalmaztatás folytán, a lelkészi állás üresedésbe jövén, arra ezzennel pályázatot hirdetek:

Javadalom: 1. 150 kalangya (26 kévés) buzából, 2. 151 kalangya (26 kévés) zabból, 3. 52 véka (20 literes) csőtengeriből, 4. 40 szekér fából, 5. 320 Leu készpénzből, 6. 1268 □-öl területü gyümölcsös és veteményes kertből (ez a régi papi belsőség), 7. 576 □-öl uj belsőségből, melyen uj modern lakás és melléképületek vannak, 8. 5 hold 1246 □-öl tagositott birtokból, 9. 40 napszámból és 10. a tagbirtokot a hívek szántják meg.

A pályázók kellően felszerelt folyamodásaikat f. évi junius hó 6-ig Lőrinczy István esperes urhoz Székelykeresztur, adják be.

Kolozsvárt, 1922. Május hó 15-én. *Ferencz József* s. k., unitárius püspök.

XVI. Sz: 207—1922. U. P. **Pályázat kihirdetés lelkészi állásra.** Várfalvi egyházközségünkben ürességbe jött lelkészi állásra ezennel pályázatot hirdetek.

Javadalom:

1. az egyházközség pénztárából évi 244 Leu, 2. 5 hold 800 □-öl szántóföld, 3. $^1/_2$ hold rét, 4. 1 hold gyümölcsös és veteményes kert, 5. 300 □-öl veteményes, 6. 4 öl tüzifa beszállitva, 7. állami fizetéskiegészités, 8. 3 szoba, konyha, kamarából álló lakás és gazdasági épületek.

A pályázók kellően felszerelt folyamodásukat f. évi junius hó 25-ig adják be Lőrinczy Dénes esperes úrhoz, Torda.

Kolozsvárt, 1922. május hó 22-én. *Ferencz József* s. k., unitárius püspök.

Nyomatott „Korvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca)17. sz.

XXXII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1922. julius. 7. szám.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY | Szerkesztő: PAP DOMOKOS

Előfizetési ár: Egész évre 20 L. Magyarországra: 26 L. Egyes szám ára 2 L. Akik a 20 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitói-díj 100 L. Minden pénz **Gálfi Lőrincz** egyleti pénztároshoz küldendő Clujra (Kolozsvárra).

A szerkesztő asztaláról.

Petőfi lelke visszaszáll Erdély bércei közé és megszenteli még a fűszálakat is. A néplélek fölébred álmából és látni fogja miként kell szeretni a hazát. A székely virtus ismét fölpezsdül és megérti a segesvári hős szavát és tudni fogja, hogy Isten őt csodás nagy dolgokra teremtette, melyekért élni szép, meghalni dicsőség.

Mint a hidegviz a megfáradt embernek, olyan a messziről való jó hirhallás, mondja a szentirás. Az unitáriusság most tele van várakozással, mert jőnek távolban levő testvérei, hitrokonai, barátai. Jó hirt hoznak bizonnyal, hisz azért jőnek, hogy elmondják a jó hitrokonok szives köszöntését. De bizony ellesznek fáradva a nagy és hosszu út sok viszontagsága miatt. Reméljük és minden unitárius jó szivvel akarja is, hogy itt kipihenjék fáradságukat, felüditsék lelküket, ami szeretni tudó hiveink között. Virággal és szivünk pálmaágaival fogadjuk őket!

A férfi és nő lelke jól vezényelve olyan tökéletes harmóniát teremt, amilyent az orgonaművész és az orgona. A női lélek telve van mindenféle mély és magas, éles és szelid, merev és reszkető, rideg és érzelmes hanggal. A művésztől, vagyis a férjtől függ, hogy a sokféle hangból, melyek szólnak és milyen harmoniában. Aki sokszor hall hamis hangot, gondoljon utána, mikor rontotta el a sípokat és siessen megtanulni e nemes hangszer, a női lélek kezelését.

Ha az erkölcstanod azt tanitja, hogy légy rideg, tisztában lehetsz, hogy az az erkölcstan rossz. Ha a vallásod azt rendeli, hogy semmi vigságban ne végy részt, bizonyosra veheted, hogy az a vallás hamis.

Nagys. Helemen dayn
Tanárunnak
Helyt - Kent egyházm.
25

„Arról ismernek meg. . .“

Az emberek közt sokszor szóbeszéd tárgya, hogy ismerem ezt az embert erről vagy arról a tulajdonságáról, szokásáról, magatartásáról, cselekedetéről s ez az ismertető jel sokszor előnyére, de igen sokszor hatrányára szolgál az illetőnek.

A keresztény ember részére Jézus Krisztus egy igen előnyös és az embert mindig felemelő *ismertető jelt* hagyott örökségül, midőn azt mondotta: „Arról ismernek meg mindenek, hogy az én tanitványaim vagytok, ha egymást szeretitek.“

Ebben a még szeretetlenségben, gyűlölségben tülekedő embervilágunkban ugy szeretném ezt a szép és felemelő *ismertető jelt* minden keresztény embertársam szivébe vésni, de ha ez tőlem nagy, vagy hiábavaló kivánság, akkor csak minden unitárius és velünk rokonszenvező embertársam, testvérem szivébe.

Szeretném és óhajtanám azért, mert az unitáriusokról amúgy is azt tartják, hogy ők hamar felismerik egymást s erre az *ismertető jelre* most, ma, a közeli időkben nagy szükségünk van. Zsinatra készülünk, hol Isten jóvoltából örömteljes találkozást remélünk. Örömünk teljességét fokozza az az igéret és kilátás, hogy Amerikából, Angolországból unitárius hitrokon testvéreink hozzánk jőnek, hogy velünk, akikkel egyek hitben, szeretetben és testvériségben, kezet szorítsanak, hogy akiknek eddig a távolról éreztük keblük értünk való dobogását, most közvetlenül dobogó keblükre öleljenek, hogy akik eddig távulról nyujtották felénk a segitő kezet, mi azt most hálás szeretettel megszorithassuk s halljuk a prófétai biztató szót: „*A jobbkezedet fogom és azt mondom ne félj,*“ (Ézs. 41. r. 13.)

Annyi keserüségünk után, ha a mi sorsunk örömre fordul, ugy-e be kell hogy töltse szivünket az a legfelségesebb ismertető jel kiáradása, hogy egymás szeretetében, kedves vendégeink várásában, fogadásában egyesülünk.

Ám zugjon körülöttünk népek, fajok, nemzetek, országok között a szeretetlenség, a megérteni nem akarás, nem tudás áradatja, mi abban a szent meggyőződésben emelkedünk magasra a zugó áradat fölé, mint a bátor pilóta a repülőgépe ivelésében, hogy ha az ember igazán megakarja találni az igazi rendeltetését, nekik az alant járni szeretőknek, akaróknak is előbb-utóbb követniök kell minket s úgy kormányozni az emberi haladás, boldogulás gépjét, hogy ne kelljen leszállani folyton mind alább-alább a zürzavaros rétegekbe, hanem felemelkedni oda, hol tisztultabb emberi elmék, világrégiók zengik, harsonázzák a soha el nem muló, meg nem semmisülő ige igazságát: *Arról ismernek meg. . .* Készüljünk meleg unitárius érzéssel s igazi unitárius öntudattal ehez a szép ünnephez.

Ürmösi József.

Petőfi Sándor esztendeje.

Ennek az esztendőnek utolsó éjszakáján lesz kerek száz esztendeje, hogy a legnagyobb magyar dalköltő megszületett. A hálás nemzeti kegyelet ezért ezt az esztendőt a Petőfi emlékének szenteli.

Mint csaknem minden nagy ember, Petőfi sem palotában pillantotta meg a napvilágot: egy kiskőrösi mészáros nádfödeles kis házikójában született. Csak 26 esztendőt élt, lázas, nyugtalan és nyughatatlan életet. Ugy rohant át rajta a halhatatlanságba, mint a mesebeli táltos-paripa: parazsat nyelt és tüzet fújt, rugta a port és táguló orrlikakkal szítta a korláttalan szabadság éltető levegőjét, pillanatok alatt járta be a végtelent s Képzeletország csodás kincseivel megrakottan tért haza fiatal gazdájához, az elátkozott királyfihoz, a mindenkitől elhagyott, társtalan szegény magyar nemzethez, hogy elmondhassa: „Ha nem születtem volna is magyarnak, e néphez állanék ezennel én. Mert elhagyott, mert a legelhagyottabb minden népek közt a föld kerekén.“

Mit hozott ez a szeretet nekünk? Érdemes rajta elgondolkozni a századik évforduló alkalmából. Hozott először is nemzeti önérzetet és büszkeséget, a küzdelmekhez és megpróbáltatásokhoz erőt és önbizalmat. Nem, nem vagyunk már társtalanok. Erőnk a megpróbáltatás, bizalmunk a magunkban való hit s rokonaink — rokonaink a Hadak útjának mindentlátó, mindent megértő és semmit el nem felejtő csillagtábor. S hozott, hagyott ránk örökéletü költeményeiben olyan örökséget, melyet százmilliós nagy nemzetek is irigyelve irigyelhetnek s amelyekért az emberiség nagy asztalánál mindig tisztelt, becsült és csodált név a magyar.

Mert ez a lobogó szemü gyerek-ember az ő 26 esztendejének

csodálatos termékenységével a legnagyobb csoda. Iskoláit be sem fejezhette s 16 éves korában már katonának űzi balvégzete. Silbakol és sepri a kaszárnya udvarát s közben majd kiköpi a tüdejét. Kiszabadul s ujra diákoskodik, de lelkét már eljegyezte magának a halhatatlanság, nincs nyugta, kinőtt az iskolából, színésznek csap föl, verseket ir, újságot szerkeszt, emésztő tűz égeti és űzi, hogy Bolond Istókként bekóborolja a két magyar hazát éhesen és rongyosan, de fanatikus profétai hittel a maga és nemzete küldetésében. Járja és dagasztja a nyomoruság sarát, de teste-lelke érintetlenül szűz marad minden piszoktól. Egy új Krisztus lakik ebben az országos csavar-

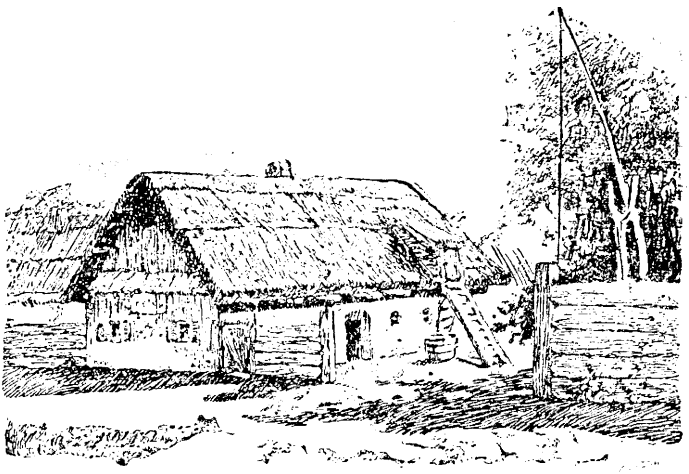

Petőfi szülőháza Kis-Kőrösön

góban, a világszabadság, az emberszeretet, a faját megváltó önfeláldozás vértanuhalált lihegő apostola. S a megóhajtott és megálmodott halál nem késik: a segesvári csatasíkon egyszerre úgy eltűnik a szemünk elől, mint Ilyés próféta. Hiszékenyebb kor s megértőbb nemzedék talán még a tüzes szekeret is látta volna.

Eljön az idő, hogy azt is fogjuk tán látni, mert Petőfivel nem lehet betelni, mert Petőfi a távolság ködében egyre nő. Most eszmélünk csak rá, hogy Petőfi nem hiába jött közénk meghalni, nem hiában volt életében csak egyszer igazán boldog, itt közöttünk Kolton, nem hiába szerette úgy a székelyt. Petőfi, a világirodalom Petőfije elsősorban a miénk, ide Erdélybe szakadt magyarságé. Verseskönyve a mi második bibliánk. Olvassuk, hogy méltók és érdemesek lehessünk erre a mi érettünk megdicsőült nagy szeretetre, amely, aki bizony mondom tinéktek:

„Az Istenség szent levele,
Melyet leküld magas kegyében
Hozzátok, gyarló emberek,
Amelybe örök igazságit
Saját kezével irta meg.“

Pálffi Márton.

* * *

A halhatatlan költőnek, a mi nagy Brassaink tisztelő barátja volt. 1847-ben, midőn Petőfi Kolozsvárt meglátogatta, fölkereste Brassait. Együtt járták be a város nevezetes helyeit. Brassai vezette be a költőt az Uri Kaszinóba. A kaszinó látogatói diszes névsorának egyik legfényesebb lapja, ahol a két világhirü férfi neve egymás mellé ke ül. Petőfit a „Honderü“-ben megtámadták, Brassai tollat vett és Petőfi védelmére kel, mert tapintatlanul minden számában támadja a költőt, holott tudhatná, hogy a közönség azt nem osztja, nem is helyesli. „Mindnyájunknak jogunk van bántalmat érezni — irja Brassai, — azon zsarnoki rosszalással, mellyel ön a „Hazánk“ szerkesztőjét oly nagy hévvel megtámadja, hogy Petőfi leveleinek lapjába helyet adott. Mint tudjuk, az olvasók ebben sem vesznek részt a „Honderü“ véleményében.“ A Honderü és szerkesztője bizonnyal szivesen visszacsinálná hibáját, ha ilyesmi embernek lehetne. Brassainkra ujabb fényt derít ez a csekély szolgálat a nagy Tyrteusért.

NŐK VILÁGA

Az „Unitárius Nők Szövetsége“ ujjáalakult.

Szeretet és együttérzés, egymásból folyó lelki működés, melynek buzogó forrása a jósággal teljes női sziv. Ilyen szivek, megértő női lelkek gyültek össze, hogy általuk ujra életre pezsdüljön hosszu, dermedt álmából a kolozsvári „Unitárius Nők Szövetsége“. 1922. jun. 15-én ujra megalakult a szövetség, melynek célja összetartásban munkálkodni mindazokban, mivel mi gyönge nők is Isten országát épithetjük.

A gyülés ujra elnökül választotta Ferencz Józsefnét. Ügyvezető alelnökök lettek: Dr. Boros Györgyné, Fangh Erzsébet. Főtitkár: Ürmösi Károlyné. Titkár: Abrudbányai Ervin. Pénztáros: László Gyuláné. Választmányi tagok lettek a jelenlevők mind: Boros Dódi, Dávid Albertné, Dr. Geley Józsefné, Dr. Gyergyay Árpádné, Dr. Hintz Györgyné, Dr. Kauncz Józsefné, Nagy Józsefné, Pálfy Mártonné, Szabó Rezsőné, Ütő Lajosné. Választmányi tagok továbbá a D. F. E. választmányában benntlévő nőtestvéreink mindannyian.

Ürmösi Károlyné főtitkár jelentését olvasta föl, melyben hangsulyozta a szeretet munkájára való tömörülést, mely igaz munka s

ezért mindig sikert biztosit. Örömmel jelentette, hogy a vidék megértette a hívó szózatot s már is intenziv munka folyik. Kifejezte, hogy unitárius nőink egyikének sem fog kisebbségére válni, ha őszinte megértéssel, együttérzéssel vesznek kezükbe oly munkát, melyet sikeresen csak nők tudnak előbbre vinni. Ne legyünk közönyösek, mert a közöny a tett halála; ne féljünk, ne csüggedjünk, de törjük ujra az elhagyott ugarat bízó hittel, forró reménységgel s uj vetésünk majd bő aratást hoz számunkra, mert ha „Isten velünk, ki ellenünk!?“

A gyülést dr. Boros Györgyné vezette. Tárgyai voltak: Tagdij megállapitás. Amerikából és Angliából érkezett levelek fölolvasása. Külföldi levelezők válaszadással való megbizása. Angol és amerikai ideérkező hitrokonainknak adandó ajándéktárgy megbeszélése. Főtitkár révén a vidékkel kapcsolat létesitése. Az Urasztalának minden vasárnapon virággal való diszitése. További munkaprogramm megbeszélése, pld. unitárius nőinkkel dalárda szervezése stb. Vidékről bekerült szegénysorsu nőink nyilvántartása és munkával való fölkarolása. Unitárius betegek látogatása s szükség szerint élelemmel való ellátása a kórházakban. Itteni szegényeink segitésének módjai és alkalmai. Műsoros esték vagy délutánok rendezésének szükségessége a D. F. E. keretében. Végül: felszólitása összes kolozsvári unitárius nőinknek az „Unitárius Közlöny“ utján arra, hogy mind lépjenek be a Szövetségbe, mint rendes vagy pártolótagok.

Örömmel jegyezzük föl, hogy a jelenvoltak mind kivánnak résztvenni a szeretet munkájából, mit Isten áldása kisérjen.

Ürmösi Károlyné,
„Unitárius Nők Szövetsége“ főtitkára.

TŰZHELY MELLETT

Anikó.

A ház — hol a szép Anikó lakott — egyszerü sövény falakból készült. Régen volt az, még a nagyapa gyurta az agyagot hozzá s a nagyanya vájkolta annyi boldogsággal, mint amennyivel a paloták falai emelkednek. Azóta sokat rongálódott. A falak meggörbültek, a tető leereszkedett. A patak felőli része a földre ült volna már, ha hatalmas támasszal utjában meg nem állitják. A sok madárfészektől a szalma tető úgy át volt lyukgatva, mint a rosta. A csillagokat meg lehet számlálni keresztül rajtuk. Szegény Anikó, mióta apátlan árva, nem sokat javitgathatott rajta, az a kevés kereset, mihez nehezen juthatott, beteg anyjának orvosságra kellett. A ház körüli keritések összeomlottak, néhol egészen le volt szedve,

nagy részét tüzelésre használták fel. Nyáron, a nagy eperfa hatalmas koronájával az egész házat árnyalta, nem volt olyan árva, mint most, mikor csak lombtól fosztott ágaival vigyorog le a nyomor fészkére. Szegény Anikó mikor düledező házára nézett, mindig sirva fakadt. A füsttől feketült szalmafödél tele volt száraz falevéllel, úgy hasonlitott az életéhez, mintha ennek minden jelenése oda volna irva a ház fedelére, hogy mindenki olvashassa. Mint a megindult ruhát alig lehet folttal győzni, úgy kinlódott Anikó a falakkal is. Naprólnapra vájkolta, de az makacsul dobta le mindig magáról, mint ahogy a haldokló löki félre az utolsó orvosságos üveget. Anyja — mint minden beteg — nyughatatlan és követelőző. Szerette volna, hogy lánya mindig ágya szélén üljön, majd különös ételekre vágyott, mit a kevés napi bérből előállitani nem lehetett.

— Hejh, ha szegény apád élne, minden máskép' lenne.

Pedig ki tudja, jobb lenne-e?

Szép Anikó szeme beesett már a sok sirástól, fekete karika képződött árkába, gyönyörü keretként a mindig könnycseptől nedves fekete szemeknek.

A sok szenvedés mellett most újabb gond előtt áll: vége a napszámoknak. Jön a tél, a hideg, a dermesztő, a zuzmarás világ s még fája sincs. Egy-egy szekér ágat kapogat tavaszi napszámért. Ilyen az ő egész lánysága. A jelen gondján összeomlik minden szép reménye.

Abban a kis faluban — hol Anikó lakott — hatalmas gyár állott. Magasba nyuló kéményei, felkiáltó jelként állottak: ember itt munka vár, ide siessetek. A turbinák egyhangú halk moraja ide hallatszott s Anikó annyiszor hallgatta.

— Ha ő is bejuthatna oda, mennyire megváltozna életrendje. Egy alkalommal kinálkozott a szerencse, de az anyja akkor lett beteg s helyét mással töltötték be.

Most este is ezen gondolkozik, mikor anyja ágya szélén ülve tartja a tányért, hogy a beteg egyszerü vacsoráját elfogyassza, mikor nyilik az ajtó s bekacag rajta a mindig jókedvü Tamás Erzsi.

— Jó estét! Mit dolgoztok. Üzenetet hoztam Anikó. Zsuzskó felmondott s helyébe téged vesznek fel. Reggel hét órakor megyünk, légy készen.

Amikor Erzsi benyitott, szép Anikó ajkán egy mosoly jelent meg s ez a hirtelen jött örömre most is ott ül, mintha megaranyozni akarná azt a könnycseppet, mely arcán végigpereg. Az öreg asszony is leteszi kezéből a kanalat s csak ezt ismételgeti:

— Oh istenem, istenem...

Szó nélkül áll fel Anikó, lábai reszketnek. Rakosgatni kezd, de minden kihull kezéből. Mikor végre mégis sikerült a kis szobát rendbehoznia, eszébe jut Erzsi szava:

— Hét órára légy készen.

— Igen. Hát én most mit vegyek fel?

Előszedegette vékony ruhadarabjait, hosszan elnézegette, próbálta egyiket a másikhoz. Foltokat rakosgat, s míg vékony ujjaival szaporán öltöget, a gondolat mintha nem is figyelne a kéz mozdulataira, merész számtani müveleteket végez. Mennyit kap egy napra, mennyi jön egy hónapra. Mi lesz a kiadás, mi marad meg. A nagy művelet végén a számadás óriási többlettel zárul, pedig buza, hus, ruházat minden fel van véve.

Éjfél felé jár az idő, Anikó fáradt már, de lefeküdni még sem tud addig, míg megspórolt tőkéje sorsát el nem intézi. A lámpa füstjétől megfeketedett gerendára tekint, melyet lemosni már nem lehet, legfölebb fehérre meszelni. A lámpa apró korma uszkál a szoba fülledt levegőjében, sokáig elnézi azt is, aztán eszébe jut, hogy nincs petroleum, siet eloltani. Igen. A gerendák, a falak, a belső, minden, de minden gyenge. A megmaradt összegből a házat fogja rendbe tenni.

S ime egyszerre kiegyenesednek a falak, kitisztul a gerenda, cserép váltja fel a füstös szalmafödelet. Nagyot ásit, ruhástól dől ágyára. Elalszik. Magas nyitott ablakokba könyököl most, melyeknek csipkefüggönyeit fujdogálja a szél. Virágokat helyez cserepekbe, s öntözgeti őket. Aztán beteszi az ablakot, fölhasogatott fából tüzet éleszt, ekkor hirtelen egy szikra kipattan, belekap fátyoiruhájába, lángot vet, s ő ijedten segítség után kiáltoz.

— — — — — — — — — — — — — — —

Harangkongás, trombitaszó veri fel a kis falu alvó népét. Ijedten ugrálnak fel az emberek, nehány perc mulva tele van az utca s ijedten kérdezgetik egymástól: ki ég? Egyelőre mindenki saját portájára néz, figyelmesen körüljárja s mikor veszélytől már nem tart, keresi másfelé a tüzet. Lószekerek rohannak végig a falun, s a szekeren ülők kiáltozzák:

— A gyár ég, arra felé igyekezzenek.

— — — — — — — — — — — — — — —

Fölriad álmából a zajra Anikó, s mikor az utca lármájából érthetőn jut füleihez a szörnyű valóság, ájultan esik össze. Szegény beteg anyja nagynehezen feltápászkodik, odatántorog hozzá, simogatja homlokát, arcát csókolgatja:

— Leányom, leányom ég a gyár.

— Nem, nem a gyár anyám, a házunk, a csipkeruhám, a függönyök, jaj hogy lángol, ne hagyjanak anyám... **Ütő Lajos.**

Szivemet hozzád emelem... női imádságos könyv (irta dr. Boros György) 3-ik kiadása lényegesen bővitve közelebbről meg fog jelenni. Kapható lesz egyszerü kötésben, kézi festéssel, legdiszesebb kiállitásban, teljes vászonkötésben, aranyozva, fölirással vagy teljes bőrkötésben művészi kivitelben.

Miért jőnek az amerikai követek hozzánk?

Folyó évi május 20-án az erdélyi unitáriusok Bostonban, az Amerikai Unitárius Társulat évi gyűlésén sok száz unitárius hittestvér lelki szeme előtt voltak. A Társulat remek elnöke dr. Eliot az ideküldendő képviselőket bemutatta a nagygyűlésnek a következő beszéddel: Szándékozunk a közelgő nyáron egy másik csapat képviselőnket kiküldeni, hogy a szellemi megerősités izenetét vigyék a gyülekezetekhez és biztositsák a sorsok iránti atyafiságos érzésükről és pedig: Cornish Craig Lajos, Perkins Palfrey és Speight E. B. Harold testvéreinket.

Az Amerikai Unitárius Társulat nevében és a rámruházott megbizás erejénél fogva én ezennel kiküldöm önöket, hogy vigyék el ami szeretetteljes üdvözletünket és ama kijelentésünket, hogy mi kötelezettnek érezzük magunkat arra, hogy a legjobb indulattal igyekezzünk lenni ami lesújtott és nyomorban levő erdélyi hitrokonainkért. Az önök föladata sem nem politikai, sem nem kereskedelmi, sem országhatárok vagy a faji viszonylatok kérdésének vizsgálása. Az önök feladata a keresztény testvériség és szolgálat. Kérem adják át a mi üdvözletünket a püspöknek, a magyar unitárius egyház Tanácsának és amennyire lehetséges minél több egyházközségnek, melyeket meg fognak látogatni. Tanácskozzanak a lelkészekkel és az egyházközségek tisztviselőivel, valamint a budapesti egyházzal. Buzditsák az egyházközségeket, hogy saját jövedelemforrásaikat igyekezzenek gyarapitani és bátorsággal, bizalommal folytassák és valósitsák meg iskolaügyi és vallásos feladataikat s egyben biztositsák őket ami lankadatlan barátságunkról.

Adjon Isten önöknek kegyelmet és erőt, hogy ezt a megbizást megfelelő figyelemmel és buzgósággal teljesithessék s hogy egyben megvalósithassák azt a célt is, amely saját lelkök és szivök előtt lebeg s azt buzditja.

A **vallások jövője**, Gálfi Lőrincz theol. tanár felolvasása a Dávid Ferencz Egylet kiadványai uj sorozatában megjelent, ára 2 leu. A D. F. E. fiókjainak 30 példányt 50 leuért bocsát rendelkezésére az Egylet. Értékes és figyelmet keltő tanulmány. A d-. Brassai Jövő Vallása eszméjéből indul ki. Fejtegeti, mily veszélyes helyzetbe jutott a vallás s mégis bizó lélekkel mutatja ki, hogy a vallás a maga isteni lényegében örök és változhatlan. A jövő vallásainak feladata lesz, hogy enyhitsék a szenvedést, erősitsék a gyengét, védjék az igazságot, segitsék a müvelődést. Melegen ajánljuk e kis füzetet minden gondolkozónak.

Egyházi és egyleti élet.

Dr. Csongvay Lajos 25 éve köri gondnoka a marosi egyházkörnek. Együtt élt és együtt érezett a papi, tanitói karral és a hivek seregével. Szava gyújtó, szive áldozó volt. Akarta és cselekedte, hogy jó rend, jó iskolázás és tiszta hitélet legyen a rábizottak között. Üdvözöljük és kivánjuk, hogy vezessen még számos éven át.

Dávid Ferencz korát fogja ünnepi diszbe öltöztetni és bemutatni a Dávid Ferencz-Egylet. A zsinat alkalmával vasárnap délután lesz a diszközgyülés. Vetitett képekben bemutatjuk Kolozsvárról, Tordáról és máshelyről azokat az emlékeket, amelyek a Dávid Ferencz életével és működésével kapcsolatban voltak. Pap Domokos főtitkár fogja tartani a magyarazó előadást. Kelemen Lajos választmányi tag bemutatja azokat az urasztali készleteket, melyeket Dávid Ferencz használt. Alkalmi megnyitót tart báró Petrichevich Horváth Kálmán elnök, rövid tájékozót az Egyletről dr. Boros György ügyvezető-alelnök, a Nőkszövetségéről dr. Boros Györgyné és Fangh Erzsébeth alelnökök, alkalmi költeményt Ürmösi Károlyné a Nőksz. titkára. Zene- és énekszámok is lesznek, de igen érdekes lesz a külföldi vendégek egyikének beszéde Dávid Ferenczről. A magyar beszédeket angol szövegben kiadjuk s az angolt a helyszinén tolmácsoljuk.

A kuruc-dallam kiállotta a próbát fényesen. Pünkösi vasárnapján a kolozsvári templom székeire ki volt osztva Pálfi Márton „Én uram Isten...“ kezdetü éneke. Az orgona mellett levő tanulók begyakorolva énekelték és az egész közönség együtt ment velök már a második versszakban. Üditőleg hatott a lelkekre és kivánták ismétlését. (A szöveg közölve „Unitárius Közlöny“ 4-ik sz.)

Unitárius leányotthonunk a Dávid Ferencz-Egylet szivéhez igen közel van. Lapunk az „Unitárius Közlöny“ vetette föl az eszmét először. Most már a Dávid Ferencz-Egylet belépett az Otthon alapitói közé 4000 leuval. Akik érdeklődnek leánynevelésünk iránt, háládatos munkát végeznek, ha a Dávid Ferencz-Egylet alapitványát bármily csekély összeggel gyarapitni sziveskednek.

Az amerikai testvérek mindjobban lelkesednek az innen kapott üdvözlő és tájékozó irások hatása alatt. Április 22-ről szól a pittsburgi Mason Walter urtól Fogarasba Árkosi Tamás lelkésznek és viszonozzák üdvözletüket. Ott az iskolás kis gyermekek hozták össze filléreiket, „megvonván maguktól némely megszokott élvezetet“, hogy a fogarasi gyermekeket segithessék. Sardra Place Károly lelkész küldi nagyrabecsülését és örvend, hogy ők is belekapcsolódhattak a mi dicső multunkba. Milton város lelkésze Stebbins Roderic, Segesvárra Nagy Béla lelkésznek igy válaszol: „Szeretném, ha megéreztethetném Önökkel azt a meghatottságot, mellyel mi, miltoni első

unitárius egyházközség tagjai, a messzi távolból jövő levelöket vettük s mellyel családjának s hiveinek dr. Boros tanár utján megküldött fényképét szemléltük s szellemi tartalommal gazdag levelüket olvastuk. Mi csak nagyon keveset teszünk Önökért, de végtelenül boldogok vagyunk, hogy ezt megtehetjük. Fogadják ezt jeléül meleg érdeklődésünknek és annak az óhajtásnak, hogy minél szorosabb rokonságba juthassunk Önökkel. Tegnap estve gyülésünk volt, melyen a magyar unitárius egyházról szóló előadást hallgattuk végig, az ön családjának és hiveinek fényképét mutattuk be. A vetitőgépet éppen kisebbik fiam kezelte. Gratulálni lehet szép családjához. Nekem csak két nagy, már férfivá lett fiam van, igy megtudom érteni a szülő boldogságát. Reméljük, hogy az a küldemény egy kissé enyhiti fog Önök helyzetén és Önt képessé teszi, hogy a mindnyájunk előtt annyira kedves vallást hirdethesse. A jövő nyáron Angolországban leszek s örvendenék, ha ott levelét kaphatnám. Szives üdvözlettel Stebbins Roderic."

Az uj papot fogadják. Sinfalván, ebben a nevezetes unitárius egyházközségben Arkosi Tamás beköszöntő uj lelkészt minden olyan megtisztelésben részesitették, amilyent az uj papnak kiszokott szolgáltatni a gyülekezet. Szt.-mihályra sok szekér és nagy sereg hive elébe ment és kisérte a sinfalvi templom előtt diszelgő diadalkapuig. Ott a gyülekezet megbizottja melegen üdvözölte, a vidéki és távoli papság barátilag köszöntötte. A templomi ünnepen bőven volt cserfalomb, virág és örvendező sokaság. Lőrinczi Dénes esperes szép szavakkal köszöntötte, Ádámossy Gábor köri jegyző a püspöki kinevezést olvasta föl és Árkosi szépen és ékesen magyarázta meg a próféta szavai alapján, hogy mi hozta őt az Aranyosvölgyébe szülőfaluja szomszédjába, dr. Boros György főjegyző az egykori kedves tanitványt a szeretet melegségével iktatta be az egy Isten tiszteletére, Jézus követésére és az embereknek szeretettel nemesitésére. Ezután következett egy uj és nagyon kellemesen ható jelenet: az uj papot fogadta a köri papság. A virággal boritott urasztal körül állottak az esperes vezetése alatt és Kovács Imre bágyoni lelkész köszöntötte a papok és tanitók nevében szép beszédben. A testvéri kézszoritás mindenkit arról győzött meg, hogy ez a baráti és szolgatársi eljárás egészen odatartozik sőt megható befejezője a különben is ünnepies beiktató aktusnak.

Uj Dávid Ferencz-Egylet. Alsófelsőszentmihályon — áldozócsütörtök délutánján vallásos összejövetelt rendezvén — 60 taggal megalakitottuk a D. F. Egyletet és annak kebelében a Nők Szövetségét. Miután Egyletünknek nem kivántunk felekezeti jelleget adni a község minden lakosának bevonása érdekéből: egyetértve a helybeli magyar felekezetekkel, az elnökséget és választmányt nőkből és férfiakból egyenlő arányban állitottuk össze a következőképpen: Elnök: Gálfi András unitárius lelkész. Alelnök: Papp

Andor református lelkész. Jegyző: Vén Ilus ref. tanitónő. Pénztáros: Szentgyörgyi Aladár. A választmány tagjai: 12 férfi és 12 nő. A Nők Szövetségének elnöke: Gálfi Andrásné; jegyzője Dumáné, Fűzi Aranka unitárius kántortanitónő; választmánya a D. F. Egylet választmányának nőtagjai. Melegen köszöntjük a szentmihályfalvi D. F. E.-et és az uj lelkészt Gálfi András nejével együtt, akiknek sikerült Szentmihályon békességet és hitéletet teremteni.

A toroczkói D. F. E. ifjusági egylete. Péterfy Gyula toroczkói igazgató-tanitó és énekvezér olyan oldalról mutatkozott be julius 18-án, amelyről eddig nem ismertük. Szindarabot irt és előadatta a toroczkói D. F. egyleti ifjakkal. Toroczkó régi dicsőségét, a bányászéletet dolgozta föl, egy álomban, négy képben. A bányászcsaládok egyik tagja a nyolcvanéves öreg unokáinak elmeséli a toroczkói bányászok multját, nagy harcaikat a vasérccel és az uralkodni akaró Toroczkay-családdal. Ezután álmában látja ujra a régi boldog időket, a munkát, a családoknak gazdagodását, a székely tanulóknak a toroczkói néppel szerencsés összeházasodását. Lakodalmi jelenetet sző belé, amit festőivé tesz a szép toroczkói viselet. Megható volt a bányászok buzgó vallásossága és kitartása az egy Isten hit mellett. Unitárius énekeink pompásan voltak felhasználva bányász jelmondatoknak a bányába leszállás alkalmára. A toroczkói Dávid Ferencz ifjusági Egylet olyan kiváló sikerrel adta elő a négyfelvonásos szinjátékot, hogy ha a helység alkalmasabb lett volna, bármely vidéki szintársulattal versenyeztek volna. Gratulálunk a szerzőnek és tanitványainak. Köszönjük, hogy a színpadon oly jelesen tudták érvényesitni a munka dicsőitése és a mult megbecsülése mellett a hitet és a tiszta erkölcsöt. Ez a szinjáték sok-sok éven át megismételi Toroczkó régi bányász-dicsőségét.

A sz.-udvarhelyi Unitárius Nők Szövetsége szép dolgot valósitott meg. Egy elszegényedett asszony részére az unitárius nők 30-an felajánlották az ebédet és özv. Demeter Albertné a tél óta nem lát szükséget, inséget, sőt most már egészen jóra fordult sorsa. A nemes szivek pedig örvendeznek, hogy ők is tehetnek a nyomor enyhitésére valamit. — *A sz.-udvarhelyi egyházközségből* jelentik, hogy az egyházközség közgyülése Németh Albert, miniszteri tanácsos p. ü. igazgató afiát nyerte meg a gondnoki állásra, ki az unitárizmusnak egyik legagilisabb hive. Mindjárt gondnokká történt megválasztása után Bölöni Vilmos lelkésszel együtt, sorra látogatták az egyházközség minden egyes tagját. Gratulálunk a lelkeket összeforrasztó nagy munkához!

A **marosköri D. F. Egylet** is ujra megkezdette müködését junius 20-án. Elnök: dr. Péterfi Áron ügyvéd, alelnök Rédiger Géza lelkész, titkár Pap Gyula lelkész.

1912-ben az „Unitárius Közlöny" szerkesztője ezt kérdezte: Unitárius leányotthont csináljunk-e? Van-e szükség rá?

Milyen munkaköre legyen? Ezekre a kérdésekre választ kérünk és várunk minden lányos szülőtől és mindenkitől, aki az unitárius családok jövője iránt érdeklődik. A XX-ik század első tiz esztendeje megteremtette a fiuk otthonát: a két gymnasiumot. Megható áldozatkészség nyilvánult szegények és gazdagok között. Itt az ideje, hogy gondoljunk immár leányainkra. Hol vannak a jóltevők? Ki lesz az első Koncz vagy Berde?

Bartók Géza volt várfalvi lelkész Magyarpolgárdiban már elfoglalta szószékét. Ott fogják tartani a köri közgyülést. Az uj állásban békés munkásságot kivánunk.

A vak fiu javára lapunk 6-ik számában nyugtáztunk 140 leut. Ujabban adakoztak: Tana Sámuelné De Jonge Virgione urnő Segesvár 20 l.; Halmágyi Gábor Brassó 20 l.; dr. Pogány Sándor 20 l.; dr. Fekete Sándor orvos Kolozsvár 100 l.; Kovács Elek tanitó és neje Szovát 10—10. l.; Kovács Béla lelkész Ikland 10 l.; özv. Szakács Károlyné, Benke Elek Székelyudvarhely, Bartalis Boriska Mezőkölpény 10—10 l. A jó szivektől eddig 360 leu a szegény vak fiunak. Reméljük, hogy az ezer leu befog gyülni.

Iklandról. D. F. Egyletünkben márc. 12-én és április 2-án tartottuk III. és IV. felolvasó ülésünket. Mindkét alkalomból egyh. énekek és a helyi lelkész imái emelték a lelkeket Istenükhöz. Felolvasásokat tartottak: Lőrinczy Dénes ny. lelkész 1, Török János tanitó 2, Kovács Béla lelkész 2 alkalommal. Szavaltak: Nagy Lajos, György Ida, Mihály Anna és Ifj. Kilyén László. Minden alkalommal egyh. ének zárta be üléseinket. Utolsó ülésünk alkalmával egy gyüjtőiv bocsáttatott ki egy *„Dávid Ferencz-alap"* létesitése ügyében, melyre 160 leu gyült össze. E helyről is hálás köszönet az adakozóknak. F. év május 25-én d. u. iskolás és konfirmált növendékek számára majálist rendezett a helyi lelkész és tanitó, melynek rendeltetése volt nehány ünnepélyes óra szerzése. Zeneszó melletti kivonulás után kezdetét vette a tánc, mit követtek a mulattató számok: verseny és zsákbafutás, lepényevés, szavalat stb., melyek a gyermeki lelkeket örömben részesitették, igy a tulajdonképpeni cél, az ifjuság lelki és testi nevelése fejlesztődött ez által is.

Torockó gazdag klenodiumait Kelemen Lajos tanár az Unitárius Irodalmi Társaság toroczkói gyülésén bemutatta a templomi gyülekezetnek. A gyönyörü kelyhek, poharak, tányérok, kannák és teritők meglepték a jelenlevőket, kiket Kelemen tanár az ő kiváló szaktudásával igen nagy hálára kötelezett.

Dr. Gelei József tanár az U. I. T. fölkérésére a Székelykő tetején előadást tartott e rendkivül érdekes messzelátó geologiai formálódásáról. A tudós tanárt hálásan méltányolták hallgatói.

Torna- és vivóvizsga volt Kolozsvárt junius 11-én nagy közönség élénk érdeklődése mellett az unitárius kollegiumban. László

Gyula tornatanár most is szép sikert mutatott föl pompás hangulatban levő és jól iskolázott tanitványaival. Kellemes látvány volt a leánytanulók csoportja. A leányok is szépen oldották meg gyakorlataikat s nagy elismerésben részesültek. A versenyekre nem nagy számmal jelentkeztek, de sikeresen bonyolitották le. Nehány ifju meglepő kitartással és gyönyörü tornászfogásokkal mutatta be a testedzés előnyeit. A főversenyeken az I—IV. oszt.-ból első Szathmári János III., 2-ik Székely József II., 3-ik Almási András IV. Az V—VIII.-ból első Sándor Pál VIII., 2-ik Botár István VIII., 3-ik Gr. Horváth-Toldy Rudolf VII. Sulydobásban első Deák László 10·20 méterrel. A záróvizsgán nagy összeg jutalmat osztott ki dr. Gál Kelemen igazgató. László tanár 2913 leu gyüjtött összegből 40 könyvet, 13 érmet és 8 tisztelettárgyat szerzett a tanitványainak. Ferencz József püspök ur zárta be a jól sikerült vizsgát.

A magyarsárosi unitárius dalkör áldozócsütörtökön a hősök emléknapján műsorral ünnepélyt rendezett. Az uj daláida négy számmal szerepelt. Szereplése a nagy közönséget meglepte szép készültségével. Általános elismerést érdemelt. Elnöki megnyitót tartott Varga Andor községi jegyző. Felolvasást Miklós János ifj. tanitó. Szavaltak és dialogot adtak elő Szentgyörgyi Zsuzsika, Szekeres Marika, Tánczos Anna, Pataki János, Ökrös Lukács, Murvai Sándor, Székely József. Szavalók a legnagyobb dicséretet érdemelték ki. Mindenik átérezte költeménye tartalmát. Szivüket és minden erejüket odaadták a sikerért. Bezárót tartott Székely Tihamér lelkész. Mindnyájan kik ott voltunk, örültünk és gyönyörködtünk sőt csodálkoztunk, hogy rövid idő alatt mire képes az egyetértes és erős akarat. A nap sikereért a legnagyobb elismerés, köszönet illeti ifj. Miklós János tanitót és a dalárda minden egyes tagját. Sok hasonló jókat kivánunk. *yr.*

Datki egyházközségben Máté József és neje Baga Ilona az 1916. évi román betörés alkalmával elveszett urasztali és szószéktakarók helyett 1 szószék, 1 urasztali-, 1 kenyér- és 1 papiszéktakarót ajándékoztak 3425 leu értékben, továbbá az ujonnan beszerzendő harangalapra 1554 leut; a harangalapra buzgón adakoztak Szakács Péter és neje Kallós Anna 1000 leut, Kallós József ifj. 1000 leut, Bartha András, Plésa Demeter, Szabó József, Kádár József althévizi lakosok 400—400 leut, Szabó István peteki, Dancsa János 400—400 leut, Kozák György oltbogáti lakósok 46 leut, Kallós József idős 1000 leut és Kallós T. József és neje Korodi Mária 1000 leut. Összesen 8000 leut. Az adakozók meg is rendelték a harangot a resicabányai vasművektől. E nyilvános nyugtázás alkalmával is köszönetet mondok az egyházközség nevében az áldozatkész adakozóknak. *Szén Mihály,* lelkész.

Örökös alapitóink rendre szaporodnak, mert ma már egy unitárius sem kételkedik abban, hogy a Dávid Ferencz Egylet az

unitárius egyház termékeny élőfája, amely hasznos és izletes gyümölcsöt terem. Azt is tudja mindenki, hogy minél nemesebb a fa, annál több ápolást és gondozást kiván. Azok, akik legalább 100 leuval alapitói lesznek, a fát terebélyesebbé, gyümölcsözőbbé teszik. Aki egy év alatt 500 leut befizet, annak az „Unitárius Közlöny"-t állandóan küldi a D. F. E. Uj örökös alapitók (270—271). Felső- és alsósztmihályi egyházközség 241 l. (272.) Bedő József oklandi tanitó emlékére Bedő Miklós és neje 100 l.

Uj D. F. E. Junius 4-én Marosvásárhelyt is megalakult a D. F. E. Elnök: Csongvay Lajos ügyvéd, k. f. gondnok; alelnök dr. Sárkány Miklósné; titkár-jegyző Rédiger Géza lelkész; pénztáros István Lajos vasuti főtisztviselő. Az egyleti tagok száma 60.

A **marosköri unitáriusok** f. hó 20-án Marosvásárhelyt tartott egyházköri közgyülésükön fölemelő, megható ünneplésben részesitették Csongvay Lajos afiát felügyelő gondnokság nak negyedszázados évfordulója alkalmából. A papok, tanitók és egyházi tanácsosok szeretetük jeléül nevére urvacsorai alapitványt tettek. Az E. K. Tanács nevében Ferencz József püspök és dr. Boros György főjegyző küldöttek üdvözlő iratokat. A marosköri D. F. E. nevében dr. Péterfi Áron egyleti elnök üdvözölte az ünnepeltet költői szárnyalásu szép beszédben.

Köszönet. Egyházunk és a szülőföld iránti ragaszkodásuknak szép jelét adták Iszlai Ferenc gazdatiszt, Salamon Mária Kolozsvár, Fodor Ferenc volt törvszéki biró és birtokos Nagyölyves s ezenkivül Kis László gazdasági intéző Beresztelke, kik a harang javára 100—100 leut adtak. Az egyházközség tagjainak gyüjtése ezzel mintegy 8000 leu. Szabéd, 1922. május 30. Kelemen György lelkész, Székely Sámuel gondnok.

Nyilvános köszönet. A keresztény testvéri szeretet melegével mondok köszönetet egyházközségem nevében. Dr. Elekes Domokos ügyvéd, egyházköri jogtanácsos 200 leut adományozott egyházközségemnek, a megvásárolt kettő drb. harang árának pótlására, valamint S. Nagy Ferencz (ev. ref.) székelykereszturi vendéglős urnak 100 leu adományáért. Nagysolymos, 1922. május 29. Fekete Józsi, unitárius lelkész.

Anyja emlékére. Dr. Sárkány Miklósné 1919. szeptember 23-án elhalt édesanyja Horváth Miklósné sz. Fekete Ilka kuriai bíróné emlékére a marosvásárhelyi unitárius egyházközségnek templomi célokra egyezer leut adományozott. Örömmel jegyezzük fel.

Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután. Ez a cime a Dávid Ferenc Egylet egyik terjedelmes (196 l.) könyvének. A Dávid Ferenc 400-ik születése ünnepén adta volt ki 1910-ben. 24 közlemény tárja föl a multat és irányit a jövőbe. Irták: Angol unitárius, Borbély Ferenc, Borbély György, Borbély István, Boros György, dr. Carpenter Estlin J., Csifó Salamon, id. báró Da-

niel Gábor, Ferencz József püspök, dr. Gál Kelemen, Gálfi Lőrinc, Fekete Gábor, Kiss Sándor, Pap Mózes, Percelné Kozma Flóra, br. Petrichevich Horváth Kálmán, Szentmártoni Kálmán, Tarcsafalvi Albert, Varga Dénes, Vári Albert, dr. Wendte Károly. Ára 5 leu.

Régi dolgok. A Kozma-család kétszáz esztendő alatt teljesitett papi szolgálatot. Kozma Gergely szentgericei pap nagy szorgalommal gyüjtötte és irta az unitárius egyház történetét. Jegyzetei között találtuk papi munkálkodásának egy érdekes följegyzését. 1826—1833. aug. 6-ig „szenvedő felebarátait, kiknek fogaik orvosolhatatlanul fájnak, ezen kintól minden jutalom nélkül megszabaditotta". Hatszázra megy a feljegyzett nevek száma. Ugyanott 1825-től 1833-ig minden kertben megjelent és a vad törzsekbe nemes galyat oltott. Szentgerice és a szomszéd községek gyümölcsösét megnemesitette.

Nagy Frigyes idejében egy protestáns pap a szomszédfaluba ment prédikálni. Utközben egy házi nyul szaladt át előtte az úton. A lelkiatya a hunya alatt vitt bibliát, oly sikerrel dobta a jámbor nyul után, hogy az fölfordult s a lelkész nagy diadallal vitte magával, mint aki a papi tekintélyt mélyen megsértette azzal, hogy átszaladt előtte. Amde a nyultelep tulajdonosa beperelte s a papnak büntetést szabtak ki, mi ellen fölebbezett. Az ügy Nagy Frigyes király elé került, aki igy döntött: ezentul ha valamely pap a bibliával házi nyulat üt agyon, legyen az ő jogos tulajdona.

XI-ik Pius pápának három szolgája van, de főgondot visel rá egy öreg asszony. E nő negyven esztendeig hűséges társa volt a pápa anyjának. A biborosok nagyon megütődtek, hogy a Vatikánba nőt bocsátottak be. „Nő a Vatikánban, Szentség — szóltak. Ilyesmit az elődök soha meg nem engedtek maguknak." „Annál jobb, — felelt a pápa — legalább utódaink hivatkozhatnak precedensre."

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

XVII. Sz. 256—1922. U. P. **Pályázat kihirdetése lelkészi állásra.** Siménfalvi egyházközségünkben a lelkészi állásra ezennel ujabban pályázatot hirdetek.

Javadalom: 1. 150 kalangya (26 kévés) buza; 2. 151 kalangya (26 kévés) zab; 3. 52 véka (20 literes) csőstengeri; 4. 40 szekér fa; 5. 320 L. készpénz; 6. 1265 □-öl területü gyümölcsös és veteményeskert (ez a régi papi belsőség); 7. 576 □-öl uj belsőség, melyen uj modern lakás és melléképületek vannak; 8. 5 hold 1246 □-öl tagositott birtok; 9. 40 napszám és 10. a tagbirtokot a hivek szántják meg.

A pályázók kellően felszerelt folyamodásaikat f. évi julius hó 23-ig Lőrinczy István esperes urhoz Székelykeresztur, adják be.

Kolozsvárt, 1922. évi junius hó 24-én. *Ferencz József,* unitárius püspök.

Nyomatott „Korvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17. sz.

XXXII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1922. Augusztus. 8. szám.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY | Szerkesztő: PAP DOMOKOS

Előfizetési ár: Egész évre 20 L. Magyarországra: 26 L. Egyes szám ára 2 L. Akik a 20 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitói-díj 100 L. Minden pénz **Gálfi Lőrincz** egyleti pénztároshoz küldendő Clujra (Kolozsvárra).

Unitárius hitvallás.

— Kiadták az amerikai világi férfiak. —

Imádjuk az élő Istent, atyánkat és barátunkat.

A názáreti Jézus tanitványai vagyunk aki tanitója Isten szeretetének, mutatója az élet útjának.

Hiszünk az ember határtalan tehetségében és hisszük, hogy neki hatalmában áll a végnélküli haladás.

Hiszünk a szabadságban, a népjogokban és a törvényben, mert ezek biztositékai a haladásnak.

Segedelmért könyörgünk, hogy imádhassuk Istent őszintén és hogy embertársainknak szolgálhassunk hiven.

Állandóan törekedünk több igazság és több világosság után.

Dr. Ferencz Ákos.

1860—1922.

A munkaszerető férfiak sorából egy ismét kidőlt. Hullnak, egyre hullnak ők a legjobbjaink. Tisztesség, jó hirnév, munkaszeretet kiket jellemez, azoknak távozását, korai halálát nagy veszteségnek tartjuk, fájdalmas érzéssel kisérjük.

Igy jegyezzük fel e helyre *dr. Ferencz Ákos* nevet, ki 1922. év julius 20-án délután 2 órakor váratlanul elhúnyt.

Nyári nap delelő órájában — 12 órakor — hivatalában munkaasztalánál volt! Hivatalnoktársaitól kellemes beszélgetéssel vesz búcsut, otthonában gyöngéd szeretettel övéi között van s aztán csen-

desen pihenésre tér, majd szive nagyot dobban, hirtelen fellángol s gyorsan kialszik és aztán a csendes pihenésből örök álom lesz. Megpihent, meghalt . . . A pálya bevégződött. A véghatárnál állva, abból a pályafutásból gyászkeretbe foglalva kegyelettel emlékezünk.

Erdély „Athénjében" — Kolozsváron született 1860 julius 16-án. Itt is növekedett az unitáriusok jóhirnevü gimnáziumában, majd a Ferenc József egyetemet végezte. A gimnáziumban, mint az egyetemen a müvelt ifjuság mozgalmaiban mindig a vezetők között volt. Egyetemi végzettsége után az ügyvédi diplomát megszerezve, közhivatalt vállalt szülővárosában s a mult század 80-as éveiben szervezett „Népfelkelők" soraiban az 1884. év nyarán katonai kiképzésben részesült. 1893-ban a kolozsvári árvaszék ülnöki tisztségéből Kisküküllővármegye tiszti főügyészévé választatott s e tisztségét negyedszázadon át a legnagyobb odaadással töltötte be. Ez idő alatt ügyvédi irodát is tartott fenn.

A vármegye társadalmi életében tevékeny részt vett. Vallásának, egyházának ügyei melegen érdekelték s azokért mindig kész volt munkálni és áldozni. Az unitárius egyház főtanácsának ifjusága óta tagja s a dicsőszentmártoni egyházközségnek prezsbitere, majd tiszteletbeli gondnoka volt. 1904 évben nősült, feleségül véve Serényi Vilmát. Boldog házasságukat egy fiu és egy leánygyermekkel áldotta meg az Isten. Családi köre, földi menyországa volt . . . És e szép országnak ege borult most be. A beborult ég sötét felhői alatt gyászol Ferencz József ősz pátriarka fenkölt lelkü feleségével, az unitáriusok nagyasszonyával, s a főpásztori gyászban püspökével érez és könnyez résztvevő szeretettel az unitárius egyház a maga egészében. Az elárvult családnak legyen ez is vigasza.

Az egyházi szertartás után nagy gyászoló közönség kisérte a közkedvelt férfiu koporsóját a vasuti állomásra. Innen a halott Kolozsvárra vitetett, hogy szülővárosának temetőjében legyen örök pihenése.

Mi áldjuk *dr. Ferencz Ákos* emlékét s kegyetettel, részvéttel osztozunk elmaradt családjának szomoruságában. **Gvidó Béla.**

Szivemet hozzád emelem... irta dr. Boros György, női imakönyv 3-ik bővitett kiadása megjelent és kapható szerkesztőségünknél. A könyv kiállitása a müvészi igényeknek is minden irányban megfelel. Izléses lágy kötésben 30, jobb papiron 40, meritett papiron 50 leu; keménykötésben 65 leu, vászonkötésben jobb papiron 95 leu. Diszesebb vászonkötés aranydiszitéssel, tokban 105 leu. Diszkiadás meritett papiron aranymetszéssel müvészien festett táblával, tokkal 180-tól 210 leuig. Diszikiadás meritett papiron himzett táblával, tokban 180 leu. Diszkiadás müvészi bőrmunkával aranymetszéssel, tokban 260 leu. Diszkiadás antilopbőrben, valódi ezüstcsattal müvészi ötvösmunkával, tokban 400 leu, könyvárusoknál 30%-al drágább mindenik.

Angol és amerikai testvéreink látogatásának főbb mozzanatai.

Az idei nyáron is ünnepies érzést, bizalmat és reménységet hoztak körünkbe angol és amerikai hitrokonaink. Tervök volt minél több gyülekezet meglátogatása, de késve érkeztek. Bukarestben több napot kellett tölteniök s e miatt több helyet nem látogathattak meg.

Ezuttal négy kedves látogatónk érkezett, akiknek nevét és foglalkozását már mult számunkban jeleztük. Dr. Boros György egyházi főjegyző Bukarestben fogadta az érkezőket s az időhöz mérve rövid körútat tett velük Háromszéken és az udvarhelyi meg kereszturi kör nehány egyházközségében. Először Speight lelkészszel a társaságtól különválva meglátogatták Brassót, hol Kovács Lajos lelkész fogadta, majd Sepsiszentgyörgyöt és József Lajos esperes társaságában kocsin Kálnok, Kőröspatak, Árkos egyházközségeket. Az utóbbi helyen Végh Benjámin és Régeni Áron fogadták, majd átmentek Laborfalvára, hol Szentiványi Gábor gondnok vendégelte meg, majd Kökösre, hol Benedek lelkész szivességét élvezték. Estvére a társaság többi tagja is Brassóba érkezett autón, s igy itt szerencsésen elkerülték a prahovai leszakadt hid miatti ut végzetes gyötrelmeit. Julius 19-én autóval indultak Bölönbe, onnan Nagyajtára. Mindkét helyen nagy közönség várta a ref. lelkészekkel együtt, s mindenütt a határtalan szivesség. Estve indult Vargyasra a társaság s e miatt Ürmös megtekintését mély sajnálattal mellőzni kellett. Éjfélkor Vargyason csak egy ablak halvány fénye vigasztalta meg, a gondnoké, mert már lemondottak a reménységről. A kedves Kisgyörgy esperesnek az éjféli látogatók sem okoztak nagy aggodalmat. Kedves neje és leánya rövid félóra alatt puha ágygyal kinálta a fáradt utasokat, egyike Kiss Károlyné vendége volt. 20-án a két Homoródvölgyében Oklándon, Almáson, Karácsonyfalván és Ujfaluban, majd Szentpálon és Szentmártonban várta az összesereglett papok és közönség virágot hintő sokasága. Pál Ferenc esperes, Ürmösi József és végül Zoltán Sándor vendégelték meg. Éjszakára Udvarhelyen Bölöni V. lelkész vendégei voltak. A templomokban mindenütt elhangzott az angol és magyar ima, a magyar és angol üdvözlés s a folyton tartó részletes tanulmányozás. A kitüzött tervet sehol sem lehetett megvalósitni s igy a Nyikó és Gagy vize mellett csak Szentmihályt és Gagyot érintette a társaság, ami annál sajnosabb volt, mert Szentmihályon Lőrinczy István esperes, Elekes Dénes és többen várták Deák Miklós lelkész és neje teritett asztala mellett. Julius 21-én gyors iramban vonultak Kolozsvárra, hol 22-én fontos tárgyalás volt kitüzve. Kolozsváron két csoportra oszlott a küldöttség. Az egyik Gálfi Lőrinc tanár kiséretében lement Székelykereszturra és résztvett az ott tartott harangszentelési ünnep-

ségen. A másik csoport: dr. Cornish és Speight lelkészek Kolozsvárt maradtak, mert mindketten tagjai annak a bostoni gyülekezetnek, amely a kolozsvári unitárius egyházközséget testvérül fogadta s részt akartak venni a vasárnap tartott ünnepélyes istentiszteleten. Ebből az alkalomból a templom zsufolásig megtelt a hivek nagy seregével. A vendégek két helybeli lelkész kiséretében dr. Boros György főjegyző vezetése alatt vonultak be a templomba. A püspöki széket, melyből Ferenc József püspök gyásza miatt hiányzott, a vendégek, főjegyző és Nagy Károly püspök foglalták el, aki rokonszenvének, testvéries érzésének ezen az uton is kifejezést óhajtott adni. A bevezető imát Ürmösi Károly esperes tartotta s a beszédet Speight lelkész. Rövid áhitatos imával kérte Isten áldását s azután megtartotta a beszédét, mely rövid kivonatban magyar fordításban ki volt osztva a hallgatóság között. Pál apostol szavaival szólott: Bizonyos vagyok afelől, hogy sem halál, sem élet, sem az angyalok, sem földi hatalmasságok, sem jelenlevő, sem jövőbeli dolgok, sem magosság, sem mélység, sem bármely teremtett lények nem lesznek képesek elválasztani minket az Isten szeretétől, amely vagyon a mi Urunk Jézus Krisztusban. Meghatóan tolmácsolta a bosztoni s az amerikai unitáriusok meleg szeretetét az erdélyiek iránt.

— Azért jöttünk, — mondotta, — hogy az amerikai gyülekezetek üdvözletét tolmácsoljuk és bizonyságot tegyünk atyafiságos jóindulatunkról; hogy kifejezzük meleg rokonszenvünket és tiszteletünket azok iránt, akiknek sok kisértésen és aggodalmon kellett átmenniök; jöttünk, hogy kezet fogjunk és egyesüljünk imánkban, hogy igy hűségünkkel és kitartásunkkal tovább haladhassunk járt utainkon, Erdélyben, a Britt birodalomban és Amerikában és valahol hallgató fülekre talál a mi hitünk evangéliuma, hogy: igy közös akarattal valósitsuk meg a ránk váró föladatokat.

— Barátaim, sohasem aggasszon minket, hogy sorsunk viszontagsággal teljes és terhünk nehéz, mert a legnagyobb erő Isten szeretete velünk van és ha a mártirok nem csalatkoztak hitökben, akkor valóban semmi el nem választhat minket az Isten szeretetétől sem e földön, sem a jelenben, sem a jövőben, sőt még a halál kapuján tul sem. Bizalommal kell lennünk az előttünk álló feladat s életünk tovább folytatása iránt, mert ezek nélkül elveszitenők reményünket a jövő iránt.

Az unitárius egyház nevében dr. *Boros* György főjegyző üdvözölte a vendégeket. Kifejtette, hogy a püspök családi gyásza miatt az ünnepségen nem lehet jelen s igy őt bizta meg az egyház e tisztség teljesitésével. Elmondja, hogy az Erdélyi Unitárius Egyház minő meleg szeretettel gondol az amerikai és angliai hitrokonokra és az egész egyház örömének ad megnyilvánulást, midőn a vendégeket itt üdvözölheti.

Dr. Cornish meghatott hangon üdvözli a gyülekezetet. — Min-

dig meleg szeretettel gondoltak Erdély hitrokonaira — mondja — s most is méltányolni tudják nehéz helyzetüket. Ez az első alkalom, hogy az amerikai és angol unitáriusok együtt tolmácsolhatták üdvözletüket. Ez a három különböző nyelvü egyház egy test egy lélek s minden, ami az egyiket éri, éri a másikat is.

— A mi sorsunk az Önök sorsa is — mondta Cornish főtitkár — s most engedjék meg, hogy 500 angol és 500 amerikai unitárius egyházközség szivét és lelkét Önöknek átnyujtsam ez üdvözlő szavakban.

Dr. Boros György megköszönte az üdvözletet, s az unitárius egyház nevében kérte Cornisht, hogy fogadja el az unitárius egyház tiszteletbeli főjegyzői állását.

Ekkor a kolozsvári unitárius egyház kebli tanácsa vonult testületileg a vendégek elébe. Ürmösi esperes üdvözletét dr. Boros főjegyző tolmácsolta, melynek rendkivül megható volt a befejezője, midőn a gyülekezet nevében kijelentette, hogy egy már háromszáz éve használt urasztali teritőt ajándékoz a bostoni gyülekezetnek mély hálája és tisztelete jeléül. Speight lelkész annyira meg volt hatva, hogy nehezen tudott szóhoz jutni, hogy köszönetét, hálaját és a fölött érzett boldogságát, hogy legrégibb unitárius gyülekezet szószékéről beszélhetett, elmondhassa. Meghatottsága tetőfokra akkor ért, mikor a küldöttség kijelentette, hogy mostantól kezdve tiszteletbeli lelkészének tekinti. Ezután a ref. püspök és a hallgatóság számos tagja mutatkozott be és üdvözölte a vendégeket.

Székelykereszturon.

A székelykereszturi unitárius egyházközség f. hó 23-án megtartott nagyszabásu harangfelszentelési ünnepélyének fényét nagyban emelte, hogy azon az amerikai és angol hittestvérek — körutonlevő — megbizottai: Perkins dr. északamerikai (Weston, Mass) és Lawrance Redfern angliai (Liverpool) lelkészek is résztvettek. Nevezettek az unitárius egyházközségek és hivek megismerése céljából teszik körutjukat; Székelykereszturra julius 22-én este 8 órakor érkeztek, hol a gimnázium előtt nagy közönség élén Gálfalvy Sámuel igazgató a gimnázium, Lőrinczi István esperes az egyházkör és egyházközség, Szentmártony Kálmánné a nők nevében üdvözölte — virágcsokrot nyujtva a vendégeknek. A harangszentelési ünnepéllyel egybekötött istentiszteleten — melyen a város és vidéke nagy számmal vett részt — Geréb Zsigmond fiátfalvi unitárius lelkész mondott imát, utánna Józan Miklós budapesti unitárius esperes-lelkész magasröptü, kimagasló harangfelavató beszédet tartott, majd Lőrinczi István lelkész üdvözölte szép szavakban a vendégeket, kiknek válaszát Gálfi Lőrinc teológiai tanár tolmácsolta.

Istentisztelet végeztével három gyermeket vittek a templomba

keresztelni. A vendéglelkészek szeretettel keresztelték meg Gagyi Mózes és Csíki Mária tizedik gyermekét, továbbá Balázs Sándor és Nagy Anna, ugyszintén Lőrinczi András és Fodor Ráki gyermekeit; érdekes volt látni, mint vették karjukba a keresztelendőket s csókolták meg keresztelés után.

Istentisztelet után a város előljárósága, a református kebli tanács, a róm. kath. egyházközség küldöttei és a környék unitárius eklézsiái, papok, tanítók, tanárok tisztelegtek a vendégeknél. Este 9-kor magas szinvonalu müsoros estélyt rendezett az unitárius egyházközség, amelyen a székelykereszturi filharmonikusok nyitánnyal, Kiss Elek dr. teol. tanár szabad előadással, Lukáts Tihamér dr. (Budapest) és Kiss Lajos szavalatokkal, Sándor Mihály és Pálffy Árpád énekszámokkal és Sándor Mihály, Sándor Margit zeneszámukkal szerepeltek.

Vidéki körúton.

Julius 24-én és 25-én Kolozsvárt fontos tanácskozások folytak le, amelyeknek egy részén a testvér-felekezetek képviselői is résztvettek. Speight bostoni lelkész 24-én Atkinson urral (református), aki a kisebbségi ügyek tanulmányozása végett jött Erdélybe és aki szintén résztvett a 24-iki tanácskozásokon, a koppenhágai nemzetközi vallásügyi kongresszusra távozott. Az ittmaradottak: Dr. Cornish, Perkins és Redfern lelkészek a közelebb eső egyházkörök meglátogatását óhajtván, Boros főjegyző kalauzolása mellett 27-én csütörtökön a kisküküllői egyházkörbe autóztak. Első látogatásukat Dicsőszentmártonban ejtették meg, amelynek unitárius egyházát a westoni unitárius egyház fogadta testvéréül. A látogatás érdekességét fokozta, hogy a westoni egyház papja, Perkins ur is a látogatók között volt. Dicsőszentmárton magyarsága valláskülönbség nélkül megjelent a fogadáson és a templomot zsufolásig megtöltötte. A prédikációt Perkins, az amerikai testvéregyház papja mondotta, akit a dicsőszentmártoni egyházközség tiszteletbeli lelkészének fogadott. A tolmács fontos és fárasztó tisztét az egész uton dr. Boros töltötte be. Innen Harangláb a rándultak, ahol istentisztelet után a Szathmáry-testvérek magyaros vendégszeretetét élvezték, majd este Désfalvára mentek át, ahol a hivek apró lámpásokkal és gyertyákkal jelentek meg a templomban. A halvány, misztikus fényben tartott istentisztelet feledhetetlen mély hatást tett mind a külföldi vendégekre, mind a hivőkre. A társaság egyik része Szőkefalván br. P. Horváth Arthur kastélyában, másik része Dicsőszentmártonban Guidó esperesnél hált meg. 28-án pénteken reggel Dombót és Ádámost keresték föl és mind a két helyen istentiszteletet tartottak. Ezek után tovább utaztak a Maroskör felé, kitértek a kereszturi körben levő Bordos és Rava megtekintésére. Raván megebédelvén, tovább halad-

tak Csókfalvára, ahol nagy gyülekezet előtt istentiszteletet tartottak. Késő este érkeztek Nyárádszentmártonba. Itten Fazakas esperes házánál a környék intelligens unitáriusai összegyülekezve várták és nagy lelkesedéssel fogadták a vendégeket. 29-én szombaton sorra látogatták a szentmártoni, csikfalvi, búzaházi egyházközségeket. Nagyon meghatotta vendégeinket a búzaházi templom sorsa, amelyet roskatag állapotáért nem régen záratott be végleg a hatóság. A templom müvészi faragásu farészeit és megható ódonságát látván, kijelentették külföldi testvéreink, hogy eredeti stilusban való ujjáépitési költségeit hordozni fogják. Nagy gyülekezet várta a látogatókat Nyárádgálfalván, onnan az ünnepies fogadás után, melynek szónoka Halmágyi János lelkész volt, Szentháromságra, innen pedig Szentgericére vonult a köri lelkészséggel és intelligenciával megnövekedett tömeg. Szentgericén a festői fekvésü, szép öreg templomban megható együttérzéssel adott hálát Istennek az egymásra talált testvérek gyülekezete, majd a nép részvételével rendezett közebéden folyt tovább a szerető barátkozás. Szentgericéről egyenesen Tordára röpitette vendégeinket az autó, ahol Lőrinczy esperes házánál a város előkelő magyarságával együtt vacsoráltak meg. Vasárnapi, 30-iki programm volt az aranyosköri egyházközségek megtekintése. Ünnepi alkalmat adott erre a várfalvi pap-beköszöntő. A vendégek Várfalvára menet Sinfalván megállapodtak és a templomban fogadták Gálfi Lőrinc tanár üdvözlését. Várfalván páratlan lelkesedéssel vette körül a nép szeretett vendégeit. Az egyházkör részéről Lőrinczy Dénes üdvözölte őket és bejelentette, hogy a kör Redfernt tiszteletbeli esperesnek választotta. Pataki András ifju lelkészt dr. Cornish, már mint esperes iktatta be a várfalvi papságba. A közebéd fogásainak anyagát a várfalvi derék unitárius asszonyok a maguk éléskamrájából hordták össze és készitették el a külföldiek nagy élvezetére.

Délután Torockóra mentek át, ahol nagy gyönyörüségüket lelték a hivek festői viseletében, az istentiszteletben és Németh lelkész szivességében. 31-én Aranyosrákosra érkeztek. Az itten tartott istentisztelet végén kedves jelenet volt egy kis leányka megkeresztelése, amelyet Redfern angol lelkész angol szokás szerint végzett el. Először az evangéliumból idézett: Engedjétek hozzám a kis gyermeket. . . . aztán rövid imát mondott, majd a gyermeket ölébe vette s a keresztelő vizből pár cseppet a homlokára hintett, áldást mondott, a gyermeket homlokon csókolta s visszaadván keresztanyjának egy szál virágot adott a kis keresztény kezébe. Bágyon meglátogatása után Kövenden gyült össze az aranyosköri hivek és a vendégek gyülekezete. A nép valósággal virágesővel boritotta el a templomba vonuló vendégeket. Nagyon mély benyomást tettek ezekre a kövendi templom helyreállitott ősi magyaros diszitményei is. A kövendi közebéden olyan vidám hangulat

fejlődött ki, hogy a vendégek is táncra kerekedtek. Kövend után Alsó- és Felsőszentmihályfalva került sorra, ahol a mészkői hivek is testületileg képviseltették magukat, lelkészük fogadta a vendégeket.

Este 7 órakor érkeztek Tordára, ahol a város magyarsága várta és kitörő lelkesedéssel köszöntötte a messzi országok fiait. A szorongásig megtelt templomban a hirneves tordai dalarda éneke után imát mondott dr. Cornish, üdvözlő beszédet Lőrinczy esperes az egyházközség és a város egész magyarsága nevében. Szépen énekelt Mihályfalvi Piroska. Az ünnepség bensőséges hatása alatt mind a három külföldi szólásra emelkedett. Tordán nem volt zártkörü közvacsora, hanem az ünnepség után az egész társaság levonult a sörkertbe, ahol a dalárda énekei és cigányzene mellett késő éjszakáig nagyszerü hangulatban telt el az idő.

Ezzel az angol és amerikai testvérek vidéki körutja a rendelkezésre álló idő rövidsége miatt be is fejeződött.

A Dávid Ferencz-Egylet üdvözlete és bemutatkozása.

Kedden, augusztus elsején, este 8 órakor — a „Dávid Ferenc Egylet" nagy müsoros estélye keretében — bucsuztak el Erdélytől angliai és amerikai vendégeink. A termet Kolozsvár közönsége már fél nyolckor zsufolásig megtöltötte. Az a meleg szeretet, amellyel más ajku hitrokonaink a mi életünket kisérték, lerombolhatatlan hidat épitett a tengerek fölé. Br. Petrichevich Horváth Kálmán elnök nyitotta meg az estét. Üdvözli a vendégeket, akik azért jöttek, hogy megismerjék az erdélyi egyház helyzetét. A kölcsönös szeretet áthidalja az Atlanti-Óceánt s ennek a szeretetnek nevében üdvözli a vendégeket. Dr. Boros György bemutatja a vendégeket: dr. Cornish és Perkins amerikai és Redfern angliai lelkészeket, a gyülekezetnek. Magyar és angol nyelven tömör szavakban ismerteti a „Dávid Ferenc-Egylet" céljait. Boros Györgyné a „Nőszövetség" nevében mond rövid, de annál szivhez szólóbb üdvözletet. Fangh Erzsébet titkár helyett K. Engel Ella a „Nőszövetség" nevében angolul üdvözli a vendégeket. Irásbeli üdvözletet is nyujt át az ottani unitárius nők számára.

Gyallay Pap Domokosnak, a kiváló történész és irónak, vetitett képes előadása következett Dávid Ferenc koráról. Az előadás a XVI. század legnevezetesebb embereit és müemlékeit, továbbá azokat a helyeket, ahol vallásalapitónk megfordult, mutatta be. Kelemen Lajos a nevezetes régész, Dávid Ferenc eredeti kelyhét ismertette. Majd Gyallay Domokos vázolta, markáns vonásokkal Dávid Ferenc jelentőségét. Az előadás, amelyből mindenki tiszta képet alkothatott magának, (a szöveg angolul hitrokonaink kezében volt) és az előadás teljes elismerésüket vivta ki. Egyházunk képviselőtanácsa a vetitett képek egy-egy sorozatát a vendégeknek ajánl-

dékozta, akik ezt hazájukba viszik. Lakatos Imre hegedümüvész két szólót adott elő tökéletes kidolgozással, melyeket Engel Pál nagy hozzáértéssel kisért. Ürmössy Károlyné: „Déva vár rabja" c. mély érzéstől hevitett, értékes költeménye osztatlan tetszést aratott. A költemény nagy müvészi erővel volt megirva s ujabb bizonyságát adta szerzője elvitathatatlan tehetségének.

Ezután P. Horváth Kálmán elnök mondott bucsut a vendégeknek, akik közül először dr. Cornish válaszolt az üdvözlésre. Kijelentette, hogy ennek az utnak emléke örökké fog lelkében élni s itt nyert állásait a legnagyobb megtiszteltetések közé sorozza. Redfern, angliai kiküldött azt hangsulyozza, hogy bár sok angliai és amerikai kiküldött járt itt, nem ők az utolsók, mert mindkét ország unitáriusai meleg szeretettel kisérik itteni hitrokonaik sorsát s még sokan fognak eljönni hozzájuk. Majd Perkins lelkész jelenti ki, hogy *az angliai, amerikai és erdélyi unitárius egyház egy szellem, lélek és akarat. Bármi csapás, szenvedés, vagy szenvedtedtetés éri az egyiket, azt érezni fogja a másik kettő is. Ez az egység örökké élni fog s ennek nevében vesznek bucsut, de csak a viszontlátásig.*

Egy percig csend lett a teremben, mintha a távoli két ország sok százezer unitárius lelke emelte volna kezét esküvésre. Azután percekig tartó lelkes éljenzés tört ki, amely után a nagy anyagi és erkölcsi sikerü este véget ért. *Végh József.*

Búcsú.

Augusztus 2-án szerdán délelőtt az Egyházi Képviselőtanácson a püspök ur bucsuzott el a vendégektől. Megköszönte fáradozásukat, szerető érdeklődésüket. A vendégek nevében dr. Cornish mondott köszönetet a szives fogadásért és igéretet tett, hogy az erdélyi magyar unitáriusok ügyét szóval és tettel minden fórumon támogatni fogják. Este bucsu-vacsora volt a kollegium tornatermében. Sok meleg és szerető szó hangzott el mind a vendégek, mind a mi részünkről. A testvér-felekezetek képviseletében Vásárhelyi János református lelkész, dr. Makkay Sándor református egyházkerületi főjegyző és dr. Balázs András a katholikus Státus referense mondottak lelkes felköszöntőket.

Vendégeink 3-án délelőtt utaztak el Budapestre, ahol szerzett benyomásukról Amerikába és Angliába megteszik jelentésüket. Budapestről Londonba, innen augusztus végén a hollandiai nemzetközi vallásos kongresszusra fognak utazni.

Isten vezérelje a melegszivü, kedves, nagymüveltségü és jó akaratu embereket!

NŐK VILÁGA

Mint mult számunkban jeleztük az Unitárius Nőkszövetsége a D. F. E. védőszárnyai alatt ujból megalakult és megkezdette működését. De hogy munkásságunk célravezető, eredményes és áldásteljes legyen, csak ugy lehetséges, ha minden unitárius nő közös jóakarattal, lelkesültséggel és áldozatkészséggel tömörül a kibontott zászló alá. Erre az összetartásra most jobban mint valaha szükségünk van. Kérem tehát unitárius testvéreinket iratkozzanak be egyletünkbe és küldjék be tagsági dijaikat László Gyuláné pénztárnokhoz Szappan-utca 17., Str. Xenopol. Rendes tagság 20 leu. Pártoló tag 10 leu évenként.

Dr. Boros Györgyné ügyvezető alelnök. *Ürmösi Károlyné* főtitkár.

A homoródalmási Nőegylet — mely már 17 éves multra tekinthet vissza — háboru alatt is kitartó munkásságot folytatott. Azonban az 1919—20. években a gyülekezési jog korlátozása miatt egész munkássága jóformán csak a tagdijak összegyüjtéséből állott. Ettől lehetett reménlünk, hogy még életre kelhet s valóban 1921. őszén már lehetett összejöveteleket tartani s ettől kezdve egész télen, minden vasárnap megvoltak ismét a nőegyleti estélyek, amelyeken valláserkölcsi-, szépirodalmi-, ismeretterjesztő-, nevelési-, gazdasági-felolvasások s előadások keretében értékes megbeszélésekben volt részük a tagoknak.

A tavaszi bezáró gyülés 1922. április 9-én, virágvasárnapján volt, a vezetőség itt adott számot a begyült tagdijak elhelyezéséről és arról, hogy a kora tavasszal tervelt és elhatározott gyakorlati kertészkedéssel hogy állunk.

Egyik hivünktől kaptunk olcsó bérletbe egy darabka kertet, azt beültettük 4 véka fajkrumplival. Elhelyeztük a zöldségmagnakvalókat, melyeket buzgó egyleti tagok adtak össze s melyeknek termését saját, közös gondozásuk után a tagok ingyen, egyformán fogják kapni a krumpliföld megmiveléséért, mert ennek termése már a Nőegylet jövedelmét fogja képezni. A magnakvalók a papi kertben kaptak helyet s a nőegyleti tagok ott gondozzák azt rendre, ugy, hogy egy-egy tagra nem igen jut több 1 órai munkánál s saját nagy elfoglaltságuk miatt nem is igen vállalhatnak többet, pedig a cél nagyon nemes és hasznos, mert a vezetőség és értelmes tagok szeme előtt a Székelyföld több és jobb termése lebeg. E cél felé bizony csak lassu csigalépésekben tudunk haladni, de tapasztaljuk, hogy még igy is minden megtett lépés után mily igaz öröm járja át sziveinket! . . .

A téli estélyek müsorában mindnyájan résztvettek: Ajtay János lelkész, Ajtayné, Péterfy Áron nyug. énekvezér, Péterfyné Tary Irén, Györffy Erzsike tanitónők, Vajda Antal ig.-tanitó, Barra Sándor közs. jegyző, Kiss Béla tanitó, Zárug Ferenc kereskedő. Tanitónők buzgó közremüködése folytán iskolás gyermekeink is minden alkalommal szép énekekkel és szavalatokkal tették változatossá a müsort.

Homoródalmás, 1922. junius hó.

Péterfy Áronné	*Györffy Erzsike*	*Ajtay Jánosné*
alelnök.	jegyző.	alelnök.
	Szabó Mózesné	
	pénztárnok.	

Egyházi és egyleti élet.

A keresztelési eljárás a külföldi unitáriusoknál jórészt eltér a mienktől. A lelkész a szertartás-könyvből felolvassa az idevonatkozó evangéliumi részt. (Engedjétek hozzám a kisdedeket stb.) Ekkor a keresztanya kezéből átveszi a kisdedet, karjába öleli és jobbkeze kétujját a pohár vizbe mártva a kis gyermek homlokára teszi, megáldja, megcsókolja, visszaadja és egy szál virágot tesz a kis kezébe s azután üdvözli a keresztszülőket.

Az amerikaiak szive. Ami kedves négy vendégünk dr. Cornish, Speight és Perkins amerikai és Redfern angol lelkészek nem jöttek hozzánk segélyt osztogatni, hanem egyházi és iskolai életünket tanulmányozni, hiveink bizalmát és hitét növelni. Ezt mindenütt elérték, mert bizony jól esett Brassótól Toroczkóig mindenkinek, aki őket hallotta, nemes hangjok és meggyőző vallásosságuk. Egyebet is tettek. Egyik községben értesültek, hogy egy képezdész kislány atyja hirtelen meghalt. Vállalták két évi intézeti költségét. Dr. Cornish annyira megkedvelte Lőrinczy Dénes esperes fiát Jánost, hogy atyjától engedélyt kért, hogy a teol. akadémia első évi költségét ő hordozhassa.

Amerikai és angol vendégeink arcképét fogja közölni lapunk jövő száma. Megrendelést egyes számért is elfogadunk. (2 leu.)

Halálozás. Néhai tanárunknak, Nagy Lajosnak özvegye, született Gálffy Petronella julius hó 8-án, 82 éves korában rövid szenvedés után meghalt. A tisztes matrónát nagy részvét kisérte el utolsó utjára. — *Sámy* László püspökünk veje, a kitünő főügyész, hirtelen elhalt Budapesten. A főpásztor családja iránt nagy részvét nyilvánult.

Györffy Erzsike, kinek nevét a Nők Világa rovatban látjuk, immár többé nincs az élők között. A megnyerő, kedves leány Barra

Sándor h.-almási jegyző jegyese, házasságuk előtt két héttel, váratlanul elhunyt. Őszintén osztozunk a lesujtott család bánatában.

Tul a kezdet nehézségén. Jóleső érzéssel ragadjuk ki egyik derék papunk leveléből a következő biztató sorokat: „Nagy reményem van, hogy ősz kezdetével, mikor az estélyek tartásának munkáját ujból felvesszük az uj tagdijakkal együtt, akkora összeget hozhatunk össze, hogy minden unitárius család számára megrendelhetjük majd az „Unitárius Közlöny"-t és belekapcsolódhatunk a központi Dávid Ferenc-egylet kebelébe. Az eszmének addig is ápolói leszünk . . ."

Unitárius templom Brassóban. Aki az unitárius egyházi életet figyelemmel szokta kisérni, tudja, hogy a brassói unitáriusok az utóbbi években milyen erőfeszitést tettek az egyházközség fenntartására. Ez az erőfeszités azonban nemcsak az egyházközség márólholnapra való fenntartása érdekében történt, hanem messzebbmenő cél is lebegett a hivek lelke előtt. Az a mélységes vágy izgatta állandóan a kedélyeket, hogy miként lehetne Brassóban az unitárius egyházi életet ugy megalapozni és kiépiteni, hogy a jövő biztositva legyen. Átérezték sokan, hogy ennek a megalapozásnak első feltétele kétségkivül a lelkészi állás olyan biztositása, melynél fogva a lelkész minden erejét a további épitésre használhassa. Abban ugyanis egy pillanatig sem kételkedtünk soha, hogy a gondoknak legalább egy részétől felszabadult lelkész vezetése mellett a hivek egyházias érzülete, jóakaratu és áldozatkész támogatása a semmiből is hozhat létre nagyobb alkotásokat vagy legalább vethet a jövőnek szilárd alapot. Hogy az első feltételt megtudtuk-e s időről-időre megtudjuk-e oldani, azt mindig a viszonyok alakulása dönti el. De érezzük, hogy egyházi életünk kiépitésében tovább kell mennünk. Érezzük jobban, mint valaha, hogy annak az unitárius eszmének, mely ma az egész világon diadalmasan érezteti erejét, Brassóban is hajlékra, otthonra van szüksége. Egy központi helyre, hol a hivek összetalálkozhatnak, gondolatban, érzésben, imádságban, akaratban egyesülhetnek, egy olyan hajlékra, amelyről elmondhatják, hogy ez a miénk, itt itthon vagyunk. Ez a központi hely nem lehet más, mint *egy templom,* melyet még mindig nélkülözünk s e nélkülözésben olyan fájón és annyiszor érezzük, hogy a rókáknak barlangjuk vagyon, az égi madaraknak fészkük, de a brassói unitáriusoknak még imádkozásra sincs hol fejüket meghajtsák. Templomoznak ugyan minden vasárnap, de alkalmatlan időben és idegen templomban. A hittestvéri szeretet ad hajlékot, de nem némithatja el azt a vasárnapról-vasárnapra feltörő és mindinkább erősödő vágyat: vajha nekünk unitáriusoknak is templomunk lenne Brassóban! E hő vágytól vezéreltetve, arra a második nagy lépésre, egyházi életünk kiépitésének másik föltétele valósitására határoztuk el magunkat, hogy *Brassóban unitárius templomot épitünk.* Amióta jelt adtunk magunkról, erőfeszitésünknek és minden buzgóságunknak ez egy másik messzemenő nagy

célja. Evégre megadóztattuk magunkat. Apelláltunk az unitárius hitbuzgóság lelkekben való megnyilatkozására, az áldozatkészség szép erényére. Pár év alatt templomépitési alapunk a „valami"-ből közel százezer L-ra emelkedett. Kérésünkre a város központi helyen 1060 m^2 területet bocsátott birtokunkba. De kikötötte, hogy 5 év alatt a templomot fel kell épiteni. Örömünk közé uj gondok vegyültek. De mintha akaratunk is megerősödött volna. Mintha jobban átéreznők, hogy itt az ideje, amikor meg kell mutatnunk, hogy a saját erőnkből és buzgóságunkból mit tudunk még előteremteni. Hisz a lelkesedés ereje már az első pillanatban 16 egyháztag részéről 25840 L ujabb áldozatkészségről beszél. Az egyik egyháztag a harangok költségét vállalta s azt még halála esetére is biztositotta. Meg fogjuk keresni összes hiveinket s be akarjuk bizonyitani, hogy a saját áldozataink árán akarjuk méltóvá lenni magunkat a mások támogatására. Mert azzal is tisztában vagyunk, hogy a magunk erejéből akármennyit teszünk, a mások támogatására mégis reászorulunk. Hisz a templommal kapcsolatban a lelkészi lakás és iskola helysége is megoldásra vár. Épen ezért bizunk benne, hogy egyházi főhatóságunk is a brassói templom ügyét nem tekinti csupán brassói érdeknek, hanem a magyar unitárius egyház fontos kérdésének s minden erejével segit minket. Bizunk benne, hogy a lelkészek, tanitók, egyházi és világi vezetőembereink s egész népünk e sokat követelő gazdasági helyzetben, e nagy kérdés megoldásában támogatásunkra jönnek. Brassó ma már lélekszám tekintetében legtekintélyesebb egyházközségeink közé tartozik s fejlődése állandó. Tehát egyenesen unitárius érdek, hogy az egyházközség minél hamarább kiépitve legyen. Adná a jó Isten, hogy a közösség érzetéből Brassóban mielőbb unitárius templom legyen s szép reményeinkben ne csalódnánk!

Angliából dr. Deák Margit urnőtől, aki az ottani konzulátusunk egyik tisztviselője, levelet kaptunk, amelyben meleg érdeklődéssel kéri, hogy lapunkat küldjük meg neki is. Lőrinczy Dénes akadémikus is Londonban van, hogy a várost némileg megismerje. Ugy értesülünk, hogy az ifju nagyon szép haladást tett első évi tanulmány ideje alatt s már a prédikálásra is kapott megbizást. A Channing-hauseban tanuló leányaink Sámi Magda és Bácsy Mária is csak emelik a magyar név tisztességét.

Hirek Brassóból. A brassói unitárius nőegylet, a kebli tanács és a hivek nagyfoku támogatása mellett junius hó 11-én majálist rendezett, melynek tiszta jövedelme a temlplom épités céljára a 22.000 L-t meghaladja. — Brassóban a város templomépitési célra ingyen 1060 m^2 területet adott. Ezzel kapcsolatban a hivek közül 5 éven belüli kötelezettséggel az alábbiak a következő önkéntes megajánlást tették: Halmágyi Gábor kulturmérnök 2500 L, Bartha Miklós mérnök és Vajda József mészáros 1500—1500 L, Nagy János cipész, Kovács Lajos lelkész, József Domokos tanitó, Dr. Sükösd Zsigmond

ügyvéd, Török Sándor magán alk., Gábor Ferenc kalauz, Dr. Kiss Jenő tvszéki jegyző, Izsák Domokos kocsigyártó, Ürmössy József ny. vasuti főellenőr, Szinte Ferenc kalauz, Kövendi Mihály timársegéd, Ilkei Elek kalauz, Fazakas Zsigmond cipész 1200—1200 L, Kerekes Dávid csizmadia 1000 L, Szabó Sámuel ny. főkalauz 900 L, Gagyi Dénes előfütő 750 L, Keresztes János fütő 600 L, Dackó Jakab müvezető, Költő Áron szabó, Szolga Ferenc bérkocsis 500—500 L. Továbbá Kádár Sándor mészáros, egyh. községi pénztáros magára vállalta a harangok költségét. E szives önkéntes megajánlásokért ezuton is hálás köszönetet mond az egyházközség előljárósága.

Egy szép találkozó. *Firtosváralján* jul. hó 2-án az onnan tanult egyének nagyobb része, közel 40-en a vidék érdeklődése mellett egy megható szép *Találkozó*-ünnepélyt rendeztek, a 12 év előtt történt első találkozás után. A délelőtti istentiszteletet *ifj. Máté* Lajos szentábrahámi lelkész végezte. Ifjui hévvel lelkesült és lelkesitett, hogy a „holt tetemek" is megelevenedjenek s tettre készek legyenek. A voltaképeni ünnepély d. u. 4 órakor kezdődött templomi istentisztelettel. „E szent napon örvendezzünk" közének után *Pál* Dénes gyepesi lelkész emelkedett a szószékre s emelte fel a lelkeket is a teremtő és gondviselő Istenhez szép imájában. Utána *Bálint* Ödön h. karácsonfalvi lelkész tartott I. Mát. 31. 3. vers „Térj meg a te Atyádnak földére, a te rokonaid közé" alapján szivből buzgó s szivhez találó szent beszédet, mely most az öröm, majd a fájdalom könnyeit hozta ki a szemekből aszerint, amint az életben levőkről, vagy a 12 év alatt elhaltakról szólt az emlékezés. Bizva biztatott: „Él még a sir felett is egy remény". Azután *Pál* Ferenc udvarhelyköri esperes, oklándi lelkész mint elnök, az ő nyugodt temperamentumával s keresetlen szavaival szivből üdvözölte az egybegyülteket, üdvözölte József János helybeli énekvezér-tanitót 40 éves egyh. szolgálata alkalmából és üdvözölte az ünneplő közönséget is. E találkozó ünnepély késedelmezéseért a világháborut és következményeit okolta, melyek fájdalmas emlékeket hagytak hátra számunkra. Utána Id. Máté Lajos helybeli lelkész üdvözölte melegen a közel s távolból jötteket, akiket e kis község elég nagy rajokban bocsátott időközönként tudományos és közéleti pályákra s akik bár különböző zászlók alatt erős szolgálatot teljesitnek őrhelyeiken ugy faji, mint kulturális és valláserkölcsi tekintetben. Kitartó munkára serkentvén mindeneket, hálás köszönetet nyilvánit Pál Ferenc esperesnek és kedves neje Imecs Rozália n. tiszt. asszonynak elhunyt szülőik emlékére alapitott 2000 leies nemes adományért. Aztán szivből üdvözölte szolgatársát József Jánost is 40 éves szolgálata alkalmából, akivel 25 éven át példás összhangban munkált az Ur szőllőjében. Végül a hála jó illatu tömjénét füstölve tette Medford amerikai testvér egyh.-község iránt, melynek áldozatos szeretetéből kifolyólag ujultak meg a torony s a templom keritése e szép ünnepélyre.

Kedves meglepetés volt József János öreg tanitóra nézve, hogy ez alkalommal egyik legidősebb és legfiatalabb tanitványa is hőn üdvözölte. Sőt Bálint Simon hálából 100 leies alapítványt tett a gyümölcsészetben nyert hasznos oktatásért — nevére. József János megilletődéssel köszönte meg az ünnepeltetést. Aztán elszavalta az ez alkalomra irt szép költeményét, nagy tetszést aratva annak őszinte hangjával és közvetlenségével. Következett ifj. József János szentábrahámi énekvezér „szeretet" cimű szép szóló-éneke, melyet hármoniumon Páll Mihály gyepesi énekvezér kisért szakértelemmel. Aztán ifj. Máté Lajos szentábrahámi lelkész a „Szökevény" cimü szép költeménynek megkapó elszavalásával gyönyörködtette a nagy közönséget. Végül Pál Ferenc esperes-elnök egy pár megható szóban bezárta az ünnepséget. Este zsufolt ház előtt Zakariásné Kallós Ilona „Titok" cimü 3 felvonásos remek népszinmüvét adta elő a helybeli ifjuság az átlagon jóval felüli ügyességgel, melyért a rendezőnek (helybeli lelkesz) is jutott az elismerésből. Ezután táncmulatság következett kivilágos kivirradtig. Másnap tömegesen vonult a nagy közönség a „Firtos"-ra, hol a kirándulásban és a természet ölén is zeneszó mellett folytatott táncban kifáradt közönségnek a Hegy és Forrás tündérei szolgáltatták a hüsitő italt és ozondus levegőt. A társaság itt is összetudta egyeztetni a széppel a hasznost. A firtosváraljai elesett hősök emlékalapjára, Pál Dénes inditványára, közel 1000 leit adományozott. Áldás harmata hulljon a nemesen adakozókra. Aztán szent örömérzések között, szivet, lelket emelő és sürübb találkozások forró óhajtása mellett azon meggyőződéssel szálltunk le a magas Firtosról az estéli órákban, hogy: ki a Firtos vizét issza, annak szive vágyik vissza. *Firtosalji.*

Az unitárius nők szövetsége minden hónap első csütörtökjén délután 4 órakor a kollégium elnöki szobájában választmányi gyülést tart. Ezekre külön meghivót nem bocsátunk ki, de minden választmányi tagot kérünk ismerje kötelességének azokon megjelenni. Dr. *Boros Györgyné*, ügyv. alelnök. *Abrudbányai Ervine*, titkár.

Gambetta a hires francia államférfi a német—francia háboru idején sehogysem akart békét kötni, de maga is átlátta, hogy a háboru fogja megsemmisiteni Európát. Ezt mondotta: Európa népei végül is koldusmódjára fognak csatangolni a városok körül, amelyek katonai laktanyává sülyednek le.

Az Unitárius Közlöny 7-ik számából szolgálhatunk az uj előfizetőknek.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába ez év március 18-tól április 18-ig fizettek: Biró Ferenc, Ilegnvean Ferencné Abrudfalva, Esztegár Józsefné, Fazakas Béla, Fodor Antal, Gönci Ferencné, Kloca András, Kovács József, Nemes Nagy József, Özv. Nemes Nagy Dénesné, Székely István, Dr. Szilágyi Károlyné, Ürmösi Gábor, Ürmösi Sán-

dor, Unitárius Egyházközség Abrudbánya; Dr. Jancsó Ödönné, Weress Jenő Kolozsvár; Ekárt Andor, Dávid Ferenc Egylet Csehétfalva; Weress Sándor Kackó; Keresztély Lajos Kolozsvár; Szász Ilona Nyárádmagyarós; Unitárius Egyházközség, Ifj. Udvari György, Varga Andor. Ifj. Táncos János, Mikiós János, Székely Tihamér, Magyarsáros; Jakabfy Lajosné, Bartalis Erzsike, Barabás Matild Székelyudvarhely; Kovács Mózes Szászrégen; Buzogány Elek Székelyderzs; Sándor Gergely Kénos: Bedő Miklós, Unitárius Egyházközség Homoródszentpéter; Keresztes Gyula Apáca; Szabó Vilmosné, Br. Daniel Ferenc, Özv. Tarcsafalvi Albertné (félévre), Ifj. Borbáth Elek, Székely Sándor Vargyas; Tamás Ignácné Parajd, Pál István, Csifő Salamon, Ajtai János Kolozsvár; Biró Elek Szolcsva; Sikolya Józsefné, Halmágyi Samu, Balázs János Székelyudvarhely; Unitárius Egyházközség, Sándor Gergely, Járay Róbertné, Járay Béla Dézsfalva; Marosi Albert Kobátfalva: Lakatos Ferenc, Fekete Pál Kolozsvár; Deák Ferenc, Dr. Borbély Samu Torda; Unitárius Egyházközség, Bágyon, Torockószentgyörgy, Mészkő, Sinfalva; Kovács Imre, Kovács Imréné Bágyon; Mózes Károly, Mózes Károlyné Mócs; Szabó Ferenc, Hosszu Ferenc Kálnok; Boros György Eliseni; Kiss Jenő, Unitárius Egyházközség, Özv. Pálfi Jánosné (félévre), Dénes András (félévre), Tódor Sándor (félévre) Csegez. Alapitói dijban fizettek: Ifjusági Dávid Ferenc-Egylet Nagyajta, Bedő József emlékére Bedő Miklós, Nagy Gyula emlékére Bedő Miklósné Homoródszentpéter 100—100 L; Unitárius Egyházközség Alsó-Felsőszentmihály 241 L. Kolozsvár, 1922. április hó 18-án. *Gálfi Lőrinc,* pénztárnok.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

XVIII. Sz. 353—1922. U. P. **Pályázat énekvezéri (kántori) állásra.** A dicsőszentmártoni egyházközségben ürességbe jött énekvezéri állásra ezennel pályázatot hirdetek.

Javadalom: 1. Pénzben 400 Leu. 2. $13^1/_3$ kalangya buza. 3. 110 véka (22 Hl.) kukorica. 4. 12 napszám. 5. 4 hold szántó, 1 hold kaszáló tagositva. 6. 18 szekér tüzifa. 7. A malomból szombati vám ezidőszerint 4·40 Hl. tisztabuza, 13·30 Hl. kukorica. 8. 2 szoba, konyha, nyárikonyha és kamarából álló lakás és a belsőtelken levő kertből és udvarból 850 □-öl.

Megjegyeztetik: I. Az 1—4 alattiak emelkednek vagy apadnak a kepefizetők évi száma szerint. II. Az énekvezéri állás hitvallásos iskoláknál tanitói állással lesz összekötve. III. A pályázóktól a próbaorgonázás és ének megkivánatik.

A pályázók kellően felszerelt kérvényeiket f. évi augusztus hó 25-ig adják be Gvidó Béla esperes urnak, Dicsőszentmárton.

Kolozsvár, 1922. augusztus hó 5-én. *Ferencz József* s. k.,
unitárius püspök.

Nyomatott „Korvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17. sz.

XXXII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1922. Szeptember 9. szám.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY | **Szerkesztő: PAP DOMOKOS**

Előfizetési ár: Egész évre 20 L. Magyarországra: 26 L. Egyes szám ára 2 L. Akik a 20 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitói-díj 100 L. Minden pénz **Gálfi Lőrincz** egyleti pénztároshoz küldendő Clujra (Kolozsvárra.)

Meghivó

a Dávid Ferencz Egylet 1922 évi közgyülésére, Kolozsvárra.

Nagyontisztelt elnök és titkár afiai!

Isten jóvoltából immár eljutottunk odáig, hogy fölvehetjük egyleti életünk lobogóját és az alá sorakozva egy uj esztendő munkásságára tekinthetünk vissza. F. évi január óta Egyletünk kiadásában megjelenő lapunk az *Unitárius Közlöny* a megindult mozzanatokról elég pontosan beszámolt, s örömmel tapasztaltuk, hogy lelki vezéreink után megindultak és szerveződtek községeink, tehát van miről beszámolnunk a f. évi rendes közgyülésünkön.

Nagyon kérjük elnök s illetőleg titkár afiait, hogy a köri és községi D. F. Egyletekről, a Nők Szövetségéről és az ifjusági körökről *küldjenek jelentést* október 1-re, hogy a közgyülésnek beszámolhassunk.

Egyben arra is kérjük, hogy amelyik községben még nem történt meg az egyleti szervezkedés, sziveskedjenek lelkész afiai tájékozni a körülményekről, mert kitüzött célunk szerint, jövőben igyekezni fogunk segitséget nyujtani mindenhol, mert az adott helyzet azt parancsolja, hogy ebbe az egyházi társadalmi munkába minden egyházközségünk, ha anya, ha filia, belekapcsolódjék a saját jól felfogott érdekében.

Kérjük és reméljük, hogy mindenkitől kapunk rövid tömör jelentést és értesitést. Közgyülésünket, mint rendesen mindig, a Főtanács előtti szombaton d. u. 4 órakor fogjuk megtartani, s arra minden tagot tisztelettel meghivunk. Rendes tagok: akik 20 leut befizettek, alapitótagok akik legalább 100 leut befizettek.

Atyafiságos szeretettel

Kolozsvár, 1922 aug. 15.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
elnök.

Dr. Boros György,
ügyvezető-alelnök

Kelemen József ur
Szentegyház-u. 21

Helyt

Lelki ajándék.

Beiktató beszéd Várfalván Pataki András uj lelkész beiktatásán. Mondotta Dr. Cornisch C. tb. egyházi főjegyző az amerikai Unitárius Társulat főtitkára.

Jegyzet után készült beszéd.

Alapige: Rom. I/11. Kivántalak titeket látni, hogy lelki ajándékot közölhessek veletek a ti megerősitéstekre.

Kedves testvéreim, jól esik itt lennem, mert bár az uj lelkész beszédét nem értettem, ugy éreztem, hogy egy vagyok vele és ti veletek. Az uj lelkész és a gyülekezet ebben az órában örömünnepet ül, mert jó reménységgel vannak eltelve. Mert várják azt az isteni kegyelmet, amely őket a jövőben egy ép és egészséges szövetségbe forrasztja a lelkek épülésére és boldogitására.

Ha visszagondolunk a kereszténység hosszu multjába, az apostolok sorozatának egy beláthatatlan hosszu vonala jelenik meg lelki szemeink előtt. Kezdet óta arra vállalkoztak az apostolok, hogy a lelkeket megmentsék önmaguknak és fölemeljék Istenhez.

Mélyen megindítja lelkemet, meghatja szivemet ez a kedves, régi templom. Mennyi nevezetes esemény emlékét őrizik falai, hány lélek nyert itt enyhületet, békességet és boldog érzést. Mennyi megpróbáltatást állottak ki az elődök, hogy megőrizzék és megtartsák ezt a szent helyet. E templom multja örökké szóló szent beszéd azoknak, akiknek lelke föl tud emelkedni a lelkiek világába.

A ti uj papotok most belépik az apostolok sorába, ő örökli e szent hely drága hagyományait, ő vállalta a szentegyháznak való hüséges szolgálatát és azt, hogy az ő szent munkáját beleilleszti veletek és érettetek a körülöttünk levő nagy világ egységébe, hogy tovább haladva együtt épüljetek és épülvén épitsétek Isten országát itt e földön.

Vajjon sikerülni fog-e ez neki? Annyi bizonyos, hogy ő előkészült a ráváró föladatra. Elvégezte tanulmányait. Megismerkedett Jézus evangeliumával, lelkesedni tanult a nagy prófétáktól és a tüzesnyelvü apostoloktól. Ő magával hozta ide ifjusága lelkesedését, tudását, messze időre szóló terveit és gondolatait. Vajjon fog-e célt érni? Vajjon nőni fognak-e szárnyai, gyarapodik-e buzgósága és kitartó lesz-e bátorsága?

Ezeket a kérdéseket hozzátok intézem érdemes gyülekezet, mert ezekre csak ti adhattok megnyugtató feleletet. Azt kell mondanom, hogy olyan lesz a lelkészetek, amilyenné ti teszitek őt. Ő azt fogja nektek visszaadni, amit ti hozzá visztek. Ha szeretettel kináljátok, biztositlak, hogy ő tizszer, százszor annyit ad vissza nektek. Ha ti hitet visztek hozzá, ő a hit kősziklájára állit titeket, amely nem inog. Mikor a kis gyermek születésén örvendeztek, ő mint keresztelő pap föltárja előttetek az életnek azt a keskeny örvényét, amelyen boldog-

ságra juthattok. Ha az ifju pár kér áldást családi életére, ő megtölti azt a jövendő szépen nyiló virágaival, de figyelmeztetni fog a tövisre és a viharokra, melyek néha az erős fát is tövéből döntik ki. Ha temetésre szólitjátok, magával viszi az enyhülés balzsamolajas korsóját.

De ne feledjétek, hogy nálkületek sem az egyiket, sem a má-

AZ UNITÁRIUSOK·KÜLDÖTTEI

sikat meg nem teheti. Sok papot láttam én, aki legszebb igéretekkel, reménységre följogositó tehetséggel lépett föl gyülekezete előtt, s a vége ellankadás, megsemmisülés volt. Hivei megölték hitét, elvették önbizalmát, lefokozták bátorságát, mert nem adtak az övéhez a magukéból, hanem elfojtották azt amit magával vitt. Ellenben láttam olyan papot, akitől nem sokat vártam, de akiből erős lelkipásztor, hatalmas szónok lett, mert a hivei minden jó szándékát fölismerték, minden szép gondolatát észrevették, minden célja kivitelében segitették.

Kedves testvéreim, ha világosság kell nektek, töltsetek olajat lelkipásztorotok lámpájába és ti soha sem fogtok sötétségben bolyongani.

Isten nevében, az egyetemes egyház nevében kérlek, buzditlak ifju pap és hitbeli hallgatóim tegyétek ünnepé ezt a szent szövetséget necsak a mai napra, hanem arra a hosszu időre, amelyet jogosan várunk és kérünk a mi mennyei atyánktól, akihez buzgó szivvel imádkozzunk, hogy áldja és szentelje meg a pásztort és nyáját, a szent hajlékot és a családi otthonukat, a munkáskezet és áldást osztó határokat, a jó hittestvéreket és minden keresztény és nem keresztény hivő lelket, hogy kezdődjék és maradjon itt a szeretet országa, a mi Istenünk becses lelki ajándéka. Amen.

Déva vár rabja.

— Szerző felolvasta a Dávid Ferencz Egylet diszelőadásán. —

Alkonyodik.
A nap lángolva bukik le
S mint a kiomló vér, mindent pirosra fest.
Ős Déva várának búcsut int a sugár,
Szellő sóhajával lassan közelg az est.
Mély csönd ül a váron. . .
Csak a fák lombjai suttognak, mesélnek.
Tovább adogatva a mesét a szélnek.
Égi öreg vándor hallgatja a mesét,
Sugarait búsan hullatja szerte-szét. . .
Enyhe, nyájas fénye hadd ömöljön oda,
Hova örömsugár nem villan már soha.
Sötét börtön alján, ott . . . ott lenn a mélybe
Tűzben égő rabszem fúr bele az éjjbe. . .
Úgy didereg, fázik, oly gyönge már a teste,
Rettentő e magány. . . Szörnyű örök este. . .!
Agya láztól lüktet — ott fekszik a szalmán,
Tikkadt ajka remeg, fagyott arcza halvány.
Nehéz veritékes ősz fürtös homloka;
Aszott, sárga ujja törülgeti róla.
Perczig megcsillannak, mint hegye a tűnek,
Parány fényszilánkok s újra tova tűnnek.
Mint szomjas a nedüt, rabszeme úgy issza;
Oh szent világosság! Oh csak te jöjj vissza!

Vak a sötét újra. . . Jó volna pihenni. . .
Ringató álomban újra szabad lenni —
De nem lehet, nem tud, oh az emlékezés. . .!
Nem lehet pihenni, ideje már kevés.
Emlék simogatja, emlék úgy kinozza,
A múltnak képeit mind elébe hozza. . .
Szivét keserüség marczangolja, tépi,
Teste roncs, lelke fáj, de a hite a régi.

Délibábos tündér a játszi képzelet. . .
Szárnyaira veszi: átszáll bérczet, teret. . .
Szőke Szamos parti drága otthonába,
Hol most sáppadozva hull az ősz virága.
Ott látja. . . most jőnek. . . kiket oly rég látott:
Mind kiket úgy szeret, övéi, barátok . . .
Harangoznak. . . hallja. . . éppen most kondítják,
Oly édes, ismerős harangok szólítják. . .
A nagy templom előtt gyülekezet várja,
Menne is, sietne — de hol a palástja?
Erejét feszíti s fölül a kórágyon,
Reszkető kezével keres, kutat vágyón. . .
Rettenve föleszmél: nincs palástja, nincsen!
„Megfosztottak tőle, de van drágább kincsem.
Isten ajándéka lelkemben e mély hit,
Melyet a szevedés csak tisztit, csak mélyit:
Sem a pápák kardja, kereszt s halálképe
Nem! Az igazságot semmi föl nem tartja.
Irtam, mit éreztem s hirdettem, mit érzék
S kik az igazságért lelkemet így vérzék,
Hamis tanítóknak összeomlik tana!"

Hideg kőbe vési forró hattyúdalát.
Csodás hittel látja jövő diadalát. . .
Börtöne éjjébe égi fény sugárzik. . .
Feje lehanyatlik, teste már nem fázik. . .
Múlt és jelen nincs már, nincsen semmi kinja.
Mennyei hang csendül, s biztatóan hivja:
„Többre bizlak eztán!"
S száll, sugárzik fényben.
Dávid Ferencz lelke, örök dicsőségben.

Ürmösi Károlyné.

Szivemet hozzád emelem... irta dr. Boros György, női imakönyv 3-ik bővitett kiadása megjelent és kapható szerkesztőségünknél. A könyv kiállitása a müvészi igényeknek is minden irányban megfelel. Izléses lágy kötésben 40, jobb papiron 50, meritett papiron 60 leu; keménykötésben 75 leu, vászonkötésben jobb papiron 105 leu. Diszesebb vászonkötés aranydiszitéssel, tokban 115 leu. Diszkiadás meritett papiron aranymetszéssel müvészien festett táblával, tokkal 180-tól 240 leuig. Diszkiadás meritett papiron himzett táblával, tokban 180 leu. Diszkiadás müvészi bőrmunkával aranymetszéssel, tokban 280 leu. Diszkiadás antilopbőrben, valódi ezüstcsattal müvészi ötvösmunkával, tokban 420 leu, könyvárusoknál 30%-al drágább mindenik. — *Mióta az első felhivást kibocsátottuk, a munka és anyag árak 15-20 százalékkal emelkedvén, kénytelenek voltunk az árakat mérsékelten módositani.*

„Korvin"-nyomda kiadóhivatala.

Az utolsó nagy próba*

A magyar iskolák sorsa döntő fordulathoz érkezett. A segesvári kongresszus kimondotta az egyetemesen kötelező egyházi adózást és a református püspöknek, mint az elcsatolt területek legtöbb magyar iskolát fenntartó hatóságnak képviselője lelkes felszólalása után egyhanguan elfogadta, hogy ez a határozat az összes magyar templomokban ugyanazon a napon a szószékből hirdettessék ki.

Most már a határozat megküldetik az egyházak főhatóságainak. Semmi kétség aziránt, hogy ezek ép oly egyhanguan és lelkesedéssel fogják magukévá tenni a határozatokat s fogják megtenni a szükséges intézkedéseket a végrehajtás tekintetében.

Eddig rendben volna a dolog.

De az ügy érdeme ezután kezdődik, ott, ahol a lelkeket kell felrázni, ahol a hivek egyetemével kell megértetni, hogy milyen komoly, milyen egyetlen szükséges dologról van itt szó. *Ennek az adózásnak szükségképpen és megkerülhetetlenül sikerülnie kell, különben a magyar iskolák ügye elveszett.*

Gondoljuk csak meg jól, hogy ez a határozat az iskolák fenntartása ügyében minden eddig megpróbált eszköz elégtelensége után az utolsó menedék. S ha ez nem sikerülne? Istenem, nem is merek erre a lehetőségre gondolni!

Az ünnepélyről hazatérő utamon az éj csendjében a vonat egyhangu zakatolása közben forgatván elmémben e gondolatokat, valósággal megborzongtam arra a lehetőségre, hogyha az adózás nem fogna ugy sikerülni, mint az ügy érdeke kivánja. Különböző vidékeken müködő pap és tanitó ismerőseimmel volt alkalmam a lélekemelő segesvári ünnepélyeken beszélgetni. Magam tettem fel nekik a kérdést: ismerve a nép lelkét, mit gondolnak, felébred-e a nép áldozatkészsége a véres kard körülhordozására? Kaptam erre gondolkozás nélküli, azonnal rácsattanó igenlést, de keveset; és kaptam kételkedő, aggodalmasan, fontolgatva és bátortalanul hangzó talántalánt — többet és kaptam határozottan tagadó választ is — elég bő számban.

A szivem verése marad ki, ha erre a sötét lehetőségre téved az elmém. Mi lesz akkor? Vajjon végig gondolta-e ezt a gondolatot egészen a kongresszus lelkes közönsége? Ha a békekötés határozmányai, a kisebbségi szerződés garanciái, a gyulafehérvári határozatok ellenére sem kapnak az iskolák államsegélyt, ha az egyházak birtokai nevetségesen olcsó árakon elvétetnek s igy megfosztatnak minden anyagi eszköztől, amellyel eddig iskoláikat szükösen és nyomorgó tanitói és tanári karokkal fenntarthatták: ebben a szorult helyzetben, — mikor már minden szál elszakadt, akkor fordul a segesvári kongresszusnak minden vidékről összesereglett magyar-

* A „Magyar Nép"-ből vettük át.

sága a néphez, a nép áldozókészségéhez s arra kéri, hogy nyujtsa a szükséges anyagi eszközöket, hogy saját fiait megtarthassuk és megőrizhessük saját nemzeti mivoltában. Bizalmat sóvárgó, hitet és reményt szomjuhozó lelkem nem hiszi, hogy a magyar nép, — a Petőfi népe — meg ne értse e végső veszély borzalmas nemzeti poklát s ha megértette, meg ne ajánlja azt, amivel a faj jövőjét biztosithatja.

Csakhogy meg kell vele értetni a kérdést teljes jelentőségében. Itt pedig a jó pásztorok, az okos vezetőkre vár a fajvédő munka terhe és várt sikeréből az oroszlán-rész. E kérdésnél fogja megmutatni minden pap, hogy méltóan tölti-e be hivatását, hogy igazán egy-e népével, gyülekezetével, hogy a közös veszély hirére együtt dobban-e szivük, hogy él-e, hal-e a jó pásztor nyájáért s a nyáj követi-e hiven pásztorát?

Roppant erkölcsi felelőség sulya nehezedik e kérdésben a papságra, tanitóságra. Ezt a kérdést nem lehet a nyakunkról lerázni a kényelem nemtörődömségével. Ez a kérdés a történelem örökkévalóságába tartozik s mi a történelem itélőszéke előtt tartozunk felelőséggel mind arról, amit tettünk, mind arról, amit tenni elmulasztottunk. Az idők elkövetkezendő távolából a jövő tekint reánk, mint az isteni gondviselés és figyeli sürgés-forgásunkat, mindennapi munkálkodásunkat. Mindennapi gondjaink közepette és keresztviselő fájdalmaink közül is fel kell emelkednünk arra a magasabb nézőpontra, amelyből e roppant kérdést nem a teendők unottságával, hanem sub specie aeterni — történelem itélőszéke elé készülő ünneplő lélekkel tekintjük és áldozatos lélekkel mindenki magát, erejét, buzgóságát egész mértékben neki szenteli.

Igy, de csak igy várok én sikert az egyetemes egyházi adózástól. De ismétlem, ennek szükségképpen sikerülnie kell, különben a magyar iskolák ügye elveszett. A siker legfontosabb és nélkülözhetetlen tényezői a papok és tanitók. — Ők voltak a történelem folyamán a műveltségnek zászlótartói. Gondolják meg, hogy nagy részben rajtuk fordul meg e kérdés s úgy végezzék lelkökből ébredt s Istentől vagy emberektől nyert hivatásukat, hogy a történelem itélőszéke elé a jól végzett kötelesség megnyugtató és felemelő tudatával állhassanak! *Dr. Gál Kelemen.*

Unitárius ember, unitárius naptárt olvas! Kellő időben, november folyamán megjelenik a keresztény unitárius népnaptár eddiginél nagyobb terjedelemben és gazdagabb tartalommal. Elvárjuk minden unitárius lelkésztől, énekvezértől, hogy ezt kellő időben szószéken és künn az életben is minél gyakrabban hirdessék, hogy unitárius népünk unitárius népnaptárt szerezzen! Pártoljuk saját magunkat, unitárius hitünket, unitárius irodalmunkat!

Taft és az unitárius vallás.

Az amerikai Egyesült-Államok volt elnöke Taft, aki most a legfőbb itélőszék elnöke, Angliát meglátogatta és ott, mondhatni fejedelmi fogadásban részesült. Az unitáriusok is elhalmozták a tisztelet és elismerés minden kitüntetésével, Essex Hallban, a londoni központi helyiségben. A fogadóterem gyönyörüen ki volt diszitve és mindenről gondoskodtak, amivel hódoló tiszteletöknek jelét adhatták. Annyira nagy volt a lelkesedés, hogy mikor fölállott hogy beszédet tartson, a tapsvihar csak ugy szünt meg, hogy az elnök lecsengette a tapsolókat. A taps a beszéd elhangzása után megismétlődött és alig is ért véget. Ebben a szokatlan lelkesedésben része volt a két nemzet közötti vérrokonságnak, a hatalmas Amerika iránti hódolatnak és a hitrokoni büszke önérzetnek.

Taftot az egyenes őszintesség jellemzi. Ő akkor is hü és buzgó unitárius volt, mikor Amerika legmagasabb állását, az elnöki széket töltötte be. Az ünneplő gyülekezet elnöke hálásan ismerte el, hogy Taftnak a hitéhez való hüsége igen nagy szolgálatot tett az unitárius vallás tekintélyének növelésében, s hozzájárul ahhoz is, hogy az angol és amerikai unitáriusoké még az eddiginél is bensőbb és szorosabb testvéri egységbe olvadjon és igy kettőzött erővel folytassa a vallásszabadságért való küzdelmes munkát az egész emberiség javára.

Taft a következőket mondotta: Az Egyesült-Államokban minden utja alkalmával első dolga volt, hogy ahova megérkezett, fölkeresse az unitárius központi helyiséget és mindig s mindenütt ugy találta, hogy az unitáriusok a helység legjobb embereihez tartoznak, akik szép eszmékért lelkesednek, biznak hitök diadalában, teljes erejökkel törekednek a nép jóléte előmozditására, minek következtében, ha kevesen vannak is, a helységben elsőrangu szerepet visznek. Nincsenek olyan nagy számban, ahogy kivánatos volna, de ahányan vannak mindig számot tesznek. Magam is valahol megjelenek, azt akarom, hogy számot tegyek. Abból ő nem csinál sokat, hogy unitárius, mert már a nagyanyja unitárius volt a Channing idejében, szülői is unitáriusok voltak. De minél tovább él, s minél nagyobb felelőséget vállal magára, annál inkább erősödik meg abban a meggyőződésben, hogy e világot csak a vallás szelleme válthatja meg. A társadalom tulságosan belemerült az anyagias felfogásba, tehát az ember lelkének és szivének szüksége van arra a kiegyenlitő erőre, melyet a vallás adhatna meg s amely utját állja a nyerészkedési hajlamok és az önzésnek, mit az anyagi haladás táplál. Számos férfi és nő közömbös lett az egyházak iránt, azokból kilépett és tétlen sőt tehetetlen lett és a vallásnak éppen ezeken nonkuramus és tétlen állapot ellen kell küzdenie.

Hát mi unitáriusok arra nem gondolunk, hogy meg fogjuk hó-

ditani a világot, de arra törekszünk, hogy ezeket az embereket ellássuk a vallás iránti érdeklődés föltételeivel, s meggyőzzük, hogy a vallás kérdéseivel való észszerü foglalkozás nemcsak jogosult, hanem kivánatos is. Ha az unitáriusok csak azokat a közömbösöket és tétleneket meg tudják közeliteni és a vallásnak megnyerik, eleget tettek. Ezt a munkát mi az Egyesült-Államokban a háboru utáni időben nagy eréllyel megkezdettük és folytatjuk.

Maga Taft nem kiván más egyházakkal szemben ellenséges föllépést tanusitani, de bizony régebben, mikor az unitáriusokat legtöbb helyről kizárták, ez is megokolt lett volna. Jelenleg már nálunk az unitáriusok más elbánásban részesülnek. Mikor az elnökségre pályázott, a távol nyugatról több levélben kértek, hogy háritsam el magamról ezt a sötét foltot. A háboru óta jórészt megváltozott a hangulat, de bárhogy is, miután megvan a magunk munkamezeje, ne törődjünk más felekezetek véleményeivel. Amig ezeknek sikerül a népöket Isten iránti érzésben tartani és a vallás szellemével inspirálni, mi unitáriusok együtt örvendezhetünk velök. Törekedjünk arra, hogy a jó és a vallásos érzés uralkodjék, s ne törődjünk a kicsinyes dolgokkal, mert arra már elég nagyok vagyunk, hogy figyelembe ne vegyük. Ha kevesen vagyunk is, de rokonszenvező barátunk mindenik egyházban van és ezek bizonnyal jó irányu befolyást gyakorolnak.

Végül kivánta az angol unitárizmus haladását. Ha nem is fogunk csodákat mivelni, de az minden országnak hasznára van ha ilyen mozgalom müködésben van benne. Végül: örvendek, hogy itt lehetek — szólt — s örvendek, hogy mint a tengerentul polgára önökhöz tartozónak érezhetem magamat.

NŐK VILÁGA

A homoródszentpáli unitárius nőkszövetsége nagyszabásu népünnepélyt rendezett julius hó 9-én. Szórakoztató müsor volt, melynek programjai felülemelkedtek a megszokott népünnepélyi müsoron, s különösen a megyei tanulóifjuság tornamutatványa városi kulturát mutatott be a faluban, s az egész közönségnek élvezetes látványosságot nyujtott. Ezenkivül a müsorban, még leányok mutattak be magyar táncokat, volt versenyfutás, kutyafutás, zsákbafutás, kötélhuzás, konfetti és szerpentindobás. Az izléstelen lepényevést szándékosan kihagyta a rendezőség. A müsort aztán reggelig tartó táncmulatság követte két teremben. Az intelligencia mulatsága az iskolateremben volt, hol szeszes italokat nem árultak és igy az egész társaság alkohol nélkül mulatott és *megállapithatjuk*, hogy oly szépen

és a legkedélyesebb hangulatban egész reggelig, hogy kivánatos volna más táncmulatságban is az alkohol mellőzése.

1550 lei lett a népünnepély tiszta jövedelme, melyet az eddig nagyon elhanyagolt temető bekeritésére fogunk forditani. Figyelmébe ajánljuk a nőkszövetségének minden községben, a temetők gondozását, mert népünknél ezek a legtöbb helyen elhanyagolt állapotban vannak. Pedig, ha sirjainkat ápoljuk, ugyanakkor leikünkben is ápoljuk az örökkévalóság gondolatát . . !

E helyről is köszönetet mondunk mindazoknak, kik a népünnepély sikerét fáradozásaikkal és anyagi áldozataikkal előmozditották. Felemlitésre méltó az áldozat a gazdáktól, hogy kérésünkre fuvarokat adtak a tornaszerek, az udvarhelyi szereplők és vendégek kihozására, s fövenyet hoztak a tornatérre. A bizottsági tagok női nagy buzgalommal elvégezték a termek takaritását és a három helyen való jegyosztást.

A népünnepélyen felülfizettek: Piti Péter 40, Sigmond József 20 leut, ifj. Dimén Dénesné, Szabó Józsefné, Papp Gáborné, Tamás Áronné 1—1 udvarhelyi fuvart 60—60 leu értékben, Ürmösi Józsefné konfetti és szerpentint 40 leu értékben, Kovács Péterné, Sándor János, Diményi Sándor, Molnár Ferenczné 1—1 szekér fövenyet 20—20 leu értékben. Fogadják e helyről is a nőkszövetsége hálás köszönetét.

Ü. J.-né.

A pap, mint gazda?

Különösnek fogják találni, hogy éppen az „Unitárius Közlöny"-be irom e cikkem. Akik ismernek, ismerik gondolkozásom, nézeteim, azok nem fognak csodálkozni, akik meg nem ismernek, azok részére felvilágositásul csak annyit, hogy nyolc éven át jártam az unitárius kollégiumba (odajárt az apám is és odajárnak fiaim is első elemi óta). Az a szellem, mely körülöttem lebegett, az a szeretet, az a lelkesedés, melyet tanáraink tanusitottak, oly nyomokat hagyott lelkembe, „En"-emet annyira átjárta, megfogta, hogy az a ragaszkodó szeretet, az együttérzés, mellyel az unitáriusokkal viseltetem, egyenesen feljogosit arra, hogy az „Unitárius Közlöny"-be irjak.

Az a szellem, mely lelkem áthatotta kitörülhetetlen leikemből s mindig csak közelebb és közelebb visz. Mondhatom, hogy lelkileg unitáriusnak érzem magam.

Érdekes, hogy bárhol járok és bármely vonatkozásban az unitáriusokról hallok beszélni, önkéntelenül különös érdeklődéssel figyelek s ugy érzem, hogy itt jobban kell figyelni, mert a mi ügyünkről van szó.

Ezek előrebocsátása után rátérek arra, amit tulajdonképen elmondani akarok.

A pap, a tanitó hivatása népét jóra, okosra oktatni, nevelni, a

vallásos érzést ébren tartani s népe boldogulásán dolgozni. A theologián megtanitják a lelkiek ápolása, gondozásának módjait, mely kétségtelenül legelső feladat; nem foglalkoznak azonban a gazdasági ismeretek tanitásával, mely a nép anyagi, a közgazdaság szempontjából nagyon is fontos.

Jelentősége óriási. Ha elgondoljuk, hogy mit jelent ma, mikor a birtokreform folytán földhöz jutnak a falusiak és földesgazda lesz az, kinek eddig semmije sem volt, avagy egyszerre az eddigi kis törpe birtokos 8—10 hold föld ura lesz. Közgazdasági szempontból valóságos misszió vár a papok és tanitókra és mondhatjuk, hogy az ők kezükbe van letéve a birtokreform sikere.

A theologián mindenik féléven elő kellene adni a gazdasági tudományokat és pedig külön szakértő előadóval. Az egyes tárgyakat ügyesen csoportosítva, felölelhető minden egyes ág ugy, hogy a theologiáról kikerülő pap tisztában lesz a gazdasági dolgokkal is.

Természetes, hogy az elmélet mellett a gyakorlati tudásra is is szükség van. Ezt részben a helybeli gazdaságok, részben a helybeli gazdasági akadémia gazdaságában elsajátithatják és hiszem, hogy az illetékes körök a legnagyobb készséggel fogják az akadémia gazdaságát e szent célra felajánlani.

Szükséges még, hogy minden papnak legyen pár hold földje (egyházi avagy saját) és hozzávaló épületek, meg berendezés, mert igy szemléltető oktatással, népe hamarább fogja eltanulni a hasznosat és a jót.

Növénytermelés, növénynemesités, állattenyésztés terén valóságos uttörők kell hogy legyenek a papok és tanitók.

Szinte elké zelem és látom, hogy papunk teljes lelkesedéssel nekilendülve a gazdálkodásnak, mily produktiv munkát fog végezni, miként fogja a több és jobbtermelés magját olyan talajba elvetni, mely nagyon hálásan fizeti meg a ráforditott munkát. Látom, hogy megfigyeléseivel miként fog alkotni s növénynemesités utján jobbatjobbat és többet produkálni. **Rosenberger Sándor.**

* * *

Ezt a lelkesitő cikket örömmel közöljük és figyelembe ajánljuk. Egyben megemlitjük, hogy egyházunk gondoskodott arról, hogy a papi pályára készülő ifjak Kolozsvárt szakférfiaktól elsajátithassák a gyümölcstenyésztést és a méhészetet. A cikk irójá kérjük, hogy hasonló közleményeivel lapunkat fölkeresni sziveskedjék. *Szerk.*

A megrendelést gyüjtőkhöz. Az összes vidéki ismerőseimet és barátaimat tisztelettel felkérem, hogy a pénzt s a *számozott* gyüjtőiveket üresen is beküldeni kegyeskedjék (Moricz Márton urhoz, Unitárius Coll.), mert enélkül elszámolni nem tudok. Az erdélyi ügyvéd urakhoz szétküldött gyüjtőivekből is aránylag igen kevés érkezett vissza. A szives támogatást köszöni és a hátralevőket tisztelettel kéri, *Dr. Tóth György.*

Egyházi és egyleti élet.

Küldjünk ajándékot. Az egész világot befogó unitárius testvériség vékony és gyér szálait közös érdekünk erősiti, mert mi unitáriusok Amerikában és Angliában is és Európa szárazföldjén is aránylag kevesen vagyunk. Mi, a kevesek, nagyon össze kell hogy tartsunk, hogy jövőnk iránt táplált reménységünk ne fogyatkozzék meg.

Az amerikai látogatások nemcsak buzditólag hatnak, hanem példát is szolgáltatnak arra, hogy: nem a szó a fő, hanem a tett. Tettekkel, fárasztó utazásokkal bizonyitják, hogy ők minket meg akarnak ismerni és érdemünk szerint fognak velünk elbánni.

A szegény egyházközségeknek csekély pénzbeli adományt is juttatnak, hogy nagy nyomoruságunkból kilábalhassunk. Az amerikaiak jöttek és még számtalanszor fognak jönni szerető lelkesedéssel és amerikai kitartással. Mi azonban csak fogadjuk, ünnepeljük, de hasonlóan nem cselekszünk.

Az egyik amerikai bucsuzása alkalmával meg is jegyezte, hogy az ők ismételt látogatásuk után sem hallotta, hogy a magyar unitáriusok közül valaki azt mondotta volna: mi is megyünk amerikai testvéreinket meglátogatni.

Nem hallotta és nem is hallhatta, mert a mi pénzünkből egy kis tarisznyába való összegről kellene gondoskodni, hogy valaki utra kelhessen Amerikába.

De a tényleges utazás helyett mégis küldhetnénk valamit, ami a lelkünket helyettesitené.

A régi unitárius szellem emlékeit. Az Unitárius Egyház Rendszabályait 1826-1850-ig összeszedtem és a külföldre való figyelemmel a *latin* szöveggel is lenyomattam. A latin nyelvet Amerikában is megértik, ha szép magyar nyelvünkön nem is értik meg. Épen ezért ugy találom, hogy az erdélyi testvéregyházak mindenike megvásárolná a fenti munkát és elküldenék az amerikai testvéregyházaknak, amelyek csak *1825*-ig vihetik vissza történetüket, mi, a régi unitáriusok *1626*-tól kezdődő régi s ellemünket küldhetnők ajándékba. Csiki Gábor lelkész, aki Amerikát keresztül-kasul utazta, azt mondotta, hogy a jelzett könyvnél szebb ajándékot keveset lehetne adni, mert az amerikai büszkén mutathatná a régi eredet bizonyitékait. A lelkünket kapnák és a lelkünkhöz szólnának.

Az erdélyi testvéregyházak közül eddig egynéhány elküldötte az amerikei testvéregyházaknak. De a többi egyházközségek még nem csináltak semmit. Az esperes urak és a lelkész urak feladata volna e kezdeményezést megragadni és a presbyteri ·mban a megvételt ajánlani. A főhatóság már ajánlotta, de nem akarja *kötelezőleg* elrendelni, nehogy az a látszata legyen, hogy csak *parancsszóra* küldték az egyházközségek az ajándékot. En a székely népet ugy

ismerem, hogy a pománát viszonozni szokta. A jelzett könyv megküldése igen egyszerü módja volna az adományok viszonozásának. Természetesen később lehetne apróbb régiségeket, varrattasokat küldeni. Küldjünk minél többször *apró ajándékokat*, mert a régi mondás gyakori apró szivességekkel, apró ajándékokkal lehet a szíves, baráti viszonyt megerősiteni és szorosabbra füzni.

Ennek a felhivásnak a megrendelés lenne a legméltóbb visszhangja. *Dr. Tóth György.*

Az E. K. Tanácsból. Főjegyző jelentést tett bukaresti utjáról és az angol meg amerikai lelkészeknek gyülekezeteinkben tett látogatásáról. Ezzel kapcsolatban Lőrinczi István esperes fölszólalt, hogy a kereszturi kör mellőzésben részesült. Titkár részletes tájékozása alapján az E. K. Tanács és Lőrinczi esperes is tudomásul vette, hogy a kereszturi körre tervezett öt napi s a többire szánt 2-2 napi látogatást a vendégek késése miatt nem lehetett betartani. — Dr. Csiki Gábor kolozsvári lelkész szabadságát szeptember végéig meghosszabitotta. Tudomásul vette, hogy Gál Gyula, Máthé Sándor és Pataki András a theologiai szakvizsgálatot szép s kerrel letették és őket lelkészjelölteknek nyilvánitotta. — Ajtay János és Boros Mózes tanitójelöltek kántor épesitő vizsgálatot tettek. — E. K. Tanács az iskolai táncmulatságok korlátozására utasitotta az igazgatóságokat. — Uzoni Imre tanárnak a tanári állása alóli fölmentéséért folyamodását, betegségi állapotára való tekintettel ajánlani fogja a főtanácsnak teljes elismerés mellett. A szkereszturi főgymnál koviktusi gondnok lett Bálint Domokos tanár. A Széchenyi-téri Berde-telepre órás üzlet nyitására engedélyt kapott Wiesmann Sándor. — A magyarzsákodi egyházközség a bumi erdőből negyven szálfát kapott.

Dr. Tóth György afia a Fegyelmi Törvényt ellátta históriai bevezetéssel és az E. K. Tanács a kiadást meghatározta. Ez lesz a Dr. Tóth törvénygyüjteményének II-ik kötete.

Amerikai és angol vendégeinket az E. K. Tanács aug. 1-én tartott ülésén nagy ünneplésben részesitette. Püspök ur meleg üdvözlő szavaira a jelenlevő 3 képviselő kedves és értékes beszédben válaszolt. Ugyanakkor mutatta be a püspök ur az amerikai és angol egyházak megbizó levelét, melyből kiderült, hogy mindenik kiküldött az illető egyházak szeretetteljes meleg üdvözletét hozta s egyben azzal voltak megbizva, hogy fejezzék ki mind a britt és külföldi unitárius társulat lankadatlan és meleg rokonszenvét az erdélyi unitáriusok egyházaknak. A kiküldötteket az E. K. T. és az egyházkörök is a legszivélyesebb fogadásban részesitették. Az E. K. T. Cornisch L. C. dr. tb. főjegyzőségre, Perkins T. és Speight Harold amerikai lelkészeket, valamint az angol képviselőt Redfern L. Liverpooli lelkész urat egyházi főtanácsosságra fogja ajánlni. Azonkivül kolozsdobokai kör Perkins lelkészt esperessé az aranyostordai kör Redfern lelkészt, a küküllői kör dr. Cornischt tb. esperesekké vá-

lasztották. Ezenkivül a dicsőszentmártoni egyházközség Perkins lelkészt a kolozsvári Speight lelkészt, a torockói, a szőkefalvi Redfeln lelkészt tb. lelkészekké választották. A vendégek a kitüntetéseket nagy örömmel fogadták.

50 angol lecke most jelent meg magántanulók és iskolák számára *Welsch* E. T. tollából, a debreceni Méliusz-nyomda betüivel. Az eddig ismert és gyors tanulásra szánt tankönyvek rendszerét gyakorlati ügyességgel foglalja össze, Első tekintetre igen célszerünek látjuk. Magántanulóknak szótárra van szükségük hozzá. Ügyes tanitó kezében egy év alatt nagy sikert lehet elérni vele. Ára?

A tordai főgimnázium sorsa véglegesen még nincsen eldöntve. A kolozsvári közoktatási hivatal nyilatkozata szerint a nyilvánossági jogot négy osztállyal megkapja.

A Berde tanári jutalmat ezuttal Dr. Varga Béla tanárnak itélte oda az E. K. Tanács egyhangu határozattal.

Az unitárius leányotthon helyiségei megfrissülve és egy helyiséggel bővitve várják a megnövekedett számu leányokat.

Homoródjánosfalvi Dávid F. ünnepély. Az Udvarhelyközi Dávid F. Egylet ez évben Hjánosfalván tartotta meg aug. 13-án (vasárnap) d. u. 2 órai kezdettel urvacsoraosztással és istentisztelettel egybekötött ünnepélyes müsoros évi közgyülését. Az ünnepély fényét és benső értékét emelte az, hogy a templom négy százados évfordulóját is ez alkalommal ünnepelte az egyházközség. Mint rendesen, ez alkalommal is a kör minden falujából összegyült az ünneplők sokasága felekezeti külömbség nélkül. Még a szomszédos Daróc szász községből is többen tiszteltek meg látogatásukkal deréki szász testvéreink. Az ősi templom zsufolásig megtelt hallgatókkal. Az ünnepélyen Ürmösi Józsefné, Zoltán Sándorné és Zoltán Sándor vezetése alatt négyszólamu alkalmi dalárda lélekemelő énekükkel, Darkó Erzsi, Gál Irénke, Máté Mihály kedves és lelkes szavalatukkal, Pálffy Ákos, Gálfi Dénes harmonium játékukkal gyönyörködtettek. Sigmond József megható imában emelte a gyülekezet lelkét az egek Urához. Sándor Gergely kénosi lelkész tartalmas beszédében részletesen kifejtette e nap nagy jelentőségét, az ősi templom négyszázados multját és a jánosfalvi népet továbbra is odaadó vallásos buzgóságra serkentette. Ürmösi József elnök megkapóan agendált „Az én nyereségem a Krisztus" bibliai tétel alapján Az urvacsora osztásnál igen szüknek bizonyult a templom, még a keritésben a cinteremben is igen sokan körbe állottak, hogy a szent jegyekben mindnyájan részesüljenek. Négy lelkész osztotta az urvacsorát. Urvacsoravétel után Ajtay Jánosné alelnöknő mondotta el lelkes ünneplő beszédét. Aztán Kovács Kálmán egyházi titkár főpásztorunk meleg üdvözletét tolmácsolta, amit a gyülekezet az ősz főpásztor éljenzésével fogadott. Báró József „Az ősi templom" cimü alkalmi költeményét olvasta fel. Az egylet pénztári vagyonát Báró József ismertette. Évi gyara-

podás 1022.02 lej. Perselygyüjtés 493.15, összes pénzvagyon 2835.95 lej. Ind'tványok során kifejezésre jutott az a kivánság, hogy az „Unitárius Köz.ö.y"-t anyagilag, de szellemileg is m'nél többen kellene támogatnunk és arra kellene törekednünk, hogy e lap unitárius székely népünknek valóban vallásos *néplapjává* váljon s legalább hetenkint egyszer jelenhetne meg. Továbbá óhajtandó, hogy Dávid Ferencz Egylet (Kolozsváron) szabjon oly tagsági dijat a tagokra, amelyből teljék ki a közlöny előfizetési dija s ezenkivül a fiókegyleteknek is jusson valami, mert 1919 évtől fogva tagsági dijak fizetése teljesen megszünt s emiatt az egyletünk, valamint más fiókegyletek is hátrányt szenvednek. Az egylet egy nagyobbszabásu Petőfi-ünnepélyt rendez Oklándon, a tél folyamán ezt folytatja Dávid estélyek alkalmával a kisebb eklézsiákban is, hogy Petőfi szelleme, költői és emberi nagysága hassa át egészen székely unitárius népünket.

Papi beköszöntő Fogarason. Fekete Lajos volt püspöki titkár beiktatása szép és impozáns ünnepség keretében történt julius 23-án itt volt az első pap Árkosi Támás is, eljött mégegyszer megfürödni a hivei szeretetének rábocsátott meleg sugaraiban. Az iktatást Osváth esperes végezte. A kinevezést Árkosi olvasta fel s minthogy abban is ki volt emelve az ő munkássága s volt hivei nagyrabecsülése: helyesnek látta figyelmeztetni az uj leikészt pár szóban, hogy azt a nagyrabecsülést ő is elérheti, ha hü gondozója lesz a lelkeknek s együtt érezvén hiveivel nem lesz neki magának sem külön öröme, sem külön bánata. Az ifju lelkész beköszöntője igen nagy hatást tett a nagy gyülekezetre. Istentisztelet után a lelkészi lakban megjelentek a künlönböző felekezetek közül a ref., rom. kath., lutheránus és izraelita helybeli hitközségek képviselői, valamint a nagyszebeni társegyházközség küldöttei és szerencsekivánatukat fejezvén ki az uj lelkésznek. A közebéden számosan vettek részt, helybeliek és vidékiek. is A beiktatás alkalmából a püspök urat táviratban üdvözölték.

Változások a lelkészi karban. Siménfalvára a főt. Ur kinevezte Pál Dénes gyepesi lelkészt, a megelőző választás formai okokból megsemmisitettett és az egyházközség a kinevezést a püspök urra bizta. Reméljük, hogy az uj lelkész elég erélyel és buzgósággal fog rendelkezni a siménfalvi állapotok rendbehozására.

Papok és tanitók otthona. Kolozsvárt az E. K. Tanács egy szobát berendeztetett, hogy akik egy-két napig Kolozsvárt tartózkodnak ne legyenek kénytelenek vagy lakás nélkül kóborolni — ami többször megtörtént — vagy hihetetlenül magas árat fizetni. Jelentkezni a titkárnál kell.

Lelkészi továbbképző tanfolyam lesz Kolozsvárt az őszi Főtanácsot követő két napon. Előadás tárgyai: *a)* Belmisszió gyülekezeteinkben, előadó: Dr. Boros György. *b)* Felekezeti elemi oktatás:

előadó Dr. Gál Kelemen. *c)* Az egyházszertartás kérdése, előadó: Dr. Tóth György. *d)* A lelkészi adminisztráció, előadó: Pál Ferencz.

A vak fiu munkához segitésére már nyugtáztunk 360 leut. Az iskolai év végében, társaival együtt, a tanulók jóvoltából néhány ruhadarabban részesült. A két fiu nem csügged a munkában, de sokféle nehézséggel küzködnek. Közelebbről még kaptunk adományt Jakab Géza és Csifó Salamon uraktól Kolozsvárról 10—10 leut. Ezer leura van szüksége, hogy megélhetését biztositsa. Bis dat quito cito dat.

Hálaadó Istentisztelet a homoród-fürdőn. A szokásos augusztus hónapi hálaadó Istentiszteletet augusztus hó 20-án a jelen évben is megtartották. A lelkészi teendőket pedig Benczédi Pál homoród-ujfalvi lelkész, az énekvezéri teendőket pedig Pálffy Géza karácsonyfalvi énekvezér végezte. A közel és távolból nagy sokaság gyült össze, hogy élvezze a fenyvesek ózondus levegőjét éz a hűs források éltető vizét. Az érdeklődés teljes volt az Istentisztelet iránt is, ami azt mutatja, hogy népünk ma is oly vallásos, mint ezelőtt.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába a f. évi április 18-tól junius 18-ig előfizettek az U. K.-re: Gálfi András Szentmihály, Gyulay Béla Magyarléta, Unitárius Egyházközség Székelyudvarhely, László Dénes, Fazakas József Jobbágyfalva, Nagy Jenő, Keresztesi Dénes Szentgerice, Simó József Harasztkerék, Unitárius Egyházközség Nyárádszentlászló, Szentgerice, Csókfalva, Nyárádszentmárton, Iszló, Vadad, Székelykaál, Szabéd; Lőrinczy Miklós, Adorján Albert Nyárádszentlászló; Fogarasi D. F. Egylet tagjai (230 L), Tób Zsigmond Nyárádremete (8 L); Benedek János, Orbók Gyula, ifj. Rafaj József, Farkas József, Faluvégi T. József, Faluvégi D. József, Faluvégi Gergely, Raffai Mihály, Szoboszlai Emma, Csiszár Dénes Csókfalva; Unitárius Egyházközség, Gál József Recsenyéd, Gál Jenő Mezősárd; Unitárius Nőegylet Homoródjánosfalva, ifj. Fodor Albert Mezőnagycsán, Szász Sándorné, dr. Szatmári Miklósné, Unitárius Egyházközség, Gönci Sándor, Bartalics István Szind; Benovics Jenőné Kézdivásárhely; dr. Nagy Dánielné, özv. Silló Kálmánné Marosvásárhely; Németh István, Botár Simon, Vernes Ferenc, Vernes István, ifj. Botár Simon, ifj. Kelemen Ferenc, Botár Miklós, ifj. Koronki Ferenc, dr. Lázár Miklós, Barabás János, özv. Kerekesné Botár Sára, Kerekes István, Unitárius papi hivatal, Pál Simon, Herce István, Borbély András, Vajda Ferenc, id. Lázár Miklós, id. Kelemen Ferenc, Zsakó István, Bartók Simon, Szilágyi József, Székely János, Barta János, Demény József, Balog Gyula, Kriza János, Czupor Ferenc Torockó. (Folytatjuk.) Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Szerkesztői üzenet. B. T. A felhivás tőlünk távol álló okból lemaradt. *A* kuruckérdésre jövőkor kerül a befejezés. **i. l.** Jövőkor. Köszönet.

Nyomatott „Korvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17. sz.

XXXII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1922. Október 10. szám.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY | Szerkesztő: PAP DOMOKOS

Előfizetési ár: Egész évre 20 L. Magyarországra: 26 L. Egyes szám ára 2 L. Akik a 20 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitói-díj 100 L. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztároshoz küldendő Clujra (Kolozsvárra.)

Adakozzunk!

Elnöki buzditó szavak.

A kolozsvári unitárius egyházközségi Kebli Tanács szept. hó 17-én tartott ülésében — az egyetemes egyházi adóra vonatkozó főhatósági felhivás kihirdetése alkalmával — a kebli tanács tagjaihoz intézte Ürmösi Károly esperes-lelkész.

Fölállok! . . . Ugy érzem, hogy ezt tennem most a helyzet komolysága, az alkalom ünnepélyessége követeli.

Talán nem is kellene — az elhangzott fölhivás után — ennél többet szólanom. Hiszen a felhivás, amelyet hallottunk, maga helyett beszél és magyaráz. És beszélnek hangosan szivhez szólóan a tények és körülmények, amelyek azt létrehozták s amelyek mélabus dallamok akkordjait kiszóló hangjegyei egy orgonajátéknak, amely az emlékezés és a fölvillanó reménykedés sípjait szólaltatja meg.

Az a felhivás az édes anyának hangja, aki gyámolitotta, segitette gyermekeit amig tehette, de akit mostoha körülmények megfosztottak a segités lehetőségétől s most ő fordul kérő szóval segitségért gyermekeihez.

Ez az édesanya az egyház, amelynek szivét — a saját sorsa fölötti gond mellett a magyar nemzeti ügy, a magyar nemzeti kultura sorsa fölötti aggodalom szorongatja.

Az a felhivás tehát történelmi jelentőségü idők végzetesen komoly és ünnepélyes hangja mihozzánk.

De nemcsak! Az emlékezés hurjait is rezgésbe hozza lelkünkben. — A mult, magyar nemzetünk és unitárius egyházunk multja is megszólal azokban.

Lelkünk elé varázsol hasonló komoly, jelentőségteljes időket, amidőn magasan lobogott a zászló — Istenért és szabadságért, hitért és hazáért s amikor ezernyi ezerek sorakoztak önként a zászlók alá, áldozni vért és életet, nyugalmat, kényelmet, mindent, amit a hazának „kivánni joga van".

És lelkünk elé idézi aztán kicsiny egyházunk történetének hasonló komoly korszakait és mozzanatait.

Csak egyet említek. Amidőn az Urnak 1718-ik évében egyházunk sorsáról s kulturánkért aggódó lelkek hasonló fölhivást bocsátottak ki az egyház minden tagjához az egyház megmentésére, mert amint mondották: „nehogy a kútfő obstruálódván (bedugulván) a folyamok kiszáradjanak“ akkor a kutfőt kellett megmenteni. „S ez a kútfő a kolozsvári egyházközség volt.“

Most e kútfőnek a lelkesedés, az áldozatos lelkesedés, a példaadó lelkesedés kútfőjének kell lenni.

Ugy hiszem: ebben mindnyájan egyetértünk. — Mindnyájan abban, hogy azzal a felhivással szemben mindenkinek meg kell tennie kötelességét miközülünk, (mert ez memzeti ügy, s a magyar és az unitárius becsület kérdése). Akinek Isten többet adott, többet, mert igy kell “egymásnak terhét hordoznunk“ s „az erőtlenek erőtlenségét fölvennünk“, hogy „betöltsük a Krisztus törvényét“. De mindenkinek ki kell venni részét, annak is, akinek kevesebbje van.

Én — a magam részéről — sajnos! — ezek közzé kell hogy számitsam magam; de azért az egyházközségtől nyert javadalmam 2 %-át készséggel fölajánlom a jövő évre.

Remélem, hogy követni fognak s azt a csekélységet, amit én adhatok s a hasonló csekélységeket ki fogják pótolni azok, akik ezt tehetik s akik erre a jó lelkiismeret parancsa által kötelezve érzik magukat. Ugy legyen!

A tanitványok csalódása.

„Mi pedig azt reméltük, hogy ő volna az, aki megszabaditaná az Izraelt.“ Luk. XXIV. 21.

Akinek lelke igazán keresi az élő Istent, az mindenütt feltalálhatja őt: de ahol többen vannak, ahol több lélek forró imádsága olvad egybe, ott az ember közelebb érzi magához Istent. Aki nehány nyugodt, békés, boldog pillanatot akar szerezni a maga számára, az időnként beszélgetésbe ereszkedik a saját lelkével, mert tudja, hogy minden emberi lélekben Isten beszél s neki mindig van mondanivalója mindenki számára. Aki az élet nagy harcának diadalmas megharcolásához szükséges lelkierőt biztositani akarja, szivesen és vágyva keresi fel a templomot, hogy hitben erősödjék s a vallás áldásaiból meritsen. Aki pedig sohasem törődik azzal, hogy mekkora kincset bir az, akinek hite van; aki sohasem fontolgatja, hogy a vallás milyen nagy segitőerő az életküzdelem folytatására; aki sohasem keresett alkalmat arra, hogy megérezze, minő boldogság rejlik az Istennel való foglalkozásban, — az közönyösen fogadja a vasárnapot, a harangszót és mindent, ami az életet igazán széppé teheti s legfeljebb a nyugalom pillanataiban is a mámornak, költekezésnek s muló élvezeteknek hódol.

Általában pedig ritka ember szereti és becsüli a vallást a benne rejlő igazságért és áldásért. A templomot ritka ember keresi fel azzal a határozott céllal, hogy ott a Jézus szép életéből példát meritsen s hitéből biztató erőt nyerjen. Hányan vannak, kik csupán a szokásnak hódolnak. Pedig a templom jelentősége főleg abban áll, hogy az ember ott őszintén magába száll. Imádkozik ugy, ahogy egyebütt nem tud. Imádkozó lelke belekapcsolódik az örökkévaló Isten lényébe s magasra emelkedik, hol szép, tiszta, ragyogó minden. Ott a lélek megfürdik a szeretet tisztitó vizében, hogy lemossa magáról a földi élet porát, szennyét, bünét és megtisztulva és megerősödve mehessen tovább küzdeni, bizni és remélni. A templom arra való hogy ébrentartsa, ha szükség, fölébressze azt a tudatot, hogy a vallás nemesitő ereje formálja az embert Isten képére és hasonlatosságára.

Azonban a vallásnak ezt a nagy és mély jelentőségét még azok sem tudták eléggé felfogni, akik Jézus tanitásainak élő tanui voltak: a tanitványok. Gondolkozásukra elég világos volt az a jelenet, midőn Jézus halála után nemsokára, egy beszélgetés közben, csalódva vallják be: „Pedig mi azt reméltük, hogy ő az, aki megszabaditja az Izraelt". S ime, e tekintetben nem történt semmi. Ő meghalt s Izrael nem szabadult meg.

Pedig Izrael a valóságban megszabadult, csak nem ismerte fel idején szabadulását. A feszitő korlátokat széttörte. Zárkozottságából kilépett. Az a szellem, melynek Izrael volt a melegágya s mely a Jézus lelkén keresztül, uj erőt is kapva, hóditó utra indult, bejárta a nagy világot s ahova elhatott, mindenütt diadalt aratott. És a tanitványok csalódása mégis érthető, mert emberi. Igaz, egy magasabb világ érdekei és a lelkiélet jobb jövőjének a biztositásai egy kissé elhomályosulnak e csalódásban, de a jelen fájdalma s a jövő töprengése olyan szivetrázóan jut kifejezésre a tanitványok szavaiban. De kifejezésre jut az az örökös tragédia is, mely az ember földi gondolkozásával velejár s mely az emberiség életét a történelem folyamán nyomon kiséri.

A tanitványoknak csalódniok kellett, mert a Jézus nagy szelleme közelében is ábrándokra épitették a jobb jövőt. Amit a nép egyeteme olyan rendithetetlenül várt, attól ők sem tudtak menekülni, hogy a Messiás fel fogja szabaditani ă zsidó népet. Az egykor olyan hatalmas országot ujjáteremti s az elnyomásnak véget vet. Lerázni segit örökre azt a gyülöletes római igát, mely csak zsarolni tud, de a nép érdekét figyelembe nem veszi. A jogfosztásban mester, de a törvény igazságos betöltése s a kötelesség teljesitése előtte mellékes. S mi több, a nép Jézusnak nem egy szavát és kifejezését odamagyarázta, hogy vele együtt nemzetileg is egy szebb és jobb világ következik el. Lehet-e csodálni, hogy a tanitványok is, mint fajuk hű gyermekei, Jézus müködésétől, a benne levő csodás erőt látva, végeredményében a haza szabadságát is várták? S csoda-e, ha amikor ábrándjaik eszményképe a keresztfán kiszenvedett, kit szemük

látára tettek sirba, csak az iránta érzett nagy szeretetet s drága emlékét zárva szivükbe, csoda-e hogy olyan keserü a csalódásuk?

Fájdalom, ez a csalódás az emberiség elmaradhatatlan kisérője. Ott van mindenük, ahol népek sóhajtása, nemzetek forró vágya, a megtépett jog és szabadság nagy reménysége üli meg a sziveket. S ott lesz mindig, mig az emberiség csupán külső körülményekben s földi viszonyokban keresi az élet nyugalmát és boldogságát; mig a nyers erő szab jogot a világnak, mellőzve a legszentebb érdekeket; mig lesz uralkodó többség és elnyomott kisebbség, mig az emberiség a saját kielégittetesét nem a Jézus-hitvilágában, nem a vallásos gondolkozás emelkedettségében és a szeretet igazságszolgáltatásában igyekszik feltalálni.

A tanitványok csalódása a miénk is, ha ábrándok vezetnek. Ami kedves és drága nekünk, zárjuk szivünkbe mélyen; s aztán küzdjünk olyan fegyverrel, mellyel csak győzni lehet. A tusakodó világ küzdelmébe unitárius hitünk igazságát vigyük bele s harcoljunk egész erőnkkel annak győzelméért. Mert lám, a tanitványok fájdalmasan csalódnak, de a Jézus szelleme királyi trón nélkül is világot hódit. Jézus szellemét unitárius hitünk őrzi legtisztábban, azért annak csak győzni lehet. Aki ehez a győzelemhez nem nyujt segédkezet, az ne mondja magát se a mult őszinte megbecsülőjének, sem igazán unitáriusnak. E hitnek legyen oltára minden templom s minden szív

(—s.)

NŐK VILÁGA

Fölhivás. A kolozsvári „Unitárius Nők Szövetsége“ folyó évi október hó 28-án este fél 8-kor tombola-estélyt rendez saját szerény pénztára gyarapitására.

A tombolához kisorsolandó tárgyak szükségesek. Hitrokoni szeretettel kérjük ez uton is kolozsvári nőinket, segitsék szövetségünket s adakozzanak e célra kisebb női kézi munkákat, esetleg apró tárgyakat, mint pld. nippeket, vázákat, levélpapirt stb. stb.

A szives adakozó adományát küldje: alólirt főtitkárhoz október 25-ig. Október 25-én d. u. 4 órára kérjük a tagokat gyülésbe a kollegiumba.

Azon jó reményben, hogy e fölhivásnak meg lesz az óhajtott eredménye, előre is hálás köszönetet mondunk az „Unitárius Nők Szövetsége“ nevében.

Kolozsvár, 1922. évi szeptember hó 20-án.

Dr. Boros Györgyné, ügyv. alelnök. — **Ürmösi Károlyné,** főtitkár.

* * *

A segesvári nők szövetsége 1922. junius 25-én d. e. ujra alakult, midőn a segesvári unitárius nők Ehrenverth Ignácné és Nagy

Béláné felhivására szép számban összegyültek az imateremben. Egybegyülteket Nagy Béláné üdvözölte. Egy rövid felolvasásban vázolta a nők szövetségének nagy fontosságát s felhivta jelenlevőket, hogy a háboru miatt félbemaradott munkát vegyék ismételten kezükbe. Ezen előterjesztésre jelenlevők egyhangu lelkesedéssel mondják ki a nők szövetségének Segesváron való ujjászervezését. Elnök lett: Ehrenverth Ignácné, alelnök: Özv. Márkos Andrásné, titkár: Nagy Béláné, pénztárnok: Csutak Józsefné, jegyző: Márkos Terka. Választmányi tagok: Kelemen Jenőné, Dénes Mózesné, Teleki Jenőné. Katona Endréné, Rózsa Jánosné, Varga Sándorné, Tóth Józsefné, Moros Sándorné, Benkő Jánosné, Radó Józsefné, Veress Áronné, Nagy Józsefné, Özv. Weszely Viktorné, Ilyés Istvánné, Özv. Kádár Lázárné, Örtel Jánosné, Bodó Jánosné, Biró Izsákné, Lakó Istvánné és Demeter Mózesné.

Elhatározták, hogy minden második vasárnap d. u. 6 órakor az imateremben összejövetelt tartanak. — A nők szövetsége alapja javára gyüjtést inditottak.

* * *

A homoródalmási Nőegylet, — mely már 17 éves multra tekinthet vissza, a háboru alatt is kitartó munkásságot folytatott. Azonban az 1919-20. években a gyülekezési jog korlátozása miatt egész munkássága joformán csak a tagdijak összegyüjtéséből állott. Ebből lehetett remélnünk, hogy még életre kelhet, s valóban 1921. őszén, már lehetett összejöveteleket tartani, s ettől kezdve, egész télen minden vasárnap, meg voltak a Nőegyleti estélyek, amelyeken valláserkölcsi, szépirodalmi, ismeretterjesztő, nevelési, gazdasági felolvasások, előadások keretében értékes megbeszélésekben volt részük a tagoknak.

A tavaszi bezáró gyülés 1912. ápr. 9-én, virágvasárnapján volt, a vezetőség itt adott számot a begyült tagdijak elhelyezéséről és arról, hogy a kora tavasszal tervelt és elhatározott gyakorlati kertészkedéssel hogy állunk?

Egyik hivünktől kaptunk olcsó bérletbe egy darabka kertet, azt beültettük 4 véka fajkrumplival. Elhelyeztük a zöldségmagnak valókat, melyeket buzgó egyleti tagok adtak össze, s melyeknek termését, saját közös gondozásuk után, a tagok ingyen egyformán fogják kapni a krumpli-föld megmüveléséért, mert ennek termése már a Nőegylet jövedelmét fogja képezni. A magnak valók a papi kertben kaptak helyet, s a Nőegyleti tagok gondozzák azt rendre, ugy, hogy egy-egy tagra nem igen jut több 1 órai munkánál, s saját nagy elfoglaltságuk miatt nem igen vállalhatnak többet, pedig a cél nagyon nemes és hasznos, mert a vezetőség és értelmes tagok szeme előtt a Székelyföld több és jobb termelése lebeg. E cél felé bizony csak lassu csigalépésekben tudunk haladni, de tapasztaljuk, hogy még igy is minden megtett lépés után mily igaz öröm járja át sziveinket!...

A téli estélyek müsorában mindnyájan részt vettek: Ajtay János lelkész, Ajtayné, Péterfy Áron nyug. énekvezér, Péterfyné, Tary Irén, Györffy Erzsike[1]) tanitónők; Vajda Antal ig.-tanitó, Barra Sándor körjegyző, Kiss Béla tanitó, Zárag Ferenc kereskedő. Tanitónők buzgó közremükődése folytán, iskolás gyermekeink is minden alkalommal szép énekekkel és szavalatokkal tették változatossá a müsort.

H.-Almás, 1922. Jun.

Péterfy Áronné alelnök. **Györffy Erzsike** jegyző. **Szabó Mózesné** pénztárnok. **Ajtay Jánosné** elnök.

Régi dolgok.

Székely fiuk iskolai élete a régi Toroczkón.

Azok közt a nagy szolgálatok közt, melyeket Toroczkó az unitárius egyháznak tett, egyik legnagyobbat unitárius iskolája fenntartásával végezte. Egész serege indult innen útjára későbbi egyházi nagyjainknak. Az ottani érdekes iskolai életből adjuk egyik néhai kiváló iró-tanárunk *Benczédi* Gergely naplójegyzeteiből ezt a hetven év előtti képet, mely élénken mutatja, hogy Toroczkó patriárkális iskolai élete nagy vonásokban ekkor még olyan volt, mint kolozsvári-tordai iskolánké egy századdal azelőtt. A toroczkóiak egyházuk fiai iránt megnyilvánult áldozatkészsége, a székely fiuk küzdelmes, de az életre és munkára edző nevelése mindnyájunknak értékes tanulságokat szolgáltat.

1852-ben egy szombat nap érkeztünk Toroczkóra s betelepedtünk a sajátságos iskolai épületbe. Több székely fiut találtunk már ott. Apáink két nap alatt ügyeinket elrendezve eltávoztak, mi nagy szomorusággal ott maradván.

Toroczkó két roppant kőszikla közt fekszik. Nem lehet messze látni. Sokszor tanakodtunk, hogy merre van a Székelyföld? Sirtunk és szomorkodtunk is eleget, de lassanként belétörődtünk.

A mestertanitó ekkor *Győrffi* József volt; egy szikár, sovány ember, nőtelen.

Sajátságos a székely fiuk élete itten.

Az iskola nagy szobájában, a falhosszában 3—3 ágy van egymás felett, melyekben a székely fiuk hálnak. A városi gyermekeket a rektor kiosztotta, mint tanitványokat. A kosztos tanitványnak reggel 8 órakor hoztak egy porzsoló ételt s mikor a gyermek jóllakott, odaadta a tanitójának. Délben pedig küldtek a tanitónak egy darab kenyeret és szalonnát, vagy kolbászt. Az én tanitványom eleitől végig 1852. szeptembertől 1856. juliusig volt *Botár* István nevü gyermek, kinek anyja mostohatestvére *Kriza* János püspök urnak. Ez igen derék család volt. A vacsora pedig ugy került ki, hogy a tanulók a várost egymás közt felosztották 4—5 részre s estéli templomozás után hármával-négyével elindultak kántálni. Bementünk a

[1]) Azóta mély fájdalmunkra elhunyt.

szükséghez képest 4—5 házhoz s egyik szólott: „Egy pár vers eléneklésével megtisztelnők, ha meghallgatnák". Ha azt mondták, hogy elfogadják, elénekeltünk egy templomi énekverset s erre mindenütt adtak egy darab kenyeret, néhol májast, puliszkát, sőt aszalt vackort is. E koldulást alig tudtam megszokni. De ott századok óta ez a szokás. Sok szegény székely fiu tanult a nemesszivü nép ily módon való támogatása által s lett hasznos tagja a nemzetnek és egyháznak.

Tagadhatatlan, hogy éheztünk is.

A javadalomért kötelességünk az volt, hogy mindennap kétszer templomba mentünk, a templomseprést és harangozást mi végeztük, temetésre jártunk stb.

Győrffi nagy fegyelmet tartott. A legelső székely tanulót paterfamiliasnak hivták s ennek ugyszólván zsarnoki korlátlan hatalma volt rajtunk. Minden székely tanuló köteles volt a pénzét a rektornál tartani, honnan lista mellett vett ki.

A tanitás meglehetős jól folyt. Különösen a német nyelvre forditott Győrffi nagy figyelmet. Németül kellett nekünk beszélni, mert plága járt s akinél ez déli 12 órakor találtatott, 3 korbácsütést kapott. Este egy egész óráig valamely éneket tanultunk együtt. Aki meg nem tanulta, hármat kapott. Kilenc órakor egyszerre kellett feküdni, reggel 5-kor egyszerre öltözni s aki utolsó volt, plágát kapott s evvel ismét 3 korbácsot . . .

Tavasszal, egész nyáron és őszön jártunk mezei dologra s kaptunk pénzt. Szombaton a mészárszékből kaptunk ingyen annyi font hust, ahány marhát ütöttek s valamelyik gazdag házhoz vittük, hol vasárnap ebédre megfőzték. Minthogy rendesen egressel főzték meg, ezt az ételt *semper*-nek[1]) hivtuk. Egy jó asszonyt kell megemlitenem: *Balog* Jánosnét *Borbély* Juditot, aki télen által sokszor küldött a székely fiuknak vacsorát, pedig 16-on voltunk.

Közli: K. K.

„Szivemet hozzád emelem."

Harmadik kiadása jelent meg Dr. Boros György női imakönyvének. A második kiadás rég elfogyott. A háboruban összeomlott, megtört lelkek már régóta hasztalan keresik a könyvecskét, hasztalan kutatnak utána, hogy balzsamos irhoz jussanak benne és általa sajgó lelkük számára. Im, az imák, az esdeklések, a vigasztalások, a biztatások, a hitet erősitő szavak Kolozsvárról most újra szárnyra kelnek.

Kezembe adták Boros imakönyvét s fölvetették a kérdést előttem, mit szólok a könyvhöz? A hit- és a tudomány világát szeretik egymással ellentétbe helyezni. Emiatt a kérdés felvetésének pillana-

[1]) Latinul = mindig. Kereszturt a fuszujka neve volt semper, a töltött káposztáé: nunquam = soha.

tában ugy jött, mintha a kérdéses dolog nem is az imakönyv tartalma volna, hanem a kérdés célja én vagyok, mintha az a könyvecske ezernyi betühadseregével egyszerre csak életre kelt volna és az vetette volna fel a szót előttem, hogy itt voltakép az a kérdés: miért szállunk mi tehozzád, a természetvizsgálóhoz.

Én mindig szent tisztelettel nézek minden imakönyvre. Nem ellenfélnek érzem magam vele szemben, hanem sokkal inkább bajtársat látok benne, kivel ma össze kell fognunk a lélek kimüvelésében. Nemcsak azt mondom, hogy szépen megférünk mi egymásmellett a hit- és tudomány világa, többet mondok: egymásra vagyunk utalva, mint az emberiséget lelkifejlődésében továbbvezető bajtársak. Én fogom az emberiség balkezét és irányitom a jelen biztos lépteit, de a jobb kéz a hit kezében van, s rám támaszkodva ő mutatja a megnyugtatóbb, a szebb jövendőt. Sőt nemcsak nélkülözhetetlen léleknevelő bajtársamat látom én a hit világában, különös tiszteletemmel azért adózom én neki, mert lelkem nevelő anyja egykoron tisztán ő vala. Gyermekéveimben egykoron enmagam nélkül csak ő, a tudás utáni vágy, csak a hit valék, és tudássá csak azért növém ki magam, *mert hivék.* S igy tisztelem a hitet, mint azt a gyermekkori lényemet, melynek erején azzá nőttem ki magamat, ami ma vagyok.

Épen vasárnap volt, mikor ilyen gondolatok mellett kezembe vevém Boros imakönyvét és a kertbe mentem vele játszó gyermekeim felé. Ugy történt, hogy mire letelepedtem a lombjait hullató körtefa alá, épen megkondult az esti harangszó: Gondtalan játékot üző gyermekeimről eszembejutott az én gyermekkorom, eszembejutott anyám, ki imára kulcsolni tanitotta kezemet, eszembe jutottak a derüs vasárnapok, melyeken templomba igazitott, imádkozni küldött, kikérdett a textus, a prédikáció felől s eszembe jutott, miként igazitotta a tisztesség, a becsület egyenes utain lépteim, a mindenütt jelen való Isten őrködő szemeire figyelmeztetve. S mig ott ájtatos emlékek kéltek a búgó harangszó mellett lelkemben, tudásom nem azt sugta, dobd el ezt a hitet, mint ócska emléket, hanem tudásom ráeszmélt arra, hogy annak a tudástalanságnak korszakában csakis a hit volt hivatva lelkem mivelésére, ráeszmélt arra, hogy hitvestársam ma is csakúgy a hit erejével neveli a gyerekeket, mint jó anyám tevé velem. Isten bölcs rendelkezését látom abban, hogy a nevelés két tényezője a hit és a tudás a család két fenntartó személye, a nő és a férfi között szét van osztva. Nő és gyerek gyengesége miatt a tüzhelyhez van kötve és igy tiszta szerencsénk, hogy a hit erejével nevelhető gyerek a hit mélységével megáldott anyára van utalva. Mi a tudás dorongjával künn az élet nehéz göröngyeit palljuk szét vagy magunkat emésztjük föl s emiatt se időnk, se áldott tehetségünk a gyerekneveléshez. Szép gondolat Dr. Borostól, hogy erre ráeszmél és helyes tapintat, hogy a hitélet megerősitése végett a nőkhöz fordul.

Könyvecskéjét, melyet bensőséges, világos mondatai használhatóvá teszik a legegyszerübb falusi ház asztalán is, de az épugy kielégiti a legmüveltebb lelket is. A mondottaknak csak logikai következménye volna az az én különleges kivánságom, hogy az anyaság szentelt érzelmeinek fejlesztésére és a gyermekimádat ápolására könyvecskéjében jóval több teret kellene szentelnie. A nő lelkiintelligenciájának magassága e kettős szent hivatás teljesitésének mértékétől függ s szent a meggyőződésem, hogy a hitélet erősitése ezen a téren többet ér el, mint a tudás fokozása. Mert — úgy látom — a nők hitükben könnyebben erősithetők mintsem tudásukban.

Gelei József.

Egyházi és egyleti élet.

Az első 30 leu megérkezett. Kolozsvárt szeptember 17-én Ürmösi Károly esperes az egyházi adózásra felhivó beszédet mondott. A beszéd köztetszésben részesült, ami egymagában is kedves dolog a szónokra és a nagy ügyre nézve is. De a hatás igazi fokmérője, az első harminc leu, mert azt a hallgatóságnak egyik, talán legigénytelenebb tagja egy szegény öreg asszony vitte el az esperes-lelkészhez. A nagy cél felé csak az ilyen lelkek juttatják el az egyházat, mert őket az áldozattal járó adás boldoggá teszi.

Kovács Kálmán megvált a titkári állástól. Három esztendeig a legviszontagságosabb időszakok hullám-halmai fölött hányódott az egyház hajója és K. K. ifjui energiával, az egyházért lángoló szeretettel és hűséggel szolgálta ki és befelé. Midőn dr. Mikó Lőrinc hazatért az orosz fogság gyötrelmeiből és a mikor dr. Tóth György már kezdette fölhuzni a vitorlát, hogy a Dunához evezzen, K. K. egyháza ügyét ugy vélte legjobban szolgálni, ha visszavonul a tanári székbe és tanitványai közé, az E. K. Tanács pedig igyekezett ezt a két jeles jogászt, szeptember elseje óta dr. Mikó Lőrinc a titkári, dr. Tóth György az egyházi referensi tisztséget tölti be egy évig ideiglenes minőségben.

Kisgyörgy Sándor ötvenéves lelkipásztor. Ezt a hirt bizonynyal szivesen fogják olvasni nemcsak hivei és kartársai, hanem mindenki aki a nemes szivnek ezt a kiváló emberét valaha látta vagy hallotta. Ő az Urnak oly régóta fölkent szolgája háládatos kiván lenni és ennek azzal adott kifejezést, hogy a Teológiai Akadémiához 1000 leu alapitványt tett. Köszönet érette. Legyen Isten továbbra is kegyes a szeretett jó lelkipásztorhoz.

Dr. Ferenczi Géza főgondnok ur elhunyt kis öccse emlékére a sepsiszentgyörgyi egyházközséghez 500 leu alapitványt tett. Köszönet az áldozatért!

Koszorumegváltás. Dr. Shilling Árpád orvos 500 leut, Gvidó Béla esperes 50 leut s a dicsőszentmártoni egyházközség szintén 50 leut adományoztak koszorumegváltás cimén dr. Ferencz Ákos

emlékére a kolozsvári unitárius kollegiumban létesitendő alapitványra, melynek rendeltetését a főt. püspök ur fogja meghatározni. További adományokat az „Unitárius Közlöny“ szerkesztősége szivesen elfogad és közvetit.

Épitsünk unitárius templomot Brassóban! A brassói unitáriusok lelkét ez az óhajtás tölti el. Tudják, hogy a templommal kapcsolatban a lelkészi lakás és iskolahelyiség kérdése is, tehát az egész egyházközségi élet megoldást nyer. E nagy célért méltóképpen áldoznak. Ujabban szept. hó 20-ig a hivek záros határidőn belüli kötelezettséggel a következő terheket vállalták: Tellmann Béla férfiszabó 2500·— L, Koródi Lajos mészáros 2000·— L, Bartha Mihály vasuti őr és fia Ernő 1500·— L, Tóth Ferenc pék és neje (fiz.), Ferencz István cipész és neje, Németh Gyula mészáros, özv. Módi Józsefné, Fekete Sándor vasöntő segéd, Bartha Gyula mozdonyvezető, Derzsi Árpád mozdonyvezető, Kovács Károly ny. főkalauz és neje, Gálfalvi Kálmán mozdonyvezető, Derzsi Béla mozdonyvezető, Andrássy Árpád (ref.) közuti felügyelő 1200—1200 L; Sigmond Gyula áll. felvigyázó, Sándor Gergely és neje vasuti lámpakezelő, Nagy Ferenc mozdonyvezető, Mikó Ferenc cipész, Szolga Mihály szabó m., Incze Zsigmond főkocsimester, Benedek János csizmadia m. 1000—1000 L; Bándi Imre kefekötő és neje 900 L, Benedek Mózes gyári alk. 800·— L, Albert Károly hivatalszolga, Bartha György iskolaszolga, Gergely Ferenc lakatossegéd, Gergely Gyula lakatossegéd, Ilyés Lajos és neje napszámos, Lőrincz János fűtő, Péterfi Áron fűtő, Rétyi Lajos fékező, Grossman Béla közuti kalauz, Csallós András közuti alk. és neje, Szávuj György munkás és neje, Harkó Mózes fűtő, Szentpáli Albert közuti kalauz 600—600 L, Költő Áron szabó, Gergely kerekes, Gál Ferencné fűtő neje, Székely Dénesné munkás neje, Zoltán József munkás, Vajda Péterné fütő neje, Jakab Ferenc kefekötő, Sebestyén Károlyné cipész neje, Varga József vasuti kocsikezelő, Kerekes József timársegéd, özv. Kelemen Mártonné, Pál János gy. munkás, Székely Sándor kocsikezelő, Bálint János főraktárnok, Bálint Miháty kocsikezelő, özv. Daczó Mózesné, Sütő Sándor munkás, Kiss Károly kocsis, Halmágyi Károlyné vas. hiv. neje, Izsák Vilmos szabósegéd, Tana Józsefné fiai 500—500 Lei, Gergely Árpád iparostanonc, Mészáros Lajosné timársegéd neje, Szőcs József ny. fütő, Dobos Mária munkás 300—300 L. Összesen 49.400.— L. I. közlemény szerinti tehervállalás 24.600.— L. Az I. és II. közlemény összege 74.050.— L. A megnyilvánult áldozatkészségért hálás köszönetet mond Kovács Lajos lelkész.

Felhivás osztálytársi találkozásra. Barátí szeretettel kérjük a kolozsvári unitárius főgimnáziumban — 1891—92. isk. évben érettségizett osztálytársainkat, hogy a folyó hó 27-én reggel tartandó — 30 éves osztálytársi találkozón — alma materünkben — megjelenni sziveskedjenek. A kolozsvári osztálytársak nevében: Ürmösi Károly esperes-lelkész.

400 éves templom. Augusztus 13-án lélekemelő szép ünnepök volt az udvarhelyi egyházkör unitáriusainak. A Köri D. F. Egylet évi nagygyülését Homorodjánosfalván tartá e napon, hová közel s távolból a kör unitáriusainak szine-java összegyült. Egyházi központot minden egyházi mozgalom iránt kiválóan érdeklődő Kovács Kálmán titkár ur képviselte. Kik nem jöhettek üdvözletüket küldték: mint főtisztelendő Püspök Ur, kinek szives üdvözletét az egyházi titkár tolmácsolta és Kisgyörgy Sándor tiszteletbeli esperes ur, kinek köszöntő levelét a Köri D. F. Egylet elnöke olvasta fel. Szokatlan nagy számban valánk együtt. Mint némelyek megjegyezték soha talán még ennyi ember nem volt a kicsiny Jánosfalván. Volt is ok a gyülekezésre. Nemcsak D. F. Egyleti nagygyülés volt, hanem a kicsiny székelyszéli egyházközség régi, az idők zivatarai által megviselt, de a hivek buzgalmából ismét rendbeszedett templomának 400 éves ünnepe. Kettős volt tehát az ünnep. Mintha a köri unitáriusság megérezte volna, hogy ezen a szélen imponáló módon kell képviselni a vallást és fajt s a templomépitő ősök szellemeivel erősiteni a jelen vallásos buzgalmát. Az ünnepély müsorra minden pontjában kedves, hangulatos és gyönyörködtető volt, miért elismerés illeti a szereplőket. Több mint 400-an vettünk urvacsorát, érezvén azt a meleg hittestvéri kapcsolatot, mely csodákat mivelő összetartó és áldozatkész munkára kell hogy irányitson. Ünnepség után az egyházközség presbiteriuma által rendezett s a presbiternék által készült egyszerü de izletes társasvacsorán vettünk részt, élvezvén az elhangzott pohárköszöntőket, majd este a körbeli együttlevő érdemes unitárius ifjuság táncát néztük meg, mely hangulatos és kedves volta mellett az egyházközség orgonaalapja javára közel 1000 Leu-t jövedelmezett.

A gyepesi papbeiktatási ünnepély a gyülekezetnek és vendégeinek az ujlelkészt megértő mélységes együttérzésével e hó 17-én zajlott le meglehetősen nagyszámu közönség előtt. Pál Ferenc köri esperes szeretettel ajánlja a hiveknek az uj lelkészt és mikor Zoltán Sándor homoródszentmártoni lelkész felolvassa a kinevezési okiratot, felkéri Bálint Albert lelkészt székfoglaló beszédének megtartására. Alapossággal, mély elgondolkozással fejti ki ifju lelkész életfelfogását, mondván „A jó pásztor életét is feláldozza az Ő juhaiért". Őrtállani, legeltetni, harcolni kell, minden lelkésznek ma inkább mint máskor. Emelkedésében profétai lelket könyörög magának, s hiveitől odaadó lelkes buzgó támogatást kér. Feladatainak teljesitésére magával hozta egyedüli örökségét az Istent. Esperes a beköszöntő után a jó pásztor munkájának elvégzéseire kitartó, tántorithatatlan hitet kiván lelkésztársának. A mély megérzés, a lelki gyögyörüségekben való elvonatkoztatos pillanatában éreztük, hogy Te benned biztunk elejitől fogva". A felemelő ünnepség után a hivek és vendégek közebéd keretében őszinte meleg szavakban részesitették az uj lelkészt.

A Dávid Ferenc-Egyletek müködési programmja. Általánosságban már ismertettük azt a programmot, aminek megvalósitására az egyes fiókegyleteknek törekedni kell. Óhajtásunkat fejeztük ki aziránt, hogy egyleteink a valláserkölcsi törekvések ápolásán kivül a gazdasági és közmüvelődési mozgalmakban is résztvegyenek. Ami az utóbbiakat illeti: örömmel fogadjuk a Magyar Nép irói körének ismeretterjesztő tervezetét, amely a hasznost a kellemessel, a szépet a jóval vegyitve, valóban üdvös célt tüz ki és nagyon értékes anyagot nyujt a falu kulturális szükségleteinek kielégitésére. A kidolgozott tervezetet a magyar egyházak püspökei szintén magukévá tették és a legmelegebben ajánlják hiveiknek. Reméljük, a Dávid Ferenc-Egyletek elől fognak járni az ismeretterjesztő összejövetelek rendezésében. A programmra nézve részletes tájékozódást és irányitást nyujtanak a Magyar Nép október—március közt megjelent számai. Mutatványszámokat ingyen küld a kiadóhivatal, (Kolozsvár, Strada Reg. Maria 35).

„Az én hitem". Kovács Lajos brassói lelkész egy kis füzetben kiadta az Unitárius Irodalmi Társaságban Magyarsároson tartott felolvasását. Nagyon megkapó formában, bizonyos szónoki hévvel, de mindig a meggyőződés erős lüktetésével mondja el az unitárius hit alapigazságait. Az ő hitvallása nemcsak az unitáriusoké, hanem bárkié, aki hiszen az Istenségben és az ember haladásában. Előadása oly világos, hogy bármely olvasni tudó ember is szivesen olvashatja. Kovács lelkész Brassóban unitárius templomot akar épiteni. E füzetet is arra szánta 3 leuért.

Az aranyosrákosi vak fiú meglátogatta szerkesztőségünket társával együtt. Lapunk jószivü olvasói adományaiból megajándékoztuk 300 leuval. Végtelenül boldog volt, mert közelebbről őt és a társát érte az a szerencsétlen vásári ügylet, melyről a lapok is irtak. Most Nagyváradra készülnek, hol Perédi György hirlapiró barátunk és mások segitségével nyilvános előadást fognak rendezni. A kivánt ezer leuból még sok hiányzik, de akinek figyelmét nem kerüli el, szivesen járul hozzá. Dr. Balogh György és Fogarassy Géza igazgató 20—20 leut adtak.

Újabb unitárius egyházi énekeinknek, köztük az Unitárius Irodalmi Társaság pályázatain nyertes dallamoknak, könyvnyomdai uton való kiadása készül. A mintegy 16 orgonára hangszerelt éneket tartalmazó füzet 10—12 leu lesz. Aki meg akarja venni feltétlenül jegyeztesse elő. Zeneszerzemények beküldését október 20-áig várjuk. Mindennemü megkeresések e cimre: Balázs Ferenc, Kolozsvár, Unitárius Kollégium.

Helyreigazitás Az „Unitárius Közlöny" folyó évi 9. számában közölt: „Déva vár rabja" cimü költeményben több sajtóhiba van. A következőképpen igazitjuk helyre: I. szak. 15-ik sorából: Ugy didereg, fázik, oly gyenge már a teste" az „a" kihagyandó. Ugyanazon szakasz 18-adik sorában: fagyott helyett fogyott.

II. szakasz 8-adik sorában: „Teste roncs, lelke fáj, de a hite a régi“ az első „a“ kimarad. Az utolsó szakasz utolsó előtti sorában: „S száll sugárzik fényben“ — után pont helyett vessző kell.

A jó gyermek könyve az első és második elemi osztályok valláserkölcsi oktatókönyve szerkesztőségünknél kapható. Ára 5 leu.

Hivatalos közlemények.

XIX. Sz. 1631—1922. eln.

Körirat az esperes és lelkész afiaihoz.

I. A közoktatásügyi vezérigazgatóság 26600—1922. sz. rendeletének közlése mellett lelkész afiait felhivom, hogy a kivánt adatokat a saját egyházközségükről állitsák egybe és az illetékes esperes urakhoz postafordultával küldjék be.

II. Az esperes urakat pedig felhivom, hogy a rendelet szellemének megfelelően tegyenek véleményes javaslatot, hogy a saját körükben hol találják szükségesnek a vallástanitási állás szervezését.

Ezidőszerint a rendelet által megvalósitani célzott vallástanári állások szervezésének előfeltételeiről közelebbi adatokat nem áll módunkban közölni.

Kolozsvár, 1922 szeptember hó 28-án.

Ferencz József
unitárius püspök

Melléklet: A közoktatásügyi miniszterium vezérigazgatósága Clujon.

26600—1922. V.

Főtisztelendő E. K. Tanács!

Az állami és községi minden kategoriáju iskolákban a vallástanári tanszékek betöltése kérdésének megoldása céljából, valamint ezen állásoknak az 1923—24. évi állami költségvetés kereteibe való beállitása iránt indokolt előterjesztést tehessünk, sziveskedjék sürgősen, de legkésőbb 1922 október 15-ig kimutatást felterjeszteni a Méltóságod fennhatósága alatti minden olyan egyházközségről, amelyekben állami vagy községi iskolák (elemi, tanonc, polgári, ipar, tanitóképző, leányszakiskola, kereskedelmi és liceum, azaz gimnázium) vannak.

A kimutatás a következőket foglalja magában: Folyószáma a községnek, a község (helység), a rendszeresitett parochiák száma, az állami vagy községi iskolát látogató tanulók száma, más esetleges megjegyzések.

Egyuttal kérjük, sziveskedjék egy táblázatot küldeni az összes eddig rendszeresitett vallástanári állásokról is, feltüntetésével: mely-

hatóság, mikor és mely szám alatt rendszeresitette s mi a tanár neve.

Végül kérjük, sziveskedjék konkrét és megindokolt előterjesztést tenni uj vallástanári állások létesitése tárgyában.

Cluj-Kolozsvár, 1922 szeptember 15-én.

(Olvashatatlan aláirás)
vezértitkár.

XX. Sz. 1629—1922.

Hirdetés.

A kereszturi unitárius főgimnázium igazgatósága Farkas Arnoldnak, aki Gagyban (Udvarhelymegye) 1902 február 4-én született, izraelita vallásu, a 7—1920. sz. alatt kiállitott és állitólag elveszett érettségi bizonyitvány helyett 1922. évi szeptember hó 22-iki kelettel 419—1922. sz. alatt másodlatot állitott ki. A másodlat kiállitása folytán a 7—1920. sz. alatt kiállitott eredeti érettségi bizonyitvány hatályát vesztette.

Kolozsvár, 1922 szeptember hó 28-án.

Ferencz József
unitárius püspök.

XXI. Sz. 1640—1922. E. K. T.

Körirat esperes és lelkész afiaihoz!

A magyar unitárius egyházaknak az angol és amerikai testvéregyházakkal való állandó kapcsolata kedves kötelességünkké teszi, hogy minél nagyobb részletességgel tájékozódjunk az ottani állapotokról.

Ezt a célt szolgálta és szolgálja ma is az a füzet, amelyet az E. K. Tanács még 1900-ban kinyomatott volt, a cime ez: „Az Amerikai Unitárius Társulat 75. évi jubileuma Bostonban.“ „Jelentés a magyar unitárius egyház Képviselő Tanácsához.“ „Benyujtotta dr. Boros György, mint az E. K. Tanács képviselője.“ E füzetet esperes afiaihoz azzal küldöttem meg, hogy egyházkörünk egyházközségi könyvtáraiba leendő elhelyezés céljából osszák szét. Az anyatárs- és leányegyházközségekbe egyaránt el kell juttatni. E füzetek dijtalanok.

Kolozsvár, 1922 szeptember 25-én.

Ferencz József
unitárius püspök.

XXII. Sz. 1659—1922. eln.

Hirdetés.

A kolozsvári unitárius főgimnázium igazgatósága Lakatos István Imrének, aki Nagyzorlenczen, Krassószörénymegyében, 1895 február 26-án született, izraelita vallásu, 1913 junius 29-én 17. é. b. szám alatt kiállitott és állitólag elveszett eredeti érettségi bizonyitványa

helyett 1922 szeptember 28-án 412—1922. ig. sz. alatt másodlatot állitott ki. A másodlat kiállitása folytán a 17—1913. számu eredeti érettségi bizonyitvány hatályát vesztette.

Kolozsvár, 1922 szeptember 30-án.

Ferencz József
unitárius püspök.

XXIII. Sz. 1674—1922.

Körirat esperes, lelkész és tanitó afiaihoz.

Az unitárius egyház keretében működő egyesületek célkitüzése az ismeretterjesztő előadásokat is felölelte és felöleli. Ebben az irányban a multban is értékes és hasznos munkásságot fejtettek ki, feltétlenül bizom, hogy ez a munkásság a jövőben nem csökkenni, hanem növekedni fog. Ennek a dicséretreméltó munkásságnak lelkész és tanitó afiai voltak a lelkes munkásai.

Ebből a szempontból igen megszivlelendő az a munkaprogramm, amelyet a „Magyar Nép" irói köre dolgozott ki a falusi ismeretterjesztő előadások rendezéséről. Ennek gondos áttanulmányozása után arra az elhatározásra jutottam, hogy ezt a tervezetet egyházam lelkészeinek és tanitóinak szives figyelmébe ajánlom, kérve hogy az igen helyes gyakorlati érzékkel összeállitott programmot, az egyházi egyesületi élet keretében igyekezzenek népünk jól felfogott érdekeinek szem előtt tartásával minél hatékonyabban megvalósitani.

Ahol egyházi egyesületeink és társaságaink kellő szervezettel nem rendelkeznek, már e program megvalósitása is buzditólag hathat a megszervezésre, mert a beadvány igen helyesen emelte ki, hogy ezekkel a tervbe vett ismeretterjesztő előadásokkal a vallásos nevelést nem háttérbe szoritani, hanem elősegiteni célozzák.

A tervezet e laphoz mellékelve jut esperes, lelkész és tanitó afiaihoz.

Kolozsvárt, 1922. Szeptember hó 29-én.

Ferenc, József
unitárius püspök.

XXIV. Sz. 459—1922. U. P.

Pályázati hirdetés kántor-tanitói állásra.

A székelykereszturi körben levő szentábrahámi unitárius egyházközség részére kántor-tanitói állásra pályázatot hirdetek.

Javadalom: 1. Természetbeni lakás, javitás alatt: két szoba, konyha, kamra, melléképületek, kert. 2. Földhaszonélvezet 7 hold 1543 □-öl hármas forgó-rendszer mellett, melyből 1 hold 174 □-öl minden évben használható. 3. Buzabér 50 (ötven) kalangya. 4. Zabbér 50 L. azaz 50 lei. 5. Vékásoktól 15 (tizenöt) litervéka (20 lit.) szemes kukorica. 6. Fakepe 40 (negyven) lei. 7. Napszám 20 (husz)

egy napszám 15 L. értékben. Pénzbeli javadalmazás a megállapitandó költségvetés szerint.

Pályázati határidő: 1922. október 20-ig. A kellően felszerelt pályázati kérvények Lőrinczy István nevére küldendők Székelykereszturra. (Udvarhelymegye.)

Kolozsvárt, 1922. október hó 4-én.

Ferencz József
unitárius püspök.

XXV. Sz. 1611—1922. eln.

Körlevél az esperes és lelkész afiaihoz a korpótlékok kiutalására és a korpótlékokra vonatkozó igények bejelentése tárgyában.

Értesitjük esperes és lelkész afiait, hogy a vallásügyi miniszter ur fölterjesztéseinkre ismételten kijelentette, hogy az ujabb korpótlékokat csak 1923. április 1-től kezdődőleg folyósitja.

Ennek folytán fölhivjuk lelkész afiait, hogy az 1923. évi április 1-én esedékessé váló korpótlék folyósitása végett folyó 1922. év végéig minden egyes korpótlékra jogosult lelkész afia jelentését tegye meg a köri esperes urhoz.

A köri esperes urakat pedig fölhivjuk, hogy minden egyes lelkészre nézve külön-külön szám alatt haladéktalanul s ugyancsak az év végéig tegyék meg előterjesztéseiket, hogy a főhatóságnak is módjában legyen a bejelentéseket kellő időben a miniszteriumhoz juttatni.

Önmagától értendő, hogy a jelentések fölterjesztés után beálló esetleges változások pótlólag jelentendők lesznek.

Az esperes urak minden egyes lelkész okmányai alapján minden egyes lelkészre nézve az utolsó okmányon, vagy külön szolgálati bizonyitványban igazolják, hogy a nevezett mely egyházközségben mely időtől, meddig szolgált, mint segédlelkész, hitoktató, vagy rendes lelkész.

Az E. K. Tanácstól.

Kolozsvárt, 1922. Szeptember 22.

Ferencz József
unitárius püspök.

Dr. Mikó Lőrincz
titkár.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába a f. évi április 18-tól junius 18-ig előfizettek az U. K.-re: özv. Botárné Borbély Anna, Botár János, Dr. Fodor Mózes, Simándi András, Vernes István, Király József, Tóth István, Székely Ilona, Bálintné Király Ilona, Vernes József, Simándi Andor, Ifj. Pál József, Vernes János, Rác Ferenc, Ifj. Vernes György, Székely János, Czupor András, Tóbis András, Ifj. Kelemen Ferenc, Válandor István, Barta András, Lakatos Miklós, Király István, Zsakó Mihály, Vernes József, Kriza Jenő, Botár István Torockó. (Folytatjuk.) Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Nyomatott „Korvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17. sz.

XXXII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1922. November 11. szám.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ES ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY | **Szerkesztő: PAP DOMOKOS**

Előfizetési ár: Egész évre 20 L. Magyarországra: 26 L. Egyes szám ára 2 L. Akik a 20 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitói-díj 100 L. Minden pénz **Gálfi Lőrincz** egyleti pénztároshoz küldendő Clujra (Kolozsvárra.)

A Főtanács.

Együtt voltak az unitárius egyház törvényhozói Kolozsvárt igen nagy számmal. Talán ide gondolt az egész falu, honnan eljött a pap, a tanitó, az egyháztanácsos vagy a köri képviselő. Jó lett volna, ha mindenik egyházközségből lett volna hirvivő, mert kivánatos, hogy habár csak néhány napig is, gondolkozzék mindenki az unitárius egyház nagy érdekeiről. Mert bármilyen kicsinynek tartjuk is, nagy az, mihelyt összedobban minden szív, egyet gondol minden elme.

Mit mondjunk azoknak, akik nem voltak itt, de tudni szeretnének sokat, mindent. Első tudósitásunk szól a fehér harisnyáról. Bevonult a fehér harisnya az unitárius törvényhozó testületbe. Ennek csak örvendeni lehet, mert hiszen bizonyos, hogy a falu székely és magyar unitáriusai nélkül ezt a viharverte egyházat nem lehetett volna fenntartani.

Az „Unitárius Közlöny" már sokszor emlegette Kecskés Izsák uramat, a derék ravai székely atyánkfiát, aki midőn meghallotta volt, hogy a császár katonái elvették a püspök földjét és nehéz sorsra jutott, nyakába vette a borzbőrtarisznyát, melynek fenekére rejtett öt ezüst pengő forintot és ökegyelme addig meg sem álla, miglen föl nem érkezett Kolozsvárra püspök uram érdemes házához, ahol is illő szókkal elmondotta, hogy nem türheté, hogy az ő drága jó főpásztora hiányosságot szenvedne s azért elhozá őfőtisztelendőségének.

Soha több szó nem esett a falu népéről főtanácsi ülésen, mint most. Mindenkit könnyekig meginditott, midőn meghallotta, hogy a sepsiszentkirályi kicsiny és a torockói nagy gyülekezet beküldötte a reá eső összeget. Ha a Mária Terézia kora teremtett *egy* Kecskés Izsákot, a Ferdinánd királyé teremt ezeret, mert meghallották a falusiak, hogy gyermekeik tanitóinak, tanárainak és maguknak a gyermekeknek nincsen kenyerük és kenyérre pénzük.

Az iskola s a tanitó nem mára van kitalálva, hanem minden időre. Mi lett volna, ha a nagy püspök, Dávid Ferenc nem járt

Kelemen ~~József~~ ur
Szentegyház-u. 24

Helyt

volna iskolába. Mi lett volna, ha mindenik falunak nem lett volna egy kicsiny mesteri háza s abban egy tanuló szoba. Az lett volna, hogy a tudatlanság sötétsége babonás vakbuzgósággal ugy elárasztotta volna a nép agyát és szivét, mint a gyom a szántatlanul hagyott földet. Jó lesz eszünkbe vennünk, hogy ha a szomszéd gyermeke nem jár iskolába, lesz belőle egy tekergő, semmiházi és legelőször nekünk gyüjti meg a bajunkat.

Az iskolával végtelen sok baj van, mert a mai állam nem akarja vállalni, amit a magyar államtól átvett, a felekezeti tanitó fizetését, nem akarja megérteni, hogy egy iskolát sem adtunk át a magyar államnak, mig velünk, mint egyházzal, szerződésre nem lépett. Már pedig aki egyszerüen csak foglal, azzal kijelenti, hogy ő ur s a keze alá szólást nem enged.

Ezt a szomoruan kemény igazságot a Főtanács megismerte az egyházi birtok kisajátitásáról szóló jelentésekből. Az Augustinovich-, Berde-, Derzsi-birtokokból vagy semmi, vagy csak egy-egy kis morzsa maradott meg. Az egyház egyeteme koldussá van téve, a módosabb egyházközségek is hasonló sorsra jutnak. Keressük az igazságot és találkozunk az erőszakkal és az önkénnyel. Vajjon a polgárok nyugalma, békéje és megélhetése nem jelent semmit, kiváltképpen, ha magyaroknak születtek?

Bármily sok keserüséget kellett lenyelni, az egyház tanácsosai bizó lélekkel tértek vissza otthonukba, mert a jelen volt nagyszámu hiveink áldozó kedve arról győzte meg, hogy semmi sem vész el, amit ész, erő és egy szent akarat véd és munkál.

Az ember.

Freeman Clarke Jakab „Messages of Faith, Hope and Love" cimü munkájából.

Május 1.

Az Isten ide helyezett minket, éppen mint a fákat és virágokat hogy nőjünk. — A fák és virágok öntudatlanul nőnek és pedig nem saját maguk törekvése által. — Az ember is öntudatlanul növekedik és a körülmények által müvelődik. — De ő a körülményeket ellensulyozhatja s élete pályáját irányithatja. — Ő nevelheti magát. — Ő törekvés és gondolkozás által ismeretet szerezhet, finomithatja, tisztithatja természetét, fejtheti erőit, erősitheti jellemét. — És mert ezt teheti, tennie is kell ezt.

Május 2.

Mégis hozzá kell tennünk, hogy ez még nem minden. — Van valami több abban, hogy növekedjetek, növekedjetek mindenekben, de növekedjetek különösen abban a ki fő a Jézus Krisztusban. — Ez az, amit Goethe, minden bölcsessége mellett, elmulasztott látni. — Ez az, amely az apostoli tantételt bölcsebbé teszi, mint ő. — A növe-

kedés a cél, de nem a végcél. — Növekedjünk azért, hogy növekedjünk a Krisztusban. Azért leszünk nemesszivüek, müveljük és fejlesszük minden erőnket, hogy jól tegyünk, más lelkeket segélyjünk, megmentsünk, ihlessünk, vezessünk, lelkesitsünk, bátoritsunk. — Fejlesszétek minden erőtöket, de egyetemes hasznosságra.

Május 3.

Jézus csodálatos munkái, ismerete, jelleme, nem természetellenes, de természetes, nem kivételesek azok, de profétaiak. — Amilyen ő volt, minden ember lehet. O az emberiség példányképe, a teljes kifejlett helyzet példája. — Jézus jött, hogy segéljen másokat, hogy legyenek olyanok, mint ő volt. — Ha mi őt kivételesnek tartjuk, az apostolok és leveleik tanitnak minket, hogy amilyen Jézus volt, olyanok lehetünk mi is. Azok, akik közösülnek vele hit által, fokonként ugyanazon képpé változhatnak és növekedhetnek a Jézus Krisztus állapotában.

Május 4.

Ha a természetben mindent az Isten végez, ha ő teszi széppé az erdő lombját ott is, hol emberi szem nem láthatja azt, s a tenger mélyén kiváló szinekkel festi a kagylókat, hinnünk kell, hogy ő nem nyugszik, mig minden lelket és minden életet tisztává, nemeslelkűvé, nemessé és széppé nem teszen. Mi még csak egy jövő szép növénygyökerei vagyunk. — A legjobb férfi vagy nő csak egy hajtás, egy kis ut ki a földből. — Mi az Isten növényei, Isten virágai vagyunk. Higyjétek erősen, hogy ő segit minket, hogy tiszta szépségre, nemes tökeletességre fejlődjünk, ha nem ebben az életben, akkor egy másban. — Ha ő tanit minket, hogy ne legyünk megelégedve, mig munkáinkat be nem végeztük, ő sem lesz megelégedve, amig ezt be nem végezte.

Ha mi hihetjük ezt az Istenről, akkor szerethetjük őt, mint szeretjük a mi atyánkat, mint szeretjük a mi barátunkat, akinek viszonzó szeretetében több életes birodalmunk van. — Az ilyen Istenben vetett bizalom, mint ez egyedüli forrása a valódi kegyességnek. Csak addig, amig nem szününk meg róla mint igazságról és erőről gondolkozni, amig képesek vagyunk ugy bízni benne mint olyanban, aki megmenteni akar és minden erőnket és szépségünket kifejleszteni, amelyekre minket elhivott, szerethetjük őt teljes szivünkből, vagy szerethetjük felebarátunkat, mint mimagunkat. **Fazakas Lajos.**

Felhivás. Az egyházköri lelkészkörök pénztárosait atyafiságos tisztelettel és szeretettel kérem, hogy a befolyt tagdijaknak — alapszabályuk szerinti — 50%-át ugy a jelen, mint az előző évekről az egyetemes lelkészkör pénztárába alulirotthoz sürgősen beküldeni sziveskedjenek, hogy a legközelebbi számadásban ez összegek is szerepeljenek. *Ürmösi Károly* pénztáros.

Dr. Egyed Balázs.

(1868—1922.)

A sz.-udvarhelyi unitárius egyházközség volt gondnoka már a a földben pihen, annak a városnak a földjében, melynek javáért míg élt annyit fáradozott. Egész Székelyudvarhely igaz és őszinte részvéte kisérte husvét másodnapján örök nyugalmának helyére.

Született Városfalván 1868. május 21-én. Atyja Egyed Ferenc unitárius lelkész, anyja Gábor Lidia. Ős unitáriusság izzott mindig a lelkében. Testvérei elhalálozása folytán az élet angyala, mintha csak neki mondotta volna: te leszel családod büszkesége. Tanulmányait Székelykereszturon kezdte, folytatta Kolozsvárt az unitáriusok kollegiumában. Innen szedte magába azt a lelket, mely minden tettéből kisugárzott, s melyet olyan nemesre ötvözött széthulló fajának élniakarása. Orvosnak avatták 1895-ben. Daróczi községi orvos lett 1896-ban, hol megnősült ugyanabban az évben. Nőül vette Csíkmindszenti Tamássy Erzsébetet. E házasságból született: Zsófia, férj. Dauecz Jánosné és Ferenc, kik életének teljes boldogságát képezték. Daróczról két év mulva kinevezték a megyei közkórházhoz orvosnak, hol a megyéje közegészsége ügyének hűséges szolgálata fejében megkapta a tiszt. megyei főorvosi cimet. A megyének szülötte, a vármegye jólétének munkása volt, csaknem egy egész élet munkáját szentelé a sebek gyógyitására. A betegsegélyzői orvosi állást 25 évig töltötte be. Igazi orvos, a betegek gyógyitója, kinek magának is fájt, ami másnak fájt. Olyan korszakban tölti be nemes hivatással orvosi szerepét, mikor a rémségekről azt éneklé a költő a fásult szivüeknek: „csak egy éjszakára küldjétek el őket". Mindenkor az elsők közt volt, ha áldozni vagy küzdeni kellett. Fiát a konfirmáláskor beiratja a kepefizetők közé. Vele az utolsója szállt sirba azon vezéreknek, kiknek a templom és vallás nemcsak kőbe vésett himnusza volt az istenkeresésnek, hanem új szövetség is, melyen keresztül a lélek zsoltárokkal szárnyasodott meg.

A betegek gyógyitója, a gyengék bátoritója a hosszú harc után maga is beteg ember lett. 1915-ben, mivel már hanyatlani érezte erejét, kérte és megkapta a kórházi szolgálata után a járásorvosi állást, de csak tovább is a kórház szolgálatában kellett ma-

radnia. Mig 1921. szeptember 1-én homoródszentmártoni körorvosnak nevezték ki. Ebben a minőségben lepte meg váratlanul a halál 1922. április 15-én, husvétszombatján a kis család meghitt körében, mely neki annyi boldogságot nyujtott.

Az elhunytban az unitárius egyházközség nemcsak választott, hivatásszerü vezérét gyászolja, kinek gondnoki működése elé annyi bizalommal néztünk, de gyászolja a kiváló unitárius jellemet, azt a páratlanul nemes áldozó papi szellemet, mely egyházának minden dolga iránt megdobbantotta az ő szivét véglehelletéig. Rajta mindvégig meglátszott, hogy a katedra tövében született. Ez volt Egyed Balázs. Mikor jönnek mások, hozzája hasonlók?! B. V.

A Dávid Ferenc-Egylet XXXVI-ik közgyülése.

— Titkári jelentés. —

Felolvasta: Pap Domokos, főtitkár.

A Dávid Ferenc-Egylet tisztes multjából ez a mostani év bizonyos tekintetben kiválik. Ez évet ugyanis némi ujitásokkal kezdtük meg. Nem az alapelveken és a vezetőcélokon változtattunk, hanem a szervezeten. A változtatás abban áll, hogy a D. F. E. működési körét szélesebb alapokra fektettük, amennyiben feladatául az egyháztársadalomnak az egyénekig menő összefogását és megszervezését tettük.

Tervezetünk egy ideghálózatot kiván létesiteni, amely bárkinek nemes törekvéseit, üdvös gondolatait minden unitárius egyházközségbe, minden egyes hittestvérünkhöz képes eljuttatni. Ilyen célból szorgalmaztuk az egyházközségi fiókegyletek megalakitását. Igyekeztünk megjelölni, hogy ebben a szélesebbkörü szervezetben milyen életmüködést kell kifejtenie a központnak, milyet a városi és milyet a falusi fiókegyleteknek. Általában a régi program megmaradt közös munkatervnek, ám uj tervezetünk módot ad helyi szükségletek kielégitésére és egyéni kezdeményezésekre is.

Ez az év tehát bizonyos tekintetben a kisérletezés éve volt és nekünk épen arról kell beszámolnunk: hogyan sikerült a kisérlet. Előre bocsáthatjuk, hogy az eredmény általában kielégitő, sőt örvendetes.

Az egyházközségi fiókegyletek sokfelé megalakultak és munkába fogtak. Sajnos, teljes képet nem rajzolhatunk erről a mozgalomról, mivel igen sok helyről nem kaptuk meg a szükséges jelentést, más uton azonban értesültünk a fiókegyletek megalakulásáról és munkásságáról. Azok a fiókegyletek, amelyek müködésüket közvetlenül, vagy az egyházköri fiókok utján bejelentették, a következők: Ábrudbánya, Alsójára, Alsószentmihály, Aranyosrákos, Ádámos, Árkos, Buzaháza, Dicsőszentmárton, Dombó, Fogaras, Homoródszentpál, Homoródszentpéter, Homoródjánosfalva, Homoródujfalu,

Homoródalmás, Ikland, Karácsonyfalva, Kolozsvár, Kolozs, Küküllőszéplak, Lókod, Marosvásárhely, Mészkő, Okland, Sáros, Segesvár, Szabéd, Szentbenedek, Székelykeresztur, Sztmihály, Tordátfalva, Torockó, Ujfalu, Vargyas, Városfalva, Verespatak.

Ezekben a fiókokban a munkásság nem folyt egységesen, néhol a vallásos estélyek, néhol a daloskör, néhol megint az ifjusági egyesületek léptek előtérbe. Igen sok helyen pedig a fiókegyletek kebelében a Nőkszövetsége is megalakult. Választmányunk is ujraszervezte a központi Nőkszövetségét, elnöknek megnyerte püspökné Őméltóságát, ügyvezető-alelnöknek megválasztotta dr. Boros Györgynét, főtitkárnak Ürmösy Károlynét. Erről a fontos mozgalomról azonban külön beszámolás fog történni.

Az egyházközségi fiókegyletek müködése mellett a régi egyházköri fiókegyletek életében sem állott be hanyatlás, sőt nagyobb elevenség mutatkozik. Jelentést kaptunk: Udvarhely-, Küküllő-, Maros- és Háromszék, Aranyos-Keresztur egyházkörök fiókegyleteitől. A munka megindulása mindenütt látszik, néhol az összetartó közszellem, néhol uj tervek fölvetése, néhol meg az egyesek buzgósága ad reményt további eredményekre.

Az uj tervezet természetesen nagyobb munkát rótt a központi vezetőségre. Sokat leveleztünk, egyhelyre felvilágositást, máshelyre buzditást küldöttünk. Ujjá kellett szerveznünk az „Unitárius Közlöny" szerkesztését és kiadását. Hála buzgó tagjaink támogatásának: előfizetőink száma jóval nagyobb, mint bármikor a multban: meghaladja az 1000-et.

Meleg elismeréssel gondolunk azokra a lelkész és más hiveinkre, akik fáradhatlan buzgósággal jöttek a D. F. E. és a szerkesztőség segitségére. Névszerint is köszönetet mondunk a következőknek, akik tekintélyes számu előfizetőt gyüjtöttek: Fazakas Béla lelkész bejelentett 15 előfizetőt, özv. Pálffy Ferencné Szabéd 32, Kiss Jenőné Vargyas 18, Páll Ferencné Okland 18, Árkosi Tamás Fogaras 30, Kisgyörgy Imre Héviz 15, Deák Miklós Székelyszentmihály—Bencéd—Kobátfalva 67, Gábor József Felső- és Alsószentmihály 31, Kovács Lajos Brassó 76, Székely Kelemen Sepsikőröspatak 13, Ürmösi József Homoródszentpál 20, József Lajos Sepsiszentgyörgy 16, Raffay Zsigmond Verespatak 10, Németh István Torockó 55, Kelemen István Felsőrákos 14, Ürmösi Károly Kolozsvár 75, Halmágyi János Gálfalva 16, Rédiger Géza Marosvásárhely 60, Ajtai János Homoródalmás 37, Kiss Sándor Kolozs 30.

Sajnos, szellemi téren nem kaptunk kivülről olyan versenyrekelő, buzgó támogatást, mint az előfizetők gyüjtésében. Ez az egyik oka, hogy az „Unitárius Közlöny" még mindig nem lett azzá, amivé lenni hivatása. Mert magunk is jól tudjuk, hogy az egyházi élet krónikája mellett irányitó cikkeket, egyházi problémák fejiegetését kellene adnia és a népélet nemesebb szellemi igényeit is megfelelő

közleményekkel kielégitenie. Ehhez azonban egyfelől az kellene, amit több egyházköri fiókegyletünk sürget: nagyobb terjedelem és sürübb megjelenés és másfelől az, aminek hiányát megemlitettük: buzgóbb szellemi támogatás. Az „Unitárius Közlöny" bővitését, még kevésbbé havonként kétszer való megjelentetését a mai nyomdai és drágasági viszonyok miatt nehezen lehet remélni, sőt attól tartunk, hogy a 20 Leu árban a jövő évben nem adhatjuk. Egy megoldás kinálkozik: ha a mai tagok száma legalább megkétszereződik. A központ mükődéséből kiemeljük, hogy a téli hónapokban az Unitárius Irodalmi Társasággal karöltve hét felolvasó összejövetelt rendeztünk, amelyeknek nivós és érdekes programját mindig számos és lelkes közönség hallgatta végig. Fontos eseménye volt központi választmányunknak, hogy buzgó nőtagjaink kezdeményezésére a tavasz elején Tarka-estélyt rendeztünk, amely mig egyrészt a régi jó idők módján körünkbe vonta Kolozsvár társadalmának szinét-javát, másrészt az ujjászervezés számára is szilárdabb anyagi alapot teremtett. Egyletünk kivette részét angol és amerikai hittestvéreink ünnepléséből is. Müsoros ünnepély keretében üdvözöltük kedves vendégeinket és vetitett képeken bemutattuk nekik Dávid Ferenc korának müvelődési és vallástörténeti emlékeit.

Bár szerény mertékben, de jótékonyságot is gyakoroltunk, amint erről az „Unitárius Közlöny" krónikás adatai tanuskodnak.

Általában az „Unitárius Közlöny" rovatai szólnak egyletünk müködésének részleteiről, mi itt csak rövid összefoglaló képet akartunk nyujtani.

Azzal a meggyőződéssel zárjuk le beszámolónkat, hogy azokat a változtatásokat, amelyeket szervezetünkön végrehajtottunk, szép eredmények igazolják. Ezek az eredmények a jövőre is biztatásul szolgálhatnak.

A D. F. E. szerepe az egyház életében.

Felolvasta: Árkosi Tamás lelkész.

Felolvasásom cime talán kissé különösnek tetszhetik önök előtt, hogy én éppen az egylet közgyülésén tartok felolvasást az egylet szerepéről és éppen az egylet fennállásának 38-ik évében. Hiszen, ha nem is mindenki, de a tagok tulnyomó része azt hiszi, hogy e kérdéssel teljesen tisztában van. Én nem is szeretném ezt kétségbe vonni. De a dolog mégis valahogy ugy áll, hogy az eredmények bár szépek, még sem igazolják mindenben azt, mintha teljesen tisztában volnánk egyletünk szerepével. Mert ha igen, akkor valahol mulasztás történik, mert vannak az egyleti tagok között tennivágyó és tevékeny férfiak és nők, akik készek kutat ásni, csatornát csinálni itt is, ahol merő száraz minden. De a kutba és a csatornába esőt bocsátani nem képesek, az egyletnek még mindig hiányos szer-

vezete a mai viszonyokhoz mérten hiányos alapszabályai miatt. Pedig termékenyitő eső bőven állt rendelkezésére a tennivágyóknak.

Mert hogy szebb és életrevalóbb s egyszersmind öntudatosan boldogitó eszmék termelésére lenne alkalmasabb társadalmi alakulat v. eszme, mint amilyen az unitárizmus, azt velem elhitetni nem lehet. Mert az unitárizmus lélek és élet. Lélek, amely a nagy mindenség öntudatából táplálkozik és élet, amely bele tud kapcsolódni ugyancsak abba a nagymindenségi életáramba, amely felölel és éltet minden teremtett valóságot a porszemtől a mérhetetlen bolygókig s e földön az ámobától az emberig.

Ilyen az unitárizmus Hölgyeim és Uraim! Csak természetesen le kell tudni hatolni mélységeire. De amig csak a felszinen maradunk vagy kisérletezünk s a nagy és szép gondolatok termelését a gyakorlatba átvinni nem tudjuk, addig az unitárizmus reánk nézve nem más, mint egy gyönyörü dal, amelynek hangjainál csak a késő nemzedékek fognak andalogni és boldogok lenni.

Éppen most állunk azon a ponton, amikor legádázabbul folyik közöttünk a harc a régi és az ujvilág értékeinek az értékesitése körül. Látunk magunk között levert, töprengő konzervátivokat és bizakodó, rózsásarcu haladnivágyókat.

A jövő nem a konzervativoké, hanem a haladóké, mert a történelem szekere nem temetési gyászkocsi, hanem felvirágozott és élőket magánragadó diadalszekér.

Ha a D. F. E. be akarja tölteni hivatását, hogy eredményeket érhessen el a mai viszonyok között: erre a diadalszekérre kell felüljön. E végből nem kell megtagadnia multját, hiszen az olyan szép, olyan gyönyörködtető volt egyes fázisaiban és eredményeiben, hanem csak át kell egy kicsit alakulnia és a belőle kiröppent Irodalmi Társaságot vissza kell édesgetnie a maga kebelére.

Mert mi is a szerepe a D. F. E.-nek? Nem egyéb, mint a kor egészséges szellemének a gyakorlatban való átvitele, megvalósitása. Az, hogy ami szép és magasztos eszme létrejő a papi és tanitói katedrákon, azokat tudományos és valláserkölcsi alapon értékesitse, gyümölcsöztesse. E végből oda kell férkőznie a burzsoák és proletárok lelkivilágához csak ugy, mint az egyszerü kézmüiparosok és földmivesekéhez. Fényt, meleget, lelket és életet van hivatva árasztani a kihülő romok halódó üszkeibe. Teremtő és éltető szerepet kell vinnie, mert a D. F. E. az unitárizmus gyakorlati szerve kell legyen.

Fel hát a diadalszekérre, hol diadalmi éneket harsog a vidám társaság! Az élet diadalának énekét és hivja magához a tudatlanokat, hogy megtanitsa, az elfáradtakat, hogy felviditsa, a szenvedőket, hogy megvigasztalja a sötétségben vergődőket, hogy felvilágositsa.

Én lelkem szemeivel már látom is a felkelő napot, amikor a D. F. E. világszervezetté alakul s az unitárizmusnak oly sokszor

megalázott lobogóját a mindig büszkén lengetett lobogók fölé emeli. Látom ezt, mert látok a tagok sorában bátor, elszánt és Isten lelkétől lelkesitett harcosokat, akik ajkukon a Krisztus nevével és lelkükben az emberi méltóság érzetével törnek előre az élet diadalszekerén. Ezek előtt a harcosok előtt nincs mélység, nincs magasság, éhség, szomjuság, csak egy van: hogy emberré tegyék az embert s az Istent az emberek Atyjává, hogy létesüljön összhang, harmonia az ég és a föld, a Teremtő és teremtmény között.

Akkor majd nem kell az embereket édes szóval, magamegalázásával hivogatni, mert jőnek ők mindenünnen csak ugy maguktól is.

De ez csak a jövő zenéje, az ábrándok világa, amit szül a szomoru jelenben a boldogabb jövő képzelete.

De hogy ne legyen ez csak hiu ábránd, hogy élvezhessünk mi is valamit abból a boldog jövőből: én e helyről felszólitom és kérem az akarni, tenni, haladni vágyó férfiakat és nőket, ifjakat és öregeket, hogy álljunk össze, akarjunk egyet D. F. E. és M. I. T. s a régi nevet megtartva, dolgozzunk ki egy olyan alapszabályt és tervezetet, amelynél fogva a D. F. E. keretében összes erőinket csoportositva: törhessünk előre az unitárius életideál céljának a megvalósitása felé. Igyekezzünk megvalósitani azt az életideált, amely harmoniát létesit a különféleségben s vissza tudja adni az életet annak is, aki már-már eldobta ezt magától.

*

Ha megengedik és szükségesnek vélik az én előterjesztésemet az alapszabály módositási tervezetére vonatkozólag, bátorkodom azt az alábbiakban megtenni:

1. Mondjuk ki, hogy az egylet alapszabályait módositjuk a szükségnek megfelelően.

2. Forduljunk kéréssel az Irodalmi Társasághoz, hogy az elvei fentartása mellett lépjen be a D. F. E.-be és képezze annak irodalmi szakosztályát.

3. Mondjuk ki, hogy az egyleti tagokból kor- és nemszerint D. F. férfi, nő és ifjusági egyleteket állitunk fel.

4. Minden egyes tagozatnak legyen külön elnöksége, jegyzője és választmánya.

5. A pénztáros közös, mert csak egy pénztárnak van helye az egyletben.

6. Van ugynevezett közös választmány, amelynek elnöke az egyleti elnök és tagjai az egylet, valamint a szakegyletek tisztikara s azonkivül 2—2 választott tag.

7. A D. F. E. közgyülésén az egész egylet közgyülésére választott elnök elnököl. Szakosztály vagy más tagozat elnöke az Egylet elnöke nem lehet, ugyszintén a jegyző jegyzője.

8. Az ifjusági egylet (fiuk, leányok közösen) számára a közgyülés védnököt választ. Az egész egylet elnöke védnöknek — mig ez hivatalában van — nem választható.

9. Tisztikarát minden tagozat maga választja meg közgyülésén.

10. Minden választás titkos. Közfelkiáltásnak helye nincsen.

11. Tagsági dij 10 Leu, ami az egylet céljaira forditandó.

12. Az ifjusági egylet tagjai (14—18 évesek) tagsági dijat nem fizetnek. Ezzel szemben az egész egylet közgyülésén szavazati joga csak a közös választmányba kiküldött tagjainak van.

13. Minden szakosztály minden hónapban tart egy programmos ünnepséggel kapcsolatos közgyülést.

14. Az egész egylet 3 hónaponként tart ugyancsak programmos ünnepséggel kapcsolatos közgyülést, amelyen a program után a szakosztály-referensek (elnökök) beszámolnak 3 havi müködésükről egyletüknek.

15. A tisztikar minden második vagy harmadik év utolsó közgyülésén lemond és akkor ujat választanak. Mindenki ujra választható, de csak titkosan.

16. Fiókegyletek ügymenete és szervezete ugyanaz, ami az anyaegyleté, azzal a különbséggel, hogy a fiókegyletek irodalmi szakosztályt külön nem állithatnak fel.

17. A fiókegyletek tagsági dijuk 50%-át kötelesek befizetni az anyaegylet pénztárába. Ezzel szemben tagjaik az „Unitárius Közlöny" megrendelésénél 20% és a Keresztény Magvető-nél 10% kedvezményben részesülnek.

18. Az irodalmi szakosztályt önként jelentkező tagok alkotják, de annak rendes tagjai csak azok lehetnek, akiket az egész egylet közgyülése jóváhagy titkos szavazással.

19. Unitárius népnaptárt, ugyszintén más unitárius vonatkozásu müveket egyleti tag csak az I. T. jóváhagyása mellett adhat ki. Kivételt képeznek a főtanácsi és más főhatósági vagy iskolai kiadványok, ugyszintén az önálló unitárius lapvállalatok.

20. Az egylet működése felett az egyházi főtanács főhatósági vagy főfelügyeleti jogot gyakorol.

21. Az egylet cime; Unitárius Dávid Ferenc-Egylet.

22. Célja: 1. Valláserkölcsi és tudományos élet fejlesztés; 2. jótékonykodás; 3. szórakoztatás.

*

Ezeket látom én azon vezérelveknek, amelyek irányadók kellene legyenek az alapszabálymódositás körül. Ezzel elérhetnők azt, hogy sokan az egyletben juthatnak intenziv szerephez, hogy érvényesüljön benne a demokratizmus és végül, hogy általános érdeklődés kisérné. Minélfogva egészséges egyleti és társadalmi élet fejlődnék ki az unitáriusok között és talán körül is.

Ha fejtegetésem megértésre talált, boldogan hagyom el a felolvasó asztalt és nem csüggedem, ha senkise értett is meg.

Ezzel befejezem felolvasásomat.

Egyházi és egyleti élet.

Egységben az erő. Ezt a nagy igazságot az egységhivők serege most a valóságban is be akarja és befogja mutatni. Hallottuk, hogy néhol azt mondották, mikor a tanitói fizetés kiegészitésére mindenkitől kértek, hogy adjanak, akiknek van tanitójuk. De ezek is csakhamar megbánták, mert észrevették, hogy a jó testvér akkor segit testvérén, amikor az bajban van.

Az E. K. Tanács évi jelentését Kovács Kálmán titkár irta és olvasta fel. Hű és erős képe ez egy esztendő küzdelmes kisérletezésének az öröklött jogok védelmében. Csak annak lehet némi sejtelme arról az örökké tartó munkáról, amit az E. K. Tanács végez, aki ezt jól átolvassa. De tudni kell azt is, hogy négy bizottság: a jogügyi, pénzügyi, tanügyi és missioi minden hónapban több, de mindig hosszu gyüléseken tépelődik a sok nehéz kérdés fölött. A titkár és a Tanács is nagy elismerésben részesült a Főtanács részéről, de az egyháznak minden tagja hálával gondolhat ezekre az ingyen munkásokra.

Az E. K. Tanács uj tagjai: dr. Csiky Gábor, a szakosztályokban jogügyi bizottsági tagok: dr. Ferencz József, dr. Abrudbányai Ede, dr. Mikó Lőrinc, dr. Ürmösi Sándor; pénzügyi biz. tagok: dr. Gál Zsigmond (elnök), dr. Benczédi László; nevelésügyi biz. tagok: Ütő Lajos, dr. Geley József.

Uj főtanácsi tagok lettek a jelen évi választáson: Marossy Albert, dr. Zoltán Gyula, dr. Felszeghy Sándor, dr. Máthé István, Kádár Kálmán, Deák Ferenc, dr. György Zsigmond és Zoltán Sándor lelkész. Jószágfelügyelőségi elnök K. Simó Pál.

Uj egyházi és iskolai gondnokok. A háromszéki egyházkör gondnokát dr. Szentiványi Gábort az aranyostordakörit: dr. Balog Györgyöt és Bors Mihályt; a kolozsvári kollegium felügyelő gondnokát dr. Szentiványi Józsefet az E. Főtanács beiktatta hivatalokba. Megnyugtató érzés kisérte e jeles férfiak bevonulását, részint azért mert nagy elődök nyomdokába léptek, részint mert határozott férfierőt és nemes elhatározást hoztak magukkal.

Az egyház titkárai. Minél nagyobb a veszedelem, annál közelebb az isteni gondviselés. A szomoruan emlékezetes 50-es években Káli Nagy Elek és Mikó Lőrinc vállalták volt az egyház mentését. Most, hála Istennek többen vannak, akiket éget ez a nagy föladat, de ezek között a titkárokra elsőrendü teher vár. Az elmult három sulyos esztendő alatt Kovács Kálmán az ő ernyedetlen szorgalmával kivivta az egyház nagy elismerését. A helyébe lépett egy uj Mikó Lőrincz a régi méltó unokája s melléje állott Dr. Tóth György egyházunk kiváló jogtudósa. A mi tőlük függ az el lessz végezve emberileg.

A Főtanácsról irott cikket ne terheltessék elolvasni és jól megfontolni. További tudósitást később adunk.

Vass Domokos volt polg. iskolai, utóbb a ref. főgymnál alkalmazott tanárt az E. Főtanács megválasztotta a kolozsvári főgymnhoz rendes tanárnak. Örvendünk, hogy ezt a jeles tehetségü férfiut, most már egészen magunkénak mondhatjuk.

Uj tanárok. Ifj. Lőrinczi Istvánt, a kereszturi főgymnhoz rendes, ifj. Hadházi Sándort a kolozsvárihoz h. tanárnak a rendes tanárt megillető fizetés pótlásával alkalmazta.

Uj jogtanácsos lépett az egykor jeles Molnár Sándor, a sok elismeréssel kitüntetett dr. Ferencz József helyébe: dr. Lukácsi József, kinek az a szomoru szerep jutott, hogy az egyházi birtokok kisajátitása ellen harcoljon. Vajha siker koronázná!

A Főtanácsi bizottság dr. Szentiványi József elnöklete alatt kitünő munkát végzett. A jövő évre választott tagok: dr. Elekes Dénes, Lőrinczy Dénes, Gvidó Béla, dr. Szentiványi József, dr. Szentiványi Gábor, dr. Borbély István, Nemes Nagy Lajos, dr. Gombos János, Ürmösi József, póttagok: dr. Várady Aurél, dr. Kiss Elek, Kovács Lajos.

Uj egyházköri képviselők. Kovács Imre, Székely István (Abrudbánya), Taar Géza, Létai Árpád, Beke Mózes, Osváth Árpád.

A Dávid Ferenc-Egyletek mult egyleti évi munkássága olyan sikeres volt, hogy a legtovább menő reménységre jogosit. Az egyházközségeknek jó fele már rendelkezik önálló szervezettel. Az eljárás nem egységes, amint ezt a titkári jelentés is elmondja, de a munka mind egy célra irányul: a népélet föllenditésére, a művelődés, a tudniakarás fölélesztésére. Most már nem is képzelhető olyan unitárius gyülekezet, ahol ne legyen Dávid Ferenc-Egylet, Nőkszövetsége és ifjusági kör. A csekély szám nem szolgál mentségül, mert ahol van három férfi, három nő, három ifju, ott már munkához lehet látni. Gyüljenek össze a papnál, vagy az iskolában, vagy a tanitónál. Beszéljék meg egyházi dolgaikat, vegyék számba az iskolaköteles gyermekeket, gondoljanak az ifjak foglalkoztatására, ismertessék meg velök az egyházközségi élet csinját-binját, a nőknek is sok jó tanáccsal lehet szolgálni még a háztartásban is.

Az unitárius papok két napon át reggeltől estig együtt voltak és a maguk nagy dolgaival foglalkoztak Kolozsvárt október hó 31-én és november 1-én. Továbbképzőtanfolyamnak volt elnevezve az összejövetel, mert szakelőadók foglalkoztak igen életbevágó nagy kérdésekkel, dr. Boros György a misszióval, dr. Gál Kelemen a népiskolai oktatással, dr. Tóth György az egyházi rendtartással és Pál Ferenc esperes a lelkészi közigazgatás munkájával. Egész idő alatt a gyülekezet szivében voltak, annak bajait, gondjait fontolgatták és azon töprenkedtek, hogyan lehetne könnyebben és jobban élni az egyházközségben, hogy mindenki boldogabb, müveltebb, rendesebb és módosabb legyen s amellett a templom és az iskola virágozzék. Igen becses gondolatokkal járultak az előadók értékes fel-

olvasásaihoz felszólalásaikkal: Ajtai János, Taar Géza, Vári Albert, Keresztesi Dénes, Kovács Imre, dr. Kiss Elek, Orbán Lajos, Zoltán Sándor, Péter Sándor, Pálffy Ákos, dr. Csiky Gábor, Pál Ferenc, dr. Tóth György, Székely Tihamér, Antonya Mihály, Ürmösi József, Lőrinczi István, id. és ifj. Máthé Lajos, Vári Domokos, Sándor Gergely, Gál Mózes, Sigmond József, Árkosi Tamás, Benczédi Pál, Pál Ferenc. Az elnöki tisztet dr. Boros György teljesitette, a jegyzőkönyvet Zoltán Sándor vezette. A jelen voltak (50) sok tanulsággal, több uj eszmével és általános nekibuzdulással tértek vissza munkájukhoz, hogy megvalósitsák az uj gondolatokat.

A magyarsárosi D. F. ifjuságí egyesület első szereplését julius 27-én tartotta, mely alkalommal Petőfi-ünnepélyt rendezett kint a szabadban. Az alig egy hónapi megalakulás után tartott bemutatkozó szép reményekre jogosit. Vidékiek is szép számmal voltak jelen, de a sárosiak mind ott voltak. Hálás köszönet illeti őket, de legfőként D. Pataky Sándor k. f. gondnokot, dr. I. Iszlay Dezső egyházi tanácsost, özv. Kerekes Károlynét, dr. Sükösd Béla és Jánossy Béla földgázmérnököket, kik mind családjaikkal, alkalmazottaikkal hozták el az áldozatot. Fölemelő volt az ünnepély. Az érdem nagy része illesse Miklós János k. tanitót és az ifjuságot. 1400 leu jutott az önkéntes adományokból az iskolának.

A tordai unitárius gimnázium nyolc osztályát a kormány föllépése következtében négyre kellett szállitani. A városi és vidéki szülők rendkivüli támogatásban részesitik az intézetet, melynek igazgatója Fogarasy Géza, gondnokai Gál Jenő ny. táblai tanácselnök és dr. Balogh György. Meglepő az a fáradozás, amit ezek az urak és a szülők az intézet érdekében kifejtenek. A tanulók száma 320.

Negyven jó sziv akadt Kolozsvárt, akik negyven kollégiumi tanulót élelemmel részben vagy egészen ellátnak ebben az évben. A tanárok is a nemesszivü adakozók között vannak, pedig ők ugyan rá vannak szorulva. Ez a jótékonyság bizonnyal hasonlót eredményez.

Unitárius nyomda. Nagyon régóta akarjuk az unitárius nyomdát, mint egyik hatalmas eszközét belső és külső megerősödésünknek. Most ugy látszik, közel állunk régi vágyunk megvalósulásához. A nyáron Székelykereszturt (jul. 23.) a környékbeli lelkészek értekezletet tartottak, amelyen elhatározták, hogy a nyomdát — a lehetőség szerint — azonnal fölállitják; de hogy vakon lehetetlenségnek ne rohanjanak s kitudják, hogy megfelelő tőkét az egyház össze tud-e vajjon hozni: részvénytársasági fölhivást és gyüjtőiveket bocsátanak ki és kimondják, hogy a jegyzések csak akkor kötelezők, ha megfelelő tőke összegyül. A dolgok intézésével az értekezlet összehivóit: dr. Kiss Eleket, Ürmösi Jézsefet és Balázs Ferencet bizták meg. A mozgalmat kiterjesztették az egész egyházra; élére dr. Ferenczy Géza, egyházi főgondnok állott, akinek

neve bizonyosság amellett, hogy a nyomda meglesz s a bizottságot kibővitették. Uj elnökei Csifó Salamon tanár és dr. Tóth György lettek. A bizottság fölhiv minden unitárius embert a fokozott jegyzésre. Hatalmas előrehaladás volna az unitárius Heltai-nyomda felállitása!

A D. F. E. Nőkszövetsége a Főtanács alkalmával október hó 29-én estve igen sikerült előadásban, nagy közönség jelenlétében ujból bemutatta Dávid Ferencet és korát Papp Domokos főtitkár előadásában kitünően sikerült vetitett képekkel. Kelemen Lajos tanár bemutatta Dávid Ferenc urvacsorai kelyhét s nehány más szép tárgyat. Ezt az előadást meglehet ismételni, ahol villanyvilágitás van.

Gyüléseket az elismert egyházak szabadon tarthatnak anélkül, hogy erre a rendőrségnek vagy a közigazgatási hatóságoknak előzetes engedélyét kellene kérniök. (Min. Intern. No. 17622—1922.)

November 15-én jelenik meg Dobai István unitárius teológus *Messiásod* cimü verses kötete, amelyre előre is felhivjuk a figyelmet. Ára 10 leu, papoknak, tanitóknak 8 leu. Kapható a szerzőnél.

Felhivás. Dr. Tóth György egyházi tanácsos afiának „Az unitárius egyház szervezete" cimü munkája (I. kötet) annyira elfogyott, hogy fontosabb megrendeléseknek nem tud eleget tenni. Fölkéri azokat, akik az I. kötetet né külözni tudják, hogy közérdekből Móricz Márton ur kezéhez (Kolozsvár, unit. kollégium) beküldeni sziveskedjenek. A 40 leu előfizetési összeget mindenki megkapja.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

XXVI. Körirat a népesebb unitárius egyházközségekhez.

Unitárius egyházunkban régi jó és becsületes szokás volt, hogy az egyházközségek s a patronusok a sátoros ünnepekre legatusokat kértek a gimnáziumoktól.

Jelenleg az a törvény, hogy a legatusokat a Teológiai akadémia dekánja küldi ki az egyházközségekbe és ajánlólevéllel látja el (Szabályzat 20. §.-a). Ha a teológiai akadémia növendékei nem láthatják el az összes legatiokat: a főgimnáziumi igazgatók ajánlatára a székelykereszturi és kolozsvári főgimnázium VII. és VIII. osztályos tanulói közül is egyesek kiküldhetők. Ma a helyzet az, hogy a teológián összesen 25 teológus van. A legatust hivó egyházközségek száma a mult 1921/22. tanévben karácsonykor 24 volt.

Teljes reménységgel vagyunk az irányában, hogy a népesebb egyházközségek a legatusi intézményt fenntartják, sőt bizonyára akadni fognak olyan egyházközségek is, hogy ezután ők is csatlakozni fognak a legatust járató egyházközségekhez és a jövőben legatusokat fognak kérni legalább 1-1 sátoros ünnepre.

Egyes vagyonosabb hiveink, a régi patronusok példájára, ma-

guk is felajánlhatják a legatus hivásával járó költségek fedezését a presbiteriumnak.

Lelkész afiai a székelykereszturi kör 17.-1922. sz. inditványa folytán kibocsátott körrendeletet kellő időben terjesszék az egyházközség presbiteriuma elé és a legatushivást az esperes afiai utján szabatosan jelentsék be a teológiai akadémia dekánjához további intézkedésre.

Az akadémia értesitőjében pedig dékán afia évről-évre részletesen számoljon be, hogy mely egyházközségeinkben voltak legatusok és minő anyagi támogatásban részesültek.

A legjobb reményekkel várjuk, hogy a legatusok is és a vagyonosabb hivek is a lelki kapcsolat megerősitésére mindent megtesznek.

Az Egyházi Képviselő Tanács nevében:

Ferencz József,
unitárius püspök.

XXVII. Sz. 1800—1922. E. K. T.

Felhivás.

Egyházunk nagyértékü levéltárának egyik sajnosan érzett hiánya, hogy abban egyházi életünk tényezőinek az egyházi ügyeket érintő magánlevelezései csak csekély számban találhatók. Igy a kutató gyakran jut abba a helyzetbe, hogy multunk egy-egy mozzanatánál jegyzőkönyveinkből a tényeket megismerheti ugyan, de az azok mögött lefolyt mozgalmak és küzdelmek tanulságaikkal együtt homályban maradnak. Ezeket legjobban minden korszak magánlevelezéseiből és följegyzéseiből ismerhetjük meg. Az ilyen leveleket az utolsó években sok sajnos pusztulás érte. Egyházi Képviselő Tanácsunk részben éppen a további pusztulás meggátlására, másfelől minél bővebb történeti anyag gyüjtése és megőrzése céljából elhatározta, hogy egyházi levéltárunkban az ilyen emlékeknek külön osztályt nyit és ebbe az egyházi ügyeket érintő magánlevelezéseket és följegyzéseket akár ajándékul, akár letétül megőrzésre elfogadja.

Ennek a gyüjteménynek egyesek ajándékai, letétei már előbb megvetették az alapját. Igy a Bölöni Mikó-család letétéből őrizzük nagynevü egyházjogászunknak Mikó Lőrincznek szüleihez irott leveleit. Brassai Sámueltől a Brassai-emlékalap irományait, Gálffy Kálmán ny. főszolgabiró afiai ajándékából Kriza János költő püspökünknek a költő Gálffy Sándorhoz intézett több érdekes levelét. Most pedig legujabban dr. Boros György egyh. főjegyző afia hozzáintézett régebbi közérdekü levelek nagyon becses sorozatát ajándékozta Egyházunk Levéltárának.

E gyüjtemény gyarapitására felhivjuk egyházunk mindazon tagjait, akiknek tulajdonában egyházi vonatkozásu oklevelek, naplő-

jegyzetek, emlékiratok, vagy különösen magánlevelezések vannak. Minden püspökünk, gondnokunk, papunk, tanárunk, tanitónk és más egyházi emberünk életére, küzdelmeire, müködésére minden levelet, minden sort, még kicsiny vagy mellékesnek látszó adatokat is hálás köszönettel fogadunk s a gyüjtésre minden egyháztagot és érdeklődőt tisztelettel kérünk.

Az anyagot akár egyenesen, akár az esperes urak utján legcélszerübb alkalmilag, vagy kevesebbet erősebb levélboritékban postán s az Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Cluj, Kolozsvár küldeni, mely az Egyházi Levéltárnak átadja.

Ennek a közérdekü ügynek támogatására és minél szélesebb körben való nyilvánosságra hozatalára minden esperes, lelkész és tanitó afiai figyelmét és közremüködését kérjük.

Kolozsvárt, 1922. október hó 12-én.

Ferencz József s. k.,
unitárius püspök.

XXVIII. Sz. 486—1922.

Körirat

az esperes, lelkész és tanitó (kántortanitó) afiaihoz.

Az E. K. Tanács jelen számu határozatának és a már beinditott gyakorlatnak megfelelően intézkedtem, hogy a felekezeti iskolákat és felekezeti tanitó afiai személyét érdeklő leiratok annyi másolati példányban küldessenek meg a köri espres afiainak, hogy az érdekelt tanitó, (kántortanitó) atyánkfiainak is egy példányt azonnal továbbithassanak.

Az ekként leendő eljárás követését esperes afiainak gondos figyelmébe ajánlom.

Kolozsvárt, 1922. november hó 23-án.

Ferencz József,
unitárius püspök.

XXIX. Sz. 1941—1922.

Körirat

összes lelkész afiaihoz.

Az U. K. 2. számában 53—1922. szám alatt felhivást intéztem volt az Ó-Románia területén lakó unitárius vallásu hivek pontos cimének bejelentése céljából. A bejelentések nem voltak elég szabatosak. Különösen a Bucureştiben és a más nagyobb városokban lakó hivek cime utca és házszám szerint is megjelölendő. Szíveskedjenek lelkész afiai a beküldött adatokat a jelenlegi állapotoknak megfelelően kiegésziteni és mielőbb beküldeni.

Kolozsvár, 1922. november 4-én.

Ferencz József
unitárius püspök.

Szivemet hozzád emelem . . . irta dr. Boros György, női imakönyv 3-ik bővitett kiadása megjelent és kapható szerkesztőségünknél. A könyv kiállitása izléses, minden igényt kielégitő.

Nyomatott „Korvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17. sz.

XXXII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1922. December 12. szám.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ES ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY | Szerkesztő: PAP DOMOKOS

Előfizetési ár: Egész évre 20 L. Magyarországra: 26 L. Egyes szám ára 2 L. Akik a 20 L.-t egy összegben előre befizetik, a David Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitói-díj 100 L. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztároshoz küldendő Clujra (Kolozsvárra.)

Megadjuk!

Egy nagy beteg kórágya körül állunk. Aggódó félelem ül a sápadt arcokon. Az orvosok egymást váltják föl. A rokonok és barátok aggódva kérdezik, mi lesz, vajjon meg fog-e maradni?

A szivverés még elég jó — felelt az orvos. Néhány erős injectiót adunk be. Csak arra kell vigyázni, hogy a szivverés tartson, mert akkor ki fogja birni.

Lehet-e reménünk? — kérdik a kiváncsiak a másik orvostól.

Hát bizony nagy a veszedelem — szól őszintén. A betegség sulyos természetü. A belső részek nagyon fel vannak égetve a hosszas láz miatt. A táplálkozás gyenge, de most csakis a nélkülözés a fő, mert a szervezet nehezen tud működni,

Csak külső segitséggel tarthatjuk fönn a nagy beteget. Az ilyen fajta bajok gyógyulására idő kell. Amellett a természettől is függ. Hála Istennek, a mi betegünk erős természetü. Meg van edződve, mert már több sulyos bajt állott ki.

Én is azt tanácsolom, hogy most a szív működésére ügyeljenek. Ha ez kibirja, a test majd hamarosan helyreáll. Megerősödik. Én bizom. Igy végezte a második orvos.

Minden jó lélek bízik, hogy a nagy betegségbe esett kis unitárius egyház nem fog elveszni. Bízik, mert akarja, hogy megmaradjon. Aki akarja, cselekszik is.

Nem csak most vagyunk próbára téve.

Ezelőtt éppen 200 esztendővel történt. A kolozsvári eklésiától elvették gyönyörü főtéri templomát, melyet csak nemrégen épittetett volt ujra a hivek és a hollandus testvérek bőkezü adakozásából. Elvették összes birtokait. Elvették főiskoláját. A tanulók szétfutottak Erdély különböző részeibe s csak esztendők mulva kezdődött ujra az iskola.

Öt esztendő multával, vagyis egy hijján éppen 200 esztendő-

vel ezelőtt az unitáriusok keservesen panaszolják a vidéken lakó uraknak, hogy „a Kolozsvárott tanuló ifjuság mint kéntelenittetett volt a szükségnek miatta az iskolát elhagyni és kegyelmetek közül is sokat megkérni az adakozásra . . . Mi azért, kik itt voltunk, magunkat megeröltetvén, valami keveset számokra és ellátásokra egymáson extraordinarie szedtünk . . . de mind több atyánkfiait is fölkeresnők, kérnők, intenők: emlékezzenek meg Isten dicsőségére és hazánk s abban levő eklésiáink hasznára nevekedő ifjuságról . . . Istentől bővebben veszi Kegyelmetek jutalmát és jövendőben Kegyelmetek gyermekei is fogja Kegyelmetek adakozásának hasznát . . . Nem parancsolás szerint irunk, hanem sok atyafiak szorgalmatosságától indittatván ügyekezzék Kegyelmetek.“ *)

A tanárokat és a püspökőt is csak ugy lehetett fizetni, hogy a módos urak elinditottak egy-egy szekeret teli zsákokkal megrakva a tanulóknak és tanároknak. Ezek a szekerek szüntelenül jártak hol ki, hol be. Megtudta Kecskés Izsák uram Ravában, hogy a püspök hiányosságot szenved. Gondolt merészet és jól föltarisznyálván addig meg sem állt, miglen Kolozsvárt át nem adta püspök ur ökegyelmének az ő öt forintját, mely akkoron igen szép összeg vala. Ezt a megható históriát lapunk ezelőtt évekkel megirta volt.

Élethalál harc volt biz' az és hosszu 60 vagy több esztendeig s talán mindaddig tartott, mig a most már régi iskola fölépült és Suki László nagy alapitványa a tátongó sebeket gyógyitgatni kezdette.

Ne gondolja senki, hogy ezzel vége szakadt. Jött a nagy szabadságharc és jöttek az 50-es sanyaru évek, midőn az osztrák kormány kiadta a jelszót, hogy be kell zárni az iskolákat, mert nincsen elég tanár. Azt is mondhatták volna, hogy nincsen a tanárnak elég fizetése. A kövek megmozdultak. Az E. K. Tanács, Kaali Nagy Elek és Mikó Lőrinc érzékeny levelekben szólottak a hivekhez és a hivek megértették s kevés idő alatt nagy összegről számolhattak be. Nem engedhették meg a jó székely-magyar atyafiak, hogy az iskolák megszünjenek, vagy tanulók és tanárok hijján árván maradjanak.

1854-ben az E. K. Tanács ugyanolyan bajban volt mint most. Rá is mutatott a régebbi idők áldozó készségére és azt irja jegyzőkönyvében: „Ezen példák elevenen mutatják, hogy hitrokonaink valamint a régebbi időkben ugy az ujabb korban is tevékeny buzgósággal hoztak áldozatot, mikor azt vallásunk és iskoláink fentartása kivánta“.

A történelem rövidesen ujból megismétlődött. Tanár és tanuló fizetés és kenyér hijján szenved. Berde Mózsa és Derzsi János megfordultak sirjukban, mert amiért éltek, a tanulónak kenyeretadó

*) A levél szólott Szent-Iváni Sámuel és Iszlai István uraknak. Közölve Biás: Unitárius egyh. tört. adatokból.

birtok elvétetett. Ismét megszólalt az egyház vezetősége és szólott a gyülekezetekhez. A gyülekezetek rendre megmozdultak.

1922. november 19-én délelőtt 11 órakor történt. A kolozsvári hivek mintegy hetvenen összegyülekeztek az eklésia iskolájába. Ott az esperes-lelkész ékes szavakkal előterjesztette az E. K. Tanács körlevelét és elmondotta milyen fölötte nagy veszedelem fenyegeti iskoláinkat. Szólottak mások is melegséggel, tüzzel, mint a lélek ad vala nekik szólnlok. És a gyülekezet, midőn meghallotta mennyi kivántatik a kolozsvári hivektől, egyhangu lelkesedéssel kiáltotta: *Megadjuk!* Ilyen lelkesedést láthattak 1848-ban a budapesti országgyülésen, midőn Kossuth gyujtó szavára a ház fölállott és kiáltotta: Megadjuk!

A szót tett követte és egy rövid óra alatt 48'000 Leu volt együtt, igen nagy része készpénzben. Azokat a 30 és 60 Leukat, a szegény özvegy asszonyok tették az asztalra, megszentelte a rajta maradt könycsepp és a halkan elmondott pár szó: ha szegény nem volnék szivesen adnék többet is.

Aki jelen volt ezen a gyülésen soha sem fogja feledni, mert azoknak akik együtt valának, szivük és lelkük egy vala. Ez a lélek akarattá keményedett és meglátjátok:

Mit vihet ki nem szivláng alatt,
Az elszántság hatalma és az ércakarat.

Amiből tanulni kell . . .

Angol és amerikai testvéreinkkel való találkozás sok oly fölemelő példát mutat, amiről nem elég csak megállapitani, hogy szép, hanem hasonló szép dolgokat kellene itten is müvelni. A sok szép élményből, melyet rövid idő alatt élvezhettem, elmondok egy történetet, mert érdemes arra, hogy mások is, sokan, nagyon sokan megtudják.

Ezt a történetet Speight, jelenleg bostoni lelkész (Sidney B. Snow utóda), aki azelőtt Berkeley papja volt, mondotta el Oklándon. A beszéd főképpen Homoródujfalunak szólott, mert ez Berkeleynek a testvéregyháza.

Berkeleyben, amely Észak-Amerika legnyugatibb részében Kaliforniában van, egy nem gazdag, de nemeslelkü nő elveszitette a háboruban a férjét. Nagy bánata arra ösztönözte, hogy jótéteményben keressen gyógyulást lelke legmélyebb fájdalmára. Midón meghallotta, hogy az erdélyi unitáriusok nagy bajban vannak, ötven dollárt ajánlott fel egy erdélyi egyházközség javára. Az egyházközség többi tagjai, szintén nem gazdag emberek, egyetemi hallgatók, tanárok kiegészitették ezen összeget 100 dollárra s a véletlen azt müvelte, hogy ezen összeg Homoródujfalunak jutott. Berkeley egyetemi városnak unitáriusai testvérül fogadták Homoródujfalu unitárius-

sait. Nem azért, mintha nekik tul sok dollárjuk volna, amelyet nem tudják hova kell eltenni, hanem mert nagy szivök van, szerető szivök van, krisztusi lelkületük van.

Miután ismerjük a 100 dollár felének történetét, az a pénz többé nem hideg amerikai pénz, hanem beszélő esemény. Beszél egy szenvedő nőnek könnyes fájdalmáról, nemes szivéről és keresztényi szeretetéről. Őt a fájdalom arra ösztönözte, hogy mások fájdalmát enyhitse, az elmenni iudulókat fölemelje. Oh, ne mondjátok, hogy az az ötven dollár, az a száz dollár, amely Kaliforniából, a föld tulsó részéből jött hozzánk, hideg pénz, hideg üzleti csere eszköz. Nem milliomosok adták azt az asztalon megmaradt morzsákból, hanem érző, szeretetteljes emberek, kik nemcsak tanulták, hanem tudják is, hogy őrizői vagyunk felebarátainknak. Annak az amerikai pénznek olyannak kell lennie, mint az Elizeus próétai szegény özvegyének olajos korsója, melyből az olaj sohasem fogyott ki. Ami lelkünkben is ezen nemes cselekedet visszhangra kell, hogy találjon. Annak a 100 dollárnak az árfolyama magas ha most válthatnók be, különösen magas volna. *Az erkölcsi árfolyama még nagyobb kellene hogy legyen.* Itt is hasonló nemes cselekedeteket kellene, hogy kiváltson.

Ezt a történetet azért mondottam el, mert engem nagyon meghatott, mert nagyon szépnek találtam. Valahányszor Berkeleyre gondolok — pedig sokszor gondolok rá — mindenkor áldozatkész arcok, jóságos emberek képe van előttem, legelől természetesen a bánatos özvegy ötven dolláros adományával.

S kiknek mondtam el? . . . Nektek . . . nem gazdagok, akik szoktatok adakozni, akiknek szive és kapuja nincsen bezárva, amikor kéregetünk. Hát ti, kemény szivüek, gazdagok és hatalmasok! Nem találtok-e ebben a történetben valami szépet? . . Nem tudnátok-e ti is követni azt a bánatos özvegyet? . . . *Benczédi Pál.*

Angol vélemény Erdélyről.

Redfern. Lawrence, Liverpooli (Anglia) lelkészünk, aki a nyáron meglátogatott az amerikaiakkal együtt, terjedelmes beszámolót nyujtott be kiküldőjének, a Britt és Külföldi Unitárius Társulatnak. Kedvesen és kedélyesen ismerteti három hétre terjedő utjokat. Jelentésének egyik részéből az Inquirerből átvesszük a következő részt:

Bárhová mentünk a legnagyobb lelkesedéssel fogadtak és népünknek az egyházhoz való ragaszkodása nagyon meglepett. Akármikor érkeztünk meg, a harang megkondult s a nép a mezőről is összesereglett, hogy együtt imádkozzanak velünk és meghallgassák távollevő hitrokonaik üzenetét. Néhol késő éjszakáig vártak. Rendes gyakorlat szerint rövid imát mondottunk s azután a lelkész üdvözölt,

mi feleltünk. Nem egyszer a református pap is üdvözölt, sőt a katholikus pap is híveivel együtt felkeresett... Egyik-másik gyülekezet papjává, sőt mindegyikének esperesévé választott...

Igyekeztünk a helyzetről hű képet szerezni elsőrendű forrásokból. A nép közszelleme fényes, de a helyzetük lesulytóan nehéz. Nem is csoda, hogy uj kormányzók ellen olykor engesztelhetetlen keserü ég hangját lehet hallani. Százegyféle módja van a provokalásnak és izgatásnak. Magam részéről arról vagyok meggyőződve, hogy a türemmel és megértéssel irányitott politika nagyon enyhithetné az uralkodó keserüséget. Székelykeresztur például a helybeli román politikai megbizott résztvett a közebéden és mind ő, mind a mellette ülő magyarok igen jó hangulatban voltak. Ha ezt a példát többen és gyakrabban követnék, sok kellemetlenséget ki lehetne kerülni...

Az utolsó héten egy uj kerületet jártunk be és Tordán nagyszerü templomozással fejeztük be.

Még két órával a kitüzött idő előtt a templom zsufolásig tele volt. Nagyon megható jelenet volt az egész.

Innen visszatértünk Kolozsvárra s három nap mulva elutaztunk Budapestre s onnan haza.

—

Erdély általános helyzetéről szólva két dolog egészen világos. Az egyéni szabadság tekintetében határozott javulás mutatkozik. Az elnyomás durvább és erőszakosabb formái tényleg megszüntek. Ittott némely alsóbrendü hivatalnok ma is visszaél hivatalával, mert Bukarestből nagyon kevés ellenőrizést tudnak gyakorolni a kisebb hivatalnokokra, de az általános tapasztalat az, hogy a személyes bántalmak megszüntek. Szeretnők, ha a hivatalos eljárásnak látszó változásnak teljes hitelt adhatnánk, mert ez valóban igen nagy megkönnyebbülést hozna Erdély népének. Azonban a háboru előtti állapottól még messze vannak. A gazdasági és ipari élet még tragikusan sulyos.

Ott születtem...

Ott születtem a hegyvidéken,
Oda köt minden jó emlékem;
A hegyi dalt még most is hallom
Vándorolni a hüs fuvalmon.

Van egy sir ott a hegyvidéken,
Csemete bokrok sürüjében;
Annak a sirnak gyásza engem
Elkisér egész életemben.

És elszakadtam mégis onnan
Hogy utam árván kóborogjam,
Hogy az idegen messzi tájon
Szivem örökké visszafájjon.

S ha már a sorsom ugy akarta,
Mégse bánom, hogy messze hajta:
Maradva csendes otthonomban,
Nem volna vágyam semmi mostan.

De igy akármely tájra menjek,
Szünetlen édes vágy melenget
— S boldog a szív, mely sirig édes,
Kiolthatatlan vágyat érez.

Jakab Ödön.

Missioi levelek.*

Székelymuzsna, 1922. nov. 18.

Kedves Mester Mihály atyámfia!

Mint távollevő hivemet, bár egy levéllel felkeresem. Már három éve elmult, hogy székelymuzsnai lakós vagyok s miután csak azzal biztattak több Amerikában levő hiveink, hogy majd a tavaszon hazamegyünk, de mindeddig még színét sem láttam rég odaszakadt hiveimnek, most levélben keresem meg. Még pedig a kedves ifj. Mester Mihály szorgalmas kis tanitványom édes apját keresem legelőször. Atyafiságos őszinte s erelettel köszöntöm kedves Mihály atyámfiát és általa a közelben levő székelymuzsnai s azután minden székelyföldi unitárius hittestvéreket.

Áldás, béke, szerencse és boldogság szálljon mindnyájuk fejére, életére a jóságos Isten gazdag tárházából.

A hit, remény és szeretet magasztos égi ajándékok vezé eljék földi vándorlásuk nehéz és viszontagságos utaiban. S mikor földi javakkal magukat meglehetősen ellátták, hadd gondoljanak haza, szeretett családjukra, kicsiny és szegény anyaszentegyházunkra, sokat szenvedett unitárius vallásunkra s juttassanak a hazagondolás alkalmával az itthon kinlodó, szükölkö ő asszonyoknak, szorgalmasan tanuló iskolás gyermekeknek és esetleg az agyongyötört egyháznak is nehány dollárt, vagyis egy csekély adományt az ottani verejtékes munka gyümölcséből. Mert jól tudom, hogy ott sem repül a sült galamb senki szájába.

Kedves Mihály atyámfia! végtelen fogok örvendeni, ha ezen levelem friss és jó egészségben fogja találni s ha válaszával megörvendeztet engemet és kedves családját is.

Legyen szives közölje levelemet ottani hittestvéreinkkel, s azoknak címüket irja meg nekem, mert mindeniknek óhajtanék irni egy-egy levelet.

Pál apostolnak I. Kor. 16. 13 versében irt szavaival végzem soraimat: „Vigyázatok, álljatok meg a hitben, legyetek férfiak, legyetek erősek.“

Isten áldása, szeretete mindnyájunkon most és mindenkoron. Ámen.

Szeretettel

Péter Sándor, lelkész.

---

* A missio munkáját megkezdettük és folytatni akarjuk. Lapunk az *Unitárius Közlöny* mindig missionárius volt. Sok pap helyett ment el száz meg száz olyan hivünkhez, akiket a sorsuk távolba szállitott, idegenek közzé. A fennebbi levél messzi Amerikában keresi föl az eltávozottat. Mások is szivesen olvassák el és mások is irjanak és válaszoljanak, mert jó nekünk hallanunk a mi atyánkfiairól. Lapunkat olvassa minden jó unitárius.

Nagyszabásu koncertet rendez a Dávid Ferenc-Egylet dec. hó 9-én este 8 órakor.

Egymás mellett!

Most, amikor a nép erkölcsi javai, kulturális szent törekvései, évszázadok küzdelmeiben kikristályosodott lelki meggyőződéseink forognak veszélyben: a nép két faktora, pap, tanító, csak *egymás mellett* állhat. Egymás mellett szorosan és elválhatatlanul! Egymás mellett, hogy összeérjen a vállunk és elbírja a terhet, melyet a megpróbáló idők raknak vállainkra. Együtt és mindenben együtt, hogy egymás lelkiismeretének szavát is meghallhassuk, hogy együtt hordozzuk a felelősséget, hogy együtt érjen minket egyházunk történelmének ítélete, mely bizonnyal meg fog emlékezni dolgainkról.

Ha mindnyájan Krisztusok lennénk, ugy sem mosolyoghatnók le feladatainkat, oly nagy számuak azok. Ha mindnyájunkban a pompéjii katona kötelességérző szive dobogna, akkor sem bizhatnók el magunkat és nem szeparizálhatnók törekvéseinket.

Küszöböljük ki az ellentéteket őszintén, becsületesen. Emelkedjünk fel kölcsönösen és együttesen arra a lelki magaslatra, ahol kezeink végre megtalálják egymást és ahol a gondolatok abban az egy gondolatban csendülnek ki: *mindketten a népért vagyunk.*

Kiss Károly.)*

Egyházi és egyleti élet.

Brassai emlékek gyüjteménye van elhelyezve a főiskolai könyvtárban Kolozsvárt. Közelebbről Rigó Anna urnő egy kottatartóval gazdagitotta, melyet Brassai bácsi neki, egy kedvelt zongoristájának ajándékozott volt. Igéretet kaptunk a Rigó leányoktól, hogy a néhai nagy férfiu eredeti leveleit végrendeletileg a Brassai-emlékgyüjteménynek fogják ajándékozni. Minden kis tárgyat megbecsülünk, bárhonnan kapjuk.

E. K. Tanács ülését tartott november 20. és 21. napjain. Ürmösi Kálmán esp. halálát szomoruan vette tudomásul. A főtan.-jegyzőkönyv kiadását határozta. Ekklesiának és tanácsosoknak 25 leuért fogja küldeni. A nevelésügyi jelentések hosszas tárgyalása sok sulyos hányt állapitott meg. A nagy reform-bizottság összehivá át E. K. Tanács elrendelte. Valószi üleg február végén lesz. A gimnáziumok évkezdeti intézkedéseit tudomásul vette. Dr. Varga Béla tanár a Telol. Akadémiára magántanulónak felvétetett. Énekeskönyv előkészitő bizottsága terjedelmes munkásságról számolt be. Morosiné-féle birtokokat is felosztottak az agrár végrehajtók. Jancsik László a Teol. Akadémiára magántanulónak felvétetett. A középiskolákban tanitó lelkészek óradija 30 Leuban állapittatott meg a mult tanévre. Az udvarhelyközi gondnoki állás betöltésére a kör felhivatott. A

*) Az iskolából kikerült ifjuság neveléséről irt füzetből.

háromszékkörí esperes és a kereszturi főgimn. igazgatósága feliratban kifejezett tiltakozását az U. E.-ban megjelent cikkek ellen a püspök urnak kiadta.

A Zsilvölgyében legutóbb dr. Boros György egyházi főjegyző fia a püspök ur helyett helyszini látogatást tett és vizsgálatot tartott. Elragadtatással beszél arról a bensőséges életről, amely ottani híveink között tapasztalható. Lupény és Petrozsény uj áldozatokat hoznak templomaink felépítésére és Vulkánban már imaházuk van. A petrozsényi munkások egymásközt felosztva délelőtt és délután dolgoznak a régi épületek lerontásán és elhordásán, hogy a templom helye az építésre elokészittessék. A munkáscsoportok munkavezetője reggeltől-estig: a pap, kezében a csákánnyal. Boros főjegyző fia az utóbbi időben A'sószentmihályfalván, Derzsben és Homoród-almáson tartott a főtisztelendő ur megbizásából folytán vizsgálatot. A helyzet javulásával és a közlekedés lehetőségével az egyházközségek generalis visitatiója mint gyakoribb fog lenni. Az uj viszonyok között uj élet után kell járni. —*h.*

Csongvay Lajos marosköri gondnokunk már október 7. óta nincsen közöttünk 74 éves korában hunyt el. A jelesek legjelesebbjei közé tartozott ugy is mint ügyvéd, ugyis mint szánalmas inségmény, köztük Dávid Ferenc egyletünk elnöke. Érdeme szerint kivánjuk méltatni és arcképét is közölni fogjuk.

Ürmösi Kálmán ny. szentgericei lelkész a marosi kör egykori esperese elhunyt november 12-én Kolozsvárt. A folyó évben kétszer állotta ki a tüdőgyulladást, de az ujabb bántalom magával ragadta. 40 évet meghaladó lelkészi munkássága alatt egyik legjobb és legérdekesebb tagja volt a lelkészi karnak. Az utóbbi években Kolozsvárt lakott fiai családjánál, hol mint az egyház szánnevelője szünetlen munkával volt elfoglalva. Öt fia és családjaik gyászolják. Lapunk egykori munkatársát veszitette benne s a Dávid Ferenc Egylet választmányi tagját és kezdet óta hü zászlóvivőjét.

A petrozsényi unitárius egyházközségnek gyásza van. Nagy Mózes tanácsos rövid szenvedés után november 9-én váratlanul meghalt. Az elhunyttal a petrozsényi unitáriusok egyik legerősebb oszlopa dőlt ki mindennyiunk veszteségére. Mig élt fáradhatatlan munkása volt egyházközségünknek, ki lankadatlan buzgósággal viselte szivén leendő templomépitésünk s egyházközségünk minden ügyét. Temetése e hó 12-én volt óriási részvét mellett. Pihenése legyen csendes.

A továbbképző tanfolyam jegyzőkönyvét Zoltán Sándor az értekezlet jegyzője megkészitette. 48 sürü oldalra terjed és igen hü képét adja nemcsak az előadásoknak, hanem a hozzászólásoknak is. Ha csak történeti emléknek marad, akkor is igen becses bizonysága

lesz a mai unitárius lelkészek és felolvasóink gondolkozásának. Reméljük, hogy a köröknek el fogja küldeni az E. K. Tanács.

Régeni Áron árkosi tanító a háromszékközi iskolák látogatásával nagy elismerést vivott ki és azt, hogy E. K. Tanács megbízza ő szes iskoláink látogatásával.

Nagyenyeden a ref. tanitóképzőben 9 leány és 2 fiu növendékünk tanul. Mindkét nembeli tanulók jogositva vannak kántorságra készülni.

A kolozsvári harangozó hallgatta, hallgatta milyen szépen foly a beszéd az egyházi adó dolgában. Mikor aztán látta, hogy még a szegény özvegy asszony is letette fillérét az asztalra, ő is oda ment és jelentette, hogy 150 Leuval kiván adózni. A Vajda uram ajánlatát az teszi igen érdekessé, hogy a fizetése havi 7 Leu és Isten jóvoltából a családja 7 tagu.

10.000 Leu alapitványt jelentett be Albert Dénes afia a kolozsvári adózó gyülésen a maga és a felesége nevében. A kamatja fog az iskolai adóba menni. Igy müködik az élet tüze az emberekben.

1923. évre uj előfizetést nyitunk. Olvasóink vegyék szivükre régi jó barátjuk, az Unitárius Közlöny ügyét. Együtt, egymásért éltünk és gondolkoztunk immár 32 éve. Tartsuk fenn a barátságot. De szaporitsuk barátainkat. Mindenki küldjön maga mellett még egy előfizetőt. Kérjük előre!

Osztálytalálkozót tartottak az 1902-ben végzettek: dr. Tamás István, dr. Létay Dezső, dr. Dósa Gyula, dr. Brunner József, Nagy Dénes, Halmágyi János, Gálfy András, Péter Ödön, Simon István. Néhai tanáruk Kanyaró Ferenc emlékére „Most is élő tiszteletük és hálájuk jeléül" alapitványt tettek 2000 Leu összegben egy szegénysorsu VIII-ik osztályos tanuló felsegitésére.

Osztálytársak találkozója volt. A Főtanács alkalmával 30 évre gyültek össze dr. Ferencz József, Ürmösi Károly, dr. Hintz György, Pálffy Márton, dr. Tóth György, Halmágyi Gábor, dr. Krausz Miksa, Borbély Enő. A kedves találkozónak kedélyes jeleneteiről nem számolhatunk be, de feljegyezzük, hogy a kollégiumhoz 1079 K alapitványt tettek, melyet korábban gyüjtöttek volt. Tiszteletüket fejezték Ferencz József püspök urnál, dr. Boros György főjegyző volt tanáruknál, dr. Gál Kelemen igazgató urnál, 5 év mulva szándékoznak uj találkozóra összegyülni.

A testvéregyházak testvéri ajándéka. Az erdélyi testvéregyházak közül karácsonyra való megérkezés reményében Székely-Derzs, Székely-Muzsna, Kolozsvár, Homoródalmásfalva, Okland, Szőkefalva, Ikland és Szabéd küldöttek egy-egy könyvet az Unitárius Egyház 1626-1850. évi rendszabályairól. Legutóbb Sepsiszentgyörgy is egy szép levél kiséretében utnak indította.

A vakok látnak, járnak és dolgoznak, sőt irnak is. A mi vak fiunk Csipkés Sándor kinek a jóságos szivek immár szép ősz-

szeget küldöttek be, meglátogatott az egyházi irodán. Elmondotta, hogy Nagyváradról jő, mert ott Perédi György hírlapiró pártfogásával szinielőadásra készülnek. Egyebet is mondott. Nagy terven törik a fejüket. A tervet irásba is foglalta és egy alkalommal elküldötte nekünk. Nagy nyomtatott betűkből, amilyeneket tompa tűvel az irógép kicopogtat. Ezt irja: Nagyon sajnálom, hogy kérésemet nem személyesen közölhetem Nagyságoddal, hanem kényszerülve vagyok azt papirra vetni. Ennek oka a Margitai előadásban keresendő, mely minden időmet leköti. Nem feledkeztem meg Nagyságodnak azon jótéteményéről, mellyel a multban elhalmozni kegyeskedett. Azonban dacára, hogy itt Nagyváradon hatalmas árfogóink vannak, még mindig bizonytalannak látom a jövőt s jövőm biztositására szükségesnek találom soraimmal Nhoz fordulni, . . . hogy kegyeskedjenek odahatni, hogy tekintettel a hideg időre felujithassam a kölcsönt. Kérésemet ismételve, magamat kegyes pártfogásába ajánlva maradok mély tisztelettel Nagyvárad, 1922. október 6. a. sz. *Csipkés Sándor.* A Dávid Ferenc egylet a derék és ügyes vak fiut megsegitette ezer Leu kölcsönnel, de nagyon szeretné, ha a jószivü emberek könyörülete összeadná. Száz épszemü ember 10-10 Leuval adjon hálát az Istennek, hogy látja szemeivel a napot.

A D. F. E. Nőkszövetsége november hó 18-án nagy élvezetet nyujtó műsorral kapcsolatban igen szépen sikerült tombolaestélyt rendezett. Pálffi Márton gimnáziumi tanár „Epizódok a Petőfi életéből" cimen olvasott fel. Kellemes, magyaros izű, pompás humor csendült ki a felolvasásból, amely végül Petőfi zsenijének volt dicsőitése, amit kellemessé tett a közvetlen müvészi előadás. Utána Gyallai Pap Domokosné az ismert erdélyi unitárius novella irónk felesége énekelt Lászlóczky Illus zongorakisérete mellett. Gyönyörüen iskolát ott, eroteljes, szines csengésü hangja, müészi előadási módja kellemesen hatott mindenkire. Végül Szentiványi Sándor III. éves teológus teljes megértéssel, a nála már megszokott nagy hatással interpretálta Reményik Sándor Petőfihez irott ódáját. Az estély vidám hangulata, amelyet Pálffi tanár ur kiapadhatatlan humoru felolvasása inditott be, mindinkább fokozódott a tombolajáték alatt. A sok és értékes tárgy mindenkit kellemesen lepett meg. Mindazok, akik ott voltunk köszönettel és hálával tartozunk dr. Boros Györgyné, Csifó Salamonné, dr. Hintz Györgyné, László Gyuláné a Nőszövetsége buzgó és fáradhatatlan vezetőinek azért a vidám és kellemes estélyért. Ezután is több ilyen estélyt kérünk és várunk. *M.*

Örökös alapitóink. A Dávid Ferenc Egylet közgyülése köszönettel fogadta a f. évben befolyt kedves alapitványokat: Ürmösi Jenő Kvár szülői emlékére 100 L. Végh Benjámin Árkos 100 L. Pál Dénes Siménfalva 100 L. Sigmond József és neje Jánosfalva 100 L. Péter Sándor és neje Muzsna ujabb alapitvány 250 L. Kovács Elek Magyarszovát 100 L. Tóth K.-né Gyulay Etelka a

Gyulay László emlékére 100 L. Türkösy Sámuel Kvár 100 L. Néhai özv. Marosi Gergelyné emléke 500. Unitárius Egyházközség Sz.-Szentmihály 500 L. Deák Miklós atyja a 48-as honvéd emlékére 750 L. Kiss Jenő Csegez apja Kiss Mózes emlékére 100 L. Unitárius Egyházközség Városfalva 100 L. Unitárius Egyházközség Jánosfalva 100 L. Unitárius Egyházközség H.-Szentpéter 100 L. Báró József Muzsna 100 L. Néh. Bedő József emléke Bedő Miklós és neje 100 L. Néh. Nagy Gyula emléke Bedő Miklós és neje 100 L. Ifj. D. F. E. Nagyajta 100 L. Unitárius Egyházközség Alsó-Felsőszentmihály 241 L. Néh. Lőrinczy Ferenc emléke 100 L. Ferenczy József Vajdahunyad 100 L. Unitárius Egyházközség Alsójára 50 L. Dr. Hintz György és neje Kvár ujabb alapitvány 100 L. Hintz Évike Kvár 100 L. Hintz Gyurika Kvár 100 L. Hintz Gabika Kvár 100 L. Özv. Bencur Gyuláné Bpest 930 L. Szénási Istvánné Dés 100 L. Br. P. Horváth Arthur Szőkefalva 100 L. Mikó Lőrincné Kvár 100 L. Nemes Nagy Lajosné Oklánd 100 L. Árkosi Béla Nagybánya 100 L. K. Nagy Árpád Nysztlászló 500 L. Unitárius Egyházközség Torockó 100 L. Benedek Mihály emlékére Péterfi Gyula 100 L. A torockói énekvezér 100 leut küldött, hogy a harctéren eltünt kedves barát nevét megtisztelje. Lőrinczi Pál emlékére kedves szülői Lőrinczi Dénes esperes és neje 200 leut adtak, mert megnyugtatja bánatos szivöket, hogy a háboru utolsó napjának áldozatául esett kedves fiu neve a „mi katonáink“ sorában megőriztessék.

Az 1923. évi unitárius keresztény népnaptár igen gazdag tartalommal jelent meg a következő iróktól: Báró József, Ferencz József, dr. Boros György, Ürmösi Károlyné, Lőrinczy Dénes, dr. Tóth György, dr. Kiss Elek, Vári Albert, Péter Lajos, Aknász, Gyallay Domokos, József János, Pál Ferenc, Péter Lajos, Pálfi Márton, Deák Miklós, Vári Domokos, Ürmösi József, Péterfi Aron, Bedő Miklós, Kisgyörgy Sándor, Jobb Dénes, Kovács Lajos, Bence Domokos, Árksoi Tamás, dr. Gál Kelemen, özv. Kiss Jenőné, Bencédi Pál, Nagy Lajos, Bartalis Márton, József János, Pálfi Ákos, Sigmond József, Dimén-vári Sebestyén, F. Mihálybá króniczása. E gazdag tartalmu és hasznos naptárt minden jó unitárius hivünk figyelmébe ajánljuk.

Szivemet hozzád emelem. *(Elmélkedések és imádságok nők számára. Irta dr. Boros György.)* „A virág kinyitja kelyhét, hogy a harmatcsepp belehulljon; a buzaszál föltartja fejét, hogy a csillag rátekintsen; a pacsirta fölszáll a légbe, hogy elzengje dalát; a szomju szarvas keresi az enyhitő forrást; az ember lelke vágyódik istenéhez: imádkozik.“ A fejedelmi zsoltárirónak azt az utólérhetetlenül szép gondolatát, hogy ha imádkozom, „szivemet emelem fel hozzád, Uram“, hogy tehát az ima nem egyéb, mint a szivnek Istenhez való emelése, ezt a fejedelmi gondolatot hirdeti és valósitja meg a szerző imakönyvében azzal az egyszerü fogással, hogy egy-

szerüen és erőlködés nélkül, de lehetőleg mindig a szivből és a szivhez szól. Ezért volt kapós a könyvecske felekezetre való tekintet nélkül a nők között, ezért ért most már harmadik kiadást. Összetört szivek, gyógyitatlan sebek ma is vannak. Ha nehány sebet meggyógyit, ha egynehány fájó szivet megenyhit, ha nehány felemelő gondolatot ébreszt: megtette kötelességét, elvégezte feladatát. Akik ezt a könyvet olvasgatják, a szerzővel együtt azt kell hogy érezzék, milyen fölemelő és megszentelő „az Istenbe vetett hit, az evangéliumból táplálkozó buzgóság és az igazság diadalába vetett rendületlen bizalom.“ A könyv kapható dr Boros György Cluj—Kolozsvár, unitárius kollégium cimen. — *Pálfi Márton.*

Nyugtázás. Az egylet pénztárába a f. évi április 18-tól junius 18-ig előfizettek az U. K.-re: Gegesi Samuné Torda, Nemes József Kolozsvár. Unitárius Egyházközségek: Alsóboldogfalva, Bordos, Bözöd, Bözödujfalu, Cselietfalva, Csekefalva, Énlaka, Fiátfalva, Firtosmartonos, Firtosváralja, Gagy, Kadács, Kede, Kissolymos, Korond, Körispatak, Küküllő árd, Magyarzáród, Medezér, Nagysolymos, Pipe, Rava, Siménfalva, Szent Ábrahám, Székelykeresztur, Székelyszentmiklós, Tarcsafalva, Tordátfalva, Ujszékely; Unitárius Egyházközség, Unitárius Nőegylet, Ajtai János, Gothárd Pál, Barra Sándor, Szabó Mózes, Csiki Sándor, Sebestyén Ferenc, Gyárfi Erzsébet, Vajda Antal, Kiss Béla, Péterfi Áron, Barra Lajos, Bacó János, Gothárd János, Balázs András, Siménfalvi Sándor, ifj. Szabó László Homorodalmás, Kövér Erzsike Abrudbánya, Máté Lajos Firtosváralja, László Jánosné Mezőtücs, László Zsuzska Szabéd, Kriza János Beszterce, Csongvay Lajos Marosvásárhely, Barta Ferenc, Székely József, Székely János, Székely Sándor, Székely Pál, ifj. Székely Ferenc, Székely János, Székely Andrásné, Ebergényi Gyulné, özv. Zurmann Ferencné Verespatak; Unitárius Egyházközség, Barabás Lajos Árkos; Unitárius Egyházközség, Biró István Kálnok; Unitárius Egyházközség, Székely Kelemen, Költő József, Kiss Gyula, Bedő Bálint, Kádár Sándor Sepsikörösparlak; Unitárius Egyházközség Sepsiszentkirály: Unitárius Egyházközség, Gönczi Mihály, dr. Szentiványi Gábor Laborfalva; Unitárius egyházközség, Gábor Ferenc, Kövendi Mihály, Ince Zsigmond Brassó, Kerekes Iván, Ferenc Lajos, Erdős Mihály, Took Mózes, Taar Géza, Unitárius Egyházközség Nagyajta; Unitárius Egyházközség, Löfi Ödön, Albert Lőrinc Bödön, Gyöngyösi Károly Novák Jánosné, Téglás Albert, Took Balázs, Vida Géza, özv. Ütő Benjámnné, id. Szabó Mózes, ifj. Szabó Mózes, Koródi Ferenc, József Kálmán, Bedőházy Gábor, Löfi Gyula, Benedek Ferenc, Ütő András, Óvári Károlyné, dr. Veress István, Kötés Ferenc, Kilyéni Endre, Simon András, Szász István, József Lajos, Bedő Sándor, Református Kollégium, Unitárius Egyházközség Sepsiszentgyörgy; Unitárius Egyházközség Kilyén, Joós András Kisborosnyó, Deák Jenőné Telek, Varga András Bita,

Balogh Istvánné Málnás, András Albertné, özv. Gönc Károlyné Kobátfalva, Fekete Dénes Székelyudvarhely, Szatmáry Kálmánné Marosvásárhely; Fazakas Sándor Nagyajta; Rostás Róza Komjátszeg; dr. Balogh György Torda (40 L); Unitárius Egyházközség, Barabás Vilmos Székelyderzs; Unitárius Egyházközség Muzsna és Alsójára; Kovács Irén Resicabánya; Gál Mózes, Sükösd Farkas, Bálint Ödön, Unitarius Egyházhözség Sepsiszentkirály; Bencédi László Kolozsvár; Lőrincy István, Székely Irén Székelykeresztur; Benedek József Kistorony; Zöld Mariska, dr. Elekes Domokos Székelykeresztur, Elekes Dénes Siménfalva; Végh József Kocsárd; Sigmond Gyula Brassó; Vass Zsigmond Kolozsvár: Kozma Miklós Fiátfalva (88), Csáth Gábor, Unitárius Egyházközség Ürmös, Boros József, Gyerő György, Nagy György, Nagy József, Bódi János, Gyerő Mózes, ifj. Erdő Mihály, Fazakas András, Beke József, ifj. Gyerő Mihály, ifj. Szász D. István, ifj. Gyerő József, Boros Sándor, Budai András Ürmös (10—10) L., Péter János, Szabó Ferenc, dr. Szentiványi Árpád, Májai Gyula Nagyenyed, dr. Ferencz Áron, Nagy Vilmos, Esszig Józsefné Kolozsvár, özv. Kiss Aladárné Sövénység, Jakobi Arnoldné Kőhalom, Márkos János, Kádár M. József, Tóth András, Révész József, Kovács István, Antoni Józsefné, Kondrát Jenőné, Szász Gábor, Kolcsár János, Zsigmond Kálmán Olthéviz. — Kolozsvár, 1922. junius 19-én.

Alapitói dijban fizettek: Ferenczy József Vajdahunyad (100 L.), Unitárius Egyházközség Alsójára (50 L.), dr. Hintz György, dr. Hintz Györgyné Kolozsvár (50—50 L.), Hintz Évike, Hintz Gyurika, Hintz Gabika (100—100 L.) Imre Zsigmondné Olthéviz (100 L.), Kisgyörgy Imre lelkész (50 L.).

Junius 25-től szept. 25-ig előfizetői és tagsági dijban fizettek: dr. Fekete Sándor Kolozsvár 20 L; Jakab Géza 50 L; Szabó Mózes, Fodor Aladár, Érsek Lajos 20 L, Weress Béla Petrozsény 10 L; Tóth Ferenc, József Domokos Brassó, dr. Gál Zsigmond Kolozsvár, Csegezy Márton Beszterce, Fejér Mihály Nagyenyed, Derzsi Domokos Torda, Perédi György Nagyvárad, Szénássy Istvánné Dés, Mátyás Gergely Szőkefalva, Marosi Mátyás Torockószentgyörgy, Albert Iván Torda, Györke Ferencné, Vass Pál Kolozsvár, Hits Béláné Marosvásárhely, László Péter Felsővisó, Pálffy Dezső Sáromberke, Pál Dénes Siménfalva, Biró Izsák, Benkő János, Lőrinci János, Koncz Lajos, Varga Vencel, László Károly, Nagy József, Varga Sándor Segesvár 20—20 L 1922-re.

Alapitói dijban fizettek: Jakab Géza Kolozsvár neje emlékére 200 L; özv. Benczur Gyuláné Budapest 930 L; Szénássy Istvánné Dés 100 L; br. P. Horváth Árthur Szőkefalva 100 L. — Kolozsvár, 1922. szept. 26-án.

Szeptember 20-tól november 20-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Czupor Albert Torockó, Bálint János Marosvásárhely, K.

Nagy Miklós Kolozsvár, Sófalvi Kálmán Nyomát, Török Sándor Brassó, Incefi Tamás Kolozsvár, Ugron Istvánné Pusztakamarás, Gál Elekné Marosvásárhely, Halmágyi Jánosné Nyárádgálfalva, dr Erdődy Endre Mócs, dr. Sándor Ákos Náznánfalva, Sikó Márton Torda, ifj. József János Szentábrahám, Mihály Zsigmond Csikfalva, Csinádi Jánosné Nyárádszereda, Kereki Samu, Halmágyi Árpád, ifj. Fülöp Sándor Alsószentmihály (10—10 L), dr. Ürmösi Sándor Kolozsvár, Herce István ökrös Torockó (10 L), Barabás Lajos Székelykeresztur, Fekete József Nagysolymos, Kiss Károly, Halmágyi Károlyné, Tamás Rezsőné, dr. Kiss Jenő, Németh Istvánné Brassó, Weiss Jenő Kolozsvár, Teslák Tinka Torda, Tarcsafalvi Zoltán Lupény, Gálfalvi János Gagy, Szabó Lajosné Szováta.

Alapitói dijban fizettek: Mikó Lőrincné Kolozsvár, N. Nagy Lajosné Okland, Árkossy Béla Nagybánya, Unitárius Egyházközség Torockó, Péter Sándor és neje Muzsna 100—100 L; K. Nagy Árpád Nyárádszentlászló 500 L; Péterfi Gyula Torockó, Benedek Mihály székelykereszturi tanitó emlékére 100 L; Lőrinci Dénes Torda elhunyt fia, Lőrinci Pál emlékére 200 L.

A vak fiu javára ajándékoztak: Dr. Balogh György, Fogarasi Géza Torda 20—20 L; Csifó Salamon Kolozsvár 10 L; Simó József dr. Harasztkerék 50 L; Filep Ninuska Ikland 20 L, Pálffy Ferencné Szabéd 20 L, Vass Albert Okland 20 L. — Kolozsvár, 1922. november 20-án. Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

XXX. Sz. 1543—1922.

I. E. K. Tanács Pál Ferencné udvarhelyköri esperesné asszony inditványát, hogy: „minden udvarhelyköri unitárius papné készitsen egy értékes munkát, igazi magyar stilü kézimunkát és azt ajándékozza az amerikai testvéregyházközség papnéjának, hogy ez által is mélyülj ön és erősödjék a hitrokon testvéri kapcsolat s az necsak az egyházközségeket és papokat, hanem a papnékat is füzze össze" a maga részéről is helyesli és az ily irányu kapcsolat megerősitését általános unitárius érdeknek és feladatnak tartja. Esperes afiait e gondolatnak minél szélesebb körben leendő megvalósitása céljából kifejtendő lelkes tevékenységre felhivja. Ragadjunk meg minden módot, hogy külföldi hitrokon testvéreinknek irántunk megnyilatkozó szimpátiáját még inkább felkeltsük és hasznositsuk.

II. A missziói bizottság és a kereszturi kör inditványához képest az E. K. Tanács helyénvalónak találja, hogy a mi testvéregyházközségeink ujból felhivassanak arra, hogy az amerikai testvéregyházaknak ajándékul megküldjék dr. Tóth György afiának a magyar

unitárius egyház multját jogtörténeti k'fejlődésében feltüntető ily cimü munkáját: Az Unitárius Egyház Rendszabályai (Disciplina Eceletiastica). E. K. Tanács e határozat keresztülvitelét és könyvek elküldését az Elnökségre bizta.

A Magyar Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt, 1922. évi október hó 12-én tartott üléséből.

Ferencz József
unitárius püspök.

Dr. Mikó Lőrinc
titkár.

XXXI. Sz. 1971—1922.

Körirat

kedvezményes vasuti igazolvánnyal biró afiaihoz!

A vallásügyi és művészeti miniszter ur 1922. évi november hó 7-én kelt 49701. sz. alatt a C. F. R. vezérigazgatóságának a miniszter urhoz intézett 64912—1922. sz. jelentését közölte velem a következő szöveg szerint:

„No. 1971. Miniszter Ur! Tisztelettel tudomására hozzuk, hogy C. F. R. ellenőrző közegeink gyakran konstatálnak, hogy oly állami hivatalnokok részére kedvezményes jegy váltására jogositó igazolványok találtatnak sok esetben egyeseknél, amelyekben a negyedévi ellenőrzést az illető tulajdonosok maguk vezetik rá, vagy pedig ugy a bélyegzés, mint az aláirás kibetüzhetetlen. Felkérjük, szíveskedjék rendelkezni, hogy senki sem láttamozhatja sajátmaga a füzetét, hanem csak a felettes hatósága s az aláirásoknak és bélyegzésnek olvashatóknak kell lenniök, különben nem vétetnek figyelembe s a füzetek tulajdonosai az egész összeg fizetésére fognak kötelezetni. Püspök ur! Fenti iratát a C. F. R. vasutigazgatóságnak megküldjük másolatban megfelelő intézkedésre."

Az egyház szempontjából is kivánatosnak tartom, hogy mindenki vigyázzon a gondozása alatt levő igazolványára, hogy a mi hivenk közül senki nél szabálytalanságot ne észlelhessenek.

Kolozsvár, 1922. november 14-én.

Ferencz József
unitárius püspök.

XXXII. Sz. 1833—1922.

Hirdetés.

Kolozsvári főgimnáziumunk igazgatósága közhirré teszi, hogy br. Kemény János Istvánnak, aki 1903. szeptember hó 1-én Pittsburgban, az amerikai Egyesült-Államokban szü'etett és református vallásu, az 1921—17. é. v. sz. alatt kiállitott s állitólag elveszett eredeti érettségi bizonyitványa helyett 1922. évi október hó 19-én 467—1922. ig. sz. alatt másodlatot állitott ki. Ennélfogva az eredeti érvénytelennek nyilvánittatik.

*

Sz. 1850—1922.

Hirdetés.

A kolozsvári kollégium igazgatója 471—1922. sz. alatt jelentette, hogy Barabás Bélának, aki 1899. évi február hó 25-én Verespatakon, Alsófehérmegyében született, unitárius vallású, 21—1917. é. b. szám alatt kiállított eredeti, valamint 1920. évi szeptember hó 13-án 313. szám alatt kiállított állítólag elveszeti másodlata helyett a mai napon fenti szám alatt ujabb másodlatot állított ki. Ennek folytán E. K. Tanács az eredetet és az 1920. évi szeptember hó 13-án kiállított másodlatot érvénytelennek nyilvánitja.

Kolozsvár, 1922. november hó 6-án.

Ferencz József
unitárius püspök.

XXXIII. Sz. 2023—1922.

Az 1922. évi Főtanács állásfoglalásának megfelelően E. K. Tanács elhatározta az 1920. és 1922. évi főtanácsi jegyzőkönyvek *teljes szövegü* kinyomatását. Ezt azonban csak ugy tudja megvalósitani, ha az összes egyházi tanácsos afiai a jegyzőkönyvek nyomtatási költségeinek fedezésére mindenik jegyzőkönyvért 25, azaz huszonöt leut megfizetnek.

Az egyházkö ségekre nézve a jegyzőkönyvek leltári tárgyat képeztek és képeznek.

Az egyházközségek az 1920. és 1922. évi jegyzőkönyvekért darabonként 25 leu összeget kell hogy fizessenek.

A jegyzokönyvek lelkész afiai utján lesznek szétküldve és az azokért j ró összegeket a jegyzőkönyvek kézhez juttatásakor fogják beszedetni és a közpénztárba beszolgáltatni.

Az E. K. Tanácsnak Kolozsvárt, 1922. évi november hó 20-án tartott üléséből.

Ferencz József
unitárius püspök.

XXXIV. Sz. 1990—1922.

Körirat
valamennyi esperes és lelkész afiaihoz.

Az E. K. Tanács ügykezelése és irattá i rendszere azt teszik kivánatossá, hogy lelkész és esperes afiai minden körrendeletre, leiratra és bárminemü intézkedés e — akármilyen rövidséggel is — külön jelentésben válaszoljanak. A különféle ügyekre *egy iratban adott választ* az E. K. T. irodájában nem lehet szétválasztva kezelni. Ezért a jövőben szíveskedjenek a fenti kivánalomnak megfelelő eljárást követni. Ha lelkész afiai nem igy küldenék a felterjesztéseket esperes afiaihoz, akkor felterjesztés előtt szabályszerü módon való elkészités céljából küldjék vissza lelkész afiainak.

Kolozsvár, 1922. november 9-én.

Ferencz József
unitárius püspök.

Nyomatott „Korvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz.

5750